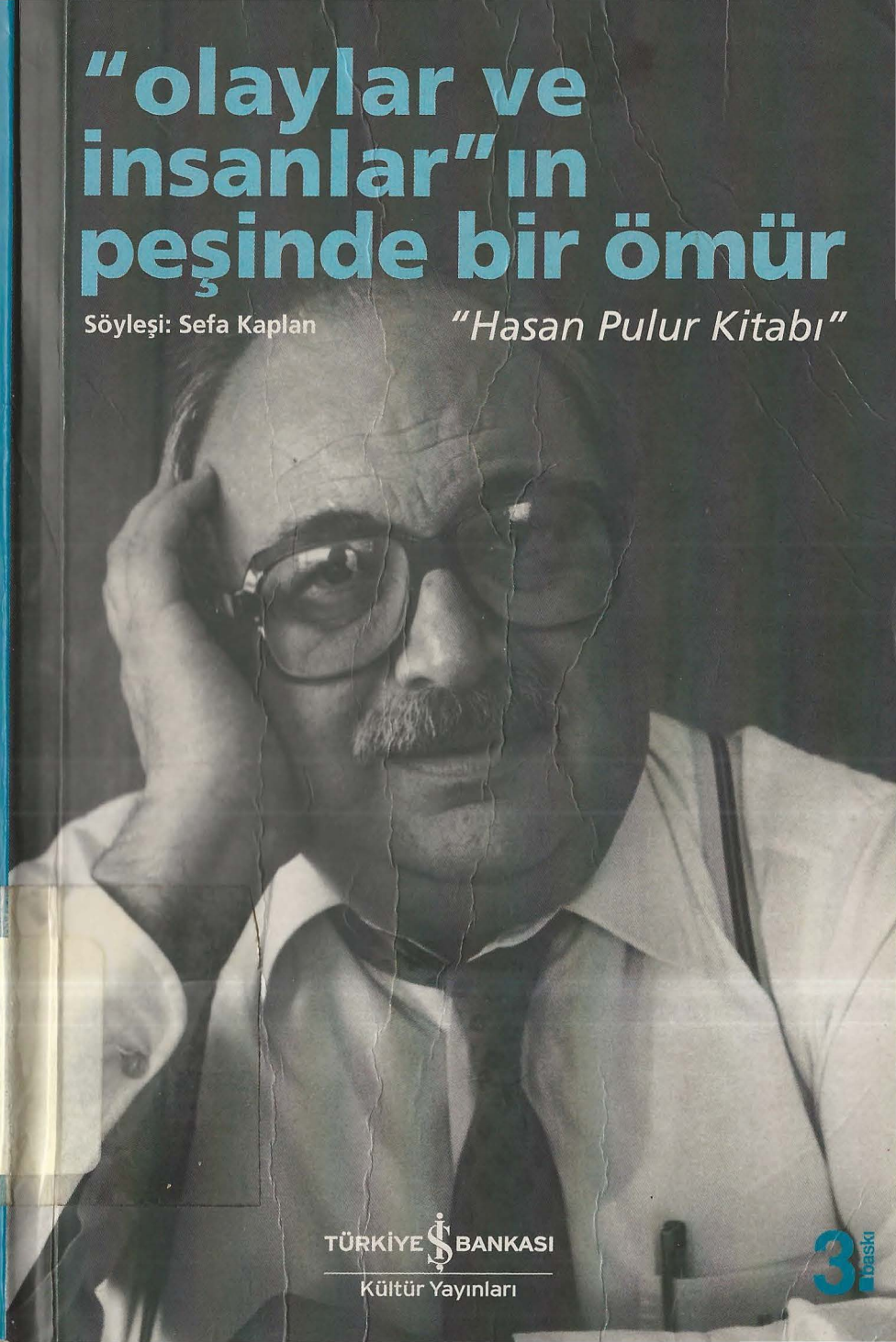
"olaylar ve insanlar"ın peşinde bir ömür

Söyleşi: Sefa Kaplan

"Hasan Pulur Kitabı"

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

3. baskı

"hasan pulur kitabı"

"olaylar ve insanlar"ın peşinde bir ömür

Genel Yayın: 1056

SEFA KAPLAN 1956'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Samsun, Konya, Urfa ve Ankara'da tamamladı. Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü'nü bitirdi. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi. Fakülteyi son sınıfta, Elazığ'da başlayıp İstanbul'da sürdürdüğü öğretmenliği ise 1984'te bırakıp gazeteciliğe ilk adımını attı. Aralarında *Nokta* ve *Aktüel*'in de yer aldığı çeşitli yayın organlarında çalıştı. 1995 ile 2000 yılları arasında Londra'da yaşadı. Yağmur Gökhan, İlteriş Özhan ve İren Özlem'in babası. Halen *Hürriyet* gazetesinde görev yapıyor. İlk şiirleri 1978'de *Türk Edebiyatı* dergisinde yayımlandı.

KİTAPLARI:

ŞİİR: *Sürgün Sevdaları* (1984), *İnsan Bir Yalnızlıktır* (1990, Behçet Necatigil Şiir Ödülü), *Seferberlik Şiirleri* (1994), *Disconnectus Erectus 2+1* (1995), *Londra Şiirleri* (2001), *Mecûsi Şiirleri* (2003)
DÜZYAZI: *Tarih Tereddütten İbarettir* (1990), *Yahya Kemal Beyatlı* (Seçmeler, 1994), *Kemal Derviş, Bir Kurtarıcı Öyküsü* (2002), *İyi Okuma, Sürdürülebilir Bir Eleştiri Teorisi Üzerine Pratik Metinler* (2002), *Derviş'in Siyaseti, Siyasetin Dervişi* (2003), *Öyküler Seni Söyler* (2003), *1915'te Ne Oldu?* (2005), *Batılı Gezginlerin Gözüyle İstanbul* (2005), *99 Sayfada İstanbul Depremi* (Prof. Celâl Şengör ile birlikte, 2006)

NEHİR
SÖYLEŞİ
—22—

"OLAYLAR VE İNSANLAR"IN PEŞİNDE BİR ÖMÜR

HASAN PULUR KİTABI

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2006

SÖYLEŞİ
SEFA KAPLAN

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I.-II. BASKI: 4000 ADET, EKİM 2006
III. BASKI: 2000 ADET, KASIM 2006

ISBN 975-458-894-5

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
(0212) 612 58 60
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
MEŞELİK SOKAĞI 2/3 BEYOĞLU 34430 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskulturyayinlari.com.tr

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

"olaylar ve insanlar"ın peşinde bir ömür

HASAN PULUR KİTABI

Söyleşi Sefa Kaplan

Nehir Söyleşi

İçindekiler

Önsöz · vii

BİRİNCİ BÖLÜM
Atmacanın Kafa Kesiti · 1

İKİNCİ BÖLÜM
Hayatımın En Güzel Yılları · 19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
6-7 Eylül Fırtınasında Bir Tanık · 45

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Orhan Kemal, Rıfat Ilgaz, Aziz Nesin ve Diğerleri · 61

BEŞİNCİ BÖLÜM
İhtilal Gecesi Firari Bir Yedeksubay · 83

ALTINCI BÖLÜM
Burhan Felek, Kenan Evren'in Elini Öptüğünde Ben de Oradaydım · 99

YEDİNCİ BÖLÜM
Abdi İpekçi'nin Prensleri · 115

SEKİZİNCİ BÖLÜM
İlkelerin Gazetecisi: Abdi İpekçi · 129

DOKUZUNCU BÖLÜM
Nâzım Hikmet'i Eleştirmek Kolay mı? · 151

ONUNCU BÖLÜM
Abdi İpekçi Cinayeti · 165

ON BİRİNCİ BÖLÜM
Gazetede Gezinen Generaller · 181

ON İKİNCİ BÖLÜM
Gazetecilik Meslek midir? · 201

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İki Simavi · 215

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Diğer Gazeteler Atölyeyse, *Hürriyet* Fabrikadır · 229

ON BEŞİNCİ BÖLÜM
Liderler Resmi Geçidi · 245

ON ALTINCI BÖLÜM
Resmi Tarih Bahisleri · 267

ON YEDİNCİ BÖLÜM
Milliyet'in İstikrar Arayışları · 277

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM
Gazeteci ile Politikacının Kırılgan İlişkisi · 287

ON DOKUZUNCU BÖLÜM
Aydın Doğan, *Hürriyet*'i Nasıl Satın Aldı? · 301

YİRMİNCİ BÖLÜM
28 Şubat'ta Kurban Vermeyen Gazete · 315

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM
Babıâli'nin En Büyük Tasfiyesi · 343

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM
Milliyet'te Korkmaz Yiğit'e Direnişin Öyküsü · 359

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Babıâli'nin *Sabah*'la İmtihanı · 371

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Fildişi Kulelere Rağbet Etmeyen Bir Yazar · 383

ÖNSÖZ

Merhum Alaeddin Eser ile Gündağ Kayaoğlu'nun
aziz hatırasına

Hasan Pulur'la, Babıâli geleneklerine pek de ters düşmeyecek bir biçimde tanıştık.

Yani "kavga" ile.

"Kavga," lafın gelişi elbette.

Ben o sırada, yayın hayatına yeni başlayan *Aktüel*'de çalışıyordum.

İlk sayılar için de, Mustafa Kemal devrinde Sağlık ve Milli Eğitim Bakanlığı da yapmış bulunan Dr. Rıza Nur'un ünlü *Hatırat*'ından bir bölümü dizi yazı olarak hazırlamıştım.

Dr. Rıza Nur'un *Hatırat*'ının ünlü olmasının sebeplerinden birisi, yasaklanmasına rağmen el altından hemen her yerde bulunabilmesiydi.

Diğeri ise Atatürk'e, İsmet Paşa'ya ve o döneme yönelttiği eleştirileriydi.

Bu eleştirilerin bir kısmına eleştiri bile demek mümkün değildi ve bu nedenle ciddiye almanın anlamı da yoktu.

Ben de öyle yapmıştım zaten.

Ancak, bazı siyasi meselelere dair söylediklerini tarihçilere tartıştırmak yararlı olabilirdi.

Dizinin ilk bölümü yayımlandığında, Hasan Pulur, *Milliyet*'teki köşesinde, yine Rıza Nur'un *Hatırat*'ından yaptığı alıntılarla isim vermeden eleştirdi beni.

Ben de, dizinin ikinci bölümünde isim vermeden Hasan Pulur'u eleştirdim.

O günlerde yediğimiz içtiğimiz bile ayrı gitmeyen sevgili Hilmi Yavuz Ağabeyim, "İstersen seni Hasan'la tanıştırayım" dedi.

Hasan Pulur'la Hilmi Yavuz'un Kabataş Erkek Lisesi'nden sınıf arkadaşı olduğunu da böylece öğrendim.

Doğal olarak, böyle bir teklife "hayır" demem düşünülemezdi.

Mesele, sadece karşılıklı eleştiriler değildi elbette.

En azından, benim için öyle değildi.

Hasan Pulur, yazdığı yazılarla, yazılarındaki Türkçe ile, edebiyata ve sinemaya verdiği değerle, kendi nesli kadar, bizim nesli de ilgilendiren önemli bir isimdi.

Ayrıca o, yıllar önceden kendisini kanıtlamış, sözü-selamı dinlenir bir gazeteciydi.

Ben ise tıpkı bugün olduğu gibi o gün de, "gazeteci" olmaya çalışan hevesli bir muhabir...

Sene 1991 olmalı.

Bir akşam, Nevizade Sokağı'nda buluştuk.

Daha sonra geleneksel hale gelecek bu ilk buluşmada, Hasan Pulur, hemen, "Hasan Ağabey" oldu benim için.

Hilmi Yavuz'un "himmet"iyle dahil olduğum masada, şimdi artık rahmetli olan Alaeddin Eser ve Gündağ Kayaoğlu gibi güzel dostlar edindim.

Masanın diğer müdavimleri arasında yer alan Dr. Sacit Kutlu, Yücel Demirel ve Ali Hikmet Yavuz, gönül gözümün aydınlık pencereleridir hâlâ.

Bir süre sonra, "Demgâh Masası" adıyla anılan o akşamlarda Hasan Pulur'u daha yakından tanıdım.

Nüktedan kişiliği, birikimi, Babıâli'ye ilişkin anekdotları aktarış biçimi, merhum Alaeddin Eser'le keyifli keyifli uğraşması, "Demgâh Masası"nın kahkaha katsayısını yükselten en önemli unsurlar arasındaydı.

O akşamlarda, Hasan Pulur'un okuyucularıyla kurduğu sıcak ilişkiye de doğrudan tanık oldum.

Hasan Pulur Ağabeyimin, gözlüklerinin gerisindeki sevimli ironiyi gizlemeden "seninki" dediği Rıza Nur tefrikası dolayısıyla aldığım mahkûmiyet yüzünden 1995'te Londra yollarına düşene kadar ben, hemen her hafta buluştuk Nevizade'de.

Hatta bazı akşamlar, Hasan Pulur Ağabey *Milliyet*'ten çıkar, *Sabah*'tan beni alır ve yolda konuşa gülüşe giderdik.

Hiç kuşkusuz, pek çok konuda farklı düşünüyorduk.

Ama bunlar arkadaşlığa, dostluğa engel değildi.

Kırmadan, örselemeden, saygı ve sevgiyi ihmal etmeden tartışmak da mümkündü.

"Demgâh Masası"nda Hasan Pulur'dan çok şey öğrendim.

Bunlardan önemli bir kısmı yaptığımız işe yani gazeteciliğe ilişkindi.

Onun dışında kalanlar ise insanlığa, insan olmaya ilişkindi.

Bütün bunlar için, hem kendisine, hem de beni kendisiyle tanıştıran Hilmi Yavuz'a şükran borcum vardır.

*

Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nın "Nehir Söyleşi" diye bir dizisi vardı, bu dizide Hasan Pulur'la Babıâli Tarihi'ne doğru kanat çırpmak anlamlı olabilir miydi?

Yayınevi yöneticilerine götürdüm önerimi.

Karar alındı.

Ertesi gün Hasan Pulur'la konuşacak ve o da kabul ederse şayet, Türk basınının dününe, bugününe ve yarınına dair bir yolculuğa çıkacaktık.

Yayıncılık açısından önemliydi bu...
Gazetecilik açısından önemliydi...

*

Ertesi gün Hasan Pulur'u arayıp projeyi anlattım kendisine.

"Teorik" olarak hiçbir itirazı yoktu ama "pratik" bir zorluk vardı.

Sevgili Nazım Alpman da tam da o günlerde böyle bir öneride bulunmuştu ve onu ikna etmeden "evet" demesi, ahlaki açıdan doğru değildi.

Hasan Pulur, bunun için Hasan Pulur'du işte.

Bir başkasının umursamayacağı bir "detay," Hasan Pulur için "ahlaki bir sorun"du.

Anladığım kadarıyla, Nazım, kendisine yakışan bir gönül yüceliği göstererek Hasan Ağabeyle konuşma imkânını bana lutfetti.

*

Haftanın üç günü Hasan Pulur'un *Milliyet Gazetesi*'ndeki odasında buluşarak konuşmaya başladık.

Hasan Ağabey, hiç yüksünmeden, kendisine ters gelen sorularımı bile bütün samimiyetiyle cevaplandırdı.

Zaman zaman tartıştık.

Hasan Pulur, elli yıldır bu mesleğin içindeydi.

Ben ise "hevesli bir muhabir" olarak yirmi yılı eskitmiştim.

Bu nedenle, Hasan Ağabeyin, "Gazetecilik bir meslek değildir" tespiti ve bu tespiti açıklarken getirdiği örneklere itiraz edemedim.

Haddimi aşmak pahasına sorguladım buna rağmen kendisini.

Haddimi aştığımı hissettirmeden bir bir sıraladı misallerini.

Konuşma boyunca, her zaman olduğu gibi çok şey öğrendim kendisinden.

Hasan Ağabeyin asistanı Oya Tüfekçi'nin getirdiği çaylar ise sohbetimizin küçük molaları olarak geçti kayıtlara.

*

Netice itibariyle, Türk basınının en eski ve en önemli fikir emekçilerinden birisi olan Hasan Pulur'un biyografisinin kimi ayrıntıları çıktı ortaya.

Onunla birlikte, mensupları arasında yer aldığımız basın dünyasının çarpıcı bir panoraması da çıktı.

Erol Simavi'den Aydın Doğan'a, Abdi İpekçi'den Sedat Ergin'e, *Milliyet*'ten *Hürriyet*'e uzanan ilginç bir serüven bu.

Hiç tereddütsüz söylemem gerekir ki, "Demgâh Masası" olmasaydı, böyle bir kitap için Hasan Pulur'un kapısını çalmaya kolay kolay cesaret edemezdim herhalde.

Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları yöneticilerinin desteği olmasaydı, bu fikir, "bir türlü gerçekleşmeyen projeler rafı"nda tozlanıp kalırdı.

Ama daha da önemlisi, şimdi artık adımızı anılardan bile silen Hilmi Yavuz, yıllar önce Hasan Pulur'la tanıştırmasaydı bu satırların yazarını, bu kitap hiçbir zaman yazılamazdı.

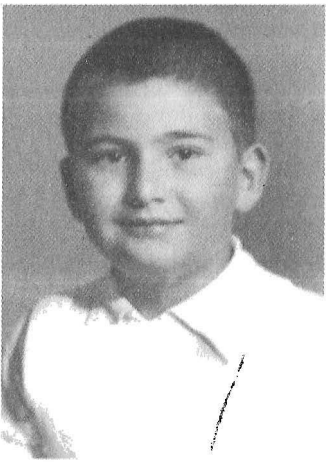
Hepsine müteşekkirim.

Sefa Kaplan
Kozyatağı, 18 Haziran 2006

BİRİNCİ BÖLÜM

Atmacanın Kafa Kesiti

Nişantaşı Ortaokulu, Rumeli Caddesi'nin köşesinde bir konaktı. Müdürümüz, meşhur profesör Fahir İz'in kardeşi Mahir İz'di. Fransızca hocamız Salâh Birsel'di ve aynı zamanda müdür muaviniydi. Salâh'la dostluğumuz oradan başlar. Rıfat Ilgaz da hocamızdı. Metin Serezli ve Hasan Kazankaya okuldan arkadaşlarımdı. Şubeler ayrılırken, herkes çocuğunu İngilizce şubesine kaydettiriyordu. Benim babam böyle şeylerle hiç ilgilenmediği için okula bile gelmemişti.

Hasan Pulur, çocukluk yıllarında.

— *Nasıl bir ailenin içerisine doğdunuz?*
— Ben 1932, eski hesapla 1348 doğumluyum. Babam Ahmet Tevfik Bey, subaydı. Annem Hâmiye Hanım ise o dönemin önemli tüccar burjuva ailelerinden Nemlizâdelerin kızıydı. Babam aslen Erzurumlu, Pulur köyünden yetişen bir aileye mensup.

— *Soyadınız oradan mı geliyor?*
— Evet, aslında Pulurbeyoğulları denirmiş bizimkilere, soyadı kanunu çıkınca babam Pulur'a çevirmiş bunu.

Babası Ahmet Tevfik Bey, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra İstanbul'da...

— Aile, asker ailesi galiba...
— Babam, amcam ve dedem subaydı. Amcam genç yaşta ölüyor. Babam Kurtuluş Savaşı'na katılıp İstiklal Madalyası alıyor. Ömrünün sonuna kadar da, emekli olmasına rağmen askerlikle yaşayan bir adamdı. Annem ise dediğim gibi, Trabzon'un tüccar burjuva ailelerinden Nemlizâdelere mensuptu. Annemin babası Nemlizâde Hamdi Bey, annesi de Nemlizâde Nuriye Hanım. Aile tütün tüccarıydı.

— Birisi Erzurumlu diğeri Trabzonlu. Nerede tanışıyorlar?
— Babamla annemin tanışmaları, dönemin modasına uygun bir şekilde cereyan ediyor. İstiklal Savaşı yeni bitmiş, babam Garp Cephesi'nde, İsmet Paşa'ya bağlı bir taburda üsteğmen olarak savaşıp gelmiş. Genç subayların büyük fiyakaları var. Çünkü vatan kurtaran halaskâr zabitan hepsi. Annemin gönlünde de, ailesinin bütün itirazlarına rağmen bir askerle evlenme fikri yatıyor. Anne tarafım biraz daha tutucudur zaten. Mesela Paris'te opera seyrediyorlar ama anneannem çarşafını çıkartmıyor. Çarşafıyla seyrediyor operayı. Dolayısıyla, ailenin arzusunun, annemi yine eşraftan biriyle evlendirmek oluşu anlaşılır bir durum. Ama annem bir subayla evlenmeyi kafasına koymuş.

— Neden bir subay, diye daha sonra hiç sordunuz mu kendisine?
— O günün gazetelerine bakarsanız, subayların ne kadar havalı olduklarını görebilirsiniz. Genç kızlar da bunları görüp hayran oluyorlar tabii. O dönemde subaylarla evlenenlerin sayısında büyük artış vardır zaten. Neticede, aracılar vasıtasıyla annemin istediği gibi bir subay bulunuyor.

— Trabzon'da mı?
— Hayır, İstanbul'da. Anne tarafım Birinci Cihan Savaşı'ndan sonra gelip İstanbul'a yerleşmiş. Dedemler de Erzurum'dan gelmişler ve Sarıyer taraflarında oturuyorlar. Amcamı kaybetmişler. Amcam Vahdettin'le Almanya'ya top muba-

Hasan Pulur'un annesi, Nemlizâde Hamdi Bey'in kızı Hâmiye Hanım.

yaasına gitmiş bir subay. Savaş sırasında İstanbul'u kasıp kavuran İspanyol nezlesi salgını var. On beş gün arayla hem amcam, hem de ailenin tek kızı Hediye Halam ölüyor.

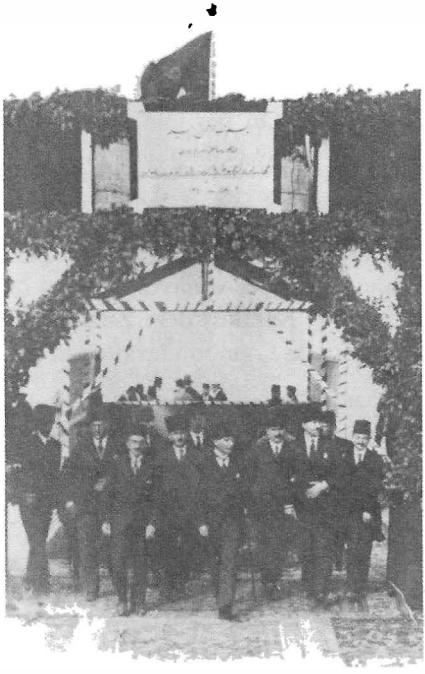
— *Nasıl görüyorlar birbirlerini?*
— Tabii şimdi olduğu gibi pastaneye veya kafeye gitme âdetleri yok. Ama bir şekilde anneme haber veriliyor. Annem bu işe aracılık eden hanımla birlikte, Karaköy'deki Ziraat Bankası'nın önünde duracak, babam da Eminönü tarafından atla gelecek.

— *Ve görüp geçecek...*
— Görüp geçecek, o kadar.

— *Peki nasıl tanıyacak o kadar çarşaflı kadının arasında?*
— Annem burjuva olduğu için renkli, yeşil bir çarşaf giyiyor. Aracı kadın da ne renk bir çarşaf giyeceğini söylüyor babama zaten. İki kadın Ziraat Bankası'nın köşesinde bekliyorlar.

— *Sene kaç?*
— 1930'un hemen başı olmalı. Babam uzaktan seyisiyle görülüyor. Tam Ziraat Bankası'nın önüne gelip de yeşil çarşaflı müstakbel eşini görünce, atı mahmuzlayıp dizginleri kasıyor. At müthiş bir şekilde şahlanıyor, nallarından kıvılcımlar saçıyor. Herkes, "Ne oluyor" filan diye dönüp bakıyor ama babam mahmuzlayıp gidiyor. Böylece annem de "Beyaz Atlı Prens"ini görmüş oluyor.

— *İyi ama babanız annenizin yüzünü görmüyor.*
— Sonra görüyor, karşılıklı resimler gidip geliyor. Tam klasik görücü usulü evlilik dedikleri şey. Görücü usulü demek, birbirini hiç görmemek anlamına gelmiyor tabii ki. Tutucu bir aile Nemlizâdeler ama ailenin çocukları da Paris'te okuyor.

Cumhuriyet'in ilk demiryolu müteahhitleri Mithat ve Galip Nemli kardeşlerdir. Samsun-Çarşamba tren hattını onlar döşemişlerdir. Açılış törenine Mustafa Kemal Paşa da katılmıştır. Bu fotoğrafın bu kitapla ilgisini sorarsanız, Mithat ve Galip "Nemlizâdeler," Hasan Pulur'un özbeöz dayılarıdır, annesi Hâmiye Hanım'ın ağabeyleridir.

— Muhafazakâr bir aile ama çocuklarını Fransa'da okutacak kadar da Batı'ya açık...

— Tabii. Paris'te okuyan iki dayım, Cumhuriyet'ten sonra Samsun-Çarşamba arasındaki ilk demiryolu ihalesini kazanıyorlar. Samsun-Çarşamba arasındaki demiryolunu yapanlar benim dayılarımdır.

— Kaç yılında evleniyor annenizle babanız?

— 1931'de evleniyorlar. Evleniyorlar ama bir süre sonra seviye farkından dolayı problemler çıkmaya başlıyor. Annem Fransız okulunda okumuş, çarşafa filan da karşı ve tahakküm altına girebilecek bir yapısı yok. Ama babaannem gelinini tahakküm altına almak istiyor. Kıyamet de buradan kopuyor zaten. Annemle babamın mizaçları o kadar farklı ki, bunu gösteren bir örnek vereyim: Babam İzmit'e bölük komutanı olarak tayin ediliyor ve annemi alıp İzmit'e gidiyor. İzmit'te subay eşleri kabul günleri düzenliyorlar. Kabul günlerinde de askeri hiyerarşi varmış meğerse. Alay kumandanının eşi en başa oturuyor, tabur kumandanının eşi ondan sonra geliyor, arkasından eşinin rütbesine göre sıralanıyor herkes. Annem bunları hiç bilmiyor veya biliyor ama aldırmıyor. İlk önce başgediklinin yani astsubayın eşi geliyor. Annem onu alıp baş köşeye oturtuyor. Alay kumandanının karısı en son geliyor ve ona da en kenardaki yer kalıyor. Ertesi gün kıyamet kopuyor tabii. Babam, "Yahu hanım ne yaptın" diyor. Annem de gayet sakin bir şekilde, "Ben kimseye biletli yer satmadım" diye cevap veriyor.

— Pek öyle askeri disiplini kabullenebilecek birisi değil yani.

— Değil. Sorun da buradan çıkıyor zaten. Neticede ben 27 Mart 1932'de yani Dünya Tiyatrolar Günü'nde doğuyorum. Divan Oteli'nin arkasında Fransız Hastanesi vardı, ben orada gözlerimi açıyorum dünyaya. O zaman orada İstanbul'un meşhur Rum doktorlarından biri var. Ben on bir buçuk aylığım. Babam kurmay olmak için Akademi imtihanlarına çalışıyor. Ben de artık nedense o gün sürekli ağlıyorum. Babam,

"Şu çocuğa süt ver de sussun" diyor. Annem de, "Daha saati gelmedi, vermem" diye karşı çıkıyor babama. Babam öfkeyle ayağa kalkıyor ve elini kaldırıyor. Hayır, vurduğu yok, sadece elini kaldırıyor. Annem bunu görünce, "O kalkan el bir gün iner" diyor ve çıkıp gidiyor babasının evine.

— *Siz henüz on bir buçuk aylıksınız.*
— Evet, çok küçüğüm ve ondan sonra benim çocukluğum ikili bir hayat içinde geçmeye başlıyor.

— *Ayrılıyorlar yani.*
— Evet, ayrılıyorlar.

— *O devir için çok kişilikli bir tavır bu.*
— Annem öyleydi. Muhtemelen Fransız okulunda aldığı eğitimin de etkisi vardı bunda. Annem bazı şeyleri hiç unutmazdı. Mesela, daha sonra Moda'ya taşındığımızda, oranın en ünlü berberine gitmeyi yasaklamıştı bana. Rum bir berberdi bu; işgal sırasında Türk bayrağını yere sermiş, gelip geçen çiğnesin diye. Annem onu kesinlikle affetmiyordu. Yoksa pek çok Rum ve Ermeni ahbabımız vardı. Ama İstanbul'un işgali sırasında yaşananları da unutamıyordu. İngilizlerin İstanbul'da yaptıklarını bildikleri için korkularından dışarı çıkamazlarmış. Çıktıkları zaman İngilizler tutup çarşaflarını çekermiş bunların.

— *Annenizle babanız ayrıldığı zaman siz kimde kaldınız?*
— Ben 3 yaşıma kadar babamda, daha doğrusu babaannemde kaldım. Çünkü babaannem beni vermiyordu. Babaannemin çok emeği vardır bende. Sonra mahkeme kararıyla anneme geçtim.

— *Bu üç yıl içerisinde zaman zaman annenizi görmeye gidiyor muydunuz?*
— Hayır, göndermiyorlardı. Daha boşanmadan, mahkeme kararıyla annem alıyor beni. Boşanmaları yedi sene sürüyor zaten. O zamanlar biz Kabataş'ta Setüstü'nde oturuyorduk.

Hasan Pulur ve babası (1935).

— *Anneniz hangi semtteydi?*
— Annem ailesiyle de kavga ettiği için tek başına Kadıköy'de oturuyordu. Çünkü aile, baştan istememişti filan ama daha sonra asker damattan çok memnun kalmışlardı. Kızları huysuzluk etti diye kızıyorlardı. Biz bir aya varmadan Kadıköy'deki evden çıktık ve Arnavutköy'e taşındık. Arnavutköy'de bir işkembeci vardı ya, onun üstündeki bir apartmana taşındık ve orada oturduk bir süre.

— *Peki neyle geçiniyordu anneniz?*
— Büyükbabamdan kalan mirastan paylarına düşeni, annem ve diğer kız kardeşleri Mithat Dayıma vermişler. Mithat Dayım da onlara maaş bağlamış. Biz Arnavutköy'deyken ailenin büyükleri araya girip, "Çocukla tek başına yaşayamazsın,

konağa gel" dediler ve annemi ikna ettiler. Biz annemle anneannemin, dedemin, dayılarımın, teyzelerimin birlikte yaşadığı Ortaköy'deki konağa gittik. Şimdi yok tabii, ahşap bir konaktı. Hazır aileden söz edilmişken söyleyeyim. Talat Sait Halman ve Mahmut Tali Öngören benim akrabalarımdır. Üçümüz de aynı yaşta çocuklardık. Talat iyi okudu, Mahmut da fena değildi. Ailenin en haylazı bendim. Benim orada çok Ermeni arkadaşım da oldu. Sonra ben Ortaköy'de ilkokula başladım.

— *Hangi ilkokula?*
— Yanan veya yakılan Gazi Osman Paşa Ortaokulu'nun bitişiğinde bir ilkokul vardı. O da sonra yıkıldı. Ben orada okula başladım ama pek fazla devam edemedim. Çünkü annemin yine huysuzluğu tuttu ve biz konağı terk edip yeniden Kadıköy'e taşındık. Kadıköy'de bir süre Bahariye İlkokulu'na devam ettim. Annem bu sefer de okuldaki öğretmenle takıştı ve beni alıp 44. İlkokul'a verdi. Bugünkü Halk Eğitim Merkezi, Adliye filan vardır ya, onun karşı sokağındaydı 44. İlkokul. Öğretmenim meşhur Varlık Vergisi Defterdarı Faik Ökte'nin baldızı Müzeyyen Hanım'dı. Dördüncü sınıfa kadar orada okudum ben. Dördüncü sınıfı geçtiğim yaz tatilinde benim gönlüme bir ateş düştü. Madam Kalyopi'nin evinde su yoktu, su taşımaktan kollarım kopmuştu. Bir de annem beni hiç dışarı çıkartmazdı. Soranlara veya, "Bu çocuğu rahat bırak da biraz oynasın" diyenlere de, "Ben bu çocuğu babasız büyütüyorum, dünyanın hali belli olmaz" diye cevap veriyordu. Baskı iyice bunaltmıştı beni.

— *Ve siz evden kaçmaya karar verdiniz...*
— Evet, ben babamla anlaştım, kumpası kurduk ve ben babamın Nişantaşı'ndaki evine kaçtım, resmen kaçtım. Büyük bir evdi orası, geniş bir bahçesi, ağaçları ve havuzu vardı. Sokakta çocuklarla oynamama da kimse ses çıkarmıyordu. Yani Nişantaşı'nda özgürlük vardı benim için.

— Anneniz ne yaptı bu durumu öğrenince?
— Annem çok mağrur bir kadındı. Benim bu kaçışımı hazmedemedi. Okul müdürüne gidip, "Babası isterse kaydını verin" demiş. Babam oradan evrakımı aldı ve Nişantaşı'nda şimdi adı Selim Sırrı Tarcan olan 52. İlkokul'a kaydettirdi beni. Beşinci sınıfı burada okudum ve burada ben biraz hayatın ne olduğunu öğrendim. Çünkü annemin yanında fanusta yaşar gibiydim. Burada ise her türlü numarayı yaptım, okuldan da kaçtım, kuş avlamaya da gittim, bisiklet de kiraladım, top da oynadım.

— Yaramaz bir çocuktunuz anlaşılan...
— Hem de çok yaramazdım. O yaramazlık, biraz da çok baskı altında kalmaya gösterilen bir tepkiydi aslında.

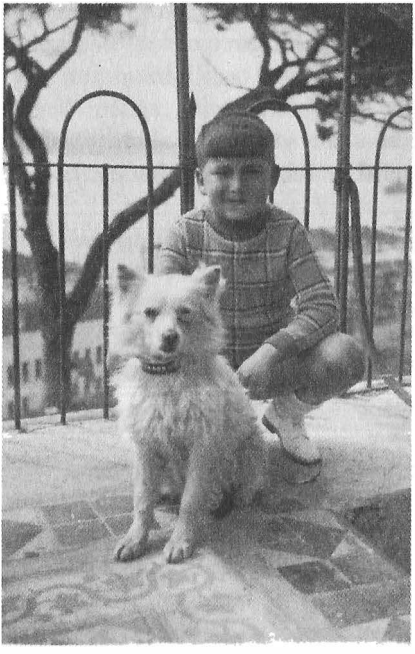
— Beşinci sınıfı bitirdiğinizde annenizle görüşmediniz mi?
— Hayır, çünkü annem benimle görüşmüyordu. Kendisine yaptığımı ihanet olarak görüyor ve affetmiyordu. "Ben hayatımı buna verdim, evlenmedim ama o beni bırakıp gitti" diyordu. Buna rağmen erkek çocuğu ayrı tabii, annem de başında bir erkek olsun istiyor. Ben yine de ilkokulu bitirince diplomamı alıp anneme gittim. İffet Teyze diye bir komşu vardı. Annem beni eve almıyor diyerek ona gittim. İffet Teyze, "Ben gidip Hâmiye Hanım'la konuşayım" diyerek beni oturttu. Biraz sonra da dönüp geldi. Annem, "Diplomasını göndersin, kendisi gelmesin" demiş.

— Sonra?
— Sonra ben Nişantaşı'nda ortaokula başladım.

— Hangi ortaokul?
— Nişantaşı Ortaokulu. Rumeli Caddesi'nin köşesinde bir konaktı. Müdürümüz, meşhur Türkoloji profesörü Fahir İz'in kardeşi Mahir İz'di. Fransızca hocamız Salâh Birsel'di ve aynı zamanda müdür muaviniydi. Salâh'la dostluğumuz oradan başlar. Rıfat Ilgaz da hocamızdı. Metin Serezli ve

Hasan Kazankaya okuldan arkadaşlarımdı. Şubeler ayrılırken, herkes çocuğunu İngilizce şubesine kaydettiriyordu. Benim babam böyle şeylerle hiç ilgilenmediği için okula bile gelmemişti. Bizi Fransızca şubesine verdiler, Salâh Birsel'in şubesine yani. Salâh doğru dürüst bir hocaydı. Hocalığının yanında tercümeler de yapıyordu. Panait Istrati'nin *Baragan'ın Dikenleri*'ni çevirmişti o sıralarda, imzalayıp bana da vermişti. Hâlâ saklarım o kitabı. Istrati sevgisini biz Salâh Birsel'den öğrendik.

— *Şiir sevginizde de payı var mı Salâh Birsel'in?*
— Olmaz olur mu, elbette var. Ama *Tan* gazetesi baskını da etkili oldu doğrusu. Bizim Rana Hanım diye bir edebiyat hocamız vardı. Tam *Tan* baskınının olduğu gün, bize Nâzım Hikmet'in "Bahri Hazer" şiirini öğretiyordu.

Hasan Pulur'un köpek sevgisi ileriki yıllarda da devam edecektir.

— *Nâzım Hikmet'in şiirlerinin okutulması serbest miydi?*
— Nâzım, müfredatta yoktu. Herhalde Rana Hanım şahsen sevdiği için okutuyordu. Sonra öğrendik ki o gün "Tan Baskını" olmuş. O günden sonra Rana Hanım'ı bir daha göremedik biz. Muhtemelen solcu diye gönderilmişti. Tabii biz bunun böyle olabileceğini daha sonra düşündük.

— *Sizin okumaya olan düşkünlüğünüz bu yıllardan kaynaklanıyor galiba.*
— Ben evvelden beri çok okurdum.

— *Nereden buluyordunuz kitapları, evde kütüphane var mıydı?*
— Jules Verne'leri hayal gücümü güçlendirsin diye annem alırdı. Dergiler de öyle, satın alınırdı yani. Neyse, ben ortaokul birinci sınıfı geçtim ve ikinci sınıfa geldim. Semih Balcıoğlu bizim okuldaydı. Gayet neşeli geçiyordu günlerimiz...

— *Siz bu arada babanızla kalıyorsunuz ve annenizle görüşmüyorsunuz?*
— Tam olarak görüşmüyordum annemle. Asıl babaannemle kalıyorum. Babam da emekli olmuştu zaten. Onun emekli oluşu da ayrı bir hikâyedir. Maçka'daki Taşkışla'da Nakliye Bölük Komutanı'ydı. Almanya'dan ilk kez askeri kamyonlar gelmişti ve babam çok titiz olduğu için onlara gözü gibi bakıyordu. Fahrettin Altay, bir yakınının eşyasının nakli için babamdan bir askeri kamyon istemiş. Babam da vermemiş. Vermeyince de babama ters bir şeyler söylemiş galiba. Bunun üzerine babam istifayı basmış. Dönemin Genelkurmay Başkanı Kâzım Orbay; babamla Kurtuluş Savaşı'ndan tanışıyorlar. Babamı arayıp, "İstifa etme, ben problemi hallederim" demiş ama babam onu da dinlemeyip ayrılmış. Binbaşılıktan emekli oldu, sonra İkinci Dünya Savaşı'nda tekrar askere aldılar.

— *Orta ikiye geçmiştiniz...*
— Orta ikide okuyoruz, fen bilgisi hocamız Atıfet Hanım

diye bir hanım. O sene hayvanları okuyoruz; Atıfet Hanım'ın bütün derdi de hayvanların çizimini yaptırmak. Ben de bir türlü çizim yapamıyorum. O zamanlar, üç dersten kalan önce Eylül'e yani ikmale kalıyor. Eylül'de üçünü de veremezsen aynı sınıfı tekrarlıyorsun. Çizim yapamadım diye fen bilgisi dersinden kaldım ve Eylül'e geldim. Eylül'de yine benden atmacanın kafa kesitini çizmemi istedi. Ben çizemedim tabii ve dolayısıyla da geçemedim. Baktım aynı sınıfı tekrarlayacağım, Fahir İz'e koştum, Salâh Birsel'e koştum... Çare yok.

— Aynı sınıfı tekrarladınız mı?

— Başka yapacak bir şey yok. Biz tekrar aynı sınıfa geldik, Atıfet Hanım da yine fen bilgisi öğretmeni olarak bize geldi ve yine atmacanın kafa kesiti çıktı karşıma. Ben hayatımda atmacadan nefret ettiğim kadar hiçbir şeyden nefret etmedim. Ve ben o sene de sınıfta kalıp belge aldım. Belge aldım ama babamın umrunda değil. "Başının çaresine bakarsın, bir iş bulur çalışırsın" dedi bana.

— Siz herhalde en fazla 15 yaşındasınız.

— 14 yaşındayım. Bir arkadaşının buz bayii vardı Eminönü'nde, babam beni onun yanına verdi. O zamanlar buzdolabı filan yok, bundan dolayı da buz çok önemli. Bir süre o işte çalıştım. Sonra babam bana, "Sen bu işi bırak, benim bir arkadaşımın matbaası var, orada çalış" dedi. Kendisi emekli olunca, icra yoluyla satılan bir matbaaya ortak olmuş. Subayların böyle bir huyu vardır, ticareti çok kolay sanırlar ve bütün paralarını batırırlar. Babam da öyle bir matbaaya ortak olmuş ama yürütememiş. Ben o matbaada bir süre mürettip çıraklığı yaptım.

— Matbaayla ilk kez böyle tanıştınız...

— Evet, İstanbul Lisesi'nin karşısında bir matbaaydı. Orada bir müddet çalıştım, Doğan diye bir çocuk vardı. Bir gün bana, "Boş ver bu işi, mücellit olalım, forma kıralım, iyi para

var" dedi. Biz İzzet Han'da bir mücellitte forma kırmaya başladık. Sayfalar basılıp geliyor, tarak gibi bir şeyle biz o sayfaları kırıp forma haline getiriyoruz. Bir süre sonra bu iş de tatsız gelmeye başladı bana. Babam da bana, "Sen terzi ol, terzi olursan elinde bir mesleğin bulunur" dedi. Ve ben Sultanhamam'da "tüccar terzi" Bogos Devletyan'ın yanında çalışmaya başladım.

— *Babanız nereden tanıyor Bogos Devletyan'ı?*
— Babam dünya kadar tuhaf adam tanırdı. Ben gittim Bogos Usta'ya, beni atölyeye verdi. Sabah erkenden gidip ütüyü yakıyordum. Orada Anesti diye Rum bir ustam vardı. Çok kafa bir adamdı. O Beşiktaşlıydı, ben Fenerliydim. Kızdırırdık birbirimizi ama çok sevdiğim bir adamdı.

— *Siz daha o zamanlar Fenerbahçeli miydiniz?*
— Benim Fenerliliğim babamdan geliyor. Babam neden Fenerbahçeliydi? Kurtuluş Savaşı sırasında, İstanbul'dan gelen tek hayırlı haber Fenerbahçe'nin galibiyeti imiş. İşgal yıllarında İngilizleri yendiği maç var ya, işte ondan söz ediyorlar. Bunun için askerlerin çoğu bugün bile Fenerbahçelidir. Babam hiç öyle şeyler yapmazdı ama bir kez beni alıp Kadıköy'de Fenerbahçe-Galatasaray maçına götürmüştü. Hiç unutmuyorum, "Taka" namıyla maruf Naci Bostancı daha üçüncü dakikada bir gol atmıştı ve maç Fenerbahçe'nin 1-0 galibiyetiyle bitmişti. O takımı bugün bile ezbere sayabilirim.

— *Terzide neler oluyor bu arada?*
— Bugün Sultanhamam'daki Vakko'nun karşısındaki bir hanın üst katında çalışıyoruz. Kimisi yövmiye ile, kimisi de parça başı çalışıyor. Bir sene filan çalıştım ama giderek bu iş de sıkmaya başladı beni. Bu arada yavaş yavaş annemle de aram düzelmeye başladı.

— *Nasıl düzeldi?*

— O da dayanamadı tabii, tek çocuğu benim ve o da anne. Araya da tanıdıklar filan girdi, alıp beni götürdüler. Elini öptüm, önce yüzüme bakmadı ama neticede beni affetti. Hatta ayrılırken, "Canını sıkan bir şey olursa kalk gel buraya" dedi. Ben de bir gün babama, "Ben anneme gideceğim ve okuyacağım" dedim. Babam da, "Nasıl okuyacaksın, neyle okuyacaksın" diye sordu. "Bilmiyorum ama anneme gittikten sonra çaresine bakacağım" diye cevap verdim. Bu arada babam yeniden evlenmişti.

— *Kiminle?*
— Ömer Sami Coşar'ın teyzesi Nimet Hanım'la evlendi. Ben babaannemle kalıyordum. Nimet Hanım'la bir arada yaşamamız mümkün değildi. Olmadı. Hani derler ya, "Üvey annesini annesi gibi sever bazıları" diye, ben sevmedim, sevemedim. O da beni sevmedi herhalde. Bunun için anneme gitmeye karar verdiğim zaman babam biraz da memnun oldu galiba.

— *Onların çocukları oldu mu?*
— Hayır, ailenin tek çocuğu benim. Neyse, ben tası tarağı toplayıp anneme gittim.

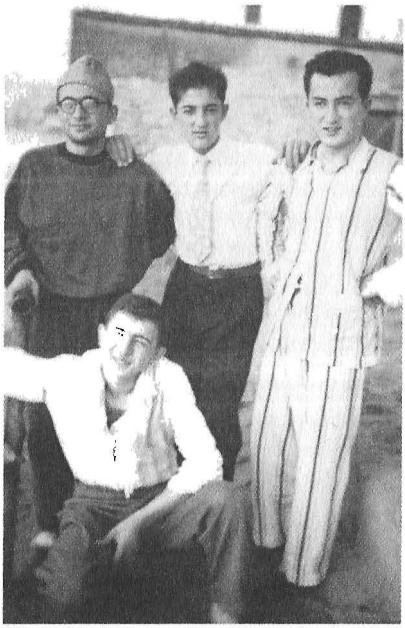
— *Yeniden okula dönme kararı nereden çıktı?*
— Bir gün bir arkadaşa rastladım. Ne yapıyorsun, sen ne yapıyorsun diye konuşuyoruz. "Sen dışarıdan imtihanlara girsene, sınavları verirsen ortaokulu bitirmiş olursun" dedi bana. Yolunu da öğretti. Gittik Milli Eğitim'e, dilekçeyi verdik ama ben üç sene uzak kalmışım okuldan. Üstelik çalışkan, parlak bir talebe de değilim. Sağ olsun dayım, "Ben hoca tutayım" dedi. Bana bir matematik, bir de fen bilgisi hocası tuttu. Ben o sene hakikaten çok ciddi çalıştım. Derslerin hepsini verdim ama bir tek Fransızcadan Eylül'e kaldım. Dayım bu sefer de bir Fransızca hocası tuttu bana. Eylül'de de Fransızcayı verdim ve ortaokul bitti.

— *Diplomayı aldınız...*
— Diplomayı aldım. Sene 1950. Dayımın bir başkâtibi vardı. O başkâtip dayıma, "Beyim, biz bunu yatılı verelim" dedi. Dayım, "Nereye vereceğiz, Galatasaray'a veremeyiz" deyince, başkâtip, "Kabataş da yatılı" dedi. Dayım, okulun ücretini filan öğrenmesini istedi. Başkâtip de bir yerlere telefon edip Kabataş'ın yıllık yatılı ücretinin 600 lira olduğunu öğrendi. Dayım o parayı bir seferde ödedi. Hatta, parayı verirken, "Ben bu parayı utanıp çalışman için peşin veriyorum" dedi. 1950 Eylülü'ydü. Hayatımın en güzel dört veya beş senesi Kabataş'ta geçti.

İKİNCİ BÖLÜM

Hayatımın En Güzel Yılları

O dönemde Orhan Veli öldü ve Varlık *dergisi, Aşiyan'da Orhan Veli'nin mezarını yaptırmak için bir kampanya başlattı. Ben de sınıfta para topladım ve gönderdim. İki gün sonra beni Disiplin Kurulu'na çağırdılar. Disiplin Kurulu Başkanı da Galip Vardar. Tarihçi Galip Baba. "Bre melun sen ne yapmışsın! Bana söyleseydin ben de para verseydim" dedi.*

Kabataş'ta yatılılık günleri (1950).

— Kabataş yıllarınız böyle başladı...

— Böyle başladı. Bir insan başka bir insanın hayatında nasıl önemli oluyor, onunla ilgili bir anımı anlatayım. Annemden bir kâğıt getirdim ve beni yatılı evci yaptılar. Yani cumartesi günü eve gidiyorum, pazar akşamı da okula dönmek zorundayım. Daimi yatılıysan, hafta sonu da okulda kalıyorsun. Ben yatılı evci oldum. Ama Kadıköy'de arkadaşlar filan da var, ben pazar günü de kaytarıp pazartesi sabahı dönüyordum okula. Bir pazartesi okula gittim, kapıda Cafer Bey diye bir muavin bekliyor. Beni çağırdı. "Sen nerenin nüfusuna kayıtlısın" dedi. "Sarıyer" dedim. "Ben" dedi, "şimdi Sarıyer Askerlik Şubesi'ne bir yazı yazacağım ve askerlik durumunu soracağım." Benim de o sırada ilk yoklamam gelmiş. Sınıf arkadaşlarım 15 yaşında ama ben üç yıl ara verdiğim için 18 yaşındayım. Bir yazı yazdı ve elime verdi. Ben biliyorum başıma nelerin geleceğini, şubeye gidersem beni alıp askere gönderecekler. Kimdi hatırlamıyorum, birisi dedi ki, "Sarıyer'e gitmene gerek yok, şurada şube var zaten (şimdi Yıldız Parkı'nın girişinde polis karakolu olan yer o zamanlar askerlik şubesiydi), git oraya, onlar halleder" dedi. Ben nasıl ağlıyorum, "Alıp beni askere götürecekler, o kadar çalışma boşa gidecek" diye. Ben şubeye gittim, şube reisi yoktu ve bir üsteğmen vardı. Üsteğmen, "Ne oldu" diye sordu. Ben de, "Durum böyle böyle, beni askere gönderecekler ama ben okumak istiyorum. Bir gece geç kaldım diye bunlar oluyor" dedim. "Bak" dedi bana, "şansın var ki şube reisi yok. Şube reisi olsa bunu yapamazdım. Ben şube reisinin yerine mührü basarım. Sen de beni unutma" dedi. "Askerlikle ilişkisi yoktur" diye kâğıdı yazdırdı ve bastı mührü. O kâğıdı alıp idareye götürdüm. Bir şey diyemediler ve ben okulda kaldım.

— *Yoksa askere gidiyordunuz...*
— Evet, gidiyordum. O üsteğmen hayatımı kurtardı. O üsteğmeni sonra çok aradım ben. Bir türlü bulamadım. Hatta, yıllar sonra Fethiye'de olduğunu duyup oraya gittim. Şubede bütün eski reislerle birlikte onun da resmi vardı. Görür görmez tanıdım. Meğer emekli olmuş. Gazetedeki köşemde yazdım da bunu ben, gene ortaya çıkmadı. Ben o üsteğmene hayatımın pek çok şeyini borçluyum.

— *Sonra Kabataş yılları...*
— Diyorum ya, hayatımın en güzel yıllarıydı.

— *Kimler vardı sınıfınızda?*
— Başta Hilmi Yavuz. Onun adı, "44 Kambur Hilmi"ydi. Önümde otururdu.

— *Niye "kambur" diyordunuz?*
— O zaman Hilmi böyle müsemma bir adam değildi, kam-

Aydın Konak ve Baysal Dinler; Kabataş'ta askerlik anısı.

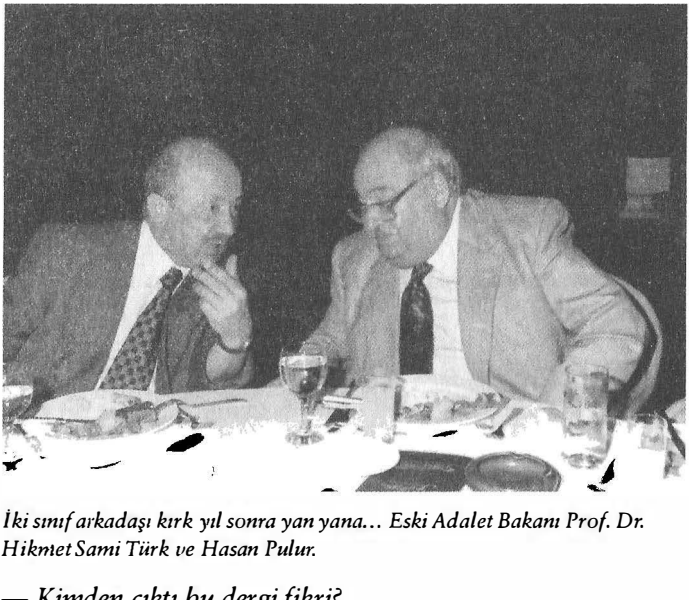
burdu çünkü. Her ne kadar anılarında, "Kabataş'a geldiğim zaman ceviz bir sandığım vardı" diyorsa da... Hilmi Yavuz Kabataş'a geldiği zaman teneke bir bavul vardı elinde, öyle ceviz meviz değildi. Ama Siirt battaniyesi vardı, orası doğrudur.

— *Sizin dönemde okuyup da sonradan ünlenenler kimlerdi?*
— Hikmet Sami Türk, Demir Özlü, Emin Kul, Mete Uğur vardı. Neyse, biz başladık Kabataş'ta. Edebiyat hocamız da Güzin Benibol.

— *Behçet Necatigil değil yani?*
— Behçet Hoca daha sonra bizim hocamız oldu. Herkes bir şeyle meşgul oluyordu. Biz de futbol ve edebiyatla meşgul oluyoruz. Ben o zamanlar şairim. Şiir yazmaya daha önce başlamıştım zaten.

— *O dönemin şairlerinden kimleri seviyordunuz?*
— Orhan Veli tabii, Melih Cevdet, romantizmiyle Cahit Sıtkı, gizli gizli Nâzım Hikmet. Yatakhanede battaniyeyi başımıza çeker el feneriyle okurduk Nâzım'ı. O devirde bir Yahya Kemal düşmanlığı vardı ama ben hiçbir zaman düşman olmadım Yahya Kemal'e. Hem Nâzım'ın affı için imza vermedi, hem de artık köhnedir diye çok kötülerlerdi Yahya Kemal'i. Ben onlardan değildim. Yahya Kemal'in karakter yapısından çok hoşlanmam ama şiirini ve şairliğini de inkâr edemem.

— *Ne tür şiirler yazıyordunuz siz?*
— Daha çok sosyal içerikli şiirler yazıyordum. Nasıl bir araya geldik bilmiyorum, ama biz, *Sesimiz* diye bir duvar gazetesi çıkardık, 4-B sınıfı olarak. Özgür Gürkan diye bir arkadaşımızın çok iyi kaligrafisi vardı, o da bütün yazıları yazıyordu. Behçet Necatigil, bunu görünce edebiyata meraklı kimler var diye merak etmiş. Bizi bir araya topladı ve biz *Dönüm* diye bir dergi çıkarmaya başladık.

İki sınıf arkadaşı kırk yıl sonra yan yana... Eski Adalet Bakanı Prof. Dr. Hikmet Sami Türk ve Hasan Pulur.

— *Kimden çıktı bu dergi fikri?*
— Behçet Hoca'dan çıktı.

— *Peki siz Behçet Necatigil ile edebiyat konuşuyor muydunuz?*
— Yavaş yavaş başlamıştı. Teneffüslerde Behçet Hoca'nın peşinde dolaşıyorduk.

— *Behçet Hoca ünlü müydü o sıralarda?*
— Tam o sırada Behçet Hoca'nın *Evler* adı şiir kitabı çıkmıştı. Biz o şiirlerin çoğunu ezberlemiştik; bugün bile çoğu ezberimdedir. Fethi Karakaş'ın da resim galerisi vardı Beşiktaş'ta. Biz oraya gidip edebiyatçılarla tanışırdık.

— *Bu arada dergi de çıkardınız...*
— Evet, *Dönüm* çıktı. Ben de matbaacılıktan, dizgiden filan anlıyorum ya, teknik sekreter diye kendi adımı koydum dergiye. Behçet Hoca'nın çok sevdiği iki talebesi vardı. Biri Fin-

landiya'ya kaçıp giden Ömer Şahin, diğeri de Muhteşem Sunter. Hilmi Yavuz, Demir Özlü ve ben de vardım ama Hoca asıl o ikisini tutardı. Bizim *Dönüm*, formalı bir dergiydi. Bir gün, "Bunu Orhan Veli'lerin çıkardığı *Yaprak* gibi bir dergi yapalım" dedik. O dönemde hayli isim yapan bir dergi oldu bu. Piyasaya da veriyorduk zaten. Dergi çalışmaları benim de işime geliyordu. Okul müdürü Faik Dıranas da bizi teşvik ediyordu sürekli.

— *Ahmet Muhip Dıranas'ın nesi oluyor?*

— Akrabasıydı, öğrenci müfettişliğinden bize gelmişti. O dönemde Orhan Veli öldü ve *Varlık* dergisi, Aşiyan'da Orhan Veli'nin mezarını yaptırmak için bir kampanya başlattı. Ben de sınıfta para topladım ve "Kabataş Lisesi 4-B öğrencileri" diye gönderdim. İki gün sonra beni disiplin kuruluna çağırdılar. Başmuavinimiz Atom Arif vardı. "Bu işi sen yapmışsın" dedi. "Evet, ben yaptım" dedim. "Niye yaptın" dedi. "Orhan Veli'nin mezarı için para topladık" dedim. "Hakkında şikâyet var, disipline geleceksin" dedi. Kadircan Kaflı ihbar etmiş. Ben kalkıp disiplin kuruluna gittim. Disiplin kurulu başkanı da Galip Vardar. Tarihçi Galip Baba. Berke Vardar'ın babası. 10 Kasım'da Atatürk için ağlarken kalp krizi geçirip öldü. Girdik disiplin kuruluna, başta Galip Baba oturuyor, etrafında da diğer hocalar. Galip Baba, kabadayı birisiydi. Bir ara Gazi Osman Paşa Ortaokulu'nda müdürlük filan da yapmıştı. Vezneciler'de de "Vardar Kıraathanesi" diye kahvehanesi var, bir yandan da onu işletiyordu. Galip Baba beni görünce, "Bre melun sen ne yapmışsın" dedi. "Ne yapmışım efendim" diye cevap verdim ben de. "Sen çocuklardan para toplamışsın" dedi. Ben de, "Evet topladım efendim" dedikten sonra durumu anlattım. "Bana sormadan nasıl para toplarsın" diye kükredi oturduğu yerden. "Niye bana da gelmedin, beş lira da ben vereydim keşke" deyince diğer hocalar ne yapacaklarını şaşırdılar ve gülmeye başladılar. Disiplin kurulundan, soruşturmaya gerek olmadığı kararı çıktı.

— 50'li yılları anlatıyorsunuz. O sırada Demokrat Parti çoktan iktidara gelmiş vaziyette. Siyasi ortamdaki değişiklikler okula da bir biçimde yansıyor muydu?
— Yansımaz mı? Bizim grup Tevfik İleri'yi hiç sevmezdi mesela. Biz CHP'nin Kemalist sol kanadına mensup hissediyorduk kendimizi. Ben bugün de öyle hissederim.

— DP'li arkadaşlarınız var mıydı aranızda?
— Vardı. Hatta onları, biz, zaman zaman korurduk. Mesela, okulda namaz kılanlara kızardı bazıları, biz onları korurduk, "Size ne, bırakın namazlarını kılsınlar" diye. Hatta ben, onuncu sınıftayken onlara namaz kılmaları için küçük bir yer bile tahsis ettirdim. Veya birileri sabahın köründe, "Ben hamamcı oldum" diye geldiğinde, eğer ben nöbetçiysem hemen hamamı açtırıyordum. Ben onlara karşı çok anlayış gösterdim.

— Hocalar arasında siyasi ayrılıklar var mıydı?
— Hocaların çoğu Demokrat Partiliydi. Zaten o dönemde okuryazar takımının büyük çoğunluğu DP'ye oy vermişti. Babamın vermediğini hatırlıyorum ama. Ne var ki, DP o büyük sempatiyi kısa sürede bitirdi.

— Neydi bitmesinin sebebi?
— Bence Arapça ezan kararıyla bitti bu sempati. Arapça ezan okunduktan sonra saflar yeniden birbirinden ayrıldı ve kimin nerede durduğu belli oldu. Şeriat kavgası da zaten Arapça ezanla başlamıştır.

— Öğrenciler arasında nasıldı durum?
— Bizim, Selçuk diye solcu bir arkadaşımız vardı. Onun başına bakın ne geldi? Bir cumartesi gecesi bizim Adanalı zengin çocuklar bara gitmişler, yiyip içip eğlenmişler, gece yarısı da okulun yatakhanesine gelmişler; yaptıkları zamparalıkları filan anlatıyorlar. Selçuk da uyuyor. Gürültü üzerine uyanmış ve, "Sizin bir gecede harcadığınızla ben bir ay idare ederim

ama onu da bulamıyorum" demiş. Bütün dediği bu. Çocuğu "komünist" diye ihbar ettiler. Adanalıların üzerinde Arif Nihat Asya'nın çok etkisi vardı. Bunlar da Adanalı pamuk tüccarlarının çocuklarıydı zaten.

— *İyi ama Arif Nihat Asya, Mevlevimeşrep, son derece hoşgörülü bir şairdir.*
— Milliyetçi bir tarafı var ya, ondan etkileniyorlardı.

— *Galiba bu bile tek başına milliyetçiliğin kimi zaman ne kadar zararlı olabileceğini gösteriyor...*
— Milliyetçilik, ne yüceltildiği kadar iyidir, ne de küçümsendiği kadar kötüdür. "Türk milleti her milletten üstündür" derseniz, o ırkçılık olur zaten. Japon nasıl "Japonum" diyorsa ben de "Türküm" diyorum. Bunda bir şey yok. Ama, "Türk olmasa tarihe yazılacak ne vardı" gibi safsatalara inanırsanız, işte o zararlıdır.

— *Peki Selçuk'a ne oldu?*
— Atıldı okuldan. Yalancı şahit filan ayarlayıp komünist diye attırdılar okuldan. Ama müdür bey bir yolunu bulup Haydarpaşa Lisesi'ne gönderdi Selçuk'u. Ne var ki bu hadise bizi çok yaraladı. Biz de bu Adanalılara bir şey yapmak için fırsat aramaya başladık. Bir gün fırsatını bulduk ve karavanayı devirdik. O yıllarda liseleri bırakın, üniversitede bile görülmüş şey değildi bu. Prof. Fahrettin Kerim Gökay vali ve belediye başkanıydı. Karavana devirme hadisesi üzerine kalkıp okula geldi ve, "Yemekten şikâyetiniz nedir" diye sordu bizlere. Halbuki biz bunu yemekten şikâyet etmek için değil, Selçuk'un okuldan atılmasını protesto için yapmıştık.

— *Bir taraftan da sürekli edebiyatla ilgileniyorsunuz.*
— Hayatımız edebiyattı. İşte bu *Dönüm* dergisini çıkartıyorduk Behçet Necatigil'le birlikte. Aramızda yavaş yavaş tartışmalar başladı. Salâh Birsel *Şiirin İlkeleri*'ni yazıyor, onu tartışıyoruz mesela.

Taksim'de üç Kabataşlı: Metin İnanç, Ali Mengutay ve Hasan Pulur.

— *Behçet Hoca nasıl bir insandı?*
— Behçet Hoca çok iyi bir insandı ama duygusaldı. Benim her zaman saygı duyduğum ve çok sevdiğim bir insandı. Bana edebiyat zevkini, edebiyat bağlılığını o verdi.

— *Öğrencilerle ilişkisi nasıldı?*
— Çok iyiydi.

— Dönüm'*e dönelim isterseniz...*
— Biz *Dönüm*'le liseyi bitirdik. Ama bitirmeden önce de *Son Saat*'e kapağı attık. Hilmi Yavuz var, ben varım, Demir Özlü var. Bizim çocuklardan biri Erol Kayalıoğlu ile konuşuyor. Erol Kayalıoğlu, *Son Saat*'in yazı işleri müdürü. O günlerde, şimdiki gibi paparazzi modası değil, sanat ve kültür sayfaları modası var Babıâli'de. *Akşam*'ın kültür-sanat sayfasını Melih Cevdet (Anday) Bey yapıyor. *Vatan*'da Tunç Yalman, Şakir Eczacıbaşı, Adnan Veli var. Erol Kayalıoğlu, bizim arkadaşa, "Bu *Dönüm* dergisini çıkaranlar bizim gazete için kültür-sanat sayfası yapmazlar mı" diye soruyor.

Tam körün istediği bir göz, Allah verdi iki göz vaziyeti. Hemen toplandık ve *Son Saat*'e gittik. Haftada bir gün bize bir sayfa verdiler. Biz de çalışmaya başladık. Tabii kısa sürede havaya girdik. Bizi artık bütün Türkiye biliyordu, devamlı ne yaptığımızı merak ediyor ve bizi okuyordu. Bu hay-huy arasında biz liseyi bitirdik.

— *O yıllardan, İkinci Dünya Savaşı'na dair hatırladığınız herhangi bir şey var mı?*
— Benim ilk anım, gece baskısı satan gazete müvezzileridir. O zaman Ortaköy'de oturuyoruz; aniden, "Almanlar Selanik'te" diye bağıran bir çocuk sesi doldururdu odaları. İlk hatırladığım budur. Ekmek karneye binince, Almanların Selanik'te olduğundan emin olduk tabii. Benim yaşımdaki çocuklara çeyrek ekmek, büyüklere yarım ekmek veriliyordu. Maden işçileri ve genelevde çalışanlar bir bütün ekmek alma hakkına sahipti. Onlar, "ağır işçi"ydi çünkü. Bir yandan da karaborsa alıp başını gitmişti. Babam asker olduğu için en çok karaborsaya kızardı. "Bunları elektrik direklerinde sallandırmak şart" derdi. "Pençe" diye bir şey bilir mi bugünkü kuşaklar, o yıllarda pençesiz ayakkabı giymek mümkün değildi. Ceketler mutlaka tersyüz edilirdi. Nüfus cüzdanlarımızın içinde de, "Amerikan bezi verildi, kaput verildi" gibi mühürler vardı.

— *Varlık Vergisi uygulamaları ile ilgili herhangi bir şey evde konuşulur muydu?*
— Konuşulurdu. Bizim ailenin bir kısmı, "Bu gâvurlara oh oldu" diye karşıladı Varlık Vergisi'ni. Babamla amcam ise bunun hakkaniyet dışı olduğunu söylediler. "Temyizi olmayan karar olmaz" diyerek karşı çıktıklarını çok iyi hatırlıyorum. Dayıma da vergi tahakkuk ettirdiler. O ödedi. Ama tanıdıklarımızdan Aşkale'ye çok giden oldu. Haklı mıydı, haksız mıydı tartışılır Varlık Vergisi ama bir buçuk milyon insan vardı silah altında ve besleyecek bütçe yoktu. Ancak daha adilce yapılabilirdi. Hazırlanan listelerde, bazı isimlerin karşı-

Yine dört Kabataşlı, bir cumartesi Taksim'de: Vecihi Küçük, Hasan Pulur, Necati Sırmacı, Atilla Berkay.

sında "G.M." rumuzu vardı, yani onların gayrımüslim olduğu özellikle belirtiliyor ve ona göre muameleye tabi tutuluyorlardı. Devrin defterdarı daha sonra anılarını yazdı ve yapılan rezillikleri anlattı. Anlattı ama yapanlardan birisi de kendisiydi.

— *Peki sokakta veya evde kim desteklenirdi? Almanlar mı yoksa Müttefikler mi?*
— Babam Hitler'e çok kızıyordu ama amcamlar Almanya yanlısıydı. Halkın büyük çoğunluğu da Almanları tutuyordu. Ayrıca Almanlar propaganda bakımından da çok kuvvetliydi. Çocuklara bile propaganda yapıyorlardı.

— *Liseyi bitirdiğinizde babanızla görüşüyor muydunuz?*
— Babam, benim liseyi bitirdiğimi duyunca, "Ben bir şey yapamam, bir iş bul çalış" dedi.

— Neden hiç ilgilenmiyordu sizinle?
— Onun ilgisi bu kadardı. Babam, galiba ortaokuldan belge aldım diye beni hiç affetmedi. Ona göre, o her şeyi yapmış ama buna rağmen ben gidip belge almıştım. O devrin insanlarının böyle antikalıkları vardır. Mesela, babamla ilgili olarak hiç unutamadığım bir anı da şudur. Ben evci çıkıyorum, babam da üvey annemle Beşiktaş'ta oturuyor. Bir gün, "Gel bende kal" dedi. Ben, "Tabii" dedim. Bazı haftalar gidip babamlarda kalmaya başladım. Bir sabah kalktım, babam namazını kılmış, pencere önünde tespih çekiyor. Ben de tıraş oluyorum. Beni görünce, "Hiç yüzüne baktın mı" diye sordu. Ben de saf saf, "Şimdi tıraş oldum, aynada baktım" diye cevap verdim. Durup dururken, "İyi bak da yüzün tükürülecek hale gelmesin" dedi.

— Ne demek istiyor?
— Bu söz içime oturdu benim. Çok kızdım ve bir zaman gitmedim babamın evine. Yıllar sonra da sordum bunu kendisine, "O gün o sözlerle ne demek istemiştin" dedim. Meğerse, "Yaptığın işlerden utanmamalısın, sorumluluk almalısın" demek istemiş. Herhalde bunu söylemenin binlerce yolu vardır ve en son akla gelecek olan da babamın söylediği gibi ifade etmektir.

— Peki namazında niyazında bir insan mıydı babanız?
— Son dönemde evet. Söylemedim galiba, babam Cemal Gürsel'in sınıf arkadaşıydı.

— 27 Mayıs İhtilali'nin lideri Orgeneral Cemal Gürsel'in...
— Evet, şöyle de bir hatıramız vardır: 27 Mayıs olmuş, ben o sırada Kâğıthane'de yedeksubayım. Bir ara, "Bizimkiler ne yapıyor acaba" diye merak ettim. Annemden haber almıştım da, babamdan bir türlü alamamıştım. Babam o sırada bir felç geçirmişti ve tedavi için Bursa'ya kaplıcaya gitmesi gerekliydi ama bir türlü gidemiyordu. Ben babamı görmeye gitmek için kışladan kaçtım. Eve geldim ki, kapıda askeri bir kamyon bekliyor, içinden de bereli bir tank yüzbaşı iniyor. "Eyvah,"

dedim, "bunlar beni arıyor." Bir köşeye saklandım. Onlar uzaklaşınca da koşarak gittim eve. Babama, "Ne oldu" diye sordum. O da, "Ya bu Cemal Ağa ne adam ya" dedi. Anladığım kadarıyla babam 27 Mayıs'tan önce, Kara Kuvvetleri Komutanı diye Cemal Gürsel'e bir mektup yazmış ve, "Felç geçirdim, tedavi için kaplıcaya gitmem lazım ama beni almadılar. Yardım edebilir misin" demiş. Cemal Paşa, 27 Mayıs hengâmesinde devlet başkanı olunca arkadaşının mektubunu unutmamış ve emir vermiş. O tank yüzbaşı da babama, Bursa Çekirge'deki askeri hastanede yer ayrıldığını söylemek için gelmiş.

— *Buraya* Son Saat'*ten gelmiştik. Liseyi bitirdiniz ve* Son Saat'*te kültür-sanat sayfası yapıyorsunuz.*
— Ben girişken bir insanımdır. Orada kısa sürede pek çok arkadaşım oldu. Selahattin Sonat, Nezih Demirkent, Erol Kayalıoğlu, Adnan Fuat Aral, "Zanaatkârlar geldi yine" diye takılırlardı bize. Liseyi bitirdik ama ne yapacağız? Ben gittim Hukuk Fakültesi'ne yazıldım fakat nasıl okuyacağım diye de kara kara düşünüyorum.

— *Maddi açıdan herhalde?*
— Tabii ki maddi açıdan. Babamla kalmak istemiyorum, annemle otursam, kaçta geldin, kaçta gittin kavgası bitmiyor. İstihbarat Şefi Selahattin Sonat, "Gel gazetede çalış" dedi bana. Nezih Demirkent de spora meraklı, "Sporda başla" dedi ve ben Spor Servisi'nde gazeteciliğe başladım. Kürek yarışları var, yüzme yarışları var, onları takip ediyorum. Doğan Şahin vardı, Hacı Bekir'in damadı. Onun Haydarpaşa'dan Burgaz Adası'na yüzerek geçeceğini duydum. Gittim ben de tekneye, "Gazeteciyim" dedim ve beni aldılar. Bu hadiseyi iyi yazdım, çok beğendiler.

— *Fotoğraf da çekiyor muydunuz?*
— Fotoğraf da çekerdim arada sırada. Spordan sonra polis muhabirliğine başladım.

— Siz mi istediniz, gazete mi görevlendirdi?
— Ben istedim. Spor benim isteklerime uygun bir yer değildi. Ben polis muhabirliği yaparken ilk transfer teklifimi de aldım. Ali Karakurt kıdemli polis muhabiriydi. Bir gün bana, "*Yeni İstanbul* adam arıyor" dedi. Ben de, "*Yeni İstanbul* çok dışarıda, Şişhane'de" dedim. "Tramvayla gider gelirsin" diye beni ikna etti ve *Yeni İstanbul*'da polis muhabiri oldum. *Yeni İstanbul*, o dönemde mavi başlıklı acayip bir gazete. Sahibi Edip Habip Törehan, Alman disiplini uygulardı gazetede. Kapıdan girerken kart basardık mesela. Edip Habip Törehan için de pek çok laf dolanırdı Babıâli'de. İkinci Cihan Savaşı'nda Almanya'ya krom ve meşe palamudu satmış, denilirdi. Yatı filan olan bir patrondu. Eski İttihatçılardan Selanikli Mustafa Nermi gazetenin başyazarıydı. Yazı işleri müdürü, Mümtaz Soysal'ın ağabeyi Muzaffer Soysal'dı.

— Bir taraftan da Hukuk Fakültesi'ne devam ediyorsunuz.
— Hem çalışıp hem okuyorum. Hilmi Yavuz ve Demir Özlü de Hukuk Fakültesi'nde ama onlar kantin çocukları, biz Şişhane çocuğuyuz. Ancak ben Şişhane'den hiç memnun değilim.

— Edebiyat sevgisi ne oldu bu arada?
— O devam ediyor. Ben *Yeni İstanbul*'dayken yavaş yavaş Baylan'a gitmeye başladım. Baylan Attilâ İlhan'dan soruluyor ve bu arada benim şiirlerim de *Yeditepe* dergisinde filan yayımlanıyor. *Varlık*'a göndermiyordum çünkü Yaşar Nabi'ye kızıyorduk.

— Niye?
— Valla neden kızdığımızı tam olarak hatırlamıyorum ama, "Yaşar Nabi Nayır, ondan insana gelmez hayır" diye bir tekerleme tutturmuş gidiyorduk.

— Siz bir hayli şiir yazıp yayımladınız anlaşıldığı kadarıyla.
— Evet, bir hayli.

Neden kitap haline getirmediniz onları?

Duruyorlar bir yerde, dursunlar bakalım, zaman gelir belki birkaçını bir kitaba koyarız. Neyse, ben *Yeni İstanbul*'da çalışırken, *Vatan*'ın polis muhabiri Yılmaz Çetiner'in ayrıldığını duydum. Bana, "*Vatan*'a gider misin" dediler. *Vatan* daha iyi tabii. Şakir Eczacıbaşı, Esin Talu, Tunç Yalman, Adnan Benk gibi tanıdıklarımız da var kültür-sanat sayfasında. Gittim, Kemal Aydar'la konuştum ve *Vatan*'da polis muhabiri olarak işe başladım.

— Transfer oldunuz yani...

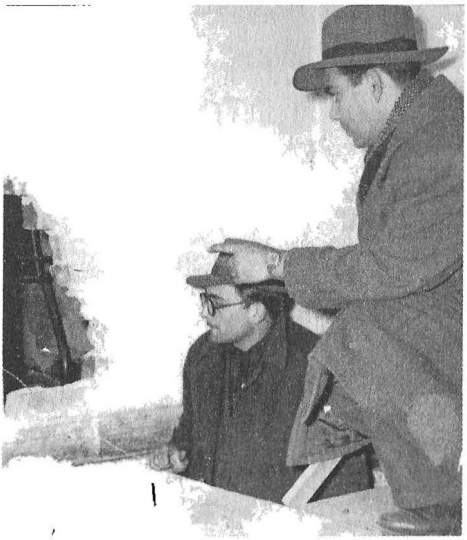
— Transfer oldum ama bugün anladığımız anlamda bir transfer değildi tabii. Zaten, *Yeni İstanbul*'da Salih Zeki diye bir adam vardı, onunla kavga etmiştim. Tekel'den ayrılıp gelmiş ve gazeteye idare müdürü olmuştu. Maaşlarımızda bir kesinti oldu. Sebebini sormak için odasına gittim, bana, "Çık dışarı" dedi. Ben de, "Çıkarsam bir daha gelmem" dedim. Çıktım gittim. Yıllar sonra bu Salih Zeki'yi Adliye'de gördüm, zimmetten yargılanıyordu.

— Vatan *nasıldı?*

— *Vatan* çok iyiydi. Güzel yazılar yazıyordum, edebiyatla meşgul olmak için de yeteri kadar fırsat buluyordum.

— O dönemde polis muhabirliği denilince ne anlaşılıyordu? Tam olarak yaptığımız neydi?

— O dönemde polis muhabiri olarak sabahleyin ilk işim emniyete gitmekti. Ne var ne yok diye kısımları dolaşırdık. Sıra bültenlerine bakardık. Ama bu sıra bültenlerine komünizm propagandası gibi şeyler konulmazdı. Basın Odası vardı zaten. Akşamları orada toplanırdık. Kendi aramızda ajans gibi bir şey kurmuştuk. *Hürriyet*'in, *Milliyet*'in, *Vatan*'ın ve *Akşam*'ın muhabirleri haberleri kendi aralarında takas ederlerdi. Şimdiki imkânlar yok, her habere yetişemiyorsun. Bunun için işbölümü yapılırdı ve akşamları da o haberler takas edilirdi. Özer Öztep, Aydoğan Önal, Selahattin Güler ve ben böyle bir ekiptik.

Zehir hafiye polis muhabirleri işbaşında, bir kuyumcu dükkânına duvarın nasıl delinerek girildiğini tartışıyorlar. (Hasan Pulur arkada.)

— O zamanki polis muhabirliği ile bugünkü polis muhabirliğini karşılaştırırsanız neler söyleyebilirsiniz?

— Bugünkü polis muhabiri istediği yere, istediği anda ve istediği şekilde gidebiliyor. Bizim zamanımızda öyle değildi. Gazete Cağaloğlu'nda, Yedikule'de cinayet var. Ya trene bineceksin, ya tramvaya bineceksin. Öyle araba filan yoktu. İmkânlar son derece sınırlıydı.

— Peki zihniyet açısından baktığınızda ne gibi farklar görüyorsunuz? Bugün polis muhabirlerinde en çok eleştirilen husus, polisten aldıkladı haberleri, polisin üslubuyla ve perspektifiyle sunmaları.

— Biz böyle bir tehlike görür görmez arkadaşlarımıza, "polisleşme" derdik. Ben yazı işleri müdürlüğü yaparken bir polis muhabiri vardı, şimdi dış politika uzmanı oldu. Bir gün baktım bu Mayk Hammer gibi giyinip dolaşıyor ortalıkta. Ama aynen öyle, kasketini indiriyor, pardösüsünün yakasını kaldırıyor. Ben dayanamayıp, "Polis gibi davranma" dedim

ona. Mesela ben kravat takmayı sevmem ama polisten kendimi ayırmak için bilhassa kravat takardım. Çünkü biz polis değil, polis muhabiriydik. Üstelik tam manasıyla polisle çekişme halinde olmak, polisin dediklerine hemen inanmamak gerekir. Çünkü mutlaka bizden bir şey saklıyorlardır. Biz hep bu gözle bakardık polisten aldığımız haberlere. Onun işi onu saklamak, polis muhabirinin işi de polisin sakladığı şeyi ortaya çıkarmaktır.

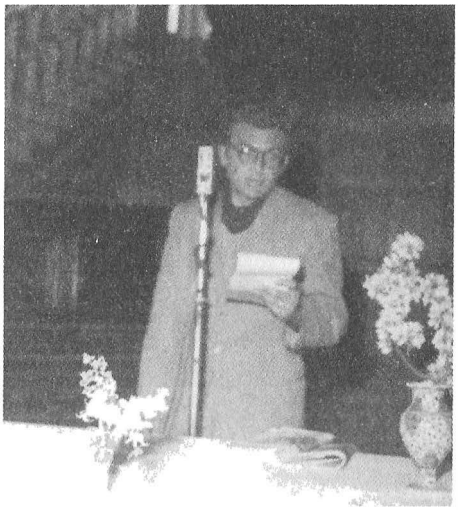
— *Ama şimdi polisin verdiği bilgiler ve belgeler, hiçbir araştırmaya tabi tutulmadan aynen yayımlanabiliyor haber diye...*
— Kemal Aydar, "Ona da sorun, buna da sorun" diyerek çifte kontrolün yani *double check*'in ne olduğunu o zaman öğretmişti bize. Polisin bize verdiği her bilgiye kuşkuyla yaklaşırdık biz. Çünkü polisin o bilgiyi, bize öyle vermek zorunda olduğunu bilirdik. O da işini yapıyor. Bu durumda gazetecinin de işini yapıp, bu bilgilerin doğru olup olmadığını araştırması gerekir.

— *Ne kadar yaptınız siz polis muhabirliğini?*
— 1960'a kadar yaptım.

— *Polis muhabirisiniz ama edebiyattan da kopmuyorsunuz?*
— Ne kopması, o dönemde edebiyat matineleri var ve edebiyat matinelerinin müdavimiyiz biz.

— *Siz yani Kabataşlılar...*
— Kabataş ekibi. Bizim gitmekten en çok hoşlandığımız okul Çamlıca Kız Lisesi'ydi. Hilmi Yavuz ve ben şiir okurduk. Demir Özlü hikâye, Hikmet Sami Türk deneme okurdu. Daha sonra bu edebiyat matineleri Halkevleri'ne taşınmaya başladı. Sonra bir gün Baylan'da oturuyoruz...

— *Baylan'a gitmeyi de ihmal etmiyorsunuz...*
— Baylan ihmal edilir mi? Attilâ İlhan orada, Yılmaz Gruda orada. Demirtaş Ceyhun, Ahmet Oktay ve Hilmi Yavuz ora-

1950'li yıllarda Kabataş Lisesi'nde edebiyat matinesinde şiir okurken.

da. Güngör Algan vardı ama onun polis olduğu ortaya çıktı sonra. Attilâ İlhan, Paris'ten yeni gelmişti ve hocamız konumundaydı.

— *Attilâ İlhan'ı ilk gördüğünüzdeki izleniminiz neydi?*
— Ben Attilâ İlhan'ı çok severdim, sonuna kadar da çok sevdim. O şiir okurken kızlar kendilerinden geçerlerdi. Üstelik, Hilmi Yavuz'a rağmen çok sevdim ben Attilâ İlhan'ı. Neyse, bir gün Edebiyatçılar Birliği'nin Dram Tiyatrosu'nda bir toplantı yapacağı haberi geldi. Edebiyatçılar Birliği'nde bizden önceki kuşak var. Galiba Yakup Kadri (Karaosmanoğlu) başkandı ve Behçet Kemal Çağlar filan da vardı. Biz bu toplantıyı sabote etmeye karar verdik.

— *Niye?*
— Onlar eski kuşak, yazdıkları eskimiş. Behçet Kemal Çağlar, kendi kendine "milli şair" unvanı takmış. "Nereden 'milli şair' oluyor, biz 'gayrı milli şair' miyiz" diye konuşuyorduk aramızda. Onların tarzına ve edebiyat anlayışına tepkiliydik.

Mesela onlar, "Sanat sanat içindir" diyorlardı, biz de, "Hayır, sanat toplum içindir" diyorduk.

— *Nasıl sabote ettiniz?*
— Edebiyatçılar Birliği'nin toplantısı, Tepebaşı'ndaki Dram Tiyatrosu'ndaydı. Hatta giderken Muzaffer Buyrukçu ile Orhan Kemal'i de gördük.

— *Daha önceden örgütlenmiş miydiniz?*
— Tabii ki. Cemal Hoşgör, "Dürüt erleri hoş geldiniz" diye afişler hazırlamıştı.

— *Ne erleri?*
— "Dürüt erleri." Bu Nurullah Ataç'ın lafıydı ve biz ona da kızıyorduk. Sanatçı yerine "dürüt eri" kelimesini uydurmuştu. Bize göre bu tür uydurma kelimeler, halkın edebiyatı anlamasını zorlaştırıyordu. Bağırsak Süha diye matrak bir çocuk vardı. Borazan çalardı, o da borazanla geldi.

— *Baylan'da mı örgütlediniz bütün bunları?*
— Baylan'da örgütledik. Demirtaş Ceyhun filan, Baylan'dan sonra fasulyeciye gidiyoruz, örgüt orada da gelişmeye devam ediyor. Orhan Kemal'i de köftecide yakalamışlardı gizli örgüt kurdu diye. Biz de bu işi fasulyecide yapıyorduk.

— *Neredeydi bu fasulyeci?*
— Beyoğlu'nda, İngiliz Sarayı'nın karşısındaydı. Fasulye çorbası, kırık pirinç ve ekmek doksan beş kuruştu. Beş kuruş da bahşiş, bir liraya çıkardık. Ben o sırada İsmail Sivri ile Aksaray'da bir pansiyonda kalıyorum ama zaman zaman Demirtaş'ın evinde gecelediğim de oluyor.

— *Ve toplanıp Dram Tiyatrosu'na gittiniz...*
— Toplanıp gittik ve paradiye çıktık. Dünya tiyatrolarında protestoların, yumurta atmaların paradiden yapıldığını biliyoruz ya, bunun için oraya çıktık.

Gözlüklü portre.

— *Kim kimsiniz?*
— Ben, Demirtaş Ceyhun, Bağırsak Süha, Cemal Hoşgör, Hilmi Yavuz, Fikret Hakan.

— *Attilâ İlhan yoktu galiba?*
— Hayır Attilâ İlhan gelmedi. İki sene önce Hilmi Yavuz bir yazı yazdı ve, "Attilâ İlhan, Fransız Komünist Partisi Genel Sekreteri'nden aldığı talimatla geldi ve Dram Tiyatrosu hadisesini örgütledi" dedi. Hiç alakası yok. Attilâ İlhan, eski tüfeklerden, bu tür işlerin insanın başına ne belalar getireceğini gayet iyi biliyor. Zaten küçük yaşta yeteri kadar bela gelmişti başına.

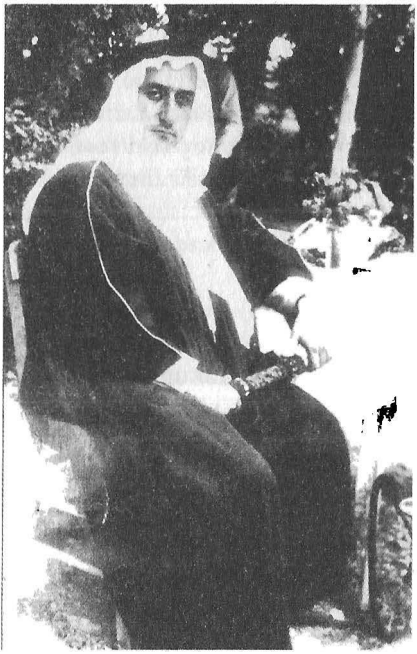
— *Peki ne yaptınız paradide?*
— Önce Yakup Kadri çıktı sahneye ve Yakup Kadri'nin bizim yapacaklarımızı bildiği anlaşıldı. Çünkü, sahneye çıkar çıkmaz, "Biz de bizden öncekileri yuhalamıştık, çok doğru yapıyorsunuz, siz de bizi yuhalayın" dedi. Biz bu sözler üzerine Yakup Kadri'yi alkışladık. Arkasından Behçet Kemal Çağlar çıktı. Behçet Kemal çıkar çıkmaz iyice azdık biz. Bir taraftan "Dürüt erleri" diye bağırıyoruz, bir taraftan da, "Sallara bindik, sellere gittik" diye tempo tutuyoruz. Ama yatılılardan gelen bir grup bize saldırdı.

— Sille tokat saldırdılar yani...

— Tabii, arbede çıktı. Ben baktım Birinci Şube'den polisler de orada, başlarında da Adnan Kınay var. Bir ara beni kenara çekti ve, "Sen karışma" dedi. Ciddi ciddi kavga oluyor çünkü. Neyse, ortalık yatıştı ve bizi alıp karakola götürdüler. Onlar bize "komünist" diye saldırıyordu çünkü.

— Karakola götürdüler sizi...

— Tepebaşı Karakolu'na götürdüler. Biz hâlâ işin gırgırındayız. Komiser, "Senin akiden ne" diye sordu bana. Ben de hemen, "Hacı Bekir" diye cevap verdim. Sonra bıraktılar bizi. Aradan bir hafta geçti geçmedi ben, "Ankara bu işin üzerinde" diye haberler almaya başladım. Çünkü Mithat Perin *Ekspres*'te, "Komünistler Dram Tiyatrosu'nu bastı" diye manşet atmıştı.

Hasan Pulur'a edebiyat sevgisini aşılayan hocası Salâh Birsel, Arap şeyhi kılığında... Bu fotoğraf o yıllarda elden ele dolaşmıştı.

— 6-7 Eylül olaylarının başlamasına sebep olan Ekspres*'in sahibi Mithat Perin mi?*

— Evet o. MİT'ten para aldığı da daha sonra ortaya çıktı zaten. Neyse, bir sabah Birinci Şube'nin arabası beni de alıp götürdü. Herkes orada. Hilmi Yavuz, Demirtaş Ceyhun, Fikret Hakan. Polis muhabiri olduğum için en çok tanınan da benim. Demirtaş'la ikimizi Adliye'ye sevk ettiler. Sonradan bir gün bana, Siyasi Şube'nin şeflerinden Vasıf, "Ne romancılar var sizin aranızda, ne romanlar yazdılar biliyor musun" dedi. Biz "roman" yazamadığımız için savcılığa gittik, diğerleri ise "roman" yazmışlar. "Romancı" tabir edilir onlar, *Kahveler Kitabı*'nda Salâh (Birsel) iyi anlatır onları.

— Sonra ne oldu peki?

— Karıncaezmez Yahya diye bir savcı vardı, bizi ona verdiler. O da bizi, "Alet vesaire çalarak umumun huzurunu bozmak"tan para cezasına çarptırdı ve biz kurtulduk. Ama daha önce, "Kimi hedef aldınız" diye sormuştu ve biz de, "Behçet Kemal Çağlar" demiştik. Robert Kolej'e gidip Behçet Kemal'e, bizden davacı olup olmadığını sordular. Şikâyetçi bile olmadı. Her şeyi söyleyeceksek doğrusunu söyleyelim. Ben Behçet Kemal'i yine sevmem ama onun yaptığı da budur işte. Behçet Kemal bunu yaparken Peyami Safa ne yaptı?

— Ne yaptı?

— Biz serbest kalınca, Peyami Safa *Milliyet*'te, "Komünistler" diye dehşetengiz bir yazı yazdı. Yıllar sonra ben *Milliyet*'e gittim. Abdi İpekçi bunları bilmiyordu. Bir gün Abdi İpekçi odasına çağırdı beni. Gittim ki Peyami Safa da orada oturuyor. Peyami Safa'yı görünce, "Hocam tanıdınız mı, Dram'ın meşhur komünistlerinden Hasan Pulur" dedim. Şöyle bir baktı, ses çıkarmadı. Abdi İpekçi, "Ne demek bu" diye sordu. Ben de anlattım. "Behçet Kemal'i yuhaladık diye hocamız bize 'komünist' demişti. Kader bizi aynı çatı altında buluşturdu" diye açıkladım olup bitenleri.

— Peyami Safa cevap vermedi mi?
— Diyecek bir şeyi yoktu ki, ne desin? O beni sevmedi, ben de onu sevemedim bir türlü. Kötü bir adam değildi belki ama ruhu marizdi.

— Edebiyata biraz ara verip şu hukuk sistemini konuşalım isterseniz. Siz polis muhabiri olarak mahkemelere de gidiyordunuz elbette. Türkiye'nin bir "hukuk devleti" olduğu söylenir sürekli. Muhtemelen o zaman da söyleniyordu. Sizin kanaatiniz nedir, Türkiye'de işleyen bir hukuk sistemi var mı sahiden?
— Kanunun olması hukukun olması demek değildir. Kanun, en kötü diktatörlükte de olabilir, tek parti diktasında da olabilir ama bu hukuk olmaz. Türkiye'de hiçbir zaman hukuk olmadı. Hukuk, siyasi iktidarların denetimi altında, kimi zaman da emrinde oldu. Özellikle sol düşünceyi savunanlara karşı hiç hukuk olmadı bu memlekette. Çünkü solu yaşatmak istemediler.

— Hukuk olmaması, demokrasiye geçilen dönemdeki temel aksamaları da beraberinde getirdi, diyebilir miyiz?
— Elbette, yoksa hukuk olsaydı, iki cümle yüzünden insanlar yedi buçuk sene hapis yatarlar mıydı? Bunlar bir yana, herhangi bir siyasi görüşü olmayan insanlar bile hukukun eksikliğini çekti bu memlekette. Günde seksen duruşmaya bakan hâkimler Türkiye'de hukuk olduğunu söyleyebilir mi? "Geciken adalet adalet değildir" diye yazılıyor adliyelere ama bir duruşma da üç ay sonra başlıyor. Benim görebildiğim kadarıyla, Türkiye hukuku sevmiyor. 1876'da ilk anayasayı hazırlayan Mithat Paşa, padişaha adam sürme yetkisi vermiştir. Öyle ki, çok cin olan II. Abdülhamid bile dayanamayıp Mithat Paşa'yı uyarmıştır, "Bu madde sorunlara yol açabilir, istersen koyma" demiştir. Mithat Paşa bunda ısrar etmiş ve maddenin ilk kurbanı da kendisi olmuştur.

— Bunca yıl pek çok siyasi iktidar gördünüz? Sorunların önemli bir bölümünün temelinde bu hukuksuzluğun yattığını söyleyebilir misiniz?

— Hiç şüphesiz pek çok sebep var ama hukuk en önemli sebeptir bence. Biz hukukun herkese lazım olduğuna inanmıyoruz. Hukuk bizim iktidarımız için ve bize lazım sanıyoruz. Şimdi bakın, haklı ya da haksız bir askeri darbe yapılıyor. Parlamento kapatılıyor, siyasi partiler kapatılıyor, siyasi parti liderleri sürgüne gönderiliyor. Bütün bunlardan sonra bir anayasa hazırlanıyor ve o anayasa yüzde 92 evet oyuyla kabul ediliyor. Demek ki bu toplumun yapısı hukuktan yana değil. Hazin olan bu. Bizde hukuk, bir avuç seçkin dışında öyle arzu edilen bir şey değildir. Bir kahvehaneye gidin hemen görürsünüz, üç-beş laftan birisi, "Ağabey bize eli sopalı adam lazım" olacaktır. Türkiye'de en zalim olarak gösterilen güvenlik gücü jandarmadır. Dünya kadar türkü vardır aleyhinde. Peki jandarma kimdir? Altı ay önce sivil elbiseyle gezen köylüdür. Üniformayı giyer giymez önce kendisi gibi olanlara zulmediyor.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

6-7 Eylül Fırtınasında Bir Tanık

Aya Triada Kilisesi'nin yakılışını gözlerimle gördüm. Havagazı vanalarını açıp ateşe verdiler. Bunların Türkiye'ye hizmet ettiğini kim söyleyebilir ki? Ben günlerce Rum arkadaşlarımın yüzüne bakamadım. 6-7 Eylül'ün affedilecek, mazur gösterilecek en ufak bir tarafı yoktur. Sonradan Atatürk'ün evine bomba koyan kişinin teşkilatın ajanı Oktay Engin olduğu da ortaya çıktı zaten.

Vatan *gazetesinden Şahin Perese ile fötr şapka ve sigara.*

— *En son* Vatan*'daydınız...*
— *Vatan* gazetesinde çalıştığım süre içerisinde iki büyük olay içinde gazeteci olarak bulundum. Bunlardan ilki 6-7 Eylül olaylarıdır, ikincisi ise Kasım Gülek'in Karadeniz gezisidir.

— *6-7 Eylül olayları sırasında polis muhabiriydiniz değil mi?*
— Evet, her iki olayda da polis muhabiriydim. Şuna açıklık getirmek lazım: Siyaset o dönemde o kadar karakolluk olan bir işti ki, hemen hemen her parti kongresine, açık hava toplantılarına mutlaka polis muhabirleri de katılırdı.

— *Dolayısıyla siyaseti de takip ediyordunuz?*
— Evet, o dönemde hem polis muhabirliği yapıyordum hem de İstanbul içindeki siyasi olayları takip ediyordum.

— *6-7 Eylül'ü net olarak hatırlıyor musunuz?*
— Hatırlıyorum. Bizim mesaimiz zaten Emniyet Müdürlüğü'nün Basın Odası'nda saat beşte filan biterdi. Biz 6 Eylül'de Emniyet'ten çıktığımız sırada Mithat Perin'in *Ekspres* gazetesinin, "Selanik'te Atatürk'ün evine bomba" diye şimşir harflerle başlık attığını duymuştuk.

— *İzmit başta olmak üzere çevre illerden sopalı bazı adamların kamyonlarla taşındığına dair herhangi bir bilgi almış mıydınız Emniyet'ten?*
— Onlardan haberimiz vardı elbette ama biz onların Demokrat Parti örgütü tarafından Kıbrıs için yapılacak miting dolayısıyla getirildiğini düşünüyorduk. Kapılara işaret konulduğunu ben görmedim fakat daha sonra bunun doğru olduğu anlaşıldı. Ancak kimsenin aklına vandalizme varan bazı olay-

ların yaşanabileceği gelmiyordu, böyle bir şeyi hiçbirimiz düşünmemiştik. Ama sanıyorum o sırada Fatin Rüştü Zorlu Londra'daydı. Ona destek olmak ve Türk milletinin Kıbrıs davasının arkasında olduğunu göstermek için Başvekil Adnan Menderes'in talimatıyla bir büyük gösteri yapılacağını hesaplıyorduk. Ancak, 6-7 Eylül gibi bir şey beklemiyorduk. Bu işi düzenleyenler de beklemiyordu ki herkes kısa sürede paniğe kapıldı.

— *Siz, olayların başladığını ilk nasıl haber aldınız?*
— Ben Emniyet'ten çıkarken Beyoğlu'nda birtakım hareketlenmeler olduğuna dair haberler gelmeye başlamıştı. Bunun üzerine biz hemen Taksim'e çıktık. Orada polis ve ajan olduğu söylenen Aksak Osman adında bir Hukuk Fakültesi öğrencisi, anıtın önünde kalabalığa nutuk atıyordu. Birkaç öğrenci de anıtın üzerine çıktı. Adını vermeyeceğim ama bunlardan biri gazeteciydi ve daha sonra milletvekili oldu, hâlâ da yaşıyor. O kalabalık orada, "Kıbrıs Türktür Türk Kalacaktır" diye sloganlar atarak Sıraselviler'e doğru yürümeye başladı. Biz de takıldık peşlerine.

— *Nereye yürüyorlardı, Yunanistan Konsolosluğu'na mı?*
— Evet, Yunan Konsolosluğu'na doğru yürüyorlardı. Ama elçiliğe gelmeden önce, Firuzağa'da bir Rum bakkalın kapısının önünde duran gazete tezgâhını birileri yere devirdi ve gazeteleri çiğnemeye başladı. O devirde Rum bakkallarda *Apoyamatini, To Vima* gibi Rumca gazeteler satılırdı. Sağdan soldan da kulağımıza, hadiselerin şehrin her yerinde patlak verdiğine dair haberler geliyordu. Ben ne olup bittiğini tam olarak anlamak için gazeteye gittim, haberi yazdım ve bir süre sonra tekrar Taksim'e çıktım.

— *Bu sefer saat kaçtı?*
— Saat dokuz gibiydi ve Beyoğlu talan ediliyordu. Şu anda İngiliz Konsolosluğu'nun bulunduğu yer var ya, oradaydım ben. Birdenbire, Balıkpazarı'na giren sokağın başındaki bir

binadan aşağıya koca bir buzdolabı atıldı. Ben hayatımda bir daha bir buzdolabının havada uçtuğunu ve pat diye yere çakıldığını görmedim. Oradaki kalabalık bunu alkışladı. Bu arada top top kumaşlar da yerlere saçılmıştı. Zavallı Rumlar, Tarlabaşı Caddesi'nde telaş içinde sağa sola koşuşturuyor, korkudan ne yapacaklarını bilmez bir halde dolaşıyorlardı.

— *Ne yapıyorlardı?*
— Kimisi evine kapanmıştı, kimisi de malını-canını kurtarabilmek için Türk bayrağı arıyordu. Kimisi de Türk ahbaplarını çağırmış, onlardan medet umuyordu. Tam bir can pazarıydı.

— *Sizin tanıdığınız Rumlar var mıydı aralarında?*
— Vardı, bir garson vardı. Gördüğümde o da şaşkındı. "Bre ne yapacağız Hasancım" diye sordu ama ne cevap vereceksin? Sonra Yunanistan'a gitti zaten.

— *Tarlabaşı'ndan sonra nereye gittiniz?*
— Oradan Taksim'e geldik yeniden. Şimdi Atatürk Kültür Merkezi'nin bulunduğu yerde o zamanlar polis merkezi vardı. Orada Emniyet Müdür Muavini Ahmet Paftalı'yı gördüm. Dürüst bir insandı, zaten sonra önemli görevlere geldi. "Neler oluyor Ahmet Ağabey" dedim, "Sorma, tam bir felaket. Hadiseleri nasıl durduracağız, bilmiyorum" diye cevap verdi bana.

— *Denetimin elden kaçırıldığı ortadaydı yani.*
— Tabii. Beyoğlu Beyoğlu olalı, o gün caddede gezinen tipleri görmemişti. Şimdi kimse yadırgamıyor ama o zaman öyle değildi Beyoğlu. İstiklal Caddesi'nde giyim kuşam ve tip itibariyle hiç aşina olmadığımız insanlar dolaşıyordu. Bu sırada saat gece iki olmuştu yani artık 7 Eylül'dü. Ahmet Paftalı, sıkıyönetim ilan edildiğini söyledi. İyi ama o kalabalığa nasıl duyurulacaktı sıkıyönetimin ilanı? Bugün gibi gözümün önündedir o sahne. Ahmet Paftalı Taksim'den İstiklal

Caddesi'nin girişine yürüdü. Elini boru gibi ağzına koyup, "Dağılın Örfi İdare geldi" diye bağırmaya başladı. Bir süre sonra askerler gelmeye başlayınca işin ciddiyeti anlaşıldı. Kalabalık da askerleri görünce biraz daha çekingen durmaya başladı. Bu arada Ada'ya gidilmiş, kiliseler, evler, mağazalar talan edilmiş, Balat talan edilmiş, Yeniköy talan edilmiş... Bütün bunlar belli bir hazırlık yapıldığını gösteriyordu zaten.

— *Öyle üç-beş kişinin yapabileceği bir şey olmasa gerek. Bu durumda, "tertip" demek gerekiyor herhalde?*
— Ee, tabii hükümetin tertibiydi. Hükümet planlamış, sonra da dizginleri elinden kaçırmıştı. Fuat Köprülü Yassıada'da, "Bu kadarını beklemiyorduk" demişti. Onların amacı biraz gürültü çıkartmaktı ama iş orada kalmadı. Ben sabaha karşı gazeteye gelip, "İstanbul tahrip edildi" diye haberimi yazdım. Yazı işleri müdürü İhsan Ada, cesur bir adamdı. Benim başlığı alıp manşet yapmıştı. O sırada Vilayet'ten telefon geldi ve sıkıyönetim komutanlığına geçici olarak atanan Orgeneral Vedat Garan'ın gazetelerin birinci sayfalarının provalarını istediği bildirildi. İhsan Ağabey provayı bana verdi ve, "Sen götür" dedi. Ben alıp katladım ve Vilayet'e giderek sıraya girdim. Sıra *Vatan*'a geldi. Paşa, başlığa, "bazı yerleri" kelimelerini ekledi. Böylece bizim manşet, "İstanbul'un bazı yerleri tahrip edildi" haline geldi.

— *Ve gazete basıldı.*
— Gazete basıldı ama biz o gece hiç uyumadık. Sabahleyin de, Başbakan Adnan Menderes'i, Namık Gedik'i ve Fuat Köprülü'yü Ankara'ya götüren trenin yarı yoldan geri döndüğünü öğrendik. Ben hemen Beyoğlu'na koştum. Menderes de Beyoğlu'ndaydı. Menderes'in o günkü yüz ifadesini hiç unutamam. Gördüğü şeyler karşısında perişan olmuştu. Caddede kumaşlardan yürünmüyordu ve kesif bir alkol kokusu vardı. Rum meyhanelerini basıp içki şişelerini de kırmışlardı.

— *Tutuklamalar da o gün başladı galiba?*
— O gün insan avı başladı. Kamyonlara doldurup götürüyorlardı. Selimiye Kışlası'na binlerce insanın götürüldüğü haberi geldi bize. Ben bir foto muhabiri arkadaşımla Selimiye'ye gittim. Hakikaten feci bir manzaraydı. Altmış kişilik koğuşa yüz altmış kişi doldurmuşlardı ve hiç kimse en tabii ihtiyacını bile karşılayamıyordu. Ben bu manzarayı gördüm ve bunu yazdım. Ertesi gün beni içeri aldılar. Bir buçuk gün kaldım içerde.

— *Niye aldılar sizi, haber dolayısıyla mı?*
— Selimiye'deki durumu gösterdiğimiz için. O haberi yapmakla halkı tahrik ediyormuşuz. Sağ olsun, Adil Aşçıoğlu vardı, avukatımız. Reşit Aşçıoğlu'nun ağabeyi, o uğraştı filan ve kurtardı bizi. Çıktık ve öğrendik ki, 6-7 Eylül'de İstanbul'da yapılmadık şey kalmamış. Papazların sakalını kesmişler. Adalar'a gidip o güzelim yerleri tahrip etmişler. Benzer olaylar İzmir'de de olmuş. Bunlardan birisi çok acı bitmişti. Nazlı Ilıcak'ın babası Muammer Çavuşoğlu vardı. İzmir Fuarı'nda Yunan pavyonuna yapılanlardan dolayı gitti devlet adına özür diledi.

— *Muammer Çavuşoğlu milletvekiliydi değil mi o zaman?*
— Ulaştırma Bakanı'ydı.

— *Bir de Kıbrıs Türktür Cemiyeti vardı...*
— Kıbrıs Türktür Cemiyeti için bağımsızdı demek çok zor. Hikmet Bil vardı, *Hürriyet* gazetesinden. Zaten Kıbrıs meselesini kamuoyuna maleden Sedat Simavi ile Hikmet Bil'dir. Bunlar birlikte bir Kıbrıs seyahatine gitmişlerdi. Ondan sonra Kıbrıs meselesi sürekli olarak *Hürriyet*'in gündeminde oldu. Kıbrıs Türktür Cemiyeti'ne Hikmet Bil'i Sedat Simavi göndermişti aslında. Orhan Birgit vardı sonra, MİT ajanı Kâmil vardı. 6-7 Eylül'den sonra bunlar da içeri alındı. Davalar başladı ama bu arada komik hikâyeler de birbirini kovalıyordu. Polis, hadiseleri tahrik eden var mı yok mu diye provaka-

tör araştırıyordu. Duyuluyor ki Yeniköy'de Papaz Yani tahrikçiymiş. Bu papaz Türkleri tahrik etmiş, bunun üzerine Türkler galeyana gelmiş ve Rumların ev ve işyerlerini yakıp yıkmaya başlamışlar. Birinci Şube'den ekipler arıyorlar Yeniköy'ü ama papaz filan bulamıyorlar. Yeniköy Karakolu'nda da yılların polisi Nuri Baba var. O kadar eski ki Yeniköy'ün kedi ve köpeklerini bile tanıyor. Emniyet, Nuri Baba'ya, "Papaz Yani'yi yakala getir" diye emir veriyor. Bizim Nuri Baba, Papaz Yani'yi eliyle koymuş gibi buluyor. Tabii adamın bir şeyden haberi yok, olaylar karşısında zaten paniğe kapılmış. "Nereye gidiyoruz" diye soruyor Nuri Baba'ya ama Nuri Baba, "Fazla soru sorma" diyor da başka bir şey demiyor. Bebek'te vapurdan inip tramvaya biniyorlar. Nuri Baba arka sahanlıkta yakmış sigarayı, Papaz Yani de yanında, tramvayda gidiyorlar. Sonra Nuri Baba uyukluyor mu ne, Ortaköy'e gelince bir bakıyor ki Papaz Yani ortalıkta yok. İlk fırsatta kaçmış Papaz Yani, hayır, suçlu olduğundan değil, korkusundan kaçmış. Nuri Baba, Dereboyu'na doğru yürüyor ve karşısına çıkan ilk papazı yakalayıp götürüyor. Adamcağızın hiçbir şeyden haberi yok. "Hakkında ağır iddialar var. Sakın ağzını açma" diyor Nuri Baba. Birinci Şube'ye götürüp teslim ediyor sonra, "Papaz Yani budur" diyerek. Sonuçta, Nuri Baba'nın yakaladığı papazın Ermeni olduğu anlaşılıyor. Birinci Şube Müdürü o hışımla Nuri Baba'yı çağırıp hesap soruyor, "Biz sana Yani'yi yakala getir dedik, sen Agop'u getirmişsin. Bu ne rezilliktir" diye bağırıyor. Nuri Baba'nın cevabı, devrin mantığını da anlatıyor zaten: "Beyim ne fark eder, o da papaz, bu da papaz..."

— *6-7 Eylül olayları sırasında Hilton Oteli'nde de Interpol toplantısı vardı. Hatta James Bond'ların yazarı Ian Fleming de gazeteci sıfatıyla İstanbul'daydı. Zaten hadiseleri dünya basınına ilk duyuran da Fleming oluyor.* The Times'*a yazıyor ve dünya öğreniyor İstanbul'da olup bitenleri. Sizin, Interpol toplantısından haberiniz var mıydı?*
— Toplantı olduğunu biliyordum ama ben takip etmedim.

— 6-7 Eylül'den sonra basına yönelik baskılar sürdü mü?
— Hükümetin ilk yaptığı şey *Ulus*'u kapatmak oldu. *Ulus*'ta İsmet Paşa, Demokrat Partili milletvekillerini hükümete güvensizlik oyu vermeye davet ediyordu. Yani gerekçe buydu. Gazete kapatıldıktan iki gün sonra İsmet Paşa *Ulus*'u ziyaret ediyor. İsmet Paşa herkesin suratını bir karış görünce, "Ne o, böyle baba hindiler gibi oturuyorsunuz, ne bu haliniz" diye takılmak istiyor. Şinasi Nahit Berker, karısı tarafından akrabasıydı Paşa'nın, cevabı herkes adına veriyor: "Sayenizde Paşam!"

— Gerçi o zamanlar böyle kavramlar yoktu ama sizce 6-7 Eylül "derin devlet"in tertibi miydi?
— Tertip olduğu apaçıktı. Demokrat Parti'nin alt kademeleri işin içindeydi. Ama bana göre, hiç kimse hiçbir zaman kentin böyle tahrip edilebileceğini aklından geçirmedi. Bu, servet düşmanlığının bir yansımasıydı. Dışarıdan getirilenlerin çoğu, hayatlarında Beyoğlu'nu görmemiş insanlardı. Bu durum, hem hırsları, hem de yapımızda bulunan vandalizmin boyutlarını büyüttü. Bugünkü ifadeyle "derin devlet" işin içinde olabilir ama asıl militanlar Demokrat Parti'nin ocak-bucak takımıydı.

— Amaç Rumların gitmesini sağlamak mıydı?
— Yok canım, amaç İngiltere'de Kıbrıs için pazarlık yapan Fatin Rüştü Zorlu'nun elini güçlendirmekti. Askerler duruma el koymasaydı, tahribatın boyutları daha da inanılmaz olurdu. Sıkıyönetim ilan edildiği için orada kaldı işler.

— Sizce en büyük zararı ne oldu 6-7 Eylül'ün?
— Bir kere büyük bir yüzkarasıydı Türkiye için. Bugün bile o gün ile ilgili herhangi bir haber görünce utanıyorum ben. Masum insanları evlerinden kaldır, yarı çıplak sokağa at, işyerlerini tahrip et. Bugün Batı'da Türkiye'ye karşı çıkanların ellerindeki en büyük kozlardan birisi 6-7 Eylül'de meydana gelen olaylardır. Yaşananlar tam bir vahşetti.

— Biliyorsunuz, geçen sene yani 6-7 Eylül'ün 50. yıldönümünde 6-7 Eylül fotoğrafları sergisi açıldı ama kendilerini "milliyetçi" olarak tanımlayan birtakım insanlar onu da bastılar, resimlere yumurta filan attılar. Buna ne diyorsunuz?

— Bu ne demek? Çünkü aynı yapı ve ruh hali devam ediyor. O gün evleri, kiliseleri yakanlar, bugün sergi basıyorlar. Ben Aya Triada Kilisesi'nin yakılışını gözlerimle gördüm. Havagazı vanalarını açıp ateşe verdiler. Bunların Türkiye'ye hizmet ettiğini kim söyleyebilir ki? Ben günlerce Rum arkadaşlarımın yüzüne bakamadım. 6-7 Eylül'ün affedilecek, mazur gösterilecek en ufak bir tarafı yoktur. Sonradan Atatürk'ün evine bomba koyan kişinin teşkilatın ajanı Oktay Engin olduğu da ortaya çıktı zaten. Arkasından Türkiye'ye gelip valiliğe kadar yükseldi. *Ekspres*'in sahibi Mithat Perin'in MİT'ten para aldığını da Sadi Koçaş anılarında yazdı. Ben İstanbul'a geldiği zaman Oktay Engin'le de konuşmuştum. Adamın bir şeyi inkâr ettiği yoktu ki.

— 6-7 Eylül olaylarının bitmesinden sonra Rumlarla Türklerin arası biraz düzelir gibi oldu mu yoksa bir daha eski samimiyet asla kurulamadı mı?

— Düzelmedi. Bilhassa büyük tahribata uğrayanlar, zulüm görenler bu acıyı içlerinde hep taşıdı. Zaten birçoğu da gitti. Halbuki Rumlar İstanbul'un süsleriydi. Pazar günleri Beyoğlu'na çıktığınız zaman, ayinden çıkmış şık insanlardan gözünüzü alamazdınız. Öylesine hoş insanlardı. Öğle yemeğine topluca bir yere giderler, gittikleri yerin garsonu, komisi de en az onlar kadar şık olurdu. Paskalya günleri renkli yumurtalar kırılırdı. Onlar Paskalya'da paskalya çöreği gönderir, biz Kurban Bayramı'nda et gönderirdik. Kimsenin içinde düşmanlık yoktu. Ben Rumlarla ve Ermenilerle aynı mahallelerde oturdum. Arada, "Allah'ın gâvurları" derdik, bunu da ihmal etmezdik ama bu bir tür takılmaydı. Taksim-Beyoğlu maçları olurdu. Taksim Ermeni, Beyoğlu Rum takımıydı. Biz onların maçlarına gider bir hayli de eğlenirdik. Bizim hiçbir sorunumuz yoktu.

— Siz bir tür kültürel zenginlik unsuru olarak değerlendiriyorsunuz azınlıkları...
— Evet. Her bakımdan varlıklı insanlardı. Onların gitmesiyle birlikte İstanbul değerlerinden pek çok şeyi kaybetti.

— Milliyetçi bir kalkışma mıydı bu sizce?
— Milliyetçilik ve Müslümanlık kalkan yapıldı ama işin içinde olanlar aslında lümpenlerdi. Ne var ki, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren, "Rumlar para kazanırsa, silah alsınlar diye Yunan'a verir" teması hep işlenmişti. Bunlar da insanların zihinlerinde yer ediyor haliyle.

— Rumlar gittikten sonra neler değişti İstanbul'da?
— Öncelikle zarafet değişti. Lokanta adabı denilen bir şey vardı, o değişti mesela. O güzelim mezeler, yemekler, lokantalardaki kibarlık kalmadı memlekette. Rumlar zamanında, lokantalarda servis diye bir şey vardı. Lokantalarda garsonun sizi karşılayışı, uğurlayışı, servis esnasındaki tavrı bir başkaydı. Diğer yandan, Rum mimarisi diye bir mimari tarz vardı. Hem Anadolu'da vardı, hem İstanbul'da vardı. "Sefertası" mimarisi derdik. Altta bir oda, bir mutfak, yukarda cumbalı bir oda, en üst katta da çocuk odası. Bu mimari de kayboldu. Dediğim gibi, Rumlar şık adamlardı, güzel adamlardı. Ben çok severdim Rumları. Tabii elleri tertemizdi diyemem çünkü burada para toplayıp Kıbrıs'a gönderdikleri kaç kere ortaya çıktı. Ancak bunların hiçbirisi 6-7 Eylül'ü meşru gösteremez.

— 6-7 Eylül olaylarına karşı basının tavrı nasıldı?
— Gazetelerin hiçbiri, "Oh, iyi oldu, elinize sağlık" demedi. Mithat Perin bile sonradan pişman oldu ama bu bir şeyi değiştirmedi tabii ki. Ne var ki Mithat Perin'in veya Oktay Engin'in bunu kendi kendine yapması mümkün değildi. Sonra da bu adamı vali yapıyorsun sen. Bazı şeyler apaçık sırıtıyordu.

— Siz Selimiye'ye toplananların yargılanmalarını izlediniz mi?

— Zaman zaman gittik ama bundan bir şey çıkmayacağını gayet iyi biliyorduk. Asıl sorumlular, Yassıada'da yargılandılar.

— *Bu arada* Vatan*'da gazeteciliğe devam ediyorsunuz...*
— Devam ediyoruz. *Vatan*'ın en büyük derdi, başyazarın yazılarıydı. Düşünün ki bir gazetenin çalışanları, "Aman başyazarımız yazı yazmasın" diye dua ediyorlardı.

— *Kimdi başyazar?*
— Ahmet Emin Yalman. Ahmet Emin Bey garip bir adamdı. Kimi zaman "akıncı" olur, gider Anadolu'dan "akıncı" ruhlu çocukları toplayıp getirirdi gazeteye. Kimi zaman, Menderes'in en iyi arkadaşı olurdu. Kimi zaman da, özellikle Menderes onu seyahatlerine almadığı zaman en büyük muhalif kesilirdi. Muhalif olduğu zaman sorun yoktu çünkü o zaman gazete satıyordu. Biz gazete iyi satıyor diye sevinirken, Ahmet Emin Yalman Menderes'le barışır ve gazetenin satışları yine aşağı inerdi. Birinci sayfada, yukarıdan aşağıya inen çift sütun makaleler yazıyordu.

— *Nasıl bir insandı Ahmet Emin Yalman?*
— Çok renkli bir insandı. Bir gün *Akbaba*'da bir dörtlük çıkmıştı Ahmet Emin için:

> Şu hahamzâde bizim Ahmet Emin,
> Din ve imanımıza çatmadadır,
> Başımız ağrımaz etsek de yemin,
> Vatan'ı on kuruşa satmaktadır.

Nurettin Artam'ın yazdığını sonradan öğrendik ama bunu *Akbaba*'ya yani Yusuf Ziya Ortaç'a Neyzen Tevfik imzasıyla yollamış. *Akbaba*'da da Neyzen Tevfik imzasıyla çıktı. Sonra Neyzen, "Ben öyle bir şey yazmadım" diye açıklama yaptı. Ahmet Emin tuhaf adamdı. Kendisini vu-

1960 öncesi polis muhabirliği yaparken. Dönemin İkinci Şube Müdürü Ergun Gökdeniz'le. Çömelenlerden sağdan birinci Hasan Pulur.

ran Hüseyin Üzmez'i gidip hapishanede ziyaret etmişti mesela. Ama birçok kimse ona güvenmezdi. Hatta Menderes de, "Ahmet Emin'e güvenilmez, bizi arkadan vurur" demişti.

— *Gazeteciliği nasıldı?*

— Gazeteciliği iyiydi. Tam bir muhabir heyecanıyla çalışırdı. İlk sanat sayfası onun fikriydi. Şakir Eczacıbaşı, oğlu Tunç Yalman, Adnan Veli bu sanat sayfasında çalışırlardı. Bir ara Ahmet Emin'le *Yeni Sabah*'ın sahibi Safa Kılıçlıoğlu arasında müthiş bir kapışma oldu. Biz hepimiz işi-gücü bıraktık bir resim arıyoruz. Safa Kılıçlıoğlu, Dolmabahçe Sarayı'nda Atatürk Yugoslav Kralı'na yemek verirken garsonluk yapmış ve biz bu fotoğrafı arıyoruz. Bütün kadro bunun peşindeydik. Bir avukatta olduğunu biliyorduk ama vermedi bize.

— *Safa Kılıçlıoğlu garsonluk yapmış mı?*
— Tabii canım, Suriyeli bir garson. Sonra Cemalettin Saracoğlu'ndan *Yeni Sabah*'ı satın almış. İlk defa, sermayenin yanında kuvvetli bir basın desteği olması gerektiğini düşünen adamlardan birisiydi.

— *Kavganın sebebi neydi?*
— O zaman kavgalar ideolojik değildi. Ahmet Emin Yalman ona "Arap" diyor, o da Ahmet Emin'e "dönme" diyordu. Kavganın sebebi Esat Mahmut Karakurt'tu. Biz ona "Esat Mahmut Karadut" derdik. Esat Mahmut, Moskova'ya gitmişti, dönünce İstanbul sokakları Moskova ve Kremlin fotoğraflarıyla kaplandı. Herkes ayaklandı. Ahmet Emin de buna karşı bir yazı yazınca *Yeni Sabah* cevap verdi. Biz bunun için zaten Safa Kılıçlıoğlu'nun garsonluk resmini aradık her yerde. Haber aldık ki, *Yeni Sabah* da, Ahmet Emin'in karısı Rezzan Hanım'la Tunç Yalman'ın resimlerini yan yana koyup, "Bu çocuk babasına benziyor mu" diye başlık atacakmış. Araya birileri girdi ve o yayın durdu.

— *Böyle gazetecilerin oluşturduğu bir atmosfer filan var mıydı o yıllarda?*
— Basın ortamı diye bir şey yoktu ki o yıllarda, böyle atmosfer filan olsun. Şu gördüğünüz *Milliyet*'in binasına biz bütün Babıâli'yi doldurabilirdik ve iki katı da boş kalırdı. Böyle plazalar filan yoktu elbette.

— *Bütün bunlar olup biterken edebiyata olan ilginiz devam ediyor muydu, yoksa kesintiye mi uğramıştı?*
— Devam ediyordu. Baylan'a gidiyoruz, Baylan'da bizim grup vardı. Baylan dağıldıktan sonra benim de edebiyatla pek fazla ilgim kalmadı ama dergileri filan yine okuyor, neler olup bitiyor diye merak ediyordum. Zaten o sırada ben evlendim. Bu da biraz daha koparttı beni o ortamlardan.

— *Nasıl oldu evlilik?*
— Ben o sırada annemle Moda'da oturuyorum. Meral de Kadıköylü. Dalga Sokak'ta otururduk ve "Dalgacı Hasan" derlerdi bana. Orada tanıştık. Uzun süre arkadaşlık yaptık. Sonra bir gün Meral, "Bu şekilde olmaz, babam gayet despot bir adam. Evlenmemizi istiyor" dedi. Biz de, "Evlenelim" dedik ve evlendik.

— *Meral Hanım ne yapıyordu o sırada?*
— Meral Avusturya Lisesi mezunudur. Evlendikten sonra çalışmadı. Arada Almancadan tercümeler yapıyordu.

— *Nasıl tanıştınız?*
— Moda'da muhitte tanıştık.

— *Kaç yaşındaydınız evlendiğinizde?*
— 25 yaşındaydım. Meral de 23 yaşındaydı.

Evlilik. Damat o gün eşine gelinlik giydirememişti. Gelinin sırtındaki kürk, teyzesinin.

— *Bir hayli genç yaşta evlenmişsiniz...*
— Öyle oldu. Büyük oğlum Korkut da 1957 doğumludur.

— *Nerede oturdunuz evlendikten sonra?*
— Bakırköy'e taşındık. Kayınpederin evi Bakırköy'deydi. O yalnız olduğu için onunla beraber oturduk. Bakırköy'den Arnavutköy'e taşındık daha sonra. Oradan da Ulus'a çıktık.

— *Gazeteci maaşıyla ev geçindirmek mümkün müydü o yıllarda?*
— Çok zordu. *Havadis* gazetesine geçtiğim zaman polis-adliye muhabiri olarak 450 lira aldım. O da iki sahaya birden baktığım için. *Vatan*'da 300 liraya çalışıyorduk. Çocuğa süt alacak paranın sıkıntısını çekerdik. Bir gün Beyoğlu'na çıktık. Hem sinemaya gideriz, hem de kestane yeriz diye hayaller kuruyorduk. Ben kestaneyi çok severim çünkü. Baktık ki paramız yetmiyor... Ya sinemayı tercih edeceğiz ya da kestaneyi...

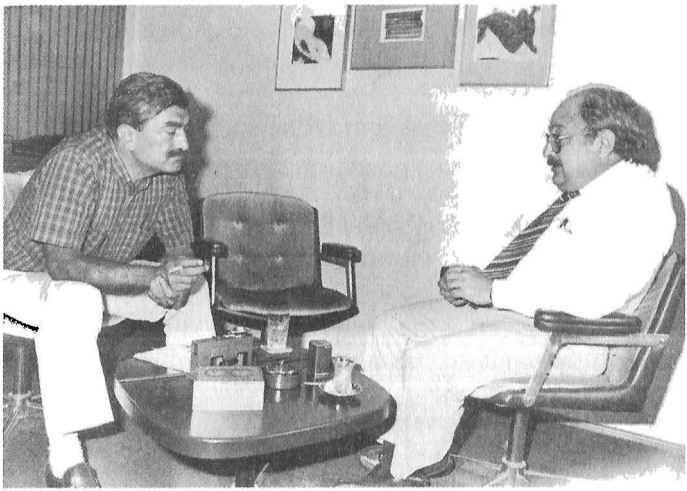

Evlilikten sonra ilk fotoğraf (17 Aralık 1956).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Orhan Kemal, Rıfat Ilgaz, Aziz Nesin ve Diğerleri

Orhan Kemal'le birlikte benim Babıâli'de çok sevdiğim birkaç kişiden biridir Rıfat Ilgaz. Bunlar düzenin dışladığı insanlardı. Ama daha tuhafı, kendi inandıkları düşüncenin lobisi tarafından da dışlanan insanlardı. Yani komünist lobi de dışlardı Orhan Kemal'le Rıfat Ilgaz'ı. Nedenini bilmem ama mesela Orhan Kemal'i hiç mi hiç sevmezlerdi.

Demirtaş Ceyhun'la Hürriyet'*te.*

— Sizin sinemaya özel bir ilginiz var. Nasıl başladı bu?
— Ben sinemayı çok severim. Sinemacı arkadaşlarım vardı. Reşit'in Kahvehanesi'nde Sami Hazinses'lerle filan dalga geçerdik. Polis muhabiri olarak çok dolaştığımız için yolumuz oralara da düşerdi sık sık. Esas merakım da biraz Çetin Özkırımlı'dan gelir. *Vatan*'da meşhur bir oda vardı. Bu odada Altan Erbulak'la Çetin Özkırımlı beraber kalırdı. Oda tam bir kahvehane gibiydi. İpini koparan oraya gelirdi. Gelenler de duvara bir şeyler yazarlardı. Genel Müdür Nuri Bey, bir gece badanacıyı getirtti ve odayı tertemiz boyattı. Altan Erbulak ertesi gün odayı böyle görünce, bir kaba çamur doldurdu, sonra ayakkabılarını çıkardı ve duvardan başlayarak tavana kadar, sanki birisi yürümüş gibi ayakkabısının izini çıkarttı. Bunu görünce Nuri Bey çıldırdı.

— Sinemaya meraklı olan Altan Erbulak mıydı, Çetin Özkırımlı mıydı?
— Çetin Özkırımlı. Sinema yazıları yazardı. Bazen birlikte giderdik sinemaya, bazen filmleri tartışırdık. Burhan Arpad da sinemaya meraklıydı. Benim o yıllardan başlayan sinema alışkanlığım hep devam etti. Ben yerli sinemaya daha çok meraklıyımdır. Pek çok filmin setine gitmişliğim vardır.

— Figüranlar Kahvesi gibi yerlere gitmek bu sevgiyi besliyor muydu?
— Hem de nasıl. Oralardaki hayatların bir kısmı son derece trajikti. Ne senetler kırılır, kimler nasıl borca batırılırdı, gözlerimle görürdüm hepsini.

— *Peki size hiç oyunculuk teklif etmediler mi?*
— Oyunculuk değil de, çok senaryo teklifi geldi bana. Senaryo yazmak istedim ama vakit olmadığı için yapamadım.

— *Altan Erbulak nasıl bir insandı?*
— Altan çok matraktı. *Vatan*'ın başlığının altında, "Eğriye eğri, doğruya doğru" yazardı. Klişeyi yenilerken Altan küçük bir değişiklik yapıyor fark ettirmeden ve "Doğruya eğri, eğriye doğru" haline getiriyor klişeyi.

— *Böyle basıldı mı gazete?*
— Basıldı tabii. Fark edilince durduruldu ancak bu bile Ahmet Emin Yalman'ın çıldırmasına yetti. Yetenekli bir çocuktu Altan, kendi söyler kendi gülerdi ama esprisi de vardı. Bunları alıp tiyatroya sokan da Haldun Dormen'dir zaten, Cep Tiyatrosu'nu kurup topladı hepsini. Kendi parasıyla kurdu tiyatroyu Haldun. Pek çok kişi oradan yetişti. Mesela bizim Yılmaz Gruda da oradan yetişmedir. Yılmaz da âlem adamdı. Pipo içerdi ama pipoya sigara tütünü ko-

Hasan Pulur ve Halit Çapın, İstanbul gecelerinin birinde.

yardı. Yoksulluktan tabii. Demir Özlü olsa da anlatsa, Yılmaz bir gün Gülhane Parkı'nda robot oldu. İşte bir şey vardı, Yılmaz onun içine girip konuşuyordu. Ne yapsın, ekmek parası.

— *Siz nasıl koptunuz bu bohem çevreden?*
— Evliliğin sorumlulukları benim bu çevreden kopmamı gerektirdi. Çünkü benim hem o çevreye, hem de eve para yetiştirmem mümkün değildi. Ya çocuğun süt parasını keserek oraya gidip rakı içeceksin ya da o hayattan vazgeçeceksin. Bugün insanlara masal gibi gelebilir ama biz o yıllarda çok sıkıntı çektik. Tabii ki bunu, "Biz sıkıntı çektik, herkes çeksin" anlamında söylemiyorum.

— *Sizin yaptığınız gazetecilikle bugün yapılan gazeteciliği kıyaslarsanız neler söyleyebilirsiniz?*
— Çok farklı elbette. Teknik olarak bir şey diyemem. Ama muhteva farklıydı. O günkü imkânlarla yapılan gazeteler, muhteva olarak bugünkülerden çok daha kaliteliydi. Bugün gazetelerin çoğu tek taraflı yayın yapıyor. Biz Ahmet Emin Yalman'a rağmen *Vatan*'da tarafsız gazetecilik yaptık. Ahmet Emin'in Adnan Menderes'le arasının çok iyi olduğu dönemde bile biz bunu yapabildik. Kasım Gülek hadisesi ise işin tuzu biberi olmuştu zaten.

— *Nedir Kasım Gülek hadisesi?*
— 1954 seçimlerinden Demokrat Parti büyük bir zaferle çıktı. Seçimlerden sonraki kurultayda Kasım Gülek, herkesin elini tek tek sıkarak, buna benzer birtakım numaralar yaparak İsmet Paşa'ya rağmen Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri oldu. İsmet Paşa hoşlanmıyordu ama Şemsettin Günaltay kabinesinde Ulaştırma Bakanı'ydı Gülek. Neyse, genel sekreter seçildikten sonra bir gemiyle Karadeniz gezisine çıkmaya karar verdi. İstanbul'dan başlayıp Hopa'ya kadar gidecekler...

— Siz de mi katıldınız geziye?

— O zamanlar siyasi hareketler, aynı zamanda polisiye hareketler olduğu için ben de katıldım Kasım Gülek'in gezisine. Karaköy'de vapur kalkmadan önce, Kasım Gülek bir basın toplantısı yaptı ve, "1954 seçimlerini nasıl kazandıklarını biliyoruz" diye bir cümle sarf etti. İktidar da bunun üzerine balıklama atladı ve Kasım Gülek'in seçimlerin meşruiyetine gölge düşürecek beyanda bulunduğunu iddia etti. Sonra vapur kalktı. Ereğli'ye uğradık, Halk Partisi teşkilatı karşıladı Kasım Gülek'i. Biz de haberleri geminin telsizinden geçiyoruz. Sonra Zonguldak'a uğradık. Sinop'a geldiğimizde ise Kasım Gülek hakkındaki gıyabi tutuklama kararı bizden önce ulaşmıştı kente.

— O zaman dokunulmazlık yok muydu?

— Kasım Gülek milletvekili değildi. Sinop'ta emniyet müdürü filan bekliyordu. Gıyabi tutuklama kararını vicahiye çevirdiler, Kasım Gülek'in ellerini iple filan bağlamaya kalkıştılar. Bütün bunlar da genç bir muhabir olarak seni rahatsız ediyor ve iktidara karşı tepki duyuyorsun. Buna rağmen, *Vatan*'da tarafsız gazetecilik yapmayı başarabiliyorduk. Neyse, Kasım Gülek tutuklanınca kafile başıboş kaldı. Kamil Kırıkoğlu genel sekreter yardımcısıydı; o, kafilenin başına geçti. Biz de Hopa'ya kadar gittik vapurla. Kasım Gülek'in tutuklanması, seyahate olan ilgiyi birdenbire artırmıştı. Biz Hopa'dan karayoluyla Erzurum'a geçtik, oradan da uçakla İstanbul'a geldik. İstanbul'da Kasım Gülek'in davası başladı, Orhan Birgit'in kitabında ayrıntıları vardır, Hamdi Öner diye bir hâkim ayarlandı ve Kasım Gülek serbest bırakıldı. Hamdi Öner de daha sonra CHP milletvekili oldu.

— Vatan'da aldığınız ücret nasıldı, yeterli miydi?

— Yok canım, ne gezer. Zaten ben de bunun için Halil Lütfü Dördüncü'nün *Tan* gazetesine ek işler yapıyordum. Özel haber değil, günlük rutin polis haberleri verecektim. O da bana benim *Vatan*'dan aldığım maaşın yarısını verecekti. Ben gaze-

Gazeteciliğin ilk yılları. Vatan *gazetesi istihbarat müdürü Kemal Aydar'ın makamında: (Soldan sağa) Mesut Özdemir, Şahin Perese, Kemal Aydar, Nezih Yener ve Hasan Pulur. 1950'li yılların ortası...*

teden çıkıp *Tan*'a geliyordum. Orada oturup Şehir Haberleri köşesi için haberlerimi yazıyordum. Ama özel haberleri *Vatan*'a veriyordum. Halil Lütfü Dördüncü, tarihin tanıdığı en büyük cimrilerden birisiydi ama sözünün de eri bir adamdı. Bir gün geldi bana, "Sen ayda benden bir sütun yer çalıyorsun" dedi. "Nereden çıktı bu" dedim. "Sen her haberin sonuna, 'Polis tahkikata başlamıştır' diye bir cümle koyuyorsun. Ne lüzum var buna, polis başka neye başlayacak ki asıl polis soruşturmaya başlamasa haber olur" dedi. Söylediği mantıklıydı. O günden sonra ben o cümleyi koymadım, Halil Lütfü de bir sütun kâra geçmiş oldu.

— *O kadar cimriydi yani...*

— Cimriliği bütün Babıâli'nin dilindeydi. Mesela gazetede ampul değiştirilecek, değil mi? Bu işle sadece bir kişi yetkiliydi. O gelip değiştirirdi ama eskisini de atmazdı. Yukarıda bir oda vardı, o odaya çıkar, ampulü kırar, camları bir tarafa, diğer aksamı bir başka tarafa ayırırdı. Halil Lütfü bunları biriktirip daha sonra satıyordu. Rıfat Ağabeye yaptığı da dillere destandı.

— *Rıfat Ağabey?*
— Rıfat Ilgaz. Rıfat Ağabey, muhtemelen sanatoryumdan veya hapishaneden çıkmıştı. İş-güç yok. Ne yapsın, o da kalkıp Halil Lütfü'ye gidiyor ve iş istiyor. Halil Lütfü de, 150 liraya musahhih olarak işe alıyor Rıfat Ağabeyi. Sonra diyor ki, "Senin şimdi yatacak yerin de yoktur, kâğıt deposunda yatabilirsin." Kâğıt deposu kışın müthiş sıcak olur. Rıfat Ilgaz'ın da canına minnet tabii. Yalnız aybaşında muhasebeye gidince, 150 lira değil, 125 lira veriyorlar kendisine. Rıfat Ağabey itiraz ediyor ama dinleyen yok. Sonunda Oktay Verel, Rıfat Ilgaz'ı alıp Halil Lütfü Dördüncü'ye götürüyor. Rıfat Ilgaz, "150 dedin ama bana 125 lira verdiler" deyince, Halil Lütfü, "İyi ama otel parası almayacak mıyız" diye lafı ağzına tıkıyor.

— *Rıfat Ilgaz'la samimiyetinizin ölçüsü neydi?*
— Çok samimiydik. Babıâli'de tanışmıştık. Orhan Kemal'le birlikte benim Babıâli'de çok sevdiğim birkaç kişiden biridir Rıfat Ilgaz. Bunlar düzenin dışladığı insanlardı. Ama daha tuhafı, kendi inandıkları düşüncenin lobisi tarafından da dışlanan insanlardı. Yani komünist lobi de dışlardı Orhan Kemal'le Rıfat Ilgaz'ı.

— *Neden?*
— Nedenini bilmem ama mesela Orhan Kemal'i hiç mi hiç sevmezlerdi. Öte yandan, Yaşar Kemal'i veya Kemal Tahir'i çok tutarlardı. Mesela Rıfat Ağabeyi Aziz Nesin çok şeye mecbur etmiştir. *Dolmuş* dergisinde pek çok hikâyeyi Aziz Nesin adına Rıfat Ilgaz yazmıştır.

— *Rıfat Ilgaz yazıyor ama imzayı Aziz Nesin atıyor, öyle mi?*
— Tabii, bunu da bütün Babıâli bilirdi.

— *O devirlerde böyle şeyler normal mi karşılanıyordu?*
— Ne normal karşılanması... ama insanlar parasızlıktan her türlü işi yapıyordu. Başka çaresi yoktu ki.

— Halil Lütfü ile ilişkiniz nasıl bitti?

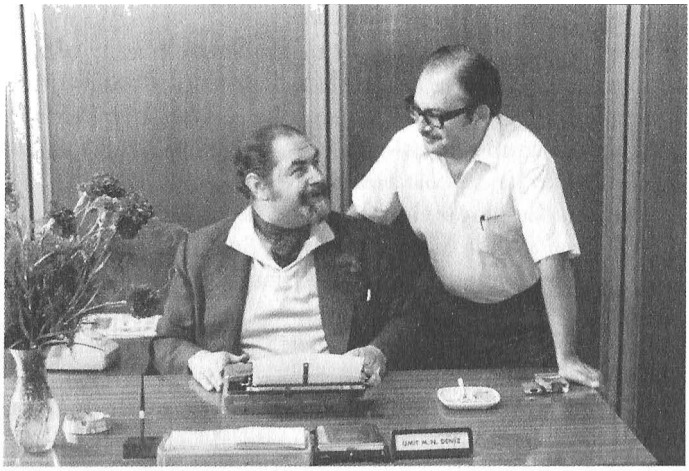
— Ben bir sabah Sirkeci'de trenden indim ve o anda ortalık sarsıldı. Koşup baktık ki *Tan* binası çökmüş. Tepede Oğuz Şeren var, Turgay Şeren'in ağabeyi. Yandaki dükkânda dinamit deposu varmış, depo patlıyor ve Halil Lütfü Dördüncü'nün bütün binası çöküyor. Yollar kesildi, itfaiye geldi, askerler geldi. Bu arada Halil Lütfü ne yapıyor? Elinde bir kova, enkaz arasından hurufat topluyor. Sonra da karşıdaki İnkılâp Kitabevi'ne geçip oturdu ve bütün çalışmaları oradan izledi.

— Bütün mal varlığı gitti mi?

— Yok canım, bazı yerler onarıldı, bazı yerler için yenileme inşaatı başladı. Belediye kurallarına göre de inşaatın niteliğini gösteren bir tabela asılması gerekli. Halil Lütfü, fazla boya masrafı olmasın diye oraya kendi adını "Halil Lütfü 4." diye yazdırdı. Bir de Ümit Deniz'in sık sık evlenmesinden çok rahatsız olurdu. Çünkü Ümit Deniz her evlendiğinde 10 lira evlenme ikramiyesi alıyordu ve Halil Lütfü de buna fena halde bozuluyordu.

— Kimdi Ümit Deniz?

— Ümit Deniz Babıâli'nin en renkli simalarından birisiydi. Polis romanları yazardı. Meşhur liman reisi Müfit Bey'in oğluydu. Hayatı boyunca mendil cebinde hep karanfil taşımıştır. Bir yerde yangın olduğu haberini alınca, oraya mutlaka itfaiye kıyafetiyle giderdi. Aksesuvara meraklıydı. Yıllar sonra *Milliyet*'te sosyete haberleri yazmaya başladı. Bayıldığı şeydi, kokteyle gitsin, gezsin, eğlensin. Yazıyordu ama çok da tepki çekiyordu. Bir gün Ercüment Karacan'ı da kızdırmış. Beni çağırdılar yukarıya, Ercüment Karacan Abdi İpekçi ile oturuyor. Bana, "Ümit Deniz'i işten çıkar" dediler. "Ben almadım ki ben çıkartayım, beni ilgilendirmez" dedim. Tartıştık filan ama sonunda ihale benim üzerime kaldı. Aşağı indim. *Milliyet* o zaman cam bölmelerle birbirinden ayrılmış vaziyette. Baktım Ümit Deniz, Mehmet Kemal'le oturuyor. Belli ki

Babıâli'nin en renkli kişilerinden Ümit Deniz ile.

Mehmet Kemal'le bir yere çıkacaklar. Öyle bir durumda adama işten atıldığını nasıl söylersiniz, söyleyemedim ben de. Bunlar da kalkıp gittiler. Bunlar gidince ben biraz rahatladım. Akşam evde oturmuş iki kadeh rakımı içiyorum. Telefon çaldı. Gazetenin gece muhabiri Seracettin Zıddıoğlu aradı. Seracettin âlem adam, geceleri karakolları arayıp "muhtemel cinayetleri" sorardı. "Ne oldu" dedim. "Hilton'da kokteylde Ümit Deniz kalp krizi geçirip ölmüş" dedi. Telefonu kapadım ama tuhaf bir ruh hali içindeyim. Meral, "Ne bu halin, ne oldu" diye sordu. Olanları anlattım ve, "Ya ben akşam Ümit'e bunu söyleseydim ve şimdi de öldüğünü duysaydım, vicdan azabından ne yapardım" dedim. Babıâli ömrüm boyunca, "Ümit Deniz'in katili" diye tefe koyup çalardı beni.

— Vatan*'dan ne zaman ayrıldınız?*

— İki sene kadar sürdü *Vatan* macerası. Sonra ben başka bir gazeteye geçtim. Bahadır Dülger benim hemşerimdir. Oğlu Mehmet Dülger'i de çok severim. Bahadır Dülger, *Havadis* diye bir gazete çıkartacaktı. Demokrat Parti adına çıkartıyor-

du ama niyetleri *Hürriyet* gibi olmaktı. *Zafer* gibi açıktan Demokrat Parti yanlısı olmak yerine, *Hürriyet* gibi olmak ve tatlı tatlı da partinin propagandasını yapmaktı amaçları. Ben, İsmail Sivri, Oğuz Akkan, Alp Selek, Mehmet Ali Yalçın, Cemil Cahit Cem, Neyyire Neyir *Havadis*'e geçtik.

— Vatan'*da herhangi bir rahatsızlığınız var mıydı?*
— O sırada *Vatan*'a Özcan Ergüder ve takımı, onlarla birlikte de Ahmet Emin Yalman'ın istediği "akıncı ruh" geldi. Bir de ben *Vatan*'da 300 lira alıyordum. *Havadis*'te 450 lira verdiler. Onun için gittim zaten.

— *Yeni bir gazeteydi* Havadis, *değil mi?*
— Tabii canım, yepyeni bir gazeteydi. Polis muhabirliğinin yanı sıra geceleri nöbet tutup yazı işlerine de yardımcı oluyordum. Zaten o zamanların Babıâli'sinde öyle kural mural da yoktu. Bir iş çıktığı zaman kim varsa orada o giderdi. Şimdi öyle değil, şimdi habere gitmek için klimalı araba istiyor bazıları.

— *Bu değişimi nasıl değerlendiriyorsunuz?*
— Ben, "Bizim yaşadığımız şartlar daha matahtı" filan demiyorum elbette. Cinayet takibine tramvayla, kaza mahalline trenle veya vapurla gidilmez. Bir araba götürüp bırakır seni ama bugün yapılanı tasvip etmek de mümkün değil. Büyük yazarlarımızın şoförleri çemensiz pastırma aramaktan helak oluyor. Demek ki, çemensiz pastırma ile daha iyi yazı yazılıyor. Erol Simavi bir gün bana, "Bak" demişti, "sana beş veriyor da bir başkasına on beş veriyorsam bunda bir sorun yoktur. Diyelim ki, onun kaynakları daha iyidir, yabancı dil biliyordur filan. Ama birisine yirmi beş veriyorsam orada gazeteciliğin dışında başka bir iş var demektir" diye de devam etmişti. Ben Babıâli'de geçen yıllarımda Erol Bey'in sözlerinin sürekli doğrulandığını gördüm. Gazetecilerin iyi yaşamasına hiç itirazım yok, bu işin sefilliğini çok çektim ben. Dolayısıyla, herkesin daha fazla kazanmasını isterim ama gazetecilik

yaparak kazanmasını isterim, başka işler yaparak değil. Yoksa gazeteciler sürünsün diyen yok. Ama bizim mesleğin tuhaf bir tarafı vardır: Kendi içinden gelenleri tutmaz. Diyelim ki ben bir yere transfer oldum, herkesin gözü benim paradadır. Bir gün birisi gelip bana, "Kaç para aldın" diye de sordu hatta. Ben de ona, "Gidip patrona ne kazandığını sorsana, niye bana soruyorsun" dedim. Patrona soramaz tabii, gözü benim parada. Ben o parayı niçin alıyorum? Yazı yazdığım için alıyorum. Peki benim yazılarımda herhangi bir sapma görüyor musun, dün ak dediğime bugün kara diyor muyum? Buna bak asıl sen. Bir de sürekli birbirini destekleyen bir klan vardır Babıâli'de...

— *Nasıl bir klan?*
— Farklı bir sınıftır onlar, zevkleri, alışkanlıkları, dünya görüşleri farklıdır. Çıkar ne taraftaysa hep birlikte yüzlerini o tarafa dönmekten çekinmezler. Dün komünisttirler, bugün liberal kesilirler, yarın da bakarsınız İslamcı oluverirler. Yanardöner olmaktan da zerre utanmazlar. Ama her tarafa da onlar egemendir. Bunların arasında tutunmak, bir yere gelmek, kendine isim yapmak son derece zordur bizim meslekte. Hediye almadım diye "hıyar" dediler bana bu Babıâli'de.

— *O nasıl oldu?*
— Bir pazar günü nöbetçiyim. Tekel Genel Müdürü'nün basın toplantısı varmış. Gittim. Adam bir şeyler anlattı. Sözlerini bitirirken de, "Sizlere bazı hediyelerimiz olacak" dedi. Koca bir paket verdiler. Rakı var içinde, vokta var, sigara var. "Niye veriyorsunuz bunu? Hediye alacak ne yaptık ki" dedim ve almadım. Bazıları homurdandı ama bazıları da bana uydu ve almadı. Uzun yıllar benim bu davranışım Babıâli'de "Hasan'ın hıyarlığı" diye konuşuldu.

— *Bu durum gazetecilik mesleğinin itibarını sarsmıyor mu?*
— Ne kadar itibarı kaldı ki? Şimdi ben size bir şey söyleyeyim, müeyyidesi olmayan meslek olmaz. Bunun için gazeteci-

lik meslek filan değildir. Bugün bir avukata bir şey olduğunda veya avukatlara söz söylendiğinde barolar ayağa kalkıyor. Sen kalkıp Kürt Konferansı'nda kendi yazdığın haberi savunuyorsun. Hiçbir gazetecilik kuruluşu sahip çıkmıyor sana. Doktorlar için bir şey yazsan Tabibler Odası karşına çıkar hemen.

— *Tam olarak müeyyideden kastınız ne?*
— Maddi ve manevi müeyyide. Gazetecilik mesleğine aykırı bir şey yapan, en azından geçici bir süre meslekten men edilmeli. Gazetecinin dolandırıcılık veya sahtekârlık yaptığına dair kesinleşmiş yargı kararı varsa, böyle bir insana medyanın belirli bir süre kapatılması lazım ki arkadan gelenler aynı yola başvurmasın. Yoksa kötü örneklerin önüne nasıl geçersiniz? Bugün, kısa sürede köşeyi dönmek için gazeteci olmak isteyen gençler var. Şimdi kalkıp da ne diyeceksiniz onlara, mesleğin itibarından nasıl söz edeceksiniz? Hukuk açısından devleti soyanla benim ne farkım var? Ama konumuz bu değil.

Kim bilir kiminle konuşulup ne haberler alınıyor...

— Konumuz tam da bu. Çünkü aynı zamanda basın tarihini, basındaki değişiklikleri konuşuyoruz. Elli yıldır gazetecilik yapan Hasan Pulur, "gazetecilik meslek değildir" diyorsa orada ciddi bir sorun var demektir.

— Sorun var tabii. Çünkü ortada kurum yok. Ben Oktay Ekşi'nin Basın Konseyi'ne başından beri karşıyım. Benim, Basın Konseyi'ne girerken kendisine verdiğim bir yazı vardır. "Bu işin hiçbir şeye yaramayacağını biliyorum. Ama bu mesleğin tarihinde bir yeri olsun diye Basın Konseyi'ne katılıyorum" dedim. Ne yapabildi Basın Konseyi bugüne kadar? Sen bir kurum haline geleceksen, önce, 10 Ocak'a sahip çık. 27 Mayıs İhtilali'nden sonra askerler 212 Sayılı Basın Kanunu'nu çıkardı. Bu kanun çıktı diye gazete patronları gazete çıkarmamaya karar verdi. Biz de gittik kendimiz gazete çıkarttık, yürüyüşler yaptık. Çünkü haklarımıza sahip çıkmak istiyorduk, çıktık da. Hasan Yılmaer, patronlar gazete çıkartmayınca imzasını çekip onurlu bir şey yaptı. Onun yerine Ercüment Karacan kendi ismini koydu gazeteye yazı işleri müdürü olarak. Biz gazeteciler olarak bir araya geldik ve Mükerrem Sarol'un matbaasında gazete çıkardık. Kâğıdı askerlerden aldık, emeği kendimiz harcadık ve 10 Ocak'ta gazete çıkardık. 10 Ocak bir süre hatırlandı ve sonra unutuldu. 10 Ocak, gazeteciliğin direnişi ve meslek olma iddiasıydı.

— Nasıl bir müeyyide uygulanabilir, zihninizde somut bir fikir var mı?

— Kasıtlı olarak yalan haber yazanı meslekten geçici bir süre uzaklaştırırsın, maaşını kesersin. Öyle, kınamakla, uyarmakla bir şey olmaz. Ne yazıyor gazetelerin künyesinde: "Bu gazete Basın Ahlak Yasası'na uymayı taahhüt eder." Uyuyor mu peki? Ne gezer. 12 Eylül oldu. Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı Tuğamiral Işık Biren beni aradı. Benim sınıf arkadaşım. Telefonda, "Ya Hasan her tarafı arattırdım. Bu sizin Basın Ahlak Yasası'nı bulduramadım. Nerede bulabilirim" dedi. Ben de dedim ki, "Öyle bir şey yok, elbette bulamazsın. O gazeteler arasında bir centilmenlik anlaşmasından başka bir şey değil."

— Müeyyide diyorsunuz ama gazeteciler de genel yasalara tabi zaten. Suç işliyorsa mahkemeye veriliyor, ceza alıyor. Özellikle gazeteciler için yeni bir kanun gerekli mi?

— "Tam çözüm şudur" diye bu konu üzerinde çalışmış değilim. Ama bu Türk basınının en büyük sorunu olarak ortada duruyor ve ben yıllardır buna tanıklık ediyorum. Bugün basının sorumsuzluğu, bu yasasızlığının sonucudur. Buna mutlaka bir çare bulmamız lazım. Yalan haber, kasıtlı haber, çıkar uğruna yazılan haber için bir şey bulamazsak hiçbir şeyin önüne geçemeyiz. Mesleğin itibarı da ayaklar altında sürünmekten kurtulamaz.

— Siz bu görüşlerinizi, mesela, Basın Konseyi gibi platformlarda dile getiriyor musunuz?

— Elbette getiriyorum ama sonuç yok. Artık vazgeçtim. Ben gazetecilik mesleği kadar tehlikeli bir meslek görmedim. İstediğin yere çekebilirsin, manipülasyon yapıp kitleleri peşinden sürükleyebilirsin, insanların hayatıyla, şerefiyle oynayabilirsin, yuvaları yıkabilirsin. Ne yaparsan yanına kâr kalır çünkü müeyyide yok. Kazara başbakan için bir şey yazarsan ve başbakan da şikâyet ederse, ceza veriyorlar ama o başka. Benim sözünü ettiğim, basının otokontrolü. Muhabir yalan haber mi yazmış, beş ay meslekten men edilmeli. Aynı şeyi tekrarlarsa, işten atılmalı ve hiçbir gazete de iş vermemeli. Biz mesleğe sahip çıkmazsak, başkalarının itibar göstermesini nasıl bekleyebiliriz ki? Hiçbir ölçüsü yok. Işık Öğütçü babası için müze açtı: Orhan Kemal Müzesi. Müzenin tanıtımı için de gazetecilere *e-mail* gönderiyorlar. Ünlü hanım kızlarımızdan birisi, Orhan Kemal'e *mail* göndererek mazeret bildiriyor. İyi mi? Orhan Kemal'in yaşayıp yaşamadığını bile bilmeyen bir insan kültür-sanat konularında haber yapabilir mi? Yapıyor ve biz de gülüp geçiyoruz. Bir başkası, Medeni Kanun'dan söz ediyor, "nesebi sahih"i "mezhebi sahih" diye yazıyor. İnsan bilmeyebilir ama o konuda çalışıyorsa eğer öğrenmesi gerekir. Bakırköy Adliyesi'nde bir duruşmaya üç tane sa-

rıklı giriyor. Hâkim de sarıklarını çıkartmalarını istiyor ama çıkartmıyorlar. Bunun üzerine hâkim, "mahkemenin mehabetini ihlâl"den haklarında dava açıyor. "Mahkemenin mehabetini ihlâl," ertesi gün gazetede "mahkemenin muhabbetini ihlâl" oluyor. Bu kadar cehaletle bu iş yapılamaz ki. Peki öğrenmek için gayret sarf eder misiniz siz bunların yerinde olsanız, sözlüğe bakar mısınız, kitap okur musunuz? Niye uğraşsın ki nasıl olsa bir şey diyen yok. Bugünün büyük gazetecilerinin kaç tanesinin evinde kitaplık vardır?

— *Eskiden de olmuyor muydu böyle hatalar?*
— Oluyordu tabii ama kasıt yoktu. Bakın benim başıma gelen bir şeyi anlatayım. Yeşildirek'te birisi sevgilisini ağır yaralamıştı. Kızın resmini de bulduk verdik. Ama içimde de bir sıkıntı var. Çünkü kız ağır yaralıydı. Biz, gazeteden çıkıp meyhaneye gittik. Meyhanede doktora telefon ettim kızın durumunu sormak için. Birkaç telefon sonra, kızın hayatını kaybettiğini öğrendim. Sonra gece yazı işleri müdürü Nezih Yener'i aradım ve kızın öldüğünü, ona göre haberi düzeltmesi gerektiğini söyledim. Ertesi gün gazeteye geldim, beni Ahmet Emin Yalman'ın çağırdığını söylediler. Ahmet Emin Bey, sinirlendiği zaman bıyıklarını kaşırdı ve beni görünce de bıyıklarını kaşımaya başladı. "Hasan Bey, Hasan Bey, ölüler ne zamandan beri konuşuyor" dedi. "Ölüler konuşur mu efendim" dedim. "Bütün Ada vapuruna rezil oldum" dedi. "Neden efendim, hayrola" diye cevap verdim. Sonra öğreniyorum ki, bizim Nezih, bütün "ağır yaralı"ları "maktul" yapmış. Haberin içinde, "Ağır yaralı Nesrin dedi ki" diye bir cümle var, Nezih onu da, "Maktul Nesrin dedi ki" haline getirmiş. Bunu görenler de Ada vapurunda Ahmet Emin'le dalga geçmişler. Ama bu kasıtlı bir şey değil, bu hata.

— *Bu konulara yine geleceğiz ama şimdi artık* Havadis'*e dönebiliriz.*

— *Havadis*'e geçtim. Ama *Havadis*'te Babıâli sıcaklığı yoktu. Buna rağmen iyi işler de yaptık orada. İlhan Bardakçı en büyük şöhretini *Havadis*'te yakaladı. Macar İhtilali'nde iyi iş çıkardı. Ama parayı Demokrat Parti veriyordu, zamanla işler sarpa sarmaya başladı. Haberlerdeki tarafsızlık yavaş yavaş ortadan kalktı. Bazı haberler değiştiriliyordu, bazı haberler de hiç kullanılmıyordu. Yani gazete giderek benim anlayışıma ters bir yapıya doğru kayıyordu.

— *Haberlerin muhtevasına da dokunuluyor muydu?*
— Dokunulmaz mı? Baş tarafı uzun geldi, sonu kısa geldi diyerek takla attırıyorlardı habere. Neticede, ben bir sene çalıştım ama alışamadım bir türlü. Tatsız bir yerdi. Gidersin bir lokantaya, bütün mezeler vardır ama pek yemek istemezsin ya öyle bir yer olmuştu *Havadis*. Buna rağmen 27 Mayıs'a kadar çalışan arkadaşlarımız oldu orada. 27 Mayıs'tan sonra da Gökhan Evliyaoğlu ile Hami Tezkan tarafından satın alındı ve başına bir "son" eklenerek *Son Havadis* yapıldı. *Son Havadis* de Adalet Partisi'nin yayın organı gibiydi.

— *Nasıl ayrıldınız* Havadis*'ten?*
— İzzet Sedes *Akşam*'da istihbarat şefi oldu. Bana, "*Akşam*'a gelir misin" dedi. "Gelirim ama" dedim, "burada mukavele var, mukaveleyi ne yapacağız?" Mukavele şartlarına uymadığın zaman da 2.500 lira ceza ödemen gerekiyor. *Akşam*'ı da Necmettin Sadak'tan Malik Yolaç almış, yeni bir kadro kuruyor. Malik Yolaç'ı da tanıyorum zaten. Sonunda ben *Havadis*'in idare müdürüne gittim. Durumu anlattım. Çıkarttı mukaveleyi, "Ben sana güveniyorum. Gerekirse mukaveleyi yırtarım" dedi ve yırttı. Böylece ben mukavele şartlarından kurtulmuş oldum ve *Akşam*'a gittim.

— Akşam'*ın başında kim vardı?*
— Hıfzı Topuz vardı. Ayrıca Vâlâ Nurettin oradaydı. Köşe yazarlarından birisi de Çetin Altan'dı.

— *Nasıldı Çetin Altan'la aranız?*
— Benim Çetin Altan'la aram her zaman çok iyi olmuştur.

— Akşam'*a geçtiğiniz dönemde siyasi ortam nasıldı memlekette?*
— Siyasi ortam giderek kızışıyordu. Ben 1957 seçimlerini *Akşam*'da yaşadım. Patron iki klişe birden hazırlatmıştı. Birisinde "DP iktidarda," diğerinde ise "CHP iktidarda" yazıyordu. Seçimleri DP aldı ama CHP de 1954 seçimlerine göre büyük güç kazandı. Seçimlerden önce ise büyük olaylar yaşandı.

— *Tam da bu sıralarda çocuk sahibi oldunuz. Nasıl bir şeydi baba olmak?*
— Korkut 1957 yılında doğdu. Ben o sırada Edirne'de seçim gezisindeydim. Hanımı Çapa Hastanesi'ne kaldırdıkla-

Akşam *ekibi bir örnek elbiselerle 1957 seçim gezisine çıkıyor.*

rı haberi geldi. Sabaha karşı bir tren vardı Edirne'den İstanbul'a. Ben ona yetiştim. Trenden Halkalı'da indim ve belediye otobüsüyle hastaneye ulaştım. Ben geldikten beş on dakika sonra da oğlum dünyaya geldi. Çocuk ilk dünyaya geldiğinde pek bir şey anlamıyorsun ve biraz sersemliyorsun. Baba olmak, sonra sonra fark ettiriyor kendini. Ama asıl baba olmanın ne demek olduğunu, çocuğunun birtakım şeylerden mahrum kaldığını gördüğün zaman fark ediyorsun. Mama bulamıyorduk mesela, parasını bulsak bile mama bulamıyorduk. Çünkü memlekette döviz yoktu.

— Akşam *solcu bir gazete miydi?*
— Solcu değil, muhalif bir gazeteydi. Sol bir ara 1947'de filan kımıldanır gibi olmuş, hemen bastırmışlar ve bitirmişlerdi. Olanı da Türkiye Komünist Partisi gibi yeraltındaydı. Demokrat Parti sola özgürlük vaatleriyle gelmişti ama onlar 141-142'yi daha da ağırlaştırdılar.

— *Buna rağmen 6-7 Eylül'de komünistlerin üzerine yıkmaya çalışıyorlar yapılanları ve önce onları topluyorlar, değil mi?*
— En başta Aziz Nesin. Aziz Ağabey, nasıl olsa gelip alacaklar diye, bavulunu hazırlayıp kendisi gitmişti Siyasi Şube'ye. O zamanlar her şeyi komünistlerin üzerine yıkmak temel politikaydı. Mesela, Amerikan Dışişleri Bakanı Dallas gelmişti; her şeyiyle bugünkü Bush'a çok benzeyen bir adamdı, tam bir fanatikti. Onun geldiği gün Ankara'da Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçiliği'nin garajında iki tane çatapat patladı. Tamamen provakosyondu ve amaç, "İşte görüyorsunuz, komünistler buraya kadar girdiler" diyebilmekti. Dediler de. Böylece komünistleri ezmek için yeni fırsatlar yaratıyorlardı. O devirde çok anlatılırdı. Polis, bir solcunun evini arıyor ve *Meydan Larousse* buluyor. "Ne lan bu, şimdi de başına 'La' mı eklediniz" diyor. Her şeyin altında Rus parmağı arandığı yıllardı o yıllar.

— Siz polis muhabiriydiniz, polis bu kadar cahil miydi?
— Hem de nasıl cahildi. Ama mesela siyasi şube müdür yardımcısı Adnan Kınay, Karl Marx'ı okumuş adamdı.

— Siz hiç komünist oldunuz mu?
— Hayır, ben tıpkı bugün olduğu gibi o zaman da Kemalist solcu idim. Cumhuriyet ilkelerine bağlı ve sosyal adaletçi bir insanım. Böyle insanlara da "Kemalist solcu" diyorlardı. Bugün bunlardan kaç tane vardır, bilemem elbette. Ama ezan sesinden de rahatsız olmadım hiç.

— Ezan sesinden rahatsız olanlar mı vardı?
— Olmaz mı, *Akşam*'daki kavga ondan kopmuştu. Bir grup, ezan sesinden rahatsız olduklarını söylüyorlardı. Biz de, "Ezan sesinden rahatsız oluyorsanız, çan sesini de susturun" diyorduk. Sonra milletin hacca gitmesine taktılar. Geçinemedik. İzzet Sedes *Milliyet*'e geçti bir süre sonra, arkasından ben de geçtim.

— Gazeteciliğe yeni başlayanlara yaptığınız şakalar hâlâ anlatılır Babıâli'de, herkese yapılır mıydı bu?
— Genel olarak yapılırdı. Bizim gece muhabiri Seracettin Zıddıoğlu'na mesela. Bir gün, "Kâğıthane Deresi taştı, Şişli'yi su bastı" diye habere gönderiyorlar. Bu da telaşla koşuşturuyor, Kâğıthane nerede, Şişli nerede diye aklına bile getirmeden. Sonra durumu fark ediyor ama iş işten geçmiş oluyor. Yurt haberlerinde çalışan genç bir muhabir arkadaşımız vardı. Fazla telaşlıydı. Buna bir şaka yapmaya karar verdik. Telefon edip Bolu'da bir boğanın hükümet konağını bastığını, valinin kaçtığını, dört kişinin yaralandığını filan söyledik. Bu biraz sonra koşarak geldi, "Ağabey elimde müthiş bir haber var. Bolu'da bir boğa ortalığı birbirine katmış" dedi. "Aman kaçırma, hemen yap haberi" dedik. Yaptı getirdi, biz de koyar gibi yaptık. Akşamları da gazeteye girmeyen haberler, sabahları Abdi İpekçi görsün diye bir şişe geçirilir bırakılırdı. Abdi Bey sabahleyin gelmiş, bu haberi görmüş, "Böyle önem-

li bir haberi niye koymadılar" diye müthiş kızmış. Biz geldik, Abdi Bey köpürüyor, "Bu kadar dikkatsizlik olmaz, Bolu birbirine girmiş ve siz elinizdeki haberi koymamışsınız" dedi. Ben başladım gülmeye, "Ne gülüyorsun" dedi. Ben de durumu anlattım. Meğer Abdi Bey haberi görünce gazeteye koydurmuş ve gazete basılmış. Bolu'ya kadar olan bütün karakollara telefon edip kamyonları durdurduk ve dağıtılan gazeteleri geri topladık. Gazeteciliğin stresini ortadan kaldırmak ancak böyle şakalarla mümkün oluyordu.

— *Gazeteciliğin stresli bir meslek olduğu söylenir hep. Sizce de öyle mi, nedir bu işin getirdiği stres?*
— Yetiştirme telaşı elbette. Bugünkü gibi yapılmıyordu ki gazete. Gazeteyi İstanbul'da yapıyorsun, Ankara'ya kalıp yolluyorsun. Bu kalıpların Yeşilköy'de uçağa yetişmesi gerekli. En büyük stres buydu. Kaç defa Yeşilköy'e telefon edip, "Uçakta bomba var" ihbarları yaptığımızı çok iyi bilirim.

— *Akşamları işten çıkınca nereye gidiyordunuz?*
— Biz genellikle Çiçek Pasajı'na giderdik. Kimi zaman Entelektüel Cavit'in meyhanesine uğrardık, kimi zaman da Lefter'de demlenirdik. Ben genellikle edebiyatçılarla birlikte olurdum. Demirtaş Ceyhun, Yılmaz Gruda, Fikret Hakan toplanır içerdik. Sosyal realizm gibi konular konuşurduk. Gazeteci arkadaşlarla da Sirkeci Garı'ndaki Gar Lokantası'nda içerdik.

— *Demirtaş Ceyhun'la nereden tanışıyorsunuz?*
— Akademi'den. Akademi'nin kantinine giderdik kızları görmek için.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İhtilal Gecesi Firari Bir Yedeksubay

Baktım karşıdan bir askeri cip geliyor. Ben resmi kıyafetteyim. Jip önümde durdu, önde omuzu kalabalık birisi vardı. "Atla arkaya" dedi. "Neredensin" diye sordu ben jipe binince. Arkasından da, "Peki parolayı biliyor musun" dedi. "Hayır komutanım bilmiyorum" dedim. Parola, "inkılap," işareti de "namus"tu galiba. Bunlar beni Taksim'de bıraktı. Taksim'den Alibeyköy'e gideceğim ama otobüs yok.

Yedeksubay asteğmen Hasan Pulur, silah dersinde.

— Akşam'*dan* Milliyet'*e geçtiniz, o nasıl oldu?*
— İzzet Sedes bana, "Abdi bizi çağırıyor gidelim mi" dedi.

— *Abdi İpekçi'yi tanıyor muydunuz?*
— Abdi Bey, İzzet'in Galatasaray'dan sınıf arkadaşı. Bu arada Ali Naci Karacan öldü, yerine oğlu Ercüment Karacan geçti. Herkes tereddüt içindeydi. Çünkü Ercüment Karacan, sosyeteye çok meraklı bir insan olarak bilinirdi ve bunun için gazeteciliği götüremeyeceği kanaati hâkimdi herkeste. Ama Ercüment Karacan gayet dirayetli çıktı. Abdi İpekçi gibi birisini yazı işleri müdürü (o zamanlar genel yayın müdürü diye bir sıfat yoktu) yaptı. Abdi Bey öldürülene kadar gayet de iyi gitti gazete. Biz İzzet'le kalkıp gittik. Ben yine polis muhabiriyim. İbrahim Örs adliye muhabiri, Necmi Onur da denize bakıyor yani deniz muhabiri. Necmi Onur mesela, çok önemli işler yaptı *Milliyet*'te. Çanakkale Şehitleri Abidesi biraz da onun çabasıyla dikilmiştir. *Milliyet*'te büyük bir kampanya başlatılmasına önayak oldu. Çok büyük bağışlar geldi ve abide yapıldı. Ayrıca Nedret Selçuker vardı. Nail Güreli vardı. Ben *Milliyet*'te 1959'a kadar muhabir olarak çalıştım.

— *Abdi Bey'in gazeteciliği nasıldı?*
— Abdi Bey özel hayatında çok neşeli, çok eğlenceli, gülmeyi seven bir insandı. Ama gazeteciliğinde son derece asık suratlıydı ve neredeyse hiç gülmezdi. Habercilikte ve gazetecilikte çok dikkatliydi. Sadece *Milliyet*'e değil, Babıâli'ye de büyük yenilikler getirdi.

— *Köşe yazarı olarak kimler vardı* Milliyet'*te*?
— Refii Cevat Ulunay vardı en başta, sonra Peyami Safa vardı.

— *Köşe yazarlığına dair tartışmalar olur muydu hiç o zaman? Nedir bu köşe yazarlığı, neye yarar türünden sorular sorulur muydu?*
— Köşe yazarlığının aslı fıkra muharrirliğidir. Ahmet Mithad Efendi'den Ebuzziya Tevfik'e kadar bu işi gazeteciler yapıyor. Arkasından edebiyatçılar fıkra muharriri oluyor ve bence asıl fıkra muharrirliği de o zaman başlıyor. Sonra tekrar gazeteciler köşe yazmaya başlıyor. Burhan Felek'in mesela, edebiyatla hiç ilgisi yoktu. Tamamen gazetecilikten gelmeydi.

— *Peki o dönemin köşe yazarları bir araya gelip konuşurlar mıydı?*
— Hayır, öyle içli dışlı değillerdi. Ulunay ve Peyami Safa hiç içli dışlı değillerdi mesela. Reşat Ekrem Koçu tarih yazıları yazardı *Milliyet*'te. O da öyleydi.

— *Biz buradan Abdi İpekçi'ye dönelim isterseniz...*
— Anlaşıldığı kadarıyla yazılarım Abdi İpekçi'nin dikkatini çekiyordu. Bunu nereden anladın derseniz, beni daha ciddi olaylara göndermeye başlamıştı. Bunlardan en önemlisi de, Çanakkale Geyikli olaylarıdır.

— *Ne olmuştu Çanakkale Geyikli'de?*
— Bir CHP heyeti ilçe kongresi yapmak için Geyikli'ye gidiyor ama yapamıyor. Çünkü Demokrat Partililer kongreyi basıyorlar ve bunları kovalıyorlar. Bunun üzerine CHP daha kuvvetli bir heyet göndermeye karar verdi. Abdi Bey benim de o heyetle birlikte gitmemi istedi. Hadise çıkacağı belliydi. Hatta ben bunun için Yassıada'da tanıklık yaptım daha sonra. Gittik. Çanakkale'nin aşağısında bir yerde Geyikli. Demokrat Partililer, "İki domuz kaçtı" diye telefonla şifre veriyorlar birbirlerine. İki domuz dedikleri de, Daniş Yurdakul'la

İbrahim Saffet Onay. Biz bunları öğrendik ama gitmek mecburiyetindeyiz. Geyikli'nin orada taş ve sopalarla konvoya saldırdılar. Biz de arada kaldık, bu arada, mesela *Zafer*'den gelen gazeteci arkadaşlarımız da bizi gösteriyorlardı dövmeleri için. Bu hadise çok büyüdü ve o günkü Türkiye'nin temel sorunu haline geldi. Devamı Galata rıhtımında oldu. CHP'liler orada karşılama töreni düzenlemişlerdi. Polis onlara müdahale etti. Ben orada yoktum ama Egemen Bostancı'yı filan tutukladılar. 1959'un en önemli olayıydı bu.

— *Köşe yazarlığına doğru ilk adımı da* Milliyet*'in o döneminde atıyorsunuz galiba?*
— Abdi İpekçi, *Milliyet*'te "Söz Sırası" diye bir köşe açtı. Abdi Bey, "İsteyen bu köşe için yazı yazsın. Ben ve Halit Kıvanç bunları eleyeceğiz ve iyi olanlar yayımlanacak" dedi. Oraya pek çok arkadaşımız yazdı, ben de yazdım. Onlar arasından sadece ben yazar oldum.

Gazetecilikte başlayan dostluk, dışarıda da sürüyordu. Hasan Pulur ve Halit Kıvanç eşleriyle.

— Sizin öyle köşe yazarı olmak gibi bir amacınız var mıydı?
— Tabii ki. Ben gazetecilikte kalmaya karar verdikten sonra kendime bir hedef koymuştum. Bu da köşe yazarı olmaktı, yayın yönetmeni filan değil.

— Neden, edebiyatçılıktan kaynaklanan bir hedef miydi bu?
— Vallahi bilmiyorum ama yazmak benim ayrılmaz bir parçam olmuştu. Benim yazdığım bazı haberler üzerine Peyami Safa bile gelip bir şeyler sormuştu bana. Mesela bir "Salacak Canavarı" meselesi vardı. Bir kadını, kızını ve komşusunun kızını öldürmüşlerdi. Ben de bu haberi psikolojik ve sosyal açıdan da değerlendirerek yazmıştım. Yazı yayımlandığı zaman Peyami Safa aşağı indi ve, "Sen üniversitede psikoloji mi okudun" diye sordu. Ben de, "Hayır, sosyoloji okudum" diye cevap verdim... Oysa Peyami Bey beni sevmezdi.

— Dram Tiyatrosu hadisesinden dolayı, öyle değil mi? O hadiseye karıştığınızı biliyordu.
— Bilmez mi? Önceden de anlattığım gibi, Demirtaş Ceyhun'la bizim Adliye'nin önünde çekilmiş bir fotoğrafımız vardı ve Peyami Safa da o fotoğraf üzerine bir yazı yazmıştı.

— Ne diyordu yazıda?
— "Komünistlerin yeni marifeti. Şunlara bakın, komünist oldukları her hallerinden belli. Bir de kahraman gibi poz veriyorlar" mahiyetinde bir yazıydı.

— Peyami Safa'nın dikkatini çeken yazınız nasıl bir yazıydı?
— Ben kuru kuru cinayet haberi yazmak yerine, adamın kim olduğunu araştırmıştım. Tuhaf bir adamdı. Sandalını iskelenin altına çekip delikten kadınların bacaklarına bakan bir adamdı. Ezilmiş ve yıkık birisiydi. Balıkçılıkta başarısızdı, balıkçılar bunu aralarına almıyorlardı. Yıkılmış bir insanın psikolojisini, hoş görerek değil de, "Böyle şeylerin de üzerinde tesiri var" diye yazmıştım. Bu haber dikkat çek-

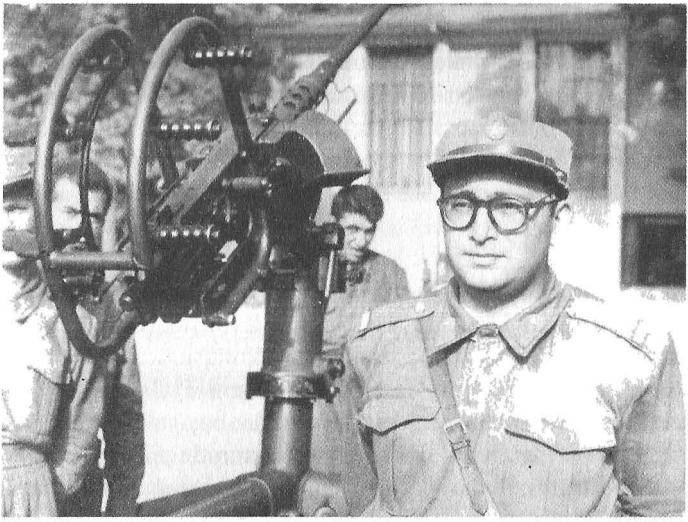
mişti. Bir de, yine 1959'da "Andelip Sokağı cinayeti" haberi vardı. İstanbul'un emniyet müdürü Cemal Tarlan'dı. Yeşilköy'den bir cinayet haberi geldi. Mısır Çarşısı'nda baharatçılık yapan 80 yaşındaki Yahudi Alber Veksman tabancayla vurularak öldürülmüştü. Ben gidip biraz araştırma yaptım. Cinayetin işlendiği ev, eski bir Yeşilköy konağıydı. Konakta da eli-yüzü düzgün bir kadın, kızıyla yaşıyor ve öldürülen Alber'in bakıcılığını yapıyorlardı. Polis aradı taradı ve sonunda İsmet diye bir çocuğu katil diye yakaladı. İsmet bu konağa girip çıkıyordu ve benim kanaatimce ya kızın ya da annesinin arkadaşıydı. O zamanlar siyasi hadiseler değildi gazetelerin manşetleri. Gazeteler cinayetleri çok büyütürler, Ankara da sürekli olarak, neler olup bittiğini sorardı. Ankara da ilgilendiği için polis katili daha ciddi bir biçimde arardı.

— *Siyaset neden önemsenmezdi çok fazla?*
— O zamanki siyaset kavga-dövüşten başka bir şey değildi. Bunların çoğu da manasız kavgalardı zaten. Bunun için cinayet haberleri daha çok ilgi çekerdi. Bu İsmet'i katil diye ilan ettiler ve bir de tatbikat yaptırdılar. Tabii ben de gittim tatbikata. Yollar filan kesildi. Çocuğu konaktan çıkartıp "koş" dediler ve yol boyunca koşturdular. Bir yerde durdurup kalbini dinlediler ve kalbi hızlı çarpıyor diye İsmet'i tutukladılar. Ben bunun üzerine, "Polis bir katil buldu" diye haber yaptım ve kıyamet koptu.

— *Meseleyi Abdi İpekçi ile konuşmuş muydunuz?*
— O zamanlar haberler yazı işlerinde konuşulurdu. Gazeteyi bağlayan bu gibi yayınlarda bilhassa konuşulurdu. Bunu da konuşmuştuk ve başlığı da birlikte atmıştık. Polis ayağa kalktı ama bir-iki ay sonra da bir havacı astsubay yakalandı ve cinayeti itiraf etti. Kızla ilgisi varmış, adamı da parasını almak için öldürmüş. Dolayısıyla, bizim haklı olduğumuz ortaya çıktı. Böyle sonuçlar da ortaya çıktıkça, benim bu yazılarım daha fazla ilgi çekmeye başladı.

— *Ve siz de "Söz Sırası" köşesinde yazmaya başladınız...*
— Herkes yazıyordu, ben de yazıyordum.

— *Ne tür yazılar yazıyordunuz?*
— Köşe yazısı formatında yazılardı bunlar. Gündemde bulunan herhangi bir hadiseyi yorumluyorduk. Ancak edebiyata kaçmamaya bilhassa özen gösteriyordum. Çünkü Abdi Bey köşe yazılarında edebiyat yapılmasını istemezdi. Edebiyat başka bir şeydi çünkü ve orada yapılması gereken doğal olarak gazetecilikti. Sonra askerlik vakti geldi ve ben 1959'un sonunda askere gittim. Şans eseri Kâğıthane İstihkâm Okulu'na sevk ettiler beni. Orada altı ay yedeksubay eğitimi gördük. Dediler ki, "İlk üç dereceye giren kura dışı kalacak ve istediği yere tayin edilecek." Ben ikinci oldum. Bu arada 27 Mayıs İhtilali oldu. Tabii ihtilal olacağını filan bildiğimiz yoktu. Bilmediğimiz için de ben o gece kaçmıştım.

Asteğmen Hasan Pulur ağır makineli tüfek önünde.

— Kaçmış mıydınız?
— Kaçtım dediğim, eve çoluk çocuğu görmeye gittim. Ben bölük başçavuşuydum, çavuşa, "Beni idare eder misiniz" dedim. O da, "Tamam sen git" dedi ve ben Bakırköy'e eve gittim. Sabaha karşı rahmetli Dinçer Güner telefon etti ve dedi ki, "Radyoyu aç, ihtilal oldu." Radyoyu açtım, Alparslan Türkeş o boğuk sesiyle, "NATO'ya, CENTO'ya bağlıyız" diye ihtilal bildirisini okuyordu. Ben, "Eyvah, şimdi hapı yuttuk" dedim.

— Neden?
— Nedeni var mı? Bölükten kaçmışım, nasıl gideceğim? İncirli asfaltına çıktım, in cin top oynuyor. Sonra baktım karşıdan bir askeri cip geliyor. Ben resmi kıyafetteyim. Jip önümde durdu, önde omzu kalabalık birisi vardı. "Atla arkaya" dedi. Ben jipe binince de, "Neredensin" diye sordu. Arkasından da, "Peki parolayı biliyor musun" dedi. "Hayır komutanım bilmiyorum" dedim. Parola, "inkılap," işareti de "namus"tu galiba. Bunlar beni Taksim'de bıraktı. Taksim'den Alibeyköy'e gideceğim ama otobüs yok. Bu sefer bir başka askeri araç geldi. Parolayı söyledim ben ve Şişli'ye kadar o araçta gittim. Şişli'den yokuş aşağı vurdum sonra. Çağlayan'dan aşağı Kâğıthane'ye kadar indim yürüyerek. Yolda benim gibi kaçak olan birkaç arkadaşa daha rastladım. Bölüğün arka kapılarını filan biliyorduk. Oradan içeri girdik biz ve bildirileri dinlemeye başladık.

— Yedeksubay okulundayken ordunun ihtilal hazırlığı içinde olduğuna dair herhangi bir şey duymuş muydunuz?
— Hayır, diğerleri duymuş olabilir ama en azından biz yedeksubay adayları olarak hiçbir şey duymamıştık. Akşama doğru içtima yaptılar. Fahri Özdilek birlikleri dolaşıyordu, bize de geldi. Birkaç gün sonra kura çekecektik zaten. Benim ikinci olduğum anlaşıldı. "İstediğiniz yeri tercih edin" dediler. Ben listeye bir baktım, okulda yer vardı. İstihkâm Okulu, Karargâh ve Bölük Komutanlığı'nda bir asteğmen kadrosu

açıktı. Ben hemen onu istedim. Hatta, "Sen hâlâ bu okuldan bıkmadın mı" diye espriler yapıldı. Ben asteğmen olarak okulda kaldım.

— *Gazetecilik ne durumda bu arada?*
— 27 Mayıs olduktan sonra ben gazeteye gittim ve Abdi İpekçi ile konuştum, "Benim geçinebilmek için çalışmam lazım" dedim. Abdi Bey kabul etti ve ondan sonra ben bir sene şu programla çalıştım: Sabah altı buçukta Bakırköy'den trene biniyordum. Saat yedide Sirkeci'den servis vardı. Oradan dolaşa dolaşa Kâğıthane'de okula geliyoruz. Akşam dört buçuk-beş gibi çıkılıyor. Tekrar Sirkeci'de iniyorum ve yukarıya, Cağaloğlu'na gazeteye gidiyorum.

— *Resmi kıyafettesiniz...*
— Resmi kıyafetteyim. Gece saat bir buçuğa kadar gazetede çalışıyorum ve bir buçuktaki son trene yetişiyorum. Günlerce çocuğumun yüzünü göremedim ben. Tam bir sene bu tempoda çalıştım.

— *Çok zor olsa gerek.*
— Zordu ama başka çare de yoktu. Geçinmek zorundaydık.

— *Gece ne yapıyordunuz gazetede, yazı işlerine mi bakıyordunuz?*
— Nöbetçi gece sekreteri olarak sayfaları yapıyordum.

— *Resmi kıyafet sorun olmuyor muydu?*
— Ben ceketi çıkartıp üstüne kazak giyiyordum belli olmasın diye. Çok sıkıntı çektim ama askerlik bana çok şey öğretti.

— *Ne gibi?*
— Türkiye'nin her yerinden gelen insanları tanıdım. Çok çeşitli karakterler gördüm. Yeteneksiz insanların nerelere geldiğini gördüm. Dürüstlüğün nereye kadar gittiğini gördüm, hırsızlığın nasıl başladığını gördüm. Bir gün de dönemin 1.

Ordu Komutanı Cemal Tural teftişe geldi. Ben de nöbetçiyim. Sağa sola baktı ve hiçbir şeyi beğenmedi. Sonra yine benim nöbetimde bir kez daha teftişe geldi. "Tombul asteğmen gel buraya" dedi. İkinci seferde durumu beğenmişti. Bir "aferin" verdi ve gitti.

— *O zaman da kilolu muydunuz?*
— Bu kadar değil ama tombuldum. Diplomamı da, General Refik Tulga vardı, onun elinden almıştım. Askerlik böyle gitti. Ben asker çocuğu olduğum için bazı mantıksız şeyleri çok fazla yadırgamadım.

— *27 Mayısçılar darbe sırasında yedeksubayları kullanmadı mı?*
— Kullanılan olmuştur ama ben mümkün olduğu kadar kendimi kullandırtmamaya çalıştım ve kaçtım. Ama mesela rahmetli Celalettin Çetin bir teyp bulmuştu ve onunla İstanbul Radyosu için programlar yapıyordu. Radyoevi müdürü de, merhum Barış Manço'nun kayınpederi Hava Kurmay Albay Turan Çağlar'dı. Bizim Celalettin canlı yayında şehir röpor-

Hasan Pulur, yedeksubay diplomasını General Refik Tulga'nın elinden alıyor.

tajları yapıyordu. Bunların en meşhurlarından birisi de, bir sucukçuya, "Sayın sucukçu sen ne satıyorsun" diye sormasıydı. Günlerce bütün Babıâli Celalettin'in bu sözlerini konuşmuştu.

— *Asker arkadaşlarınız arasında kimler vardı?*
— Ben askerde Şarık Tara'yı tanıdım. İyi arkadaşımdır. Kemal Oğuzman diye bir profesör vardı. Kemal Bisalman vardı.

— *Bisalman gazeteci miydi o sırada?*
— Elbette. *Karakedi*'den başlamıştır onların gazeteciliği. *Karakedi* diye bir gazete çıkardılar dört sayfa. Müthiş muhalif bir gazeteydi. Kemal daha sonra radyo programları yaptı. Arkasından da Sezgin Burak'la birlikte "Hüdaverdi"yi yaptılar. Sezgin Burak çizer, Kemal Bisalman yazılarını yazardı.

— *27 Mayıs karşısında sizin tutumunuz nasıldı? Desteklediniz mi askeri yönetimi?*
— Düşünce olarak destekledim ama idamlara karşı çıktım. Benim Demokrat Parti ile ilişkim, Arapça ezana dönülmesiyle kopmuştur. O güne kadar, pek çok kişi gibi ben de Demokrat Parti'den bir şeyler yapmasını bekliyordum. Ama ezanın yeniden Arapça okunma kararı, pek çok kişi gibi benim de gözümü açtı. Daha sonra İsmet Paşa'ya karşı gösterilen saygısızlık ve uygulanan baskı da Demokrat Parti karşıtlığımızı pekiştirdi. Tabii bir de en koyu Demokrat Partili olup da 27 Mayıs'ta en önde yürüyenler eksik değildir. Ama dürüstçe söylüyorum, ben 27 Mayıs'ı olumlu karşıladım.

— *Yaşar Kemal ile dostluğunuz var değil mi? Ne zaman tanıştınız?*
— Babıâli'ye girdiğim ilk günlerden itibaren Yaşar Kemal ile tanışırım ben. Önce uzaktan bir tanışmaydı bu. O da, biz de gazeteci olduğumuz için bilirdik birbirimizi. Sonra bir hayli yakınlaştık birbirimize, öyle ki, "Ulan ayı" diyecek kadar yakınlaştık. En az Yaşar Kemal kadar iriyarı olan bir Melih

Ağabeyimiz vardı. O bir isim takmıştı hatta. Kendisine, "Dübb-i Ekber" yani "Büyük Ayı," Yaşar Kemal'e ise "Dübb-i Asgar" yani "Küçük Ayı" diyordu. Dalaşırdık böyle ama Yaşar ile aramız her zaman çok iyiydi bizim. Yanılmıyorsam 1959'daki sendika kongresinde bir bildiri yayımlamak söz konusu oldu. DP hükümeti basına yönelik baskılarını her geçen gün artırıyordu. Biz de sendika olarak bunu protesto etmek istedik. Biz zaten muhalif grubun içindeydik. Karşımızda da iktidarı destekleyen bir grup vardı. Hükümeti protesto için imza toplamaya başladık. Hem bildiri yayımlayacağız, hem de telgraf çekeceğiz Ankara'ya. Biz hepimiz imza verdik. Doğal olarak Yaşar Kemal de imza verdi. Ama ne olduysa, ertesi gün Yaşar Kemal gelip imzasını geri çekti. Daha sonra, Yaşar Kemal'e imzasını geri çektirenin, *Cumhuriyet* gazetesinin o zamanki genel yayın müdürü Cevat Fehmi Başkut olduğunu öğrendim. Cevat Fehmi Bey böyle şeylerden hoşlanmazdı. Onun için imzasını geri çektirmiş Yaşar Kemal'e.

— *Romanlarını okuyor muydunuz?*
— Okumak ne demek, tefrika halinde gazetede yayımlıyorduk. Yaşar Kemal'in *Deniz Küstü* diye meşhur bir romanı vardı. Biz onu büyük bir tantanayla *Milliyet*'te tefrika ettik. Desenleri de Abidin Dino çizmişti hatta. Bir gün büyük bir sarı zarf geldi ve içinden bir tomar desen çıktı. Ama belli ki Abidin Dino bunları bir resim defterine karakalemle öyle rasgele yapmış. Ne var ki Abidin Dino'nun gazete içinde hayranları çoktu. Onun için bu desenleri bir kasaya kilitliyor, günü gelince klişeciye kendi ellerimle veriyordum. Çalınır diye endişeleniyorduk işin özeti.

— *O kadar kıymetliydi yani...*
— O kadar kıymetliydi Abidin Dino. Bu dediğim desenler gelince, Zeki Sözer ve Tümer Argın'la birlikte Zeynep Oral'a bir oyun oynamaya karar verdik. Zeynep, Abidin Dino diyor başka bir şey demiyor. Eee, sanatçı tabii, sanattan da sanatçıdan da anlıyor.

— Ne yaptınız?

— Desenler böyle bir tomar gelince biz bunları *Milliyet*'teki altıgen yazı işleri masasının üzerine yaydık. 70'li yıllar, öyle çok fazla telefon yok gazetede. Yazı işleri masasının üzerinde var bir tane. Aranan arkadaşlar oradan aranıyor, biz de çağırıyoruz. Desenleri masanın üzerine yaydıktan sonra telefonu açık bırakıp Zeynep Oral'ı çağırdık, "Telefondan arıyorlar" diye. Geldi, aldı telefonu, tabii ses filan yok. Bu arada, masadaki desenler ilgisini çekti Zeynep'in. Biz, "Bak, bunlar Abidin'in desenleri" demedik elbette, çünkü oyun bunun üzerine kurulu. Dedik ki, "Nasıl buluyorsun bu desenleri?" O da, "Kimin bunlar" diye sordu. Zeki Sözer, "Bizim kızın, ilkokulu bitiriyor ya, ödev olarak vermişler, o da bunları yapmış" dedi. Zeynep zokayı hemen yuttu tabii ki, "Bir ilkokul çocuğu için güzel şeyler bunlar" dedi. Bunu duyar duymaz biz patlattık bombayı. "Ne ilkokul çocuğu ya, Abidin Dino'nun bunların hepsi." Zeynep Oral kıpkırmızı kesildi önce fakat yapacak bir şey yoktu, o da bizimle birlikte güldü haliyle.

Hasan Pulur, Çetin Altan'ın Türkiye'nin en iyi yazarı olduğunu söylüyor.

— *Çetin Altan'la ne zaman tanıştınız?*
— Çetin Altan'la *Tan*'da tanıştık. Çetin Ankara'dan telefonla küçük fıkralar yazdırırdı. Kimi zaman ben almışımdır bu fıkraları. Böyle telefonda muhabbet ettiğimiz akşamlar oldu *Tan*'da. Sonra biz *Milliyet*'te tekrar buluştuk. Yine birlikte bir de *Güneş* maceramız vardır. Sonra Çetin tekrar *Milliyet*'e geldi, ben *Milliyet*'ten ayrılmıştım o zaman. Çetin Altan ile hiçbir zaman aramızda en ufak bir sürtüşme olmamıştır.

— *Yazarlığını çok beğeniyorsunuz galiba?*
— Çok, çok beğenirim. Ben hâlâ iddia ediyorum, bir yazar olarak, yani yazarlık bir iş ise, en iyi işi her zaman Çetin Altan yapar. Fikirlerini tartışırız, kimi görüşlerini beğenmeyiz ama yazarlığına kimse laf söyleyemez. Ama diyorum sana, 28 Nisan'da üniversite öğrencilerine ateş edildiği zaman, Çetin, "Bugün canım yazı yazmak istemiyor" diye tek bir cümle koymuştu köşesine. Günlerce bu konuşuldu Babıâli'de. Çetin'e yönelik kişisel eleştiriler beni hiç ilgilendirmiyor. Kişisel hayatından gelen birtakım eleştiriler var, eskiler birtakım şeyler yazarlar. Bir sürü laf dolaşır ortalıkta. O lafları tekrarlamak bile istemem burada. Çetin Altan, benim için hâlâ Türkiye'nin en iyi yazarıdır.

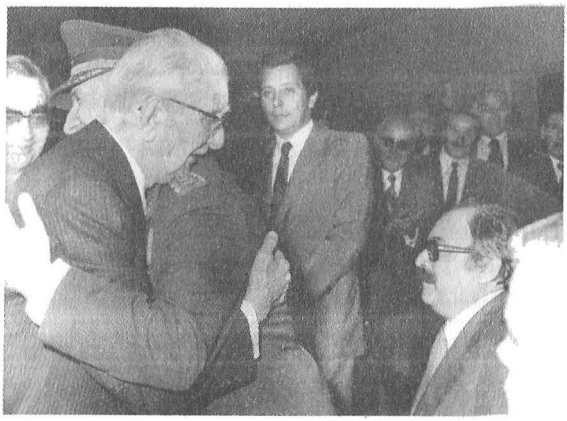
— *Arkadaşlığınız nasıldı?*
— Beraber meyhanelere de gittik veya onun bulunduğu yerde biz de meyhanede bulunduk. Bazı tatsız hadiseler de yaşandı, tanık olduk. Ama arkadaşlığımıza en ufak bir toz kondurmadık. Fakat artık görüşemiyoruz. O çok fazla gelmiyor gazeteye, ben de Köyceğiz'e gidemiyorum.

— *Telefonlaşıyor musunuz?*
— Vallahi, çok fazla da telefonlaşmıyoruz.

ALTINCI BÖLÜM

Burhan Felek, Kenan Evren'in Elini Öptüğünde Ben de Oradaydım

O dönemde Burhan Felek, Gazeteciler Cemiyeti Başkanı, ben de yönetim kurulu üyesiyim. Kenan Evren geldi. Burhan Bey hepimizi takdim etti kendisine. Sonra Burhan Bey, Kenan Evren'in elini tuttu ve öptü. Hepimiz afalladık kaldık. Yönetim kurulunda böyle bir şey konuşulmadığı gibi, biz zaten tavır alıyoruz Kenan Evren'e ama Burhan Bey tutup elini öpüverdi. Unutulacak gibi değildi.

Kenan Evren Gazeteciler Cemiyeti'ni ziyarette Burhan Felek'le kucaklaşıyor. Mehmet Türker arkadan, Hasan Pulur yandan seyrediyor.

— Köşe yazarı olduğunuz dönemde, iki önemli ismin sizin üzerinizde etkili olduğunu söylüyorsunuz. Bunlardan birisi Refii Cevat Ulunay, diğeri ise Burhan Felek. Neydi bu iki yazarın özellikleri?

— Burhan Felek, o zaman *Cumhuriyet*'teydi. Ulunay ise *Milliyet*'te. Başlangıçta Ulunay'ın geçmişi beni çok rahatsız ederdi.

— Neden?

— İşte, "Devrimlere karşı, yobaz adam, bilmem ne" gibi laflarla insanlar şartlanıyor. Fakat ben kendisini *Milliyet*'te tanıdıktan sonra fikirlerimin önemli bir kısmı değişti. Ulunay'ın çok tatlı, çok neşeli, çok hoşsohbet bir insan olduğunu hemen anladım. İdeolojik olarak her zaman tartışmalarımız olurdu. Mesela, "İsmet Paşa'yı sevmem" derdi ikide bir. Sonra öğrendik ki İsmet Paşa döneminde dalyanına el konmuş.

— Dalyanına mı?

— Dalyanı varmış Fenerbahçe'de Ulunay'ın, nasıl olmuşsa İsmet Paşa döneminde el konulmuş buna. Veya bilmem nerede ailesinin mezarlığı varmış, yine İsmet Paşa zamanında birileri yol geçirmiş oradan. Refii Cevat Bey, bunları hep İsmet Paşa'dan bilirdi ve bu nedenle hiç sevmezdi İsmet Paşa'yı. Refii Cevat Ulunay'la ilgili ilginç bir anımı daha anlatayım: 22 Şubat'ın ertesi günü, 23 Şubat. Biz gazetedeyiz ve 22 Şubat'taki olaylar dolayısıyla sabahlamışız. Ulunay'ın ise hiçbir şeyden haberi yok. Sabah kalkmış, çantasını almış, Kartal Yunus İstasyonu'ndan trene binmiş. Haydarpaşa'dan da vapura... Vapurda da zaten kaptan köşküne çıkardı.

— Vapurla ve trenle geliyor diyorsunuz, öyle özel araba filan yok yani...

— Tabii ki yok, olsa da Refii Cevat Bey biner miydi bilmem. Karaköy'e gelince de mutlaka Karaköy Meydanı'nda dolaşır, bir tanıdık bulursa, onunla çıkardı yokuşu. O gün de öyle geldi. Çantası elinde, beresi mutlaka başında. Her zaman sabahları önce yazı işlerine uğrar, selam verir, "Ne var ne yok" diye mutlaka sorardı. O devir yazarlarının en büyük özelliği buydu. Burhan Bey de öyleydi. Burhan Bey ile bunlar öğleden sonra gelirler, yazı yazmadan önce mutlaka yazı işlerine uğrarlar, o gün olup biteni öğrenirlerdi. Neyse, Refii Cevat geldi. Ben rahmetli gazeteci ağabeyim Faruk Demirtaş ile oturuyorum. Faruk Demirtaş ile Refii Cevat'ın araları şakalaşacak düzeyde iyiydi. Ulunay, "Ne var ne yok yahu" dedi her zamanki gibi. Onun şivesi ve konuşma üslubu öyleydi. Gürleyerek konuşurdu. Demirtaş, "Ulan Ulunay, geceleyin sana bilmem ne yapsalar haberin olmayacak" dedi. "Ne oldu" diye sordu Ulunay. "Devleti İsmet Paşa kurtardı. Kurtaramasaydı askerler gelecek ve ilk iş olarak da seni götüreceklerdi. O zaman görürdün gününü" diye cevapladı Demirtaş Ulunay'ın sorusunu. Biz tabii gülüyoruz. "Susun ulan" dedi Ulunay ve sonra o hırsla gitti, asansöre binecekti. Binada tek asansör var. Baktı ki asansör gelmiyor, bir nara da orada attı ve, "Ulan, asansörü kim tutuyor" diye ortalığı ayağa kaldırdı.

— Gerek Refii Cevat Ulunay, gerekse Burhan Felek yazılarını eski harflerle yazıyorlardı galiba...

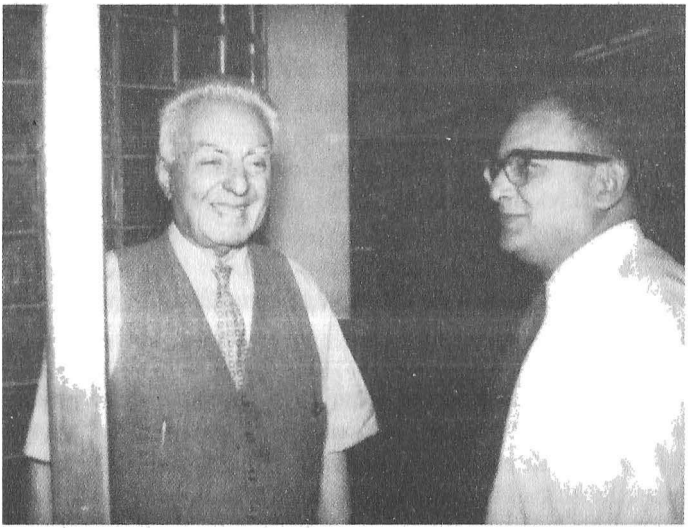
— Eski yazı yazan iki yazarla ciddi olarak beraber oldum ben. Biri Refii Cevat Bey'di, diğeri de Burhan Felek. Bu iki yazar için, eski yazı bilen bir operatör bulunurdu gazetede. Eski yazı bilirlerdi ama iyi bilirlerdi. Bir de, o zamanlar yazarlar yazılarını bir gün önceden verirlerdi dizilsin diye. O gün Refii Cevat'ın bir gün önce bıraktığı yazısı da dizilmiş olarak bana geldi. Bir de ne göreyim, gene İsmet Paşa aleyhine, tek partili rejim aleyhine bir yazı...

— 23 Şubat'taki yazısı...

— Evet, ama çıkacak olan, çıkmamış daha. Operatör yazıyı dizmiş, provayı da bana getiriyor. Ben resmen yazı işleri müdürü değilim ama gündüz yazı işleri müdürlüğü de yapıyorum. Refii Cevat'ın yazısını alıp odasına çıktım, "Yahu, şakayı makayı bırak, yazın çok ters hoca" dedim. "Sen karışma ulan, ben ne yazacağımı bilirim" dedi. Buna rağmen, İsmet Paşa'ya veryansın eden yazı gitti, yarım saat sonra yeni bir yazı geldi. Başlığı neydi yeni yazının biliyor musun: "Bravo Paşa Hazretleri!" Yarım saat önce İsmet Paşa'yı yerden yere vuran Refii Cevat Ulunay, bu defa, "Bravo Paşa Hazretleri" diyordu. Çok enteresan bir yazıydı.

— Sizin iki idolünüzden biriydi Refii Cevat Ulunay. Daha ziyade hangi tarafıyla etkilemişti sizi? Üslubuyla mı?

— Hayır. Benim üzerimde en etkili olduğu taraf, okurun nabzını tutmaktaki başarısıydı.

Refii Cevat Ulunay ve Hasan Pulur Milliyet'*te.*

— Ne demek okurun nabzını tutmak?
— Okur, o gün ne ile ilgileniyorsa Refii Cevat onu bulur ve yazardı. O zaman böyle terördü, anarşiydi, siyasetti yok. O zamanlar en çok söz edilen ve ilgi çeken konular pahalılık, yolsuzluk gibi konular. Okurun nabzını tutmak demek, okurun, düşündüğünü senin yazında bulması demektir. Okur ne yapıyor? Pahalılıktan yakınıyor, geçim sıkıntısından yakınıyor, bürokrasiden yakınıyor, rüşvetten yakınıyor. O yakındığı zaman, eğer kendisinin düşündüklerini senin köşende görürse, kendisini sende bulmuş olur ve bir anlamda seninle bütünleşir, hatta rahatlar. Burhan Felek de, Ulunay da bunu çok iyi bilirlerdi ve çok iyi yaparlardı.

— Burhan Felek de aynı özelliklere sahipti yani?
— Tabii tabii. Zaten dikkat edersen, benim 12 Eylül sıralarında yarattığım bir "Siyaset Rasim" tipi vardır. Onlar hep Burhan Felek'ten gelmedir. "Siyaset Rasim"i bıraktığım zaman devam ettirmem için çok mektup ve telefon aldım ben.

— Ulunay'a geri dönersek...
— Ulunay'ın bir çiftliği vardı ve çiftlik işlerine de meraklıydı. O zaman, Fahrettin Kerim Gökay da İstanbul'un hem valisi hem de belediye başkanı. Fahrettin Kerim, her sene Büyükdere Fidanlığı'nda, "Basın Kuşları" için bahar pikniği düzenlerdi. Yine böyle bir piknikti...

— "Basın Kuşları" mı?
— Fahrettin Kerim Bey'in taktığı isim "Basın Kuşları"ydı. Büyükdere'de güzel bir yerde verilirdi piknik. Neyse, yemek başlarken Ulunay gözüktü; başında beresi, elinde çantası, sırtında parkası. Yanında da genç bir oğlan var. Tabii aramızda en kıdemli olan Ulunay. Herkes, "Buyrun buyrun" diye ayağa kalktı. Fahrettin Kerim Gökay garsona işaret etti yanında yer açması için. Ulunay yanaşıp oturdu ama oğlanı da yanına oturtmak istiyor. Ama Fahrettin Kerim de bu işlerde eskilerden, "Oğlanı başka yere gönder, sen gel" dedi. Millet yattı

yerlere. Ulunay'ın kabadayı bir tarafı da vardı. Yani öyle monşer filan değildi, gider bıçkınların arasında yaşardı. Süleyman Nazif anlatırdı. Pehlivan Kadri diye bir arkadaşları var, hakikaten pehlivan ve bir de horoz dövüşçüsü. Refii Cevat da pehlivandan aşağı kalmazdı doğrusu. *İkdam* yılları galiba. Bir gün Süleyman Nazif gazeteye gidiyor. Birden üst katta bir gürültü kopuyor. Millet, "Ne oluyor" diye merakla birbirine sorarken, Süleyman Nazif, "Üstat Refii Cevat bugünkü başmakalesini yazıyor" diye patlatıyor espriyi. Mesela Refii Cevat Bey kokteyllere müthiş kızardı. Onun için böyle bir kokteyle gitme mecburiyeti ortaya çıkarsa, hemen garsonu çağırır ve iki sandalye ister, birine kendisi oturur, diğerini ise masa olarak kullanırdı. Hiç takmazdı öyle şeyleri. Küfür etti mi, üstüne küfür yoktu. İttihatçıları hiç sevmez tabii. Biz de inadına İttihatçıları gazlardık. Bunun üzerine o da İttihatçılara etmediği küfür bırakmazdı. Sonra sanki kızan adam kendisi değilmiş gibi gayet sakin bir şekilde odasına çıkardı. Abdi İpekçi bazen çıkışırdı bize, "Yapmayın bu kadar, bu adamın kalbine bir gün bir şey olacak" diye.

— *Abdi İpekçi de katılır mıydı bu eğlencelere veya esprilere?*
— Yok, Abdi Bey'in kendi ekibi vardı ve kendi ekibiyle eğlenmeyi tercih ederdi.

— *Burhan Felek nasıl bir insandı?*
— Burhan Felek çok edepli bir adamdı. Çok nazik ve kibar bir adamdı ama müthiş de cimriydi. Bir özelliği de, Burhan Bey, çok rahat yazı yazardı ve vergi işlerini bir maliye müfettişinden daha iyi bilirdi. Mart ayı yani vergi ayı geldi mi, öyle yazılar yazardı ki maliyeciler şaşırırdı. Hesabını kitabını da çok iyi bilirdi. Eşi de Rum'du. Madamın da mülkü vardı, kendisinin de vardı. Her akşam benim odama gelirdi. Pazar günleri yazdığı "Recep'in Kahvesi"ni benim odamda açardı. Saat tam beşte gelir, bir tane sigara yakar, "Hadi söyle ıhlamurumu" der, biz de ıhlamurunu söyleriz. Tabii bu arada ben de yazımı bitirmek zorundayım. İşin yazı işleri tarafı bit-

miş, sıra yazıyı yazmaya gelmiş. Zaten Burhan Bey oturur oturmaz sorardı: "Daha bitirmedin mi yazını evladım?" Ne diyeyim, "Hayır Hocam bitiremedim" derdim. O da, "Yaz, yaz sen" derdi. Bu arada başka gelip gidenler de olur, ben gene o yazıyı orada bitirirdim. Bir kere, "Sen, misafire bir çırpıda kahve pişiren ev kadınına benziyorsun" dedi bana. "O ne demek Hocam" dedim. "Cezveyi sürer ateşe, kahveyi pişirir getirir. Sen de kahve pişirir gibi yazı yazıyorsun" dedi. Hiç unutmadım bunu.

— 12 Eylül döneminde darbe lideri Kenan Evren'in elini öptüğü için bir hayli eleştirilmişti Burhan Felek...
— Gazeteciler Cemiyeti'nde oldu o iş ve o gün ben de oradaydım. Son derece spontane bir hareketti. Herkes gibi Burhan Felek de 12 Eylül öncesindeki terörden çok yılmıştı. Terörün bitmesine duyulan şükranın ifadesiydi bence o hareket.

— Burhan Felek'e yönelik herhangi bir tehdit var mıydı?
— Yoktu ama ülkenin sorunlarını çok dert ediyordu kendisine. Hatta bir ara herkes gibi o da Ecevit'e çok umut bağlamıştı. Burhan Felek Bey'in tabii CHP'liliği de vardı. Ama o bir türlü milletvekili olamayan CHP'lilerdendi.

— Kendisi milletvekili olmayı istiyor muydu?
— Tabii, istemez olur mu, hem de nasıl istiyordu milletvekili olmayı. Ama ancak belediye meclisine girebildi.

— Ne zaman bu?
— 1970'lerde filan. Burhan Bey, sporla çok ilgiliydi. Çünkü biliyorsun İdman İttifakları Cemiyeti'nin başkanı mı, öyle bir görevi vardı. CHP döneminde, tek parti döneminde sporun başındaki birkaç isimden birisiydi. Olimpiyat kafilesinin başında da genellikle Burhan Felek olurdu. Mesela anlatırdı: Mehmet Ali Aybar atletizm takımında, beraber Atina'ya gitmişler. Hakemler haksızlık edince, Aybar, "Ben koşmuyorum" demiş. Bu çok uğraşmış, İsmet Paşa da oradaymış gali-

ba. "Söyleyin koşsun" diye haber göndermişler Aybar'a. Mehmet Ali Aybar, buna rağmen koşmamış. "Hakemler taraf tutuyor, faul yapanları görmüyorlar, bunlar beni de ekarte edecekler" diye koşmamış. Sonra futbolda Anadolu diye bir takım vardı, Burhan Bey Üsküdarlı ya, onu tutardı. Tabii Burhan Bey'in hayatı çok renkli. Askerliği sırasında fotoğrafçı olarak Çanakkale Savaşı'na gönderiliyor, *Harp* mecmuasında Çanakkale'de çektiği fotoğraflar yayımlanıyor o sıralar. Gazeteciliğin yanında birtakım sosyal faaliyetleri de vardı. Ömrünün sonuna doğru Nişantaşı'na taşınmıştı, orada otururdu. Çok zengindi, yani şaka değil, ciddi olarak çok zengindi. Hafızası da güçlüydü. 93 yaşındayken bir gece elektrikler kesiliyor. Ev halkı şaşkın, ne yapacağını bilemiyor. Burhan Bey, ezbere elektrik arıza servisinin telefonunu söylüyor, "Buraya telefon edin" diyor.

— *Kenan Evren'in elini öptüğünde de yanındaydınız siz...*
— O dönemde Burhan Felek Gazeteciler Cemiyeti Başkanı, ben de yönetim kurulu üyesiyim. Kenan Evren gelirken biz tertibat aldık. Yönetim kurulu olarak karar verdik. Aşağı inip karşılamayacağız, yukarıda merdivenin başında karşılayacağız. Böylece darbeye karşı tavır almış olacağız. Aşağıda birisi yol gösterecek ama işte o kadar. Kararımız buydu. Kenan Evren yukarı çıktı. Hepimiz takdim edildik kendisine. Burhan Bey takdim ediyor. Sonra Burhan Bey, Kenan Evren'in elini tuttu ve öptü. Hepimiz afalladık kaldık. Yönetim kurulunda böyle bir şey konuşulmadığı gibi, biz zaten tavır alıyoruz Kenan Evren'e ama Burhan Bey tutup elini öpüverdi. Unutulacak gibi değildi.

— *Burhan Felek gibi bir gazetecinin, Kenan Evren gibi bir darbe liderinin elini öpmesi hiç de zarif bir görüntü değildi herhalde.*
— Tabii canım, ben de eleştirdim. Ben de yönetim kurulu ile birlikte eleştirdim: "Hocam yanlış oldu galiba" dedim. O sırada Burhan Felek, "Şeyh'ül Muharririn" ilan edilmişti. Bur-

han Bey Kenan Evren'in elini öpünce, Evren de, "Ben de Şeyh'ül Muharririn'in elini öpmez miyim" diyerek Burhan Bey'in elini öptü.

— *Evren'in elini öpmesine yönelik eleştiriler üzerine ne dedi?*
— "Sokaklarda her gün insanlar ölüyordu. Onlar bizi bir felaketten kurtardılar. Bizi bu felaketten kurtarmak için de ortaya kellelerini koydular" dedi. Çünkü Burhan Bey, bir taraftan da Sinop sürgünü. Mahmut Şevket Paşa öldürüldükten sonra İttihatçılardan bir grubu yakalayıp Sinop'a sürdüler ya, Burhan Bey de onların içindeydi. Hatta bazen böyle oturur sayardı yönetim kurulunda. Rahmetli Recep (Bilginer) Ağabey de çetele tutardı. Bir baktık üç padişah, dokuz sadrazam, on başbakan, üç cumhurbaşkanı. Bütün bu devirleri yaşamış bir insandı Burhan Felek.

— *Umur görmüş bir adam yani.*
— Tabii, umur görmüş taş gibi adamdı. Burhan Bey iyi yaşamış bir insandı. Çünkü o, bir gazetecinin kimseye muhtaç olmadan iyi yaşamasından yanaydı.

— *Hep İttihatçı olarak mı kaldı, hani İttihatçılık bir kez insanın kanına bulaşmaya görsün, kurtuluş yoktur denilir ya...*
— Burhan Felek İttihatçıydı ama İttihatçılarda pek fazla görülmeyen bir özelliği daha vardı: Burhan Bey meşruiyetçiydi. 12 Eylül mesela, ona göre meşru idi. 12 Eylül döneminde Avrupa Konseyi'nden bir grup İngiliz milletvekili geldi. İşte 12 Eylül'ü eleştiriyorlar, bu arada askeri de eleştiriyorlar. Burhan Bey, "Siz, hayatınızda askere giderken davul zurna ile uğurlama yapan, gencecik çocukların avcuna kına yakan bir millet gördünüz mü" diyerek kovaladı onları. Çünkü 12 Eylül'ün meşruiyetine inanıyordu. Sözünü hiç esirgemezdi.

— *Siz son zamanlarında sürekli onun yanındaydınız galiba.*
— Ben Gazeteciler Cemiyeti yönetim kurulunda hep onun yanındaydım. Çünkü gözleri iyi görmüyordu. Ben de ona bir

Burhan Felek kitap imzalıyor. Ayaktakiler Faruk Demirtaş ve Hasan Pulur.

nevi rehberlik ediyordum Mesela karşıdan birisi mi geliyor, ben, "Efendim şu zat geliyor" diye fısıldıyordum kulağına. O da bunun üzerine, gelen kişiye ismiyle hitap ediyordu. O kişi de çok mutlu oluyordu doğal olarak.

— *Gazeteciliği nasıldı?*

— Çok iyiydi, bazı şeylerin kokusunu hemen alırdı. Mesela 27 Mayıs'tan önce Başbakan Adnan Menderes'in Rusya'ya gitme planı vardı. Amerikalılar ile arası bozuktu ve Rusya'dan yardım alabileceğini düşünüyordu. Rahmetli Menderes Gazeteciler Cemiyeti'ne gelmişti. Biz de gazeteciler olarak oradayız. Burhan Bey beni ta o zamanlardan severdi. Menderes çıktı. Burhan Bey kalmam için bana işaret etti. Herkes gitti, ben kaldım. Burhan Bey, "Menderes artık Amerika'ya karşı ve Rusya'ya gidecek, haberin olsun" dedi. O gün *Milliyet*'te haber bu başlıkla çıktı ve büyük hadise oldu. Çünkü Türkiye'nin politikasının baştan sona değişmesi anlamına geliyordu bu. Bunun ardından 27 Mayıs geldi işte. Menderes'in

Rusya'ya yanaşacağı ortaya çıkınca, Amerika 27 Mayıs'ı yaptırdı, denir...

— *Peki bu "Şeyh'ül Muharririn" unvanı Burhan Bey'den önce herhangi birisine verildi mi?*
— Hiç kimsede yoktu, en azından ben bilmiyorum. Ayrıca daha sonra da kimseye verilmedi.

— *Peki ama kim veriyordu ki bunu?*
— Gazeteciler Cemiyeti böyle bir unvan vermedi. İstanbul Üniversitesi'nin Gazetecilik Enstitüsü vardı, şimdi fakülte oldu. İşte onlar vermişti Burhan Bey'e bu unvanı.

— *Burhan Felek* Milliyet'*ten önce* Cumhuriyet'*teydi, öyle değil mi?*
— *Cumhuriyet*'teydi ama *Cumhuriyet* İkinci Dünya Savaşı yıllarında yaptıklarını unutup da devrimcilik derdine düşünce, başta Burhan Felek, eskiler kapının önüne konuldu. Halbuki, Nadir Nadi savaş yıllarında, "Avrupa, elli milyonluk Alman realitesini hatırlamak zorundadır" diye makaleler yazmıştı.

— *Babıâli'deki en yaygın söylentiyi de soraym size. İkinci Dünya Savaşı yıllarında,* Cumhuriyet'*in Almanlardan yardım aldığı iddiaları doğru mudur?*
— Tabii bunlar söylenmiştir de, konuşulmuştur da...

— *Peki, Nadir Nadi Bey ya da Doğan Nadi Bey, Nazi yardımı konusu açıldığı zaman ne diyorlardı?*
— Ben bu konuyu kendileriyle böyle seninle konuştuğum gibi yüz yüze konuşmadım. Bildiğim kadarıyla, "Yok öyle bir şey" diyorlardı. Ama, *Cumhuriyet*'in, Nadir Nadi'nin, biraz önce sözünü ettiğim, "Elli milyonluk Alman realitesini Avrupa kabul etmek zorundadır" makalesi üzerine kapatıldığını herkes biliyor. Kapatılma sonrasında yaşananları da biliyor üstelik.

— *Ne oluyor* Cumhuriyet *gazetesi kapatıldıktan sonra?*
— Yunus Nadi gazeteyi yeniden açtırmak için çırpınmaya başlıyor tabii. Tam da o sırada İsmet Paşa, İstanbul'dan Ankara'ya dönüyor. Yunus Nadi, İsmet Paşa'nın geleceğini haber almış, istasyonda bekliyor. Trenden inince karşısında Yunus Nadi'yi görüyor İsmet Paşa. Oğlunun yazısının masum olduğunu filan söyleyip *Cumhuriyet*'i açtıracak. İsmet Paşa, o ünlü, "Hadi oradan" nidalarından birini Yunus Nadi'nin yüzüne fırlatıyor ve yürüyüp gidiyor. İsmet Paşa bu, kaçın kurası, yer mi böyle numaraları?

— *Dikkate almıyor mu yani?*
— Tabii ki almıyor. Nadir Nadi Bey biraz "monşer"dir biliyorsun, Demokrat Parti'den bağımsız milletvekili olmuştu Muğla'dan. O milletvekilliğinin çok tatlı esprileri vardı, dinledikçe çok gülerdik. Mesela, seçim bölgesinde konuşma yapmak için akşam kahvehaneye gitmiş Nadir Nadi. Çok partili sistem olmadığı için öyle meydan mitingleri filan yok. Kahvehane toplantıları yapılıyor o devirlerde. Nadir Nadi, kahvehaneye girerken bütün kibarlığıyla, "*Bonsoir* Muğlalılar!" diye seslenmiş, tabii kimse dönüp bakmamış, daha doğrusu birileri dönüp bakmış da, onlar da, "Bu adam bize küfür mü ediyor acaba" diye dönüp bakmışlar. Ama Nadir Nadi olup bitenin farkında değil, çıkarken de, "*Au revoir* Muğlalılar" diye sesleniyor hâlâ. Bunlar Babıâli'de anlatılırdı. Alman yardımı veya Alman altınları meselesine dönecek olursak, onu bilemem ama Nadir Nadi'nin eski yazılarına bakarsanız, Alman sempatisini apaçık görürsünüz. Bizim *Cumhuriyet*'imizin tarihinde bu var, yani yazıldı, çizildi, kıyametler koptu, polemikler oldu ama geçti, gitti ve bitti. Bugünkü *Cumhuriyet*'i onlarla hiç mukayese etmemek lazım. O günah ise onların; bugünkü *Cumhuriyet* yöneticilerinin ve çalışanlarının herhangi bir günahı yok bu işte. Mesela bizim Ali Naci (Karacan) Bey de gazete çıkarırken DP aracılığıyla kredi almıştı. Dizgi makineleri filan hükümetten alınan kredilerle getirtilmişti.

— Cumhuriyet *daha sonra "devrimci" bir çizgiye kaydığı için mi Burhan Felek'ten rahatsız oldu, yoksa gazetenin bu yeni çizgisinden asıl rahatsız olan Burhan Felek miydi?*
— Benim bildiğim kadarıyla gazete yönetimi Burhan Felek'ten rahatsız oldu. Önce odasının yerini değiştirdiler. Kendisi, "Dehliz gibi bir yere koydular beni" derdi. Bu, Burhan Bey'den duyulan rahatsızlığın bir göstergesiydi. Sadece Burhan Felek'e değil, Recep Bilginer'e de yaptılar aynı şeyi

— Anlaşıldığı kadarıyla, "git" diyorlardı ve bütün bunlar da onun göstergeleriydi...
— Gitsin diye yaptılar elbette. Bir, üç, beş derken Burhan Bey dayanamadı ve kalktı bize yani *Milliyet*'e geldi. Biz zaten çok severdik kendisini.

— Abdi İpekçi mi çağırdı Burhan Felek'i?
— Abdi İpekçi çağırdı. Zaten Abdi Bey istemeden bir şey olmazdı gazetede, laftır o. Kim ki, "Abdi'ye rağmen yapıldı" derse, palavradır. Ama Abdi Bey de kimi zaman, "Beni de aşıyor bu işler" deyip aradan çekilmesini gayet iyi bilirdi. Bazen bunu, "Bunlar yapmışlar, iyi gazetecilik yapmışlar" filan diye de yapardı. Bunları Abdi İpekçi'yi suçlamak için söylemiyorum. Onun da çaresi yoktu ve işin yürümesi için gerekliydi bu. Ama Ercüment Karacan'a ne isterse yaptırırdı Abdi Bey. Zaman zaman ihtilaf olurdu ancak Abdi Bey sabırlı, etap etap ilerlemesini bilen bir insandı. Burhan Felek için söyleyeceklerim bunlardan ibaret. Son dakikasına kadar hafızası yerindeydi. Ben *Milliyet*'ten ayrılırken de bana, "İyi yaptın oğlum, ayrıl" demişti.

— Hürriyet'*e geçtiğiniz zaman mı?*
— *Hürriyet*'e geçtiğim zaman. Bir de, Abdi İpekçi öldürüldükten sonra Bülent Ecevit de cenazeye gelmişti. O zaman Burhan Bey, "Memlekete hâkim olun Sayın Başvekil" diye çıkışmıştı kendisine...

— *Burhan Felek'in* Milliyet'*e gelmesinin tiraja katkısı olmuş muydu?*
— Ee, tabii ki, Burhan Bey'in eski bir okur kitlesi vardı. Bir de onun, "Recep'in Kahvesi" fantezileri vardı. Bugün için belki o fanteziler geçerliliğini kaybetmiştir ama o dönemin insanları için son derece renkliydi ve tiryakileri vardı. Toplumun farklı kesimlerinden seçtiği tiplere Türkiye'yi konuştururdu Burhan Felek. İşçisinden esnafına, bürokratına kadar filan hep Türkiye'nin insanıydı o tipler. Recep de sağduyunun sesiydi, yani Burhan Felek'in kendisiydi.

— *Onun için de ilgi topluyordu herhalde.*
— İlgi topluyordu çünkü herkes o tiplerde kendisini buluyordu.

YEDİNCİ BÖLÜM

Abdi İpekçi'nin Prensleri

Abdi İpekçi'nin bazı özel arkadaşları vardı ve bunların büyük çoğunluğu gazeteci değildi. İşte o arkadaşları Milliyet *için sürekli birtakım önerilerde bulunurlardı Abdi Bey'e. Kemal Bisalman'ı da onlar tavsiye etmişler, ederken de çok övmüşler, "Şöyle büyük yazar, böyle büyük yazar" diye.*

Hasan Pulur, Milliyet*'in çatısında. Arkada Ayasofya.*

— *Burhan Felek ve Refii Cevat Ulunay'dan söz ettiniz. Başka hangi köşe yazarları vardı* Milliyet'*te?*
— Çetin Altan vardı ve ikinci sayfanın sağ köşesinde yazardı. Zaten bizim ikinci sayfanın sağ köşesi Çetin Altan'dan sonra bir türlü yerine oturamadı. Çetin Altan *Akşam*'a gitti. Bütün ayrıntılarını bilmiyorum ama Abdi Bey ile sürtüşerek gitti sanıyorum. Arkadan Bülent Ecevit geldi. Arkadan Metin Toker geldi.

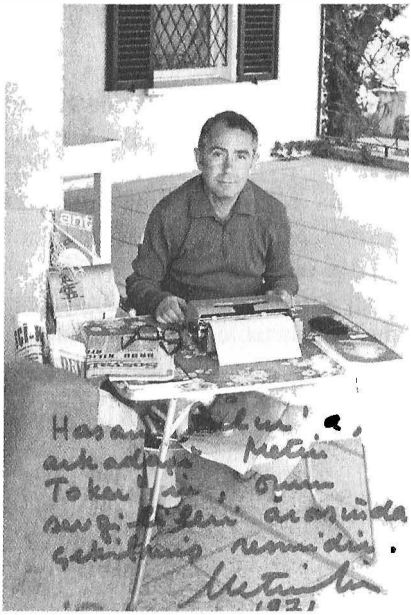
— *Bülent Ecevit* Milliyet'*te köşe mi yazdı?*
— Tabii yazdı.

— *Ne kadar süre ile?*
— Bir seneye yakın yazdı. Sanıyorum genel sekreter olduktan sonra bıraktı. Metin Toker, "Metin Toker'in Not Defteri'nden" diye yazmaya başladı sonra. O olmadı Refik Erduran geldi. Uzun sözün kısası, o köşeyi bir türlü oturtamadık biz. En tutulanı bana göre Metin Toker'di. Metin Toker, gazetenin kendisine biraz aykırıydı. Mesela, 12 Mart'tan sonra "Solda Vuruşanlar" diye bir dizi yapmak istedi. Ben itiraz ettim, "Hayır" dedim, "madem gazetecilik yapacağız, madem bir işin perde arkasını vermek istiyoruz, o zaman sağdakileri de vermek zorundayız." O zaman o kadar kavga dövüş ettik ama bizim kavga dövüşlerimiz başkalarınınkine benzemezdi. Çok sevişerek kavga dövüş ederdik biz.

— *Neticede dizinin ismi ne oldu?*
— Tabii ki "Sağda ve Solda Vuruşanlar" oldu ve sanırım daha sonra televizyona dizi bile yapıldı. O zaman için çok çarpıcı bir diziydi.

— O dönemlerde yazı işleri müdürleri yazarların yazısına müdahale edebiliyor muydu?

— Elbette ama bu daha ziyade teknik bir müdahaleydi. Çünkü gazete bugünkü gibi ofset tesislerde filan basılmazdı. Eski tekniklerle hazırlanan her sayfayı da yazı işleri müdürü görürdü. Neden derseniz, haber veya yazı uzun gelirdi, bunu kısaltması gereken de yazı işleri müdürü olurdu. Yazı işleri müdürü olduğum için bu gibi durumlara en çok muhatap olan bendim. Unutmayın ki, o zamanki yasaya göre, o dönemde yayımlanan yazılardan, yasal açıdan da yazı işleri müdürü sorumlu tutulurdu. Şimdi değişti. Sadullah Usumi rahmetli, milletvekiliyken bunu değiştirdi. Çok zor bir şeydi bunu değiştirmek. Sadullah Usumi sendika başkanlığından milletvekili olduğu için bu tür aksaklıkları gayet iyi biliyordu. Benim de, ta mesleğin ilk yıllarından çok eski arkadaşımdı. Beraber muhabirlik yapıyorduk. Allah rahmet eylesin.

Metin Toker bir fotoğrafını imzalayıp göndermiş Hasan Pulur'a. Maltepe'deki evinde, önünde daktilo Solda ve Sağda Vuruşanlar'ı *yazıyor. Ya el yazısıyla fotoğrafın üstüne yazdıkları?.. Onlar Pulur ile Toker arasında şifre...*

— Metin Toker'in gazeteciliğini beğendiğinizi söylemiştiniz. İyi gazeteci miydi Toker?

— Tabii, Metin Toker iyi bir gazeteciydi. Ayrıca gerçekten itibarlı bir gazeteciydi. Bunda İsmet Paşa'nın damadı olmasının etkisi var mıydı yok muydu, bilemem, ama itibarlı biriydi Metin Toker. Bilhassa o dönemin siyasal koşulları açısından başlı başına bir örnektir. Metin Toker, bir iktidara karşı mücadelenin nasıl yapılacağını herkese göstermiştir. Metin Toker'le çok içli dışlıydık biz, birbirimize küfredecek kadar içli dışlıydık. Seyahatlere gittik, ailece görüştük. Fakat fena halde inatçı, ısrarcı ve kavgacıydı. Bir kere Uğur Mumcu ile kavga etmişti. Onun dışında yüz yüze kavga ettiğini hatırlamıyorum. *Hürriyet*'in bir yarışmasında Uğur Mumcu'yu seçtiler diye Metin Toker itiraz etti. Sonra da muhalefet şerhini verip çıktı gitti.

— Peki ya siyasi konularda aranız nasıldı?

— Hem benim kişisel olarak, hem de gazete olarak Bülent Ecevit'i destekleyip Ecevitçilik yapmamıza çok kızardı.

— Sevmez miydi Ecevit'i?

— Ecevit'e çok karşıydı Metin Toker. Ecevit, CHP Genel Sekreteri iken de Ecevit'e karşıydı. Aleyhinde yazardı hep. O yüzden bir ara bizden ayrılıp kalktı *Tercüman*'a gitti. Sonra oradan *Hürriyet*'e geçti. Daha sonra da yeniden *Milliyet*'e döndü. Bir ara kontenjan senatörü oldu. Ondan sonra da prostat kanserinden öldü. Yaşasaydı, bugün prostat kanserinden ölmezdi herhalde. Benim çok itibar ettiğim, çok sevdiğim, çok saydığım ve de gerçekten samimi olduğum bir arkadaşımdı Metin Toker.

— Gazetecilik yaparken İsmet Paşa'nın damadı olmasının imkânlarından faydalanır mıydı?

— İstersen faydalanma, akşamları Pembe Köşk'te otururken İsmet Paşa'yı dinleyeceksin, İsmet Paşa'nın siyasi gelişmelere ilişkin fikirlerini duyacaksın ve sonra da yazılarında kullanmayacaksın öyle mi? Metin Toker, İsmet Paşa'dan aldığı istihbaratı yazılarında çok iyi kullanırdı.

— Bülent Ecevit nasıl bir gazeteci ve yazardı?
— Ecevit, iyi bir yazar değildi, köşe yazarı olarak iyi değildi. Zaten Bülent Ecevit'in aktif gazeteciliği de yoktu. *Ulus*'ta yazı işlerinde çalışmıştı. Gece çalışırdı, yabancı dili iyi olduğu için dış haberler açısından güçlüydü. Geceleri haber alıp verirken mutlaka her akşam konuşurduk. Aramız gayet iyiydi ama çok mesafeliydik. Hâlâ o bana, "Sayın Pulur," ben de ona, "Sayın Ecevit" derim. Ayrıca, *Milliyet*'e yazmaya başladığı zaman her sabah Rahşan Ecevit Hanım ile telefon görüşmemiz olurdu. Çünkü her sabah, "Bülent Ecevit'in yazısında virgül oraya konulmuş, yok buraya konulmuş" kavgası yapılırdı. Kavga demeyelim de, tartışma diyelim isterseniz. Ancak yazar olarak bizimle herhangi bir sürtüşmesi olmadı Bülent Ecevit'in. Ama Ercüment Karacan sevmezdi Ecevit'i...

— Neden?
— Komünist diye, solcu diye. Tabii Bülent Ecevit de, Ercüment Karacan'ı sevmezdi. Ercüment Karacan Bey, bir ara hoş olmayan isimler takmıştı Bülent Ecevit'e. Yıldızları bir türlü barışmadı yani. Ama biz, başta Abdi İpekçi olmak üzere, *Milliyet* gazetesi olarak Bülent Ecevit'i destekliyorduk.

— Patrona rağmen...
— Elbette, bize müthiş kızıyordu ama gazetecilik açısından söyleyebileceği hiçbir şey de yoktu. Çünkü biz haberleri verirken tarafsız davranıyor, haberde taraf olmamak için çok titiz çalışıyorduk. Bizim yaptığımız neydi o zaman? Mesela taktiğimiz şuydu: Demirel'i de vereceksin, Ecevit'i de. Ama biz sonuçta Bülent Ecevit'i desteklediğimiz için onu daha büyük değerlendirirdik. Çünkü biz Ecevit'in doğru ve haklı olduğuna inanıyorduk.

— Peki, yazıları neden kötüydü?
— Kötü demek doğru değil belki, renkli değildi. Ağır ve ağdalı yazılardı ve bunun için çok fazla okuyan da olmazdı. Ecevit, şiirlerinde daha iyidir.

— Peki, o zamanlar da "öztürkçecilik" merakı var mıydı Bülent Ecevit'in?

— Olmaz mı, vardı tabii. Vardı ama zaman zaman da Osmanlıca kelimeler kullanırdı. Ben bazen yakalardım ve, "Osmanlıca kullanmışsınız" diye belirtirdim kendisine. O zamanlar böyle bir "öztürkçe" modası vardı. Mesela bizim Cemal Madanoğlu Paşa vardı. Tabii senatördü ve öztürkçeye çok meraklıydı. Öyle ki, konuşma yapacağı zaman metnini yazar, sonra onu Türk Dil Kurumu'ndan, yanılmıyorsam, Sami Karaören'e gösterir ve öztürkçeye çevirmesini istermiş. Bülent Ecevit öyle yapmazdı, öyle yapmasına da gerek yoktu. Çünkü Bülent Bey, kendisi bilirdi zaten öztürkçe kelimeleri.

— Bir de Refik Erduran'dan söz etmiştiniz. O ne yapıyordu?

— Refik Erduran, gazeteci değildi, tiyatrocu ama yazıya meraklı bir insandı. Tabii gazeteci olmaması köşe yazısı yazmasına mâni değildi. Refik Erduran, Kemal Bisalman'la birlikte gelmişti ikinci sayfanın sağ üst köşesine. Kemal Bisalman felaket bir yazardı. Ben bugün olduğu gibi o gün de pazar günleri çalışmaz, izin yapardım. Kemal Bisalman oturmuş, Ercüment Karacan'ı çıldırtacak bir yazı yazmış. Sanayicilerin ve sanayinin aleyhinde bir yazı. Biz *Milliyet* olarak sanayileşmeyi destekliyoruz. Ben de şahsen sanayileşmeden yanayım. Sanayisiz bir toplum olmaz çünkü ve Türkiye'nin sanayileşmesi lazımdır. Ne pahasına olursa olsun, isterse soygun pahasına olsun sanayileşmesi lazımdır. Çünkü neticede bütün bunların hepsi yapılacak ama o sanayi kuruluşları da bu ülkeye kalacaktır. Geri kalmış ülkeler sanayileşirken böyle soygun filan gibi şeyler oluyor elbette. Sanayileşme tarihinde bunlar da vardır. Ama Kemal Bisalman sanayileşmenin aleyhinde bir yazı yazmış. O sıralarda Abdi İpekçi de yok. Avrupa'da veya başka bir yerde, sık sık geziye giderdi zaten. Ercüment Bey, pazartesi sabahı beni çağırdı. Her pazartesi çağırırdı ve küçük bir toplantı yapılırdı. Ercüment Bey, bana, "Bugünden itibaren Kemal Bisalman'ın yazısını koymayacaksın" dedi.

Geniş çaplı bir Milliyet *toplantısı.*

— *Abdi İpekçi'nin yani genel yayın müdürünün haberi bile yok...*

— Dediğim gibi Abdi İpekçi yurtdışında. Ben de bunun için, "İsterseniz Abdi Bey'in dönüşünü bekleyelim, Abdi Bey'le de bir konuşalım" dedim. "Hayır, Abdi Bey'le konuşmana gerek yok, koymayacaksın" dedi. Ben böyle durumlarda Babıâli'de ne olduğunu az çok bildiğim için, "O zaman bunu yazılı olarak bana bildirin, ben de gereğini yapayım" dedim. Hemen çekmecesinden bir kâğıt çekti, bloknot tarzında kendi özel kâğıtları vardı. "Kemal Bisalman'ın yazıları bugünden itibaren konulmayacak" diye yazdı ve imzasını atarak bana verdi. Kemal Bisalman o günlerde burnundan kıl aldırmıyor, "Türkiye'de üç tane yazar var, biri İlhan Selçuk, biri Çetin Altan, diğeri de benim" diyor.

— *Peki Kemal Bisalman'ın* Milliyet'*te yazacağından Ercüment Karacan'ın haberi yok muydu?*

— Bildiğim kadarıyla yoktu. Çünkü bunlar Abdi İpekçi ile olan arkadaşlıkları sayesinde gazeteye yazmaya başlamış

isimlerdi. Bunların büyük çoğunluğu gazeteci filan da değildi. O arkadaşları *Milliyet* için de sürekli birtakım önerilerde bulunurlardı Abdi Bey'e. İşte Kemal Bisalman'ı da onlar tavsiye etmişler, ederken de çok övmüşler, "Şöyle büyük yazar, böyle büyük yazar" diye. Kemal Bisalman o zamanlar kendi halinde radyo programları yapıyor. Abdi İpekçi, "Yeni neslin en büyük yazarı" filan diye anons ettirdi Kemal Bisalman'ı. Burnundan kıl aldırmak bir yana, mesela "Ceza Kanunu Sinop'ta başka türlü, burada başka türlü uygulanır" diye benimle kavga ediyor. Bütün muhatap benim çünkü yazı işleri müdürüyüm.

— Nasıl söylediniz Kemal Bisalman'a artık yazısını koymayacağınızı?

— Bu, "Yazımı getirdim" diye geldi. Ben de, "Artık senin yazını koymayacağız" dedim. Doğal olarak, "Niye" diye sordu. "Benimle ilgisi yok, böyle bir şey yüzünden seninle aramızın bozulmasını da istemem. Ama anlaşma yaptığın insan artık yazılarının yayımlanmasını istemiyor" diyerek Ercüment Karacan'ın imzaladığı kâğıdı gösterdim kendisine. Bozuldu tabii. Çıkıp gitti, bir süre sonra artık kimlerden akıl aldıysa tekrar geldi. "Ben yazıyı sana vereceğim, sen de bana makbuz vereceksin" dedi. "Ne makbuzu ya" diye sordum. Neyse, o yazısını verdi, ben de, "Kemal Bisalman, şu başlıklı yazıyı şu saatte bana verdi. Ben de bana verilen talimat üzerine yazıyı koymuyorum" diye bir şeyler yazıp verdim kendisine. Bu böyle on beş-yirmi gün devam etti.

— Abdi İpekçi yok mu hâlâ ortada?

— Abdi Bey geldi ama hiç karışmadı. İşi, olduğu gibi benim üzerime bıraktı. Sonra bir gün Kemal Bisalman yine geldi ve makbuz istedi benden ama ortada yazı filan yok. "Ver yazıyı, ben de makbuzu vereyim" dedim, "Ne yazısı ya, bugünkü yazıyı boş ver, sen makbuzu ver" dedi. Ben yazı olmadan makbuz vermeyeceğimi söyledim. O da, "Ben şimdi bu saat-

ten sonra yazı mı yazacağım" diye sızlandı. "Sen bilirsin, yazma. Ben sana, zorla yazı yaz demem, yazma da demem. Ne yaparsan yap" dedim. Bu gitti, bir yazı getirdi ve makbuzunu da aldı. Sonra o makbuzlarla tazminat davası açtı ve zannederim kazandı.

— *Sonra* Yeni Ortam'*ın kurucularından biri oldu galiba Kemal Bisalman, öyle değil mi?*
— Öyle oldu. Bizim gazetenin garajı *Yeni Ortam*'ın yanındaydı. Geçerken bazen bir kirpik selamı verir, bazen onu da vermezdi. Bir gün de, "Suikaste uğradım, bunu manşet yapın" diye tutturmuştu.

— *Ne suikasti?*
— Kemal Bisalman, bir gece Divan Oteli'nden dönüyor. Koltuğunun altında gazeteler, kitaplar. O zamanlar modaydı, "büyük yazarlar" gazetelerini ve kitaplarını toplar Divan Oteli'ne giderdi. İşte masaya gazeteler, kitaplar serilmiş olarak görünecek, herkes de bunu görünce, ne kadar çalışkan, sürekli okuyup yazan bir insan olduğunu anlayacak. Kemal Bisalman o günkü mesaisini bitirmiş(!) dolmuşa binecek. Tam o sırada, bir araba süratle geçiyor yanından, Kemal Bisalman'ın koltuğunun altındaki gazeteler ve kitaplar dağılıyor yere. Kemal de o hırsla arabanın bagajına yumruk mu tekme mi artık ne ise vuruyor. Bunlar da arabadan inip bir hayli hırpalıyorlar Kemal Bisalman'ı. İlhan Banguoğlu da gece çalışıyor. Bana bir telefon, İlhan Banguoğlu arıyor: "Yahu ben bu Kemal Bisalman'la ne yapacağım, başım dertte, 'Suikaste uğradım, haber yapın' diyor başka bir şey demiyor." Meğerse arabayı kullananlar bir süre sonra yakalanmış, arabadakilerden birisi de, polis lokalinin kantinini işleten bir adamın kayınbiraderiymiş. Kemal Bisalman'ın suikast diye tutturması bundan. Büyük yazar ya, herkes onu susturmak istiyor güya. "Kemal" dedim, "sana bir münasebetsizlik yapılmış tamam ama bunun suikastle filan alakası yok. Suikast diye verirsek bunu, yarın

bütün Babıâli en münasip yeriyle güler bize." Böyle huyları vardı Kemal Bisalman'ın. Türkiye'nin en iyi yazarı olduğuna inanıyordu. İyi çocuktu, zekâsı iyiydi ama böyle tarafları da vardı işte...

— *Refik Erduran nasıl bir insandı?*
— Refik Erduran ile ilgili bir anımı anlatayım: O devirlerde Babıâli'de bir gelenek vardı, yazılı bir anlaşma değildi bu ama gelenekti ve herkes de buna uyardı. Hiçbir yazı, yazı işleri müdürü görüp okumadan dizgiye gönderilmezdi. Çünkü herhangi bir sorun çıktığı zaman kabak yazı işleri müdürünün başına patlardı. Dediğim gibi, yasaya göre, yazı işleri müdürünün sorumluluğu var. Bir gün ben aşağıya dizgiye indim. Refik Erduran'ın yazısının gelmediğini söyledi arkadaşlar. Sayfa gidecek ama Refik Erduran'ın yazısı yok. O sırada Abdi İpekçi oralarda dolaşıyordu, ona durumu anlattım, o da, "Biraz bekleyin" dedi. Ben de, "Abdi Bey, bunun bekleyecek hali yok" dedim. O da, "Ne yaparsan yap" dedi bana. İlan müdüründen herhangi bir resmi ilan istedim, onu koyduk ve sayfayı bağladık. Ben yukarı çıktım. Sayfaları baskıya gitmeden önce son bir kez daha görürdüm. Bir baktım, bizim sürekli ırzına geçilen ikinci sayfaya Refik Erduran'ın yazısı girmiş. "Bu yazı nereden çıktı" dedim, "Kendisi getirdi" dediler. "Siz ne zamandan beri her getiren yazarın yazısını koyuyorsunuz" diye çıkıştım çocuklara. Sonra da, "Çıkarın yazıyı ve tekrar resmi ilanı koyun" dedim. Çıkarttılar tabii. Neyse, "meyhane baskısı" denilen baskı yapıldı. İşte Ercüment Karacan'a, Abdi İpekçi'ye, bana getiriliyor kontrol için. Abdi Bey bana, "Pulur" diye seslenirdi. Birden bir bağırtı koptu, Abdi İpekçi, "Pulur" diye bağırıyor. Koştum gittim. "Ne bu ya" diye gazeteyi uzattı bana. "Ne var" dedim. "Refik Erduran'ın yazısı yok" dedi. Ben de, "Yok" dedim. "İyi ama" dedi Abdi Bey, "bana yazdığını söyledi." "Ben koymadım, eğer yıllar yılı yazılı olmayan anlaşmanın gereğini yapmamamı istiyorsanız, o yazıyı koyarım. Ne zamandan beri ya-

zarlar yazı işleri müdürü okumadan yazılarını doğrudan dizgiye veriyorlar? Siz bile yazınızı bana okutmadan göndermezsiniz aşağıya. Benim görevlerimden biri yazıları okumaktır. Refik Erduran gitmiş, kendisi vermiş yazısını, ben de gördüm ve çıkarttım. Bazı kuralları bozmayalım" dedim. Abdi İpekçi durdu böyle, dişlerini sıktı. Kızınca veya cevap veremeyince böyle yapardı Abdi Bey. Sesini çıkarmadı, ben de çıktım dışarı.

— *Refik Erduran'a bir şey dediniz mi?*
— Refik Erduran'la öyle bir muhabbetimiz yoktu. Çetin Altan'a söyleyebilirim mesela, Kemal Bisalman'a söyleyebilirim, Mete Akyol'a söyleyebilirim ama Refik Erduran'a herhangi bir şey söylemedim. Çünkü kuralları bilmiyordu. Zaten bir süre sonra Ercüment Karacan'la geçinemedikleri için ayrıldı gazeteden. Üstelik Ercüment Karacan'ın av arkadaşıydı Refik Erduran.

— *Yazısı konulmadığı için mi ayrıldı Refik Erduran?*
— Hayır, bir mizah sayfası meselesi vardı, onun yüzünden ayrıldı. Şimdi, o yıllarda *Gırgır* çok satıyordu. Abdi İpekçi, orta sayfayı mizah sayfası yapma kararı aldı. Bunu da Refik Erduran'ın sorumluluğuna verdi. Ama yazılar ve karikatürler benim süzgecimden geçecekti. Çünkü ben gidiyorum okkanın altına, mahkemelerde ben sürünüyorum. Mizah sayfası başladı ve iyi de gidiyordu. Ama bir süre sonra, bizim mizah sayfası Marksist bir nitelik kazandı. Refik Erduran, sayfada devrimci marşlar filan yayımlıyor. Dayanamadım, "Kardeşim, bunun ne ilgisi var, pranga karikatürünün mizahla ne ilgisi var? Bunlar mizah değil, bunlar ideolojik şeyler" dedim. Bir süre sonra "Şili Devrim Marşları" diye bir şeyler koydu sayfaya Refik Erduran, bunun üzerine de Abdi İpekçi kapattı sayfayı.

— *İkinci sayfanın sağ köşesi öyle kaldı yani...*
— Zaten hep sabıkalı köşedir o. Zavallı, yaralı bir köşe.

— Neden tutunamadılar sizce bu isimler?
— Babıâli'de, "Abdi İpekçi'nin şehzadeleri" diye isim takılmıştı kendilerine. Mesela Kemal Bisalman, çok iyi bir gazeteci ve çok iyi bir yazar olabilirdi ama kıymetini bilmedi.

— Mete Akyol ile aranız nasıldı ?
— Erol Simavi'nin Mete Akyol'u beğendiğini duyardık. Her türlü fırsatı tanıdı kendisine. Ama Mete Akyol kalktı, *Milliyet*'ten *Hürriyet*'e geçti. Gitmek de en doğal hakkı. Gider gitmez de, "Eseratten *Hürriyet*'e" diye bir yazı yazdı. Yani *Milliyet* esaretmiş, onun için *Hürriyet*'e gitmiş ve hürriyetine kavuşmuş. Ama tekrar *Milliyet*'e döndüğü gün, "Artık şimdi, '*Hürriyet*'ten esarete' diye yazarsın, biz de başlık derdinden kurtuluruz" dedim. Mete Akyol'la biz sevmeyiz birbirimizi.

— Neden?
— Efendim ben nereden başladığını biliyorum hadisenin. Bunun bir röportajı birinci kalıba olduğu gibi girmiş ama ikinci kalıba cenaze ilanı mı ne gelmiş, akşamleyin bir bölümü çıkartılmış. Bunu da yazı işlerine danışmadan yapmaları mümkün değil. Yani durumdan yazı işlerinin de bilgisi var. Ayrıca, bir yazı çıkarıldı mı, o çıkarılan yazının provası saklanırdı. Kim çıkarmış, neden çıkarmış, neresini çıkartmış, üç ay delil olarak saklanırdı. Mete Akyol'un yazısını da bizim İlhan Banguoğlu çıkarmış geceleyin. Ben sabah gazeteye geldim, bir faks: "Yazarına, yazar haysiyetine, onuruna riayet etmeyenler bir gün bunu öğrenecekler. Mete Akyol." Telefon ettim İlhan Banguoğlu'na, o da durumu anlattı bana. Bunun üzerine Mete Akyol'u aradım ben, "Bak bir daha böyle bir şey yapma! Bilir bilmez konuşma! İlhan Banguoğlu çıkarmış ki ben de çıkarırdım. Bu iştir ve iş gereği yapılmıştır. Buradaki hata şudur: Sana sorulmamıştır. Ama İlhan bunu yapmış ben de yapardım..." dedim. O günden sonra aramız hiç düzelmedi. Bir daha da görmedim ondan sonra. Aslında fırsat bulsam konuşurum, yani ne olacak, dargın falan nereye kadar götüreceğiz ki olayı?

— Zaten ona yapılan bir haksızlığa da siz karşı çıkmıştınız...

— Dediğim gibi, Mete Akyol, beni sevmez. Ben de onu sevmem. Ama onun başına öyle bir şey gelmiştir ki, her zaman ve her yerde bu olayı eleştirdim. Mete, *Sabah*'ta çalışırken, işten çıkarmaya karar veriyorlar. Bu gayet doğal bir şey, herkes çıkarılabilir, çıkartılmıştır da. İşveren isterse yarın hepimizi kapının önüne koyabilir. Sistem böyle çünkü. Mete bir sabah geliyor gazeteye, güvenlik kartları var ya turnikeden geçmek için, bakıyor ki kendi kartı çalışmıyor. Danışmadaki görevlilere, kartın çalışmadığını söylüyor. Onlar da, "Sizi işten çıkardılar, kartınızı da iptal ettiler" diyor. Bu bence çok hazin, ayıp bir şeydir. Olayın içinde Mete olduğu için söylüyor değilim, başkası da olsa aynı şeyi söylerim. İnsanları işe almanın da, işten çıkarmanın da bir kuralı vardır, bir terbiyesi, bir geleneği vardır. Ben bu yanlışı çok yerde söyledim. *Yeni Yüzyıl* kurulurken, Zafer Mutlu beni Maslak'ta bir otele davet etti. Beni *Yeni Yüzyıl*'a almak istiyor. Zafer'e, "Bak, ben senin gazeteye gelirim gelmem o ayrı mesele ama geleceğim varsa da bu olaydan sonra çok zor gelirim. Bana da aynı muameleyi yapmayacağınız ne malum" dedim. Zafer Mutlu, "Ağabey orada bir hata oldu, bizim de haberimiz yoktu" dedi.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İlkelerin Gazetecisi: Abdi İpekçi

Hepimiz gibi onun da zaafları vardı mutlaka ama Abdi İpekçi dürüst bir yazardı, yani sapına kadar dürüst bir insandı. Çok iyi hatırlarım bir gün Alparslan Türkeş telefon etti. Abdi İpekçi o sıralar ses yükseltici yeni bir alet getirmiş ve telefona takmıştı. Konuşmayı biz de dinledik: "Sizi mahkemeye vereceğim" dedi Türkeş, "Tabii bu en doğal hakkınız, dava açın" dedi Abdi İpekçi. O devirde Türkeş'e böyle bir şey söylemek kolay değildi.

— Abdi İpekçi nasıl bir yazardı?

— Abdi Bey, yazıyı ciddiye alırdı. Yazı yazmak için yazacağı konuda konuşmadığı kimse kalmazdı. Ankara bürosundan not ister, not gelir, uzun uzun herkesi dinler, sonra oturur yazısını yazardı. Ama ekonomi yazacaksa yandığımızın resmiydi. Niye? Çünkü, Abdi Bey'in ekonomi yazması, Feyyaz Berker ile telefonla konuşması demekti. En çok konuştuklarından birisi oydu. Feyyaz Berker ile konuşması ise en az iki buçuk saat sürerdi ve doğal olarak bütün işler yatardı.

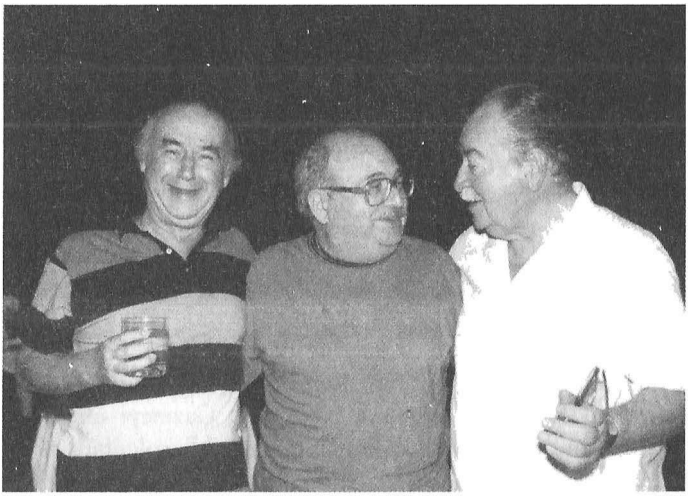
— Gazeteciliği nasıldı?

— Abdi İpekçi'nin otoritesi vardı. Abdi İpekçi'nin dışında hiç kimse sayfa düzeni yapamazdı. Yazılarındaki titizliğini orada da gösterirdi. Zaten Abdi Bey yazılarına ilk önce imzasız başlamıştır. Sonra "Durum" başlığı altında da imzasız yazdı ama ses getiren yazılardı onlar. Eski "başmuharrir" üslubu yoktu ama ses getiren, son derece dürüst yazılardı. Hepimiz gibi onun da zaafları vardı mutlaka ama Abdi İpekçi dürüst bir yazardı, yani sapına kadar dürüst bir insandı. Çok iyi hatırlarım bir gün Alparslan Türkeş telefon etti. Abdi İpekçi o sıralar telefonda ses yükseltici yeni bir alet getirmiş ve telefona takmıştı. Konuşmayı biz de dinledik: "Sizi mahkemeye vereceğim" dedi Türkeş, "Tabii bu en doğal hakkınız, dava açın" dedi Abdi İpekçi. O devirde Türkeş'e böyle bir şey söylemek kolay değildi. Çünkü kan gövdeyi götürüyordu. Bu konularda hiç taviz vermedi Abdi Bey. Gazeteyi ülkücüler bastığı zaman da kaya gibi karşılarına dikildi, solcular bastığı zaman da kaya gibi karşılarına dikildi. Yani Abdi İpekçi ilkelerin adamıydı. Hayatı boyunca ilkeleriyle yaşadı. Ve her şeye rağmen, herkese rağmen Ecevit'i terk etmedi.

— Gazetede her şey bu kadar ciddi değildi herhalde?
— Değildi tabii ki. Biz sadece kuru bir gazete çıkarmazdık. Kendi aramızda şakalaşmalar, işletmeler müthişti. Mesela Metin Toker'le bir olup emekli büyükelçi Semih Günver'i işletmiştik bir keresinde.

— Semih Günver gazetede yazı mı yazıyordu?
— Tabii yazı yazıyordu. Hem de çok güzel yazı yazıyordu, yani kitaplarını bulsan hakikaten okunmaya değer kitaplardır. Hele *Kiraz Ağacı* diye bir kitabı vardır ki çok güzeldir. Semih Günver enteresan bir adamdı. Zor yetişen insanlardandı.

— Ali Gevgilili vardı bir de galiba...
— Ali Gevgilili çok iyi bir insandı. Şimdi hasta, Allah şifasını versin. Gevgilili çok bilgili, altyapısı son derece sağlam bir insandı. Fakat önemli bir kusuru vardı: Yazılarını anlamak mümkün değildi. Yani Hilmi Yavuz'un şiirleri gibidir

İki ekselansın, Coşkun Kırca ile Semih Günver'in arasında.

Ali Gevgilili'nin yazıları. Türkçesi çok çetrefillidir, o yetmezmiş gibi bir de öztürkçeye meraklıdır. Bu yüzden çok tartışma olurdu aramızda. Hatta bir gün beni sıkıyönetimden çağırdılar...

— *Hangi dönem?*
— 12 Mart dönemi. Başmüşavir ifademizi aldı. Mesele de şu: İsmet Paşa üç çocuğun, Deniz'lerin asılmaması için mektup vermişti. Biz de bu mektubu gazetede yayımladık. Çok sert bir deniz veya kara albayı, "O mektubu nasıl koydunuz" diye ifademi aldı benim. Sonra kalktı, "Buyrun içeriye" dedi. "Eyvah, tutuklanıyoruz" dedim içimden. İçeri girince, o sert albay yumuşadı, "Oh ya! Hasan Bey çıkart kravatını, otur şöyle. Diğer savcıların yanında mecburen öyle konuşuyorum" dedi. Ben rahatladım tabii. "Aslında biz bu işleri bilmiyoruz, üç sütun diyorsunuz, yok meyhane baskısı diyorsunuz, yok ikinci baskı diyorsunuz, nedir bunlar" diye sordu. Ben de anlattım bunların ne olduğunu. "Peki yazı işleri müdürünün görevi nedir, her yazıyı okur mu" dedi. O dönem öyle bir dönem ki resmi ilanları bile okuyoruz. Ben de, "Her şeyi okuyoruz" dedim. "Peki" dedi, "Ali Gevgilili'yi de okuyor musunuz?" "Okumaz mıyız" dedim, "Bizim savcılar okuyor, hiçbir şey anlamıyorlar. İnşallah siz bir şeyler anlıyorsunuzdur" dedi. Ne yapalım, birlikte güldük tabii. Bir de Hikmet Kıvılcımlı bahsi vardır ki anlatmadan geçmek olmaz doğrusu.

— *Hikmet Kıvılcımlı ile tanışıyor muydunuz?*
— Tanışmak ne demek, Hikmet Kıvılcımlı benim çok eski dostumdu. Nereden dostumdu? Türkiye'de en çok hapishanede yatmış, yirmi beş yılını hapishanede geçirmiş insan odur. 60'larda af çıktıktan sonra bunlar Vatan Partisi'ni kurdular. Kerim Korcan vasıtası ile tanıdım ben Kıvılcımlı'yı. Karacan Yarışması diye bir yarışma düzenleniyordu ve konusu da "Memleket Gerçeği"ydi. Ali Naci Karacan adınaydı ve ödülü de vardı. Daha sonra bu Milliyet Ödülleri'ne dö-

nüştürüldü. Emin Çölaşan o yarışmaya girip kazandı. Kerim Korcan da, "Köse Gardiyan" diye müthiş bir hikâyeyle katılmıştı bu yarışmaya. Ama ben Kerim Korcan'ı tanımıyorum. Abdi İpekçi'ye anlattım, o da etkilendi. Kerim Korcan o yarışmada ikinci oldu. Bunun üzerine biz Kerim Korcan'la tanıştık.

— *Kerim Korcan, Türkiye Komünist Partisi'nden miydi?*
— TKP'li değildi ama komünistti adam, sağlam komünistti. Saat tamirciliği yapıyordu. Nâzım Hikmet'in "Donanma Davası"ndan hapse girenler arasındaydı o da. Neyse, biz Kerim'le arkadaş olduk. Hikmet Kıvılcımlı'yı Kerim Korcan tanıyordu. Hikmet Kıvılcımlı doktor ya, Cağaloğlu'nda muayenehane gibi bir yer açmıştı. Herkes muayenehaneye uğruyordu. Sonra da Sağlık Müdürlüğü'nün karşısındaki binayı kiralayıp Vatan Partisi'ni kurdular. Tanıştıktan sonra bir gün Kıvılcımlı'ya dedim ki, "Doktor yirmi beş yıl ne yaptın içerde?" Ne cevap verdi biliyor musun? "Ne yapacağım" dedi, "verilen ekmeklerin içlerini yemedim, çiğneyip hamur haline getirdim, o hamurdan da heykeller yaptım." Düşünebiliyor musun, adam hücrede ekmeğini yemiyor, heykel yapıyor. Çok sağlam bir komünistti. Ama Nâzım Hikmet ile hiç geçinememiştir. TKP ile de geçinememiştir.

— *Neden?*
— Biraz da şahsiydi sanıyorum. Mesela Nâzım'a, "Zengin Paşazâde" derdi, komünistliği ona pek yakıştıramazdı. Türkiye'de kaç komünist varsa, o kadar da örgüt vardır derler ya, doğrudur bu. Ama çok iyi insanlardı. Rejimin gaddarlığı, zalimliği, bu insanları bu hale getirdi. Neyse, biz Hikmet Kıvılcımlı ile ahbap olduk. Vatan Partisi'ni kurdukları zaman sık sık gider, haber filan yapardım ben.

— *Hangi gazetedeydiniz?*
— *Milliyet*'teydim. Dediğim gibi Vatan Partisi, Sağlık Müdürlüğü ile karşı karşıyaydı. Sağlık Müdürlüğü'nün balko-

nunda polisler pusuya girmişler, Vatan Partisi'ne girip çıkanın fotoğrafını çekiyorlar, istihbarat yapıyorlardı. Ben de bunu yazmıştım o zaman ve kıyamet kopmuştu. Neyse o işler bitti. 12 Mart geldi. İşte kaçan kaçana. Balyoz Harekâtı filan. Bir gün masada oturuyoruz. AP'den (Associate Press), "Türkiye'den Kıbrıs'a kaçan biri yaşlı, biri genç iki Türk yakalandı" diye bir haber düştü. Fotoğrafa bir baktım, bizim Doktor Hikmet Kıvılcımlı. Anlaşılan Anamur'dan filan çıkmışlar, Kıbrıs'a girmişler ama orada da yakalanmışlar. Ancak isimlerini de vermemişler. Biz ertesi gün *Milliyet*'te, "Hikmet Kıvılcımlı yakalandı" diye yazdık. Herkeste fotoğraf var ama kimse kim olduklarını bilmiyordu. Sonra Hikmet Kıvılcımlı kaçıp gitti. TKP'den İsmail Bilen yani Laz İsmail filan devamlı aleyhindeydi Kıvılcımlı'nın.

— *Neden?*
— Çünkü onlardan farklı bir komünizm anlayışına sahipti. Sonra bir gün bana Belgrad'dan bir mektup geldi. Bir suretini bana, diğerini de mahkemeye göndermiş Hikmet Kıvılcımlı. Mektupta, "Varna kıyılarında... vatan hasreti çekmiyorum. Ülkeme dönüyorum" derken de Nâzım Hikmet'i eleştiriyordu yine. Dönmeye karar vermişti yani. Sonra bir başka haber daha geldi ki Belgrad'da ağırlaşmış, hastaneye kaldırmışlar ve orada ölmüş. Dönemedi.

— *12 Mart dönemine ilişkin ilginç anılarınız vardır herhalde?*
— Olmaz mı? Deniz Gezmiş'ler kaçaktı. Bir gün Abdi İpekçi'ye bir telefon geldi. Karşıdaki kişi, "Ben sizi Nahit Töre ve Cihat Alptekin ile konuşturabilirim ama önce oturup anlaşmamız lazım" demiş. Abdi Bey bana, "Ne yapalım, gidelim mi" diye sordu. "Gidelim" dedim, Gülhane Parkı'nın önüne gittik. Abdi Bey'in arabasını da şoförünü de almadık...

— *Orada mı randevu verdiler size?*
— Orada randevu verdiler. Biz gittiğimizde, Gülhane Parkı'nın girişinde, eski, siyah bir Opel ve iki adam bekliyordu.

— *Yürüyerek mi gittiniz?*
— Hayır, benim arabamla gittik. Bende de Volkswagen var. Adamlarla işaretleştik, sonra da sahil yoluna vurduk. Önde onlar arkada biz gidiyoruz. İstedikleri bir yerde duracağız ve ne istediklerini söyleyecekler. Klasik Amerikan filmlerindeki casusluk sahneleri gibi. Bunun ayrıntıları, Tufan Türenç'le Erhan Akyıldız'ın yazdıkları *Gazeteci* kitabında da vardır.

— *Sonra ne oldu?*
— Valla gidiyoruz, Zeytinburnu'nu geçtik, Bakırköy'ü, Ataköy'ü geçtik, "Yahu nereye gidiyoruz böyle" diye yavaş yavaş pirelenmeye başladık Abdi Bey'le biz. Yeşilköy'deki göbeğe geldik ki orada yol polis tarafından kesilmiş. "İşte" dedim, "şimdi yandık." "Niye" dedi Abdi Bey. "Şimdi çatışma falan çıkarsa biz arada yanarız" dedim. Meğer trafik kontrolüymüş. Onu geçtik, Florya taraflarına geldik, bir yerde durduk ve indik. Dediler ki, "Biz sizin Nahit Töre ve Cihan Alptekin ile röportaj yapmanızı sağlarız." Bunu duyunca ben ayıldım. Çünkü yüz bin lira istediler. Biz de vakit kazanmak için, "Bunu ancak sıkıyönetimin müsaadesi ile yapabiliriz" dedik.

— *Neden?*
— Çünkü rahmetli Celalettin Çetin böyle bir gruba yetmiş beş bin lira kaptırmıştı. Röportaj yapılacak diye parayı alıp ortadan kaybolmuşlardı.

— *Peki sonra?*
— Biz anlaşamayıp ayrıldık ve gazeteye geldik. Yarım saat sonra Abdi İpekçi, "Gel gel Pulur" diye beni çağırdı. "Ne var, ne oldu" dedim. Abdi Bey, "Faik Türün aradı" dedi. "Hayrola ne diyormuş" diye sordum. Meğer bizden yüz bin lira isteyen adamlar, Faik Türün'e telefon etmişler. Kendisini değil de kurmay başkanını aramışlar. Demişler ki, "Biz Hasan Pulur ve Abdi İpekçi ile buluştuk. Biz onlara röportaj

12 Mart'ın şöhretli İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Faik Türün ile bir kokteylde.

yaptıracağız. Siz de buna müsaade edin." Böyle garip bir şeydi. Ne olduğunu hâlâ çözemedik bu işin. Tabii Faik Türün, "Niye bize haber vermiyorsunuz" diye Abdi Bey'e çıkışmış. O da bizim pek aklımızın erdiği bir iş değildi. Yapanlar oluyordu tabii ki. Ama biz yapmadık.

— *Yapanlar oluyordu derken, ihbar edenleri kastediyorsunuz?*

— Çok ihbar eden oldu canım. Kim bilir kimlerdi? Duruşmada hepsi söylerdi, "Bizi ihbar ettiler" diye. Ama biz böyle bir şey yapmadık. Ama o tarihte Babıâli için en büyük olay, 1968 yılında *Milliyet*'te yaşanan isyandır.

— *Nedir o?*
— Şimdi her patron gibi Ercüment Karacan'ın da yazı işlerinde adamları vardı. Biz bunlara kendi aramızda "dublör" derdik. Galiba her patron gibi, Ercüment Bey de, yazı işlerinde böyle adamların olmasının faydasına inanırdı. Bizde de Ali Gevgilili çalışıyordu. Ali Gevgilili de dediğim gibi çok yetenekli, bilgili, altyapısı olan bir arkadaşımızdı ama insan ilişkileri zayıftı maalesef. O da Abdi İpekçi'nin şehzadelerinden biriydi, hatta o Abdi İpekçi'ye kafa tutan şehzadelerden biriydi. O tarafları da vardı. Abdi İpekçi yıllık izne çıktığı zaman, onun yerine Ali Gevgilili aşağıya iniyordu. Bizim Hasan Yılmaer de bundan rahatsız oluyordu. 1968 yılında biz hep beraber tatile çıktık.

— *Kim kim?*
— Ben, Hasan Yılmaer filan bir grup Marmaris'e gittik. Hasan'ın orada yazlık evi vardı. Orada bu işlerden duyulan rahatsızlıklar konuşuldu. Döndükten sonra da konuşuldu. Arkadaşlardan, Hasan'ın görüşlerine katılanlar oldu.

— *Konuşuldu derken, neydi konuşulan?*
— Ali Gevgilili'den duyulan rahatsızlıktı. Kimse Ali Gevgilili'yi yazı işlerinde istemiyordu. Bu işler bir hayli tartışıldıktan sonra, "Abdi İpekçi ile konuşalım mı" denildi. Ben de, "Ben buna varım. Ama kelle istemeye yokum" dedim. Şimdi artık ölüleri kaldırıp konuşturmak mümkün değil. İnanan inanır, inanmayan inanmaz.

— *Yazı işleri müdürü müsünüz o zaman?*
— Hayır değilim. Hasan Yılmaer yazı işleri müdürü, ben yardımcısıyım. "Ben kelle istemeye yokum. Yani kalkıp da, 'Ya Ali Gevgilili ya biz' noktasına gelmeye karşıyım. Ama gidelim, Ali Gevgilili'den olan şikâyetlerimizi söyleyelim. Benim şikâyetim yok ama sizinle beraber olurum" dedim. Çünkü Ali Gevgilili benim pansiyon arkadaşım. Beyazıt'ta aynı pansiyonda kalmışız.

— *Sonra?*
— Bir gün öğleden sonra Ercüment Karacan beni çağırdı, "Sen, Hasan Yılmaer'e yetki verdin mi" diye sordu. "Ne yetkisi" dedim. Sonra durum anlaşıldı. Hasan Yılmaer, Ercüment Bey'i Kalyon Oteli'nde yemeğe davet etmiş. Yemekte de, "Biz yazı işleri olarak anlaştık, ya Ali Gevgilili gider ya biz gideriz" demiş.

— *Sizin adınıza konuşulmuş ama sizin haberiniz bile yok...*
— Evet öyle. Patronla oturup konuşmuşlar, yemek yemişler. Ben de, "Hasan Yılmaer böyle söyleyemez, söylediyse yanlıştır. Kararımızda, Ali Gevgilili'den yana olan şikâyetleri, yakınmaları anlatmak vardı ama bunun karşılığında, 'ya o ya biz' diye bir şey yoktu." Açtı telefonu Hasan Yılmaer'i aradı. Hasan yoktu gazetede, neredeyse buldurttu ve ona tekrarlattı söylediklerini. Hasan da, "Evet, evet" diyordu. Dedim ki, "Yok. Burada bir yanlışlık var. Ben böyle bir şey demedim, demem de zaten. Kelle istemek sevmediğim bir şey. Yani Yeniçerilerin sadrazam kellesi istemesi gibi, sevmem ben böyle şeyleri." Bunun üzerine, fırsat bu fırsat diyerek Abdi İpekçi'ye anlattı durumu. Ben hâlâ orada kendimi suçlarım. Ercüment Bey'den rica etseydim, "Olmamış kabul edin" diyebilseydim belki farklı olurdu durum. Ama olmadı, diyemedim.

— *Abdi İpekçi'nin tavrı ne oldu?*
— Abdi Bey fena bozuldu olup biteni duyunca. "Bana niye söylemiyorlar da, gidip Ercüment Karacan'a söylüyorlar. Bana söylemeleri lazımdı" dedi. Arkasından da, kullandığı cümle aynen budur, "Karımın bana ihaneti gibi kabul ediyorum" diye konuştu ve hemen kestirip attı.

— *Hasan Yılmaer'i işten attı yani...*
— Attı.

— *Sizlere dokunmadı mı?*
— Bana dokunmadı. Zaten kavga da o oldu ya, "Sana niye dokunmadı" diye. Ondan sonra diğer arkadaşlar da istifa et-

tiler. Zaten o sırada Deli Turhan (Turhan Aytul) da ayrılmıştı *Milliyet*'ten, herkesi *Yeni İstanbul*'a çağırıyordu. Onların hepsi *Yeni İstanbul*'a gittiler. Bir süre *Yeni İstanbul*'da kaldılar. Ondan sonra dağıldı grup, bunların içinden tekrar *Milliyet*'e dönenler de oldu. O zaman Babıâli'nin en önemli olayı, 1968 Milliyet olayı idi.

— Babıâli'de çok mu konuşuldu bu?
— Müthiş konuşuldu. Gazete bütünüyle boşaldı çünkü. Bunun üzerine Abdi İpekçi, yukarıda Ali Gevgilili'nin yanında çalışan Doğan Heper'i yazı işlerine çekti. Ansiklopedide çalışan Engin Kösebay'ı da yazı işlerine çağırdı. Kimse yoktu çünkü yazı işlerinde. İlk gittikleri gün gazeteyi Abdi İpekçi ile ikimiz çıkardık.

— Öyle mi?
— Odasını bırakıp geldi ve yazı işleri masasına oturdu. Ondan sonra Doğan Heper'le Engin Kösebay'ı aldı. Doğan Heper, gençlere gerektiği zaman önem verilmesinin ne kadar önemli olduğunun tipik örneğidir. Doğan Heper bu gazetenin yıllarca genel yayın müdürlüğünü yaptı. Engin Kösebay mesela, Almanya'ya gitti ve gazetenin başına geçti. Sonra döndü, burada büyük bir matbaası var. 1968 olayı, büyük dalgalanmalara yol açtı gazetede.

— Daha sonra Abdi Bey ile hiç bu konuyu konuştunuz mu?
— Hayır konuşmadık ama o hadiseden sonra bir daha da Ali Gevgilili'yi aşağıya indirmedi.

— Öyle mi? Ama kaldı gazetede Ali Gevgilili değil mi?
— Gevgilili işinin başındaydı ama aşağı inmedi. İkinci sayfadaki "Düşünenlerin Düşüncesi"ni yapardı. Bir de her hafta "Düşünenlerin Forumu"nu yapardı. Bayağı ağır işler yapardı. Bütün yazılar ona giderdi ve bunlar uzmanlık yazılarıydı. Kimisi askeri alanda, kimisi ekonomi hakkında, kimisi siyaset hakkında yazılardı ve bu yazılar Ali Gevgilili'nin kontrolünden geçerdi. O da, nelerin girip giremeyeceğini Abdi İpekçi'ye gösterirdi.

Ercüment Karacan'ın odasında Burhan Felek ve Karacan ile kadrodan bir grup. Bir doğum günü herhalde.

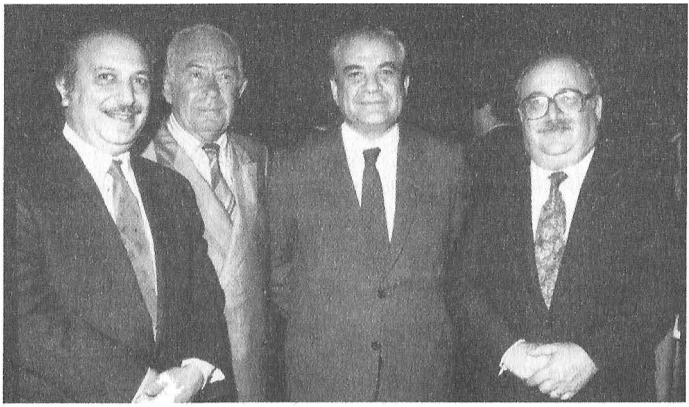
— *Bir Abdi İpekçi portresi çizseniz neler söyleyebilirsiniz?*
— Abdi Bey'in en önemli özelliği, titizliği ve çalışkanlığıydı. Hakikaten çok titiz ve çok çalışkan bir insandı. Bir diğer önemli özelliği ise hiçbir şeyi beğenmeyişiydi. Ne olursa olsun her şeyde bir hata bulurdu ve daha mükemmelini isterdi. Hatta esprisi vardı onun. Bir gün, sanıyorum Hüseyin Kırcalı bir fotoğraf getirmiş. O yıllarda siyah-beyaz çalışıyoruz tabii. Abdi Bey, "Burası çok siyah, biraz grileştir" demiş. Hüseyin gidip denilenleri yapmış ve yeniden uzatmış fotoğrafı. Abdi Bey, "Bu da çok gri oldu" demiş. Ne yaptıysa memnun edememiş Abdi İpekçi'yi. Sonunda boş bir kart almış gelmiş, "Buyrun, belki bu işinize yarar" demiş. Gece hayatında çok neşeli, esprili bir insan olduğunu duyardık ama gazeteye girdiği zaman devamlı asık suratlıydı. Ayrıca her yere yetişmeye çalışırdı. Ankara'ya giderdi mesela, İsmet Paşa ile söyleşi yapacaktır. Hazır gitmişken, Ankara'da üç-beş kişi ile daha söyleşi yapardı. O arada "Durum"u yazardı. Hem dolaşmayı, hem de dolaşırken çalışmayı severdi. Müthiş bir enerjisi vardı. Ama genellikle de öğlenleri gazeteye gelirdi. Öğlene kadar her şeyi genellikle ben yapardım.

— *İnsan ilişkileri nasıldı?*
— Arkadaşları ile çok içli dışlıydı fakat birlikte çalıştığı insanlarla içli dışlı değildi.

— *Sizinle arası nasıldı?*
— Benimle iş arkadaşı olarak çok iyiydi. Birçok sırlarını bilirdim ben ama benimle de özel hayatında bir ilişkisi yoktu. Yani bunca yıl beraber çalıştık, ben Abdi Bey'in evine en fazla iki kere gitmişimdir, o da benim evime en fazla iki kere gelmiştir bunca yıl içinde. Ancak iş ilişkilerinde çok sağlamdı. Bazen gazetenin gece yemekleri yapılırdı. Gelirdi o zaman. Yoksa öyle oturup baş başa özel bir muhabbete girmezdi. Daha çok o, mesela Uluslararası Basın Enstitüsü'nün müdürü gelir, onunla yemeğe çıkardı. Diplomatlarla yemeğe gitmeyi severdi.

— *Gazeteci olarak efsane gibiydi ve hâlâ anlatılır gazeteciliğe getirdiği yenilikler.*
— Bir kere çok iyi bir gazeteciydi ve Anglosakson gazetecilik ilkelerini benimsemişti. Yani hiçbir şeyi doğrulatmadan gazeteye koymazdı ve asparagas haberlere kesinlikle yer vermezdi. Öyle durumlar olurdu ki Abdi Bey çılgına dönerdi. Mesela Türkeş'le ilgili bir haber diyelim, Türkeş o sırada Yeni Delhi'de sürgünde. "Arayın konuşun" derdi. Yeni Delhi'yi aramak öyle kolay değildi o devirlerde elbette. Milletlerarasına yazdırıp bekleyeceksin. Çok kere, haberlerin altında şöyle notlar olduğunu gördüm: "*Milliyet*'in notu: Şu saate kadar adamı aradık, bulamadık. Makineler dönüyor." Hem Abdi İpekçi, hem de ben, her duyulanın haber olmadığı, ama her duyulanın haber olabileceği kanısındaydık. Bir haber var, işte duyuldu ama onu hemen yazamazsınız. Bu ancak soruşturularak, doğrulanarak haber haline gelir.

— *Çifte kontrol, uluslararası dildeki karşılığıyla,* double check *dediğimiz ilkeden söz ediyorsunuz...*
— *Double check* Türk basınına Abdi İpekçi ile girmiştir. Me-

Doğan Heper, Metin Toker, Nurettin Sözen, Hasan Pulur...

sela bugün televizyonda bir program var: "Beş N Bir K." O, bizim Abdi İpekçi'nin Türkiye'ye getirdiği bir başka prensiptir. Biz bunu matbu hale getirip bütün servislere asmıştık. Muhabir, haberini yazarken onu görsün ve haberini bu şablona göre hazırlasın diye. Gazetelerin sütun çizgilerini de Abdi İpekçi ortadan kaldırmıştır.

— *Marksist miydi Abdi Bey?*
— Hayır değildi, sosyal demokrattı. İnatçı olduğu için de Ecevit'i sonuna kadar tuttu. Müthiş inatçıydı. İnandı mı bir şeye, sonuna kadar giderdi. Ama inatları da sebepsiz değildi. Yani bu çay sıcaksa soğuk diye inat etmezdi fakat inandığı bir şey varsa onda diretirdi. Dürüst, inandıklarını savunan bir gazeteciydi.

— *Peki, patronla arası nasıldı?*
— Ercüment Karacan'la haftanın üç-beş gecesi beraberdi. Ya Abdi Bey, Karacanlara giderdi ya da onlar Abdi Bey'e gelirdi. Çok samimiydiler. Fakat iş hayatında Ercüment Bey, Abdi İpekçi'nin ağırlığından rahatsız olurdu. Babıâli'de hiç kimse *Milliyet* için Ercüment Karacan'ın gazetesi demezdi, "Abdi

İpekçi'nin *Milliyet*'i" idi onun adı. Yani Abdi İpekçi ile *Milliyet* ismi bütünleşmişti ve birbirinden ayrılması mümkün değildi. Zaten bunun için Abdi İpekçi'nin öldürülmesinden sonra *Milliyet* büyük bir boşluğa düştü.

— *Abdi İpekçi zamanında,* Milliyet, Hürriyet *ile yarışan bir gazete miydi?*
— Hayır, en azından tiraj olarak böyle bir şey söz konusu değildi. *Milliyet* hemen hemen *Hürriyet*'le aynı oranda ilan alırdı. Ancak *Milliyet*'in önemli bir ağırlığı vardı. Çeşitli çevrelerde, mesela askeri çevrelerde, siyasi çevrelerde, iş çevrelerinde çok itibarlı bir gazeteydi. Mesela biz *Cumhuriyet* gibi radikal değildik. Onun için *Cumhuriyet*'çiler, devamlı Ankara'ya gidiyor diye Abdi İpekçi'ye yüklenirlerdi. Bir de tabii, ilkel bir biçimde "Sebatayist" diye suçlandığı olurdu Abdi Bey'in. Selanikli bir aileden geliyor ya, Necip Fazıl'lar filan da böyle saldırırlardı.

— *Bu konuda hiçbir şey konuştunuz mu siz kendisiyle?*
— Bir keresinde şöyle bir şey olmuştu: Bir milletvekilinin dedesinin Ermeni olduğu ortaya çıkmıştı galiba. Bu konu konuşulurken, "Ne var yani, ben de 'Dönme'yim" demişti. Öyle çok varlıklı da değildi. Babıâli'de en uzun süre yayın müdürlüğü yaptığı halde gazetecilikten mal-mülk edinmemiş nadir insanlardan birisiydi. Zaten öldüğü zaman ailesine sadece bir daire kaldı. Başka bir şeyi yoktu çünkü.

— *Babıâli'de en uzun süre yayın yönetmenliği yapan isimlerden biriydi dediniz Abdi İpekçi için...*
— Cevat Fehmi Başkut'tan sonra en uzun süre yayın yönetmeni olan Abdi İpekçi'ydi. Az daha unutuyordum, bir de spora çok düşkündü Abdi Bey. Üstelik gençliğinden beri merakı vardı. Bizim spor servisi müdürü Namık Sevik ile sürtüşmeleri bu yüzdendi mesela. Namık Sevik, Fenerli, Abdi İpekçi ise Galatasaraylıydı. Biz de Fenerli olduğumuz için Namık'tan yana tavır koyuyoruz tabii.

Rahmetli Ömer Sami Coşar ile maç seyrederken. Elbette Fenerbahçe'nin maçı...

— Sizin yazarlığınızda da Abdi İpekçi'nin önemli katkısı var, öyle değil mi?

— Beni yazar yapan Abdi İpekçi'dir. Bir yazarlık bağışladı bana. Nasıl yaptı?.. Ders vermedi, imkân verdi. Bu arada, benim Abdi Bey'e karşı kırgın olduğum bir şey var mı diye de çok düşünmüşümdür.

— Var mı?

— Beni çok kızdırdığı günler olmuştur. İtiraz kabul etmezdi. Ben çok kızmışımdır ama şöyle baktığım zaman, çok kırıldığım bir şey olmamıştır. Yani, "Unutamam ben de onun bana yaptığı şu haksızlığı" dediğim bir şey olmamıştır. Ama bir gün şöyle bir şey oldu, o zaman tartıştım kendimle. Bu yaptığımız söyleşi, bir yerde iç hesaplaşma da oluyor. Dolayısıyla, gizli-saklı bir şey kalmasın istiyorum. Şöyle bir olayda, bir ara burulmuştum. Bir gün geldim, "Yüzün asık, ne var" dedi. "Gece rüyamda büyük oğlum Korkut'u gördüm (büyük oğlum o sırada Almanya'daydı). Çok da özlemişim" dedim. Abdi Bey, "Ee, atla bir otobüse git" dedi. Şimdi diyecektim ki, diyemedim tabii, "Kardeşim, sen kızını özlediğinde uçağa atlayıp giderken, beni niye otobüsle gönderiyorsun?"

— Nerede okuyordu Abdi Bey'in kızı?
— Paris'te. Metin Toker'in kızı Gülsün ile beraber okuyordu işte. Şimdi milletvekili olan Gülsün Bilgehan'la birlikte okuyordu. O zaman şöyle bir burkulduğumu yıllar sonra bile hatırlarım. Çünkü gazetenin THY'de kontenjanı var, onunla gidiliyor. Onun dışında, ciddi olarak hiçbir kırgınlığım yoktur. Hakkımı helal etmişimdir her zaman.

— Kaç yıl beraber çalıştınız?
— 1958'de geldim *Milliyet*'e. Tam yirmi bir yıl beraber çalıştık.

— Askerlik döneminde de çalıştınız değil mi?
— Çalıştım, o da Abdi Bey'in sayesinde olmuştur. Abdi İpekçi'ye "Askere gidiyorum ne yapacağız" dedim. Evliyim, 3 yaşında çocuğum var, 1960 ihtilali daha olmamış. Abdi Bey, "Git, döndüğün zaman yerin hazır" dedi. Ben de, "Döndüğüm zaman yerimi hazır bulurum ama askerliği nasıl yapacağım" diye sordum. "Seni sıkıntıya mı sokacağız" dedi ve askerlik boyunca maaşımı ödedi. Bu çok önemli. Bugün bu lafları konuşmak kolay, gülüp geçmek de kolay ama o zaman çok önemliydi benim için. Askerlikte altı ay sonra işler organize olunca, ben her gece gazetede çalıştım. Yani o maaşımı hak ettim. Ama altı ay bana maaşımın açıktan verilmesini sağladı Abdi İpekçi.

— Durumunuzu anladı yani...
— Anladı çünkü Abdi İpekçi de ailesine çok bağlıydı. Nükhet ve Sedat diye iki çocuğu vardı ve onları çok severdi. Ayrıca Abdi Bey öyle çok zengin bir ailenin çocuğu değildi. Nişantaşı'nda karakolun yanındaki sokakta iki-üç katlı bir apartmanı vardı. Küçük bir ev gibi işte. Çatı katını kendine çalışma mekânı yapmıştı. Üst katta kendisi otururdu, alt katta ağabeyi otururdu. Mütevazı bir aileydi.

— Yazıları nasıldı Abdi Bey'in?

— Abdi Bey daha çok bir yorumcuydu. Öyle üslup cambazı falan değildi ama dürüst yazı yazardı. Yazıları zor değildi, kolay okunurdu ve anlaşılırdı. Onun yazdığı her yazıyı da, en azından yüzde doksanını, izinli değilsem veyahut da başka biri yoksa mutlaka ben okumuşumdur. Yazıyı bitirir, beni çağırır, mutlaka okuturdu. Yalnız beni değil, mesela Sami Kohen'i de çağırır okuturdu. Dış politika konularında Sami Kohen'e danışırdı. Yani Abdi Bey, öyle sormaktan, eksiğini görmekten rahatsız olmazdı. "Ben ne diyorsam, ne yazıyorsam doğrudur" demezdi. Hatta bazı konuları ben ona anlatırdım, "Yaz bunu" derdi. Not olarak yazardım, o notlar iyi yazılmışsa, onları düzeltir, yazısında kullanırdı. Ben not olarak yazar verirdim, notların doğrudan yazıya girmeyecek şekilde olmasına dikkat ederdim. Abdi Bey'in bu tarafından istifade etmeyi aklımdan bile geçirmedim ben. Babıâli'de dedikodu eksik olmazdı zaten.

— *Mesela?*

— Şimdi Abdi İpekçi'nin bir odası vardı. Eski *Milliyet*'i anlatıyorum. *Milliyet*'in eski yeri Nuruosmaniye'deydi ama ondan önceki yeri Cağaloğlu'ndaydı. Orada Abdi İpekçi'nin bir odası vardı. Abdi İpekçi uzun gezilere çıktığı zaman o oda boş kalırdı. Bir de o zamanlar pazartesi günleri ikinci sayfada, "Pazartesi Mektupları" yazardı Abdi Bey. Bir süre sonra, Abdi Bey seyahatteyken, "Hasan Yılmaer gidip onun odasına oturdu ve gazetenin ikinci adamı olarak Abdi İpekçi'nin imzasıyla yazı yazmaya başladı" dediler. Hasan Yılmaer'in Abdi İpekçi'nin odasına gidip oturduğu doğrudur. "Pazartesi Mektubu" yazdığı da doğrudur ama bunu Abdi İpekçi'nin yerinde gözü olduğu için yaptığına hiçbir zaman inanmadım, hâlâ da inanmam. Ama dedikodular öyle alıp yürüdü ki, Abdi İpekçi, Hasan Yılmaer'e mim koydu. İşte onun da patrona gidip kadroyu şikâyet etmesi, Ali Gevgilili'nin yazı işlerinde istenmediğini söylemesi, Abdi İpekçi'nin eline koz verdi. Ben hep şunu söylerim ve buna inanırım: Her yerde olduğu gibi, hiç kimse, hiçbir yerde kendisine ortak istemez. Sen de iste-

mezsin, ben de istemem. Akıl ile hırs dengeli giderse, insanlar bir yere varmış olurlar. Ama senin hırsın aklını geçerse, arabayı devirirsin. Çift katlı bir arabadır insan hayatı. Atın biri akıldır, öteki hırstır. Eğer bunlar uyumlu koşarlarsa doğru düzgün giderler. Ama hırs, aklı geçti mi araba devrilir. Bu olayda da öyle oldu. "Pazartesi Mektubu"nun altında Hasan Yılmaer imzası var denildi ve iş bitti. Ama ben bunu hiçbir şekilde Abdi İpekçi'nin ağzından duymadım.

— *Köşe yazılarına müdahale eder miydi Abdi İpekçi?*
— Tabii. Gazetenin ilkelerine aykırıysa, yanlışsa elbette müdahale ederdi. O zaman yazar kadar yazı işleri müdürünün de sorumluluğu vardı. Abdi İpekçi'nin hemen hemen her yazıya ufak müdahaleleri olmuştur. Hayır, "Bunu çıkart" dememiştir de, "Şunu şöyle yumuşatsan" demiştir ve bence bu gayet doğaldır. Bana kalırsa dünyanın her yerinde böyle olmalıdır.

Ada vapuru yandan çarklı.

— Yani Abdi İpekçi de, "Köşelerin, yazarların babasının malı" olmadığı kanaatindeydi, öyle mi?

— Ben Ertuğrul'un (Özkök) o sözüne tamamıyla katılıyorum. Elbette bu köşeler babamızın malı değil bizim. Her gazetenin olduğu gibi, *Milliyet* gazetesinin de bir ilkesi var. Göz göre göre o ilkenin üzerine gidilir mi? Sen, sosyal demokrat bir gazetede Hitler'i övebilir misin veyahut kalkıp da Marx'ın "proletarya diktatörlüğü"nü teşvik eden bir yazı yazabilir misin? "Efendim ben özgürüm" dersen, "Hadi oradan" derler adama. Değilsin tabii ki. Böyle bir özgürlük ne *New York Times*'ta olur, ne de başka bir yerde. Hiçbir yerde böyle bir özgürlük yoktur ve gazetenin mantığı icabı olamaz da.

— Gazetenin temel politikasına aykırı yazılar hiç mi olamaz?

— Olamaz, ben öyle inanıyorum, belki de yanlış inanıyorum ama benim inancım bu. Ben bunca yıldır yazı yazıyorum. Her gazetenin de az çok politikasını bilirim. Çalıştığım gazetenin politikasının dışına büyük çapta taşmam. Ama sen kalkıp da sistematik olarak gazetenin temel ilkelerine aykırı yazılar yazarsan bu olmaz. Hele *Milliyet*'in o zamanlar anayasası var, cumhuriyetçi, laik, sosyal demokrat bir gazete. Şimdi sen kalkıp da, "Türkiye'ye faşizmi getirelim, diktatörlük kuralım" diye yazı yazamazsın. Yazdırmazlar adama ve zaten senin de yazmaman lazım. Yazarsan, bu gazetede yazamazsın, burada yazamazsın diyorum ben. Bugün eski *Milliyet* olsa, bazı yazarlara burada yazı yazdırmazlardı.

— Darbeler karşısındaki tutumu nasıldı Abdi İpekçi'nin?

— 27 Mayıs'ı yaşadık, 12 Mart'ı yaşadık, 21 Şubat, 16 Haziran olaylarını yaşadık. Hiç şüphesiz demokrasiden yanaydı Abdi İpekçi ama darbelerin zaman zaman gerekli olabileceğini de düşünür ve buna da itiraz etmezdi.

— Öyle mi?

— Evet. Yani Abdi İpekçi'nin askerlere karşı öyle çok keskin, radikal bir tutumu yoktu. Abdi Bey hep demokrasiyi savun-

muştur ama askerlerin de bu işi canları sıkıldığı için yaptıklarına inanmazdı. Hani, "Siviller adam olsaydı, askerler gelmezdi" diye bir laf vardır ya, biraz da ona inanırdı. 27 Mayıs'tan haberimiz yoktu. Benim haberim yoktu en azından. 27 Mayıs'ı biz, 27 Mayıs'tan sonra tanıdık. Orhan Kabibay, Orhan Erkanlı benim çok yakın dostlarımdır ama 27 Mayıs'tan sonra dost olduk. Ancak 22 Şubat öyle değildi. 22 Şubat'ta bir şeyler olacağını biliyorduk. Daha doğrusu, 21 Mayıs'ta bir şeyler olacağını biliyorduk.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Nâzım Hikmet'i Eleştirmek Kolay mı?

Zekeriya Sertel'in Nâzım Hikmet'i eleştirdiği bölümler özellikle dikkat çekiciydi. Mesela, koğuşa bir teneke kömür geliyor. Nâzım bunun hepsine el koyuyor. Zekeriya Bey, "Yahu üstat bunu bölüşelim" diyor. Nâzım ise "bölüşmem" diye teklifi reddediyor. Bunlar yayımlanınca, dördüncü gün, Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) sesi olarak yayın yapan Bizim Radyo devreye girdi ve Zekeriya Sertel'in aleyhinde, içinde bol bol "satılmış, hain" gibi sıfatlar geçen yayınlar yapmaya başladı.

— *"Askerlerin bazı şeyler yapacağını önceden biliyorduk" dediniz. Nasıl haberiniz oluyordu böyle şeylerden?*
— Askerlerle temasımız vardı. Haber alıyorduk, mesela benim havacılardan yana istihbaratım vardı. Asker siyasete girdiği için, kendi sesini duyurmak amacıyla gazetecilerden yani sivillerden adam arıyordu. Böyle dostluklar kurulduğu için ne zaman ve nasıl hareket edeceklerini bile öğrenebiliyorduk. Mesela, 22 Şubat'ta bir şeyler olacağının, o günün sabahından itibaren farkındaydık. Hükümet tayinler çıkarttı, İsmet Paşa bazı üst kademe subayları Ankara'dan uzaklaştırdı. Bunlar da, "Gitmeyiz" diye itiraz ettiler. Talat Aydemir de Kara Harp Okulu Komutanı...

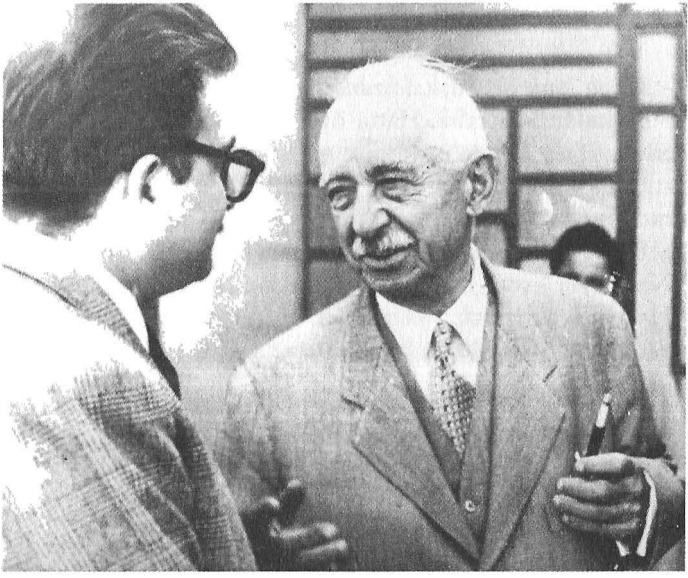
— *Klasik ifadeyle, başkaldırdılar yani...*
— Başkaldırdılar tabii. Hatta öyle ki, İsmet Paşa, durup dururken Harp Okulu'nu teftişe gitti. Fakat Talat Aydemir'in İsmet Paşa'ya da aynı gözle baktığı belliydi. Ben tesadüfen orada bir şey yakaladım. Taksim'e çıktım o gün öğleden sonra. Bir de baktım bir sürü asker. Hepsi Harbiyeli. Ben hemen, "Ne oluyor" diye oraya koştum. Atatürk anıtına, üzerinde, "Harbiyeli aldanmaz" yazısı olan bir çelenk koyuyorlardı. O sırada İsmet Paşa başta olmak üzere siyasiler, "Bu çocukları aldatıyorlar" diyordu. Harbiyeliler de, "Harbiyeli aldanmaz" diye cevap veriyorlardı buna. Ben onu gözümle gördüm.

— *Harbiyeliler İstanbul'a nasıl gelmişler?*
— Gelmişler işte. Okullar kapatılmıştı veya buna benzer bir şeyler olmuştu. Onu biliyorduk. Zaten emekli edilen askerler bir tür sivil toplum kuruluşu gibi çalışıyorlardı o sırada. Her gece bir yerleri dolaşıyorlardı. Diyelim ki, 24 Temmuz'da

Gazeteciler Cemiyeti tarafından "Sansürün Kaldırılışı" kutlanıyor. Bir bakıyorsun ki, ordudan ayrılanlar bu toplantıda hazır kıta yer almışlar. Kendilerince kendilerine sivil lobi yapıyorlardı. Ayrıca destekçileri de çoktu.

— *Sözünü ettiğiniz destekçiler basından mıydı?*

— Basından tabii canım, basından pek çok kişi askerleri destekliyordu. O zamanlar, dediğim gibi Orhan Kabibay ve Orhan Erkanlı benim çok iyi dostlarımdı ama ben kesinlikle onları desteklemedim. Ben daha çok bir şeyler öğreneyim diye konuşuyordum onlarla. Ama o günkü gazetelerin koleksiyonlarına bakarsanız, kimlerin aslanlar gibi askerlerin peşinde koştuğunu görebilirsiniz. En başta rahmetli Müşerref Hekimoğlu mesela, askerlerle evinde toplantılar yapardı. Bunları biliyorduk. 12 Mart'ı da öyle öğrendik. Askerlerin bildirisi daha radyoda okunmadan Orhan Tokatlı Ankara'dan beni

İsmet Paşa ile Heybeliada'daki evde.

aradı, "Radyoyu açık tutun, geliyor" dedi. Hakikaten 12 Mart Bildirisi'ni biz, yirmi-yirmi beş dakika önce öğrendik.

— *Askerlerle doğrudan bir temas veya bağlantı var mıydı aranızda?*
— Mesela Muhsin Batur bize çok yakındı. Bize derken, Ankara Bürosu'nu kastediyorum. Sonra Orhan Erkanlı *Hürriyet*'e gitti, uzun yıllar *Hürriyet*'in Erol Simavi'den sonra ikinci adamı olarak kaldı.

— *Nerede tanışmışlar Erol Bey'le?*
— Bana anlattığına göre, Atina'da ahbap olmuşlar. O, Atina'ya sürgündü, ikinci sürgünü galiba. Erol Bey de Atina'ya gidiyor. Orada ahbap oluyorlar. Çok enteresan fikirleri vardı, yani sıradan biri değildi. Sonra CHP'ye girdi, milletvekili oldu, parti meclisine seçildi.

— *Peki bu darbeler ve darbe teşebbüsleri sırasında* Milliyet'*in kesin bir tutumu var mıydı?*
— Vardı tabii ki, öncelikle kapanmamaya gayret ediyorduk. Sonra askerleri değil de, mevcut durumu destekliyorduk. Yani askerlerin hareketini yapılmış kabul ediyorduk ki öyleydi. Bunu değiştiremeyeceğimize göre, bu durumdan daha fazla zarar görmeden çıkalım diyorduk. Genel politika buydu ve askere direnmenin faydası yoktu. Gazete kapatılırsa herkes işsiz kalacak, iki ay sonra maaş bile alamayacaktı. Bu durumda bir daha toparlanmak da zordu. Onun için radikal çıkışlar yapmak yerine, mevcut durumu kabul ederek demokrasiye giden yolu açık tutmaya çalışıyorduk. Askerden yana değildik ama askere karşı da çok ciddi bir muhalefet yapmıyorduk.

— *68 öğrenci hareketleri başladığı zaman nasıl bir tavır aldınız* Milliyet *olarak?*
— 68 olayları başladığı zaman Abdi İpekçi imtihanlara giriyordu yani öğrenciydi.

— İmtihana mı giriyordu?..
— Hukuk Fakültesi'ni bitirmek için imtihanlara giriyordu. Bazı derslerden takıntıları vardı çünkü. Dolayısıyla, kendisi öğrenci olaylarını bizzat görüyor ve yaşıyordu.

— Bu durumda gazete 68 olaylarına karşı hoşgörülüydü herhalde?
— İşin başlangıcında hepimiz 1968 olaylarına büyük bir müsamahayla baktık. Aklı başında olan herkes, bu çocukların yaptığına doğru dedi. Üniversitenin ne olduğunu hepimiz biliyorduk çünkü hepimiz oradan gelmiştik. Benim öyle anılarım vardır ki üniversiteye dair, mesela meşhur bir hocamız telefon eder, rakibi olan hoca hakkında bir şeyler söyler, bunu yazmamızı isterdi. Arkasından diğer hoca arar, o da farklı açıdan bir şeyler yazmamızı isterdi. Üniversite camiası, boğazına kadar siyasetin içindeydi.

— 27 Mayıs'ın meşru olduğunu hukukçu profesörler söylemişti zaten...
— Evet, fetvayı veren onlardı. 12 Eylül'den sonra da Anayasa Mahkemesi üyeleri gidip darbeci komutanları tebrik etti. Geçen sene de Yargıtay Başkanı, "Hâkimler cüzdanları ile vicdanları arasında sıkışmışlardır" dedi. Bütün bunlar, işlerin yolunda gitmediğinin göstergesi. Orada oluyor da askeriyede olmuyor mu? Sivil hayattaki kadar olmasa bile orada da oluyor elbette. Koskoca Deniz Kuvvetleri Komutanı mahkûm oldu. Daha temyizi var ama ilk mahkemede mahkûm oldu.

— Neye bağlıyorsunuz bütün bu olumsuzlukları?
— Kuralsızlığa bağlıyorum. Yani Türkiye'de demokrasiye kuralla geçilmemiş ki. Her şey kapıkulu zihniyeti ile olmuştur. "Buyur, ben sana demokrasi veriyorum, kıymetini bil" dediğin zaman demokrasi olmuyor o. Olsa bile, bir süre sonra yüzüne gözüne bulaştırıyorsun. Demokrasi Türkiye'ye tepeden inme gelmiştir. Birleşmiş Milletler'e girebilmek için İsmet Paşa demokrasiyi getirmiştir. Getirmiştir de ekonomik

yanı olmayan bir demokrasidir bu. Bizi, "İmtiyazsız sınıfsız kaynaşmış bir kitleyiz" masalıyla büyüttüler. Oysa bal gibi, bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde sınıflar vardı, sömürü vardı, devlet eliyle zengin olmak vardı. Ve sen buna "demokrasi" diyorsun. Bu demokrasi değil, bu sadece dört yılda bir gidip oy kullanmak. Sonuçları da meydanda işte. Böyle demokrasi olur mu? Sınıfsız demokrasi olur mu? 1961 Anayasası'na kadar Türkiye'de sınıf yoktu. Çalışan sınıf var, sınıf değil mi bu? Emekçiler sınıf değil mi? O zaman, sınıf kelimesinin telaffuz edilmesine iyi gözle bakılmazdı. Unutmayın ki bu ülkede Rus Salatası, komünizm tehlikesi var diye Amerikan Salatası yapılmıştır. Demokrasi anlayışı böyle olunca da, hiçbir şey yerine oturmuyor. Çünkü toplum buna müsait değil. Müsait değil ve eğitilmiyor da. Neyle eğiteceksin toplumu? Toplumun en büyük eğiticisi, bence televizyon. Çünkü bedava seyretme imkânı var. Ben demiyorum ki bütün programlar didaktik olsun, "Ey ahali, kendine gel" diye nutuklar atılsın veya Marksist demeçler verilsin. Hayır, bunu demiyorum. Ama el insaf, kahramanın elinde silah olmayan dizi yok kardeşim. Sonra da liselerde çocuklar birbirlerini vuruyor. Niye şaşırıyorlar anlamıyorum, herkes birer Polat Alemdar kesildikten sonra bundan doğal ne olabilir ki?

— *Diziler sizce bu kadar etkili oluyor mu?*
— Kardeşim sen çocuğuna doğup da eli bir şeyler tutar hale gelince tabanca hediye ediyorsun. Sünnet töreninde hediye olarak kılıç veriyorsun eline. Sen çocuğunu diploma aldığı zaman mı onurlandırıyorsun, sünnet olunca mı onurlandırıyorsun? Düşünce bazında bu iş yanlış Türkiye'de. Bu toplumu sadece televizyonla eğitebilirsin. Bu televizyon da TRT falan değil, bildiğimiz özel televizyonlar olmalı. Bu televizyonları yöneten arkadaşlar, reyting kavgasından biraz başlarını kaldırıp ülkede neler olup bittiğine bakmalılar. Hadi ülkeyi bir kenara bırakalım. Herkes ülkesini sevmek zorunda değil, ama insanı sevmek zorunda, bu kavgada insan gidiyor. Düşünün, artık ilkokuldaki çocuklar birbirlerini öldürüyorlar. Biz

bunu zamanında yazdığımız zaman da dinozor diyorlardı bizlere. Ben şu olayları bundan iki ay önce yazdım.

— 12 Mart'a dönersek...
— 12 Mart'a değil de 1968 olaylarına dönelim. Dediğim gibi, toleransla bakıyorduk gençlere.

— Ne zaman değişti bu tutum?
— Şiddete döndüğü zaman, silah kullanıldığı zaman. Önce kim kullandı bilemem ama silah iki tarafta da kullanıldı. Halbuki o neslin solcuları da sağcıları da gerçekten ülke için sokaklara döküldüler. Yani ben onların ülke severliğinden, insan severliğinden hiç şüphe duymadım. Ama o işi çok kişi kurcaladı. Çok yabancı teşvikler girdi işin içine.

— Yani yabancı örgütler...
— Tabii ki, iş şiddete döndüğü zaman pek çok yabancı örgüt gençlerin içinde, üniversitelerde, sokaklarda cirit atmaya başladı. Muhtemelen şiddeti teşvik edenler de onlardı. Silahlı çatışmalar başladığı zaman, mesela ben, en azından kendimi onlardan uzak tutmaya çalıştım. Her gün gelirlerdi bana, sonra yavaş yavaş ayakları kesildi.

— Nereye gelirlerdi?
— Gazeteye tabii. Dertlerini anlatmaya gelirlerdi. *Milliyet* sosyal demokrat bilindiği için daha çok solcular geliyorlardı. Ülkücüler de gelirdi ama daha çok solcular gelirdi.

— İşte öylesine dolaşmak için mi geliyorlardı?
— Dolaşmak için geliyorlardı. "Ne var ne yok" diye sorarlardı. Kendilerinden yana haber olsun, kendileri tanıtılsın isterlerdi ama sonra giderek azaldılar. *Milliyet*'ten de çektiler ellerini eteklerini ve hatta solcular bir süre sonra, "burjuva basını" demeye başladılar *Milliyet* için. Ülkücüler de, "Komünist bunlar, Marksist" diyordu zaten. Yani iki tarafa da yaranamadık biz.

— *Deniz Gezmiş'le filan tanışmış mıydınız?*
— Hayır, Deniz'in babasını tanıdım. Ama çoğunu tanırım.

— *Abdi İpekçi de şiddete karşı net bir tavır takındı mı?*
— Elbette, *Milliyet*'in öğrenciler arasında silahlı çatışma başlar başlamaz tavır takınmasında benim kadar Abdi İpekçi de etkili olmuştur. Biz gazete olarak, şiddete başvurduktan sonra o gençlere gösterdiğimiz hoşgörü ve sempatiyi bir kenara bıraktık. Çünkü sokaklarda insanlar öldürülmeye başlandı. İnsan canı kadar önemli ve değerli başka bir şey olduğuna ben hâlâ inanmam. Kimse beni buna inandıramaz. Yani sloganlar uğruna insan canına kıyılmaz. Bu işte bürokrasinin de çok büyük suçu vardır. Bir kere bürokrasi, solu dinleyeceğine, solcu çocukları dinleyeceğine, onların susturulması gerektiğine inanıyordu. "Bunlar devleti yıkmak istiyorlar" deniliyor ve çocukların haklı talepleri göz ardı ediliyordu. Üniversite reformu yalan mıydı? Teksirleri kitap diye satanlar, derslere sürekli asistanlarını gönderenler, hiçbir bilimsel araştırma yapmadan profesör olanlar yalan mıydı? Doğru. Amerikan karşıtıydılar ama o devirde çok kişi Amerikan karşıtıydı zaten. Şimdi Irak'ta Amerika'yı desteklemek mümkün mü? Ancak, Amerikan karşıtı olmak, Türkiye düşmanı olmak demek değildir. Ne yazık ki böyle yansıtıldı memlekete. Kim ki Amerikan karşıtıydı, "vatan haini" muamelesi görürdü.

— *Peki ülkücülerin Alparslan Türkeş tarafından solculara karşı nasıl örgütlendiği konusunda bilginiz var mıydı?*
— Türkeş geldi Millet Partisi'ni ele geçirdi ve Milliyetçi Hareket Partisi yaptı. Dolayısıyla Türkeş gibi bir askerin sürgünde kafasında kurduğu hayalleri gerçekleştirdi. Zemin de buldu. Yani komünistlere karşı bir cephe kurmak onun için zor bir şey değildi. Bugün de kurulur.

— *Devlet destekledi mi Türkeş'i?*
— Destekledi. Devletin birçok aparatı, polisinden savcısına kadar onları destekledi. İşte solcu savcı olarak bir Doğan Öz

çıkıyordu, başka kimse çıkmıyordu. Polis bile Pol-Bir, Pol-Der diye bölünmüştü. Ama şunu ortaya koymakta fayda var, aklı başında gazetelerin hiçbiri terörü, şiddeti desteklemedi. Buna mukabil, "Benim teröristim iyidir, senin teröristin kötüdür" diye bakan geniş bir kesim de mevcuttu.

— Galiba tam da bu dönemde Zekeriya Sertel'in anılarını yayımladınız siz. Bu da solcuların tepkisini çekti. Nasıl oldu bu?
— Şimdi bir gün Abdi İpekçi beni çağırdı. Gittim, baktım içeride Aziz Nesin var. Yanında da suyu çekilmiş limon gibi bir ihtiyar: Zekeriya Sertel. Elinde de bir dosya. Abdi Bey, "Hasan, şunu bir okusana, Zekeriya Bey anılarını yazmış" dedi. Pelür kâğıda yazılmış kalın bir dosyaydı. "Peki, iki gün sonra cevap veririm" dedim. Aziz Ağabey de benimle beraber dışarı çıktı. "*Cumhuriyet* almadı, ona göre oku" dedi. Zekeriya Bey'i Aziz Ağabey getirmişti gazeteye. Ben yine de *Cumhuriyet*'e sordum, hakikaten almamışlar, çekinmişler. Ben Zekeriya Sertel'in anılarını okudum ve iki gün sonra, "Biz bunu yayımlarız" dedim.

— Ne vardı ki içinde çekinmişler?
— Ne olacak, Nâzım Hikmet vardı. *Cumhuriyet* öyle devletten, savcılardan çekindiği için geri çevirmiyor Zekeriya Sertel'in anılarını... Solculardan çekindiği için geri çeviriyor. Çünkü Zekeriya Bey, Nâzım Hikmet'le ilgili olarak bazı gerçekleri koyuyor ortaya. Yıkanmaktan hoşlanmadığını söylüyor. Üstelik bunlar ilk kez söyleniyordu ve *Cumhuriyet* solcuların buna büyük tepki göstereceğinden korkuyordu. Nitekim öyle de oldu?

— Ama siz yayımlanabilir kararını Abdi İpekçi'ye bildirdiniz.
— Abdi Bey'e, "Biz bunları yayımlayabiliriz ama benim bir kez daha Zekeriya Sertel'le konuşmam lazım" dedim. Çünkü dizi haline ben getireceğim. Zekeriya Bey, Arnavutköy'de Halet Çambel'in yalısında kalıyordu. Halet Hanım'ın kocası da Nail Çakırhan. O da şair ve üstelik Nâzım'ın da arkadaşı.

— Ve siz kalkıp Arnavutköy'e gittiniz...
— Evet, Arnavutköy'e gittim. Güzel, bahçeli, nefis bir yalıydı. Halet Hanım da geldi, biraz ayaküstü konuştuk. Zekeriya Bey hakikaten çok zavallı vaziyetteydi, elbise eskimiş, gömlek eskimiş. Dediğim gibi, suyu çekilmiş limon gibiydi.

— Kaç yıl kalmıştı yurtdışında hatırlıyor musunuz?
— 50'lerden önce yani Demokrat Parti iktidara gelmeden önce gitmişti. Galiba otuz yıldan fazla dışarıda kaldı. Yurda dönüş işini Burhan Felek halledecekti ama haber yapacağız diye *Hürriyet, Hürriyet*'te de Orhan Erkanlı engelledi bu işi.

— Siz ne konuştunuz Zekeriya Sertel'le?
— "Hocam bu anıları yayımlayalım fakat bu böyle olmaz. Bunu isterseniz dizi yapalım. Üçer sayfaya, üçer buçuk sayfaya bölelim bunu, bağlantı cümlelerini kurayım, size getireyim, siz görün. Bu, roman gibi yayımlanmaz. Bunu bizim gazetecilik tekniğine uygun olarak bölüm bölüm yapalım. Ama bütünlüğünü de bozmayalım" dedim. Zekeriya Bey de, "Tamam oğlum yap" dedi. Ondan sonra hiç unutmadığım bir şey söyledi: "Bana bak yahu, bu teröre karşı neden bir şey yapmıyorlar, hükümet niye buna müsaade ediyor" dedi. Ben de şaşırarak, "Ne müsaadesi Hocam" dedim. "Mahsus yapıyorlar, 'Herkes ortaya çıksın. Ondan sonra toparlayalım' diyorlar. Ben bilirim bu işleri" dedi. İki ay sonra da 12 Mart geldi. Zekeriya Sertel, yaşadığı son derece mütevazı hayatın ortasında, memlekette ne olup bittiğiyle ilgileniyordu sürekli. Eski tüfek derler ya, tam bir eski tüfekti işte.

— Anılara bir para ödediniz herhalde?
— Zekeriya Sertel elli bin lira istedi anıları için. Bizimkiler cimrilik yaptı elli bin lira lafını duyunca. Ben de, "Yahu ayıptır, elli bin liranın lafı mı olur, verelim" dedim. Elli bin lira o günün şartları içinde düşünüldüğünde iyi paraydı. Çünkü benim aylığım elli bin lira değildi.

— Nasıl karşılandı dizinin ilk bölümleri?

— Tabii ilk günler gayet iyi, parlak gitti. Nâzım Hikmet'i eleştirdiği bölümler özellikle dikkat çekiciydi. Mesela, koğuşa bir teneke kömür geliyor. Nâzım bunun hepsine el koyuyor. "Yahu üstat bunu bölüşelim" diyorlar. Nâzım ise, "Bölüşmem" diye teklifi reddediyor. Bunlar yayımlanınca, dördüncü gün, Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) sesi olarak yayın yapan Bizim Radyo devreye girdi ve Zekeriya Sertel'in aleyhinde, içinde bol bol "satılmış, hain" gibi sıfatlar geçen yayınlar yapmaya başladı. Bu yayınların hemen arkasından da *Milliyet* mektup bombardımanına uğradı. Bizim Radyo ne demişse, aynen yazıp bize gönderiyorlardı. Belli ki örgüt yapıyordu bunu. O zamanlar Aziz Nesin de Yazarlar Sendikası Başkanı'ydı. Nâzım Hikmet'i eleştirdiği için Zekeriya Sertel'i sendikadan attılar. Zekeriya Bey sendikadan atılınca, Aziz Bey bir açıklama yaptı ve, "Ben çiftlikteydim, benim haberim yoktu" dedi.

— *Allah Allah...*
— Türkiye bu. Ben bunları hoşgörü ile karşılıyorum. 12 Mart'a ilk destek de DİSK'ten geldi. Çünkü, muhtıranın 9 Mart kadrosu tarafından verildiğini sanıyorlardı. DİSK bir destek bildirisi yayımladı. Sonra durum anlaşıldı ama iş işten geçmiş oldu. Netice itibarıyla, Zekeriya Sertel dizisi büyük ilgi gördü, büyük tiraj yaptı ve bir o kadar da saldırılara hedef oldu.

— *Kaç gün sürdü?*
— Yirmi gün sürdü. Sonra kitabı da basıldı zaten.

— *Abdi İpekçi herhangi bir rahatsızlık duydu mu dizinin yayınından ya da gazete içinde rahatsız olanlar var mıydı?*
— Gazete içinde rahatsız olanlar vardı ama Abdi Bey rahatsız değildi. Rahatsızlık duyacak olsa diziyi yayımlamazdı. Dizi boyunca Zekeriya Sertel, Halet Çambel Hanım'ın müştemilatında kaldı. Ben çok giderdim ona, özellikle hem yazı dizisini, hem de memleketin halini nasıl gördüğünü konuşmak için giderdim.

— Yaşadıkları için pişmanlık duyuyor muydu Zekeriya Sertel?

— Zekeriya Bey komünist değildi, karısı Sabiha Sertel komünistti. Zekeriya Bey de karısına uymuştu. Hüseyin Cahit'in "Kızıl Dudu" dediği, Sabiha Sertel'di. Sabiha Hanım, Selanik ailelerinin dışarıya verdikleri ilk kızdı. Çünkü, Zekeriya Bey Selanikli değildi. Zekeriya Bey'in Sovyetler Birliği ile de arası pek hoş değildi. Hoş olsaydı, zaten öyle oradan oraya sürülmezlerdi. Zekeriya Bey biraz sistemin, devletin ve karısının kurbanı olmuştur.

ONUNCU BÖLÜM

Abdi İpekçi Cinayeti

Aşağıdan telefon ettiler, "Erol Simavi geldi" dediler. "Biri refakat etsin, yukarıya çıkartsın" dedim. O da bir yerde yemekteymiş, orada haber almış, yemeği bırakmış ve koşup gazeteye gelmiş. Yukarı çıkıp da bizim o şaşkın halimizi görünce, hiç unutmam, "Ulan Abdi'nin ruhunu şâd edin. Gazeteyi çıkartmanız lazım, dalga geçmeyin" dedi.

Milliyet
Halk Gazetesi
Evine giderken silahlı saldırıya uğrayan
ABDİ İPEKÇİ ÖLDÜRÜLDÜ
KURŞUNUN KIRDIĞI KALEMİ
SALDIRI HER YERDE KINANDI
İRAN'DA BEKLENENLER
DİĞER HABERLER
14 yıllık sürgünden dönen Humeyni İran'da

— *Abdi Bey'in vurulduğunu nasıl haber aldınız siz?*
— O gün, Abdi Bey Ankara'daydı, akşamüzeri gelecekti, telefon etti: "Bekleyin ben geliyorum" dedi. "Peki" dedik, bekledik. Akşamüstü saat dört uçağı ile geldi, lacivert kıyafetleri üstündeydi. Spor değildi, resmiydi. "Ne var ne yok" dedi. Anlattım kendisine. Elinde pembe bir dosya vardı, ona bakıyordum ben. "Yahu, bir kaçakçılık işi söylemiştim sana, ne oldu" diye sordu. "İşte organize etmeye çalışıyoruz" dedim. Bir bakanın adını verdi. Ecevit, hükümeti kurmuştu ya o zaman, Abdi Bey Ecevit kurdu diye desteklemişti hükümeti. Bence siyasi ahlaka tamamen aykırıydı hükümetin kurulma biçimi. Adamları karşı partiden alıyorsun, bakanlık vaadiyle güvenoyuna gidiyorsun ve hükümeti düşürüyorsun. Ben bunu desteklemedim. Neyse, hükümetin bir bakanının adını verdi Abdi Bey. Herkes o ismi konuşuyor ama ne olduğunu bilmiyoruz.

— *Sonra?*
— Sonra gazete ile ilgili bir şeyler konuştuk. "Şunu büyütün, bunu küçültün" gibi şeyler. Arkasından, "Ben gece Ercüment'teyim, haberin olsun" dedi. "Peki" dedim. Turhan'la da (Aytul) konuştu sanıyorum. Sonra hep beraber çıktık.

— *Turhan Aytul ne yapıyordu* Milliyet'*te?*
— Turhan, gazetenin önemli adamlarındandı. Tek başına yürütürdü bütün gazeteyi. İzinsiz çalıştığı için Abdi Bey'in daha çok hoşuna giderdi. Neyse, kapıda ayrıldık, ben de arabaya bindim, eve geldim. 1 Şubat 1979. O zaman işte akşamcılık merakımız var. Bir kadeh içtim, ikinci kadehimi bitirmek üzereyim, telefon çaldı. Eşim Meral gitti, telefona baktı. "Sera-

cettin arıyor" dedi. Seracettin Zıddıoğlu, gece servisinde çalışan bir arkadaş. Gittim ama telefonda hiçbir ses yok. Biraz sonra bir telefon daha, "Ağabey ben polis kumandadan Haşmet" dedi. "Abdi İpekçi'yi vurmuşlar."

— *Polis kumanda ne demek?*
— Polis kumanda merkezi var ya, şimdiki 155 gibi. Bizim gazete onu ayarlamıştı. "Abdi İpekçi'yi vurmuşlar. Şişli Etfal Hastanesi'ne kaldırmışlar" dedi. Öyle kalakaldım. Meral, "Ne oluyor" dedi. "Abdi İpekçi'yi vurmuşlar" dedim. Sonra gazeteyi aradım, meşgul çıktı. Patronu arayayım dedim, Ercüment Bey'i aradım. "Haberiniz var mı" dedim. "Neden" dedi, Arnavutköy'de oturuyordu o zaman. "Abdi İpekçi'yi vurmuşlar" dedim. "Yapma ya" dedi. Arkasından da, "Gazeteye telefon et, bana bir araba yollasınlar" dedi. Çağır bir taksi git, değil mi? Gazeteye telefon ettim, bu sefer meşgul değildi telefon. Arabayı söyledim ve ben de Şişli Etfal Hastanesi'ne gittim. Baktım, Sibel Hanım (İpekçi) orada ağlıyor. Ben daldım içeri. Doktor, "Ex" dedi. Abdi İpekçi ölmüştü. Dışarı çıktım. Anlamışlardı zaten öldüğünü.

— *Ailesinden ve sizden başka kimse yok muydu?*
— İşte o sırada Turhan geldi. "Saat başı arıyorlar ne yapacağız, ne edeceğiz" dedi. "Kalk gidelim gazeteye. Abdi İpekçi böyle zamanlarda gazetenin çıkmasını isterdi. Bu gazetenin böyle bir günde çıkması lazım" dedim. Hastaneden ayrılıp gazeteye geldik ama yazı yazacak halimiz yok, daha doğrusu ne yazacağımızı, ne yapacağımızı bilmiyoruz. Ortalık karmakarışık, giren çıkan, tam bir curcuna. Önce yazı işlerini boşaltarak düzeni sağladık. Derken, aşağıdan telefon ettiler, "Erol Simavi geldi" dediler. "Biri refakat etsin, yukarıya çıkartsın" dedim. O da bir yerde yemekteymiş, orada haber almış, yemeği bırakmış ve koşup gazeteye gelmiş. Yukarı çıkıp da bizim o şaşkın halimizi görünce, hiç unutmam, "Ulan Abdi'nin ruhunu şâd edin. Gazeteyi çıkartmanız lazım, dalga geçmeyin" dedi. Bizi motive etti yani şimdiki moda deyimle.

O sırada Humeyni de İran'a dönmüş yani tuhaf bir gün. Derken, Erol Bey gitti, Ercüment Bey geldi.

— *Ercüment Karacan hastaneye gelmedi mi?*
— Geldi. İşte Cağaloğlu'ndan Arnavutköy'e bir araba gitti, Ercüment Bey'i önce hastaneye götürdü, sonra da gazeteye getirdi.

— *Erol Bey dayanışma için mi gelmişti?*
— Hem dayanışma, hem de moral için. Bir de, "Ertesi gün siyah başlıklarla çıkalım" dedi. Sonra bu teklifini Ercüment Bey'e de söylemiş. Ercüment Bey pek sıcak karşılamadı teklifi, tereddüt etti. "Başka kimse yapmaz da, sadece biz yaparsak rezil oluruz" diye endişeleniyordu. Neticede herkes yaptı ve ertesi gün bütün gazeteler siyah başlıkla çıktı. Cenazeye ise Ecevit de geldi, Demirel de geldi. Gelmeyen kimse kalmadı zaten. Cenazeden sonra döndük geldik gazeteye ve kendimizi iktidar kavgasının içinde bulduk.

— *Peki, Abdi Bey tehdit alıyor muydu?*
— Tehdit alıyordu ama telefonla yapılan tehditlerdi bunlar. Pek ciddi bir tehdit olduğunu sanmıyorum.

— *Elinde gördüğünüz pembe dosya yüzünden öldürülmüş olabilir mi?*
— Olabilir. Bilmiyoruz ki. Bu yorumları yapıyoruz hepimiz ama ne derece doğrudur, bilmiyoruz. O iş aydınlanmış değildir. Mehmet Ali Ağca vurdu dediler ama bence başkaları da vurmuş olabilir.

— *Öyle mi diyorsunuz?*
— Vallahi kendimden şüpheli değilim ama o işten şüpheliyim. Abdi İpekçi'nin meşhur bir defteri vardı. O defter cinayetten sonra veya önce, birdenbire kayboldu ortadan. Abdi Bey'in sekreterinin bir defteri vardı, o da aynı şekilde birdenbire kayboldu. Neden kayboldu bu defterler?

— *Ölümünden sonra mı kayboldu?*
— Evet. Arandı ama bulunamadı. Bana kalırsa, cinayeti tasarlayanların gazetenin içinde adamı vardı herhalde. Yoksa Abdi Bey'in havaalanından geliş veya eve gitmek üzere çıkış saatini nasıl haber vereceklerdi? Abdi İpekçi çıkıyor gazeteden, o zaman cep telefonu filan da yok ki, "Gazeteden ayrıldı" diye karşı tarafa haber verebilesin. Bu nasıl başarılı bir plansa, evine giden sokakta öldürülüyor Abdi Bey. Bu kadar ayrıntılı bir istihbarat nasıl kuruldu? Ya gazetenin içinden birisi yardımcı oldu ya da gazetenin karşısında bekleyen birisi vardı. Yani bu işte bir iş var hâlâ.

— *Bu defter meselesi araştırıldı mı?*
— Tabii ki araştırıldı. Araştırılmadık hiçbir şey kalmadı ama hiçbir şey de çıkmadı. Ya çıkarılmak istenilmedi ya da çıkmadı. Mesela Mehmet Ali Ağca yakalandıktan sonra polis bir kez daha sorgulamak için geri istedi. Belli ki yeni delillere filan ulaşmışlardı. Ama artık nedense askerler geri vermedi Ağca'yı. Sonra da kaçtı gitti.

— *Askerler neden izin vermedi?*
— Valla bilmem. Tutuklandıktan sonra yeniden sorgu için izin vermediler. Mehmet Ali Ağca zaten daha önce kaçacakmış. İçeriye silah soktukları filan çıktı meydana. İşte o duruşmada Mehmet Ali Ağca, "Beni buraya gönderenleri açıklarım" dedi. Ondan sonra da kaçırıldı. Onun için o iş aydınlanmış değildir.

— *Sizin kanaatiniz nedir?*
— Benim kanaatim, Abdi İpekçi öldürüldü, ama ben hâlâ, "Kesin olarak katil Mehmet Ali Ağca'dır" diyemiyorum. Belki de başkası öldürdü.

— *Bunu polise de söylediniz mi?*
— Ben bunu bütün ifadelerimde söyledim, "Kanaatimin kesin olmadığını, Mehmet Ali Ağca'nın katil olmayabilece-

ğini ama bu işin içinde olduğunu, en azından yanında bir başkasının da olabileceğini" söyledim. Çünkü bir şahit vardı ortalıkta ve o şahit polis tarafından saklanmıştı. O bakımdan ben o iş için kesin olarak bir şey söyleyemiyorum. Mehmet Ali Ağca kaçırıldıktan sonra, sıkıyönetim komutanı, "Mehmet Ali Ağca kaçmadı, kaçırıldı. Türk kamuoyu bunu bilir ki, Türk ordusunun personel kaynağı da Türk halkıdır, Türk milletidir" dedi. Bunların hepsi manidar laflardı. Bilmiyorum belki benimki paranoya.

— *Abdi İpekçi'nin öldürüldüğü gün* Milliyet'*te iktidar kavgasının başladığını söylediniz. Neydi bu iktidar kavgası?*
— Abdi İpekçi öldürüldü, iktidar kavgası başladı. Şimdi o gün Abdi İpekçi'ye Şişli Etfal Hastanesi'ne gittik. Abdi İpekçi'nin öldüğünü öğrendikten sonra Deli Turhan'la bir süre sonra gazeteye döndük. Hemen şunu belirteyim ki ben onun duygularını az çok biliyordum. Öte yandan, ikimiz de karakter olarak hiçbir zaman anlaşabilecek bir yapıda değildik. O, kendisine "deli" denildiği zaman bununla iftihar ediyordu. Ben ise, "Aman bana kimse deli demesin" diye uğraşıyordum. Böyle temel farklarımız vardı.

— *Ne konuştunuz gazeteye dönerken?*
— Ben Turhan Aytul'a aynen şunu dedim: "Bak, Abdi İpekçi uzun seyahatlere çıkardı. Bir ay, bir buçuk ay gittiği olurdu ve gazeteyi bize bırakırdı. Yine öyle yapalım, Abdi Bey seyahatteymiş gibi düşünelim. Bir süre böyle çalışalım. Bir süre sonra, ki o süreyi patron bilir, böyle devam etmesini kabul ederse eder, etmezse etmez. Ondan sonra der ki, 'Yok kardeşim sizinle olmuyor' veyahut, 'Hasan seninle olmuyor, Turhan seninle olmuyor,' der ve kararını verir."

— *Turhan Aytul ne cevap verdi sizin bu teklifinize?*
— Bana, "Patronla konuşmayı ben yapacağım" dedi. Ben de, "Yap, ne olacak" dedim.

— *Onun görevi neydi?*
— Turhan Aytul gazetenin teknik sekreteriydi. Ama aslında gazetenin hamalıydı, daha doğrusu Abdi İpekçi'nin hamalıydı. Ne izin yapardı, ne de başka bir şey. İşte böyle bir kafa. Ama tekniği çok kuvvetliydi, önsezisi olan bir adamdı. Allah rahmet eylesin, öldü. Öldüğünde dargındık zaten. Geldik gazeteye. İki gün bekleyin değil mi, hayır, Abdi İpekçi'nin ölümünün ertesi günü iktidar kavgasını başlattılar. Önce Ankaralılar geldi, Mümtaz Soysal, Örsan Öymen, Orhan Tokatlı filan kalkıp Ankara'dan geldi. Bir taraftan Refik Erduran'ın ismi geçiyor. Bir akşam, gazetede, birdenbire herkes ortadan kayboldu. "Ulan ne oldu, nereye gittiler?" Haber geldi tabii Kumkapı'da bir meyhanede toplantıya gitmişler. Çok klasik Babıâli taktikleridir bunlar. Bir, üç, beş derken ben rahatsız olmaya başladım.

— *Sizin etrafınızda kimse yok muydu bu arada?*
— Vardı canım, etrafta pek çok arkadaş vardı ama ben böyle bir iktidar kavgasının içine girmeyi hiç istemiyorum, bana göre değil böyle işler. Sonra bir gün Ercüment Bey'e çıktım ve dedim ki, "Bakın, böyle böyle işler oluyor ve bunlar gazetenin geleceği için hiç de hayra alamet gelişmeler değil. Ben şunu teklif ediyorum; bir yıl Abdi İpekçi ölmemiş gibi davranalım. Bir yıldan sonra duruma bakarsınız, gazetenin yönetimini tespit edersiniz, tayin edersiniz." Ercüment Karacan beni dinlemedi bile. Abdi İpekçi sağ iken, genellikle bazı zirve toplantıları yapılırdı. Dört kişi olurduk: Abdi İpekçi, ben, Turhan Aytul ve Ercüment Karacan. O toplantılarda Ercüment Karacan, *Milliyet*'in "çok erkek gazetesi" olduğunu söyler, "kadına yani magazine dönelim" derdi. Ama Abdi İpekçi bunları kabul etmezdi. Neticede ben de Abdi İpekçi gibi düşünürdüm. O toplantılarda Abdi İpekçi'nin oyu her zaman iki oy kabul edilirdi. Bir de ben katıldım mı üç ederdi. Teklif geri çevrilirdi.

— *O konuşmadan sonra Ercüment Bey ne dedi?*
— Şu anda bende bir iz bırakmadığına göre, "Evet öyle yapalım" demedi herhalde, deseydi aklımda kalırdı.

— Siz, o sırada aynı zamanda Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu üyesisiniz...

— Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu üyesiyim. Bir gün bir yönetim kurulu toplantısından çıktık. Burhan Felek, Nezih Demirkent filan. Nezih Demirkent *Hürriyet*'te o sıralar, benim de çok eski arkadaşım. Ta spor muhabirliği yaptığımız yıllardan tanışıyoruz. Nezih bana, "Bana bak, sen *Milliyet*'te rahatsızsın galiba" dedi. Nezih bu işleri çok iyi bilir, nerede ne olduğunu hemen anlardı. "Evet, rahatsızım, gazete çorbaya dönecek bu gidişle" dedim. O da bana doğrudan, "*Hürriyet*'e gelir misin" diye sordu. "Yahudi'ye sormuşlar cehenneme girer misin diye, o da kaç para demiş" diye espri yaptım ben de. Bir sonraki gün, beni gazeteden aradı Nezih, Erol Bey'le (Simavi) konuşmuş. Erol Bey de, "Allah ne güzel, en istediğim şey oluyor" diye sevinmiş. "Konuşalım bakalım" dedim.

— Abdi Bey'in ölümünden ne kadar sonra oluyor bunlar?

— Bir hafta, on gün sonra.

— Öyle mi, o kadar kısa sürede yani...

— Tabii tabii. Abdi Bey 1 Şubat'ta öldürüldü, ben 20 Nisan'da filan ayrıldım. Çünkü *Milliyet*'te işler giderek tatsızlaşıyordu.

— Neler oluyordu mesela?

— Mesela, Turhan Aytul kendine göre sayfalar yapıyor, kendine göre o sayfaları dolduruyor. Gazetede her köşede dedikodu yapılıyor, "Bakalım Turhan ne zaman idareyi eline alacak" gibi laflar geliyor bana, duyuyorum. Sağ olsunlar, Tufan (Türenç) olsun, Doğan (Heper) olsun, Azer (Bortaçina) olsun bana karşı herhangi bir olumsuz davranış içinde değiller kesinlikle. Ama içerideki gerginlik de elle tutulur halde. Ben sıkıldım iyice. Bu tip mücadelelerin, böyle kişisel kavgaların adamı değilim ben. Bir taraftan da Erol Bey, "Gel artık" diye bastırıyor.

— Peki Ercüment Karacan olup biteni seyretmekle mi yetiniyor, müdahale filan etmiyor mu?
— Bir şey yaptığı yoktu. Bütün bunlardan sonra ben Ercüment Bey'e gidip, olup biteni anlattım ve, "Bakın bu gazete böyle devam ederse ben giderim. Ben gazeteye nelerin girdiğini ancak gazete basıldıktan sonra veya ertesi sabah görebiliyorum. Ben bunlara gelemem. Bir gazete takım ruhu ile çıkar, böyle gazete olmaz" dedim. Ercüment Bey de, o klasik sözleri söyledi doğal olarak ve, "Böyle şey olmaz, bir yere gidemezsin" diye itiraz etti. Ama somut bir şey de söylediği yoktu.

— Bu arada Erol Simavi ile görüşmüş müydünüz?
— Ben şahsen görüşmedim ama Erol Bey'in hazır olduğunu biliyorum. Erol Bey Bodrum'daydı çünkü. Her neyse, Ercüment Bey çok kızdı bana. O akşam evine çağırdı beni, benimle birlikte Namık Sevik ile Sami Kohen'i de çağırdı.

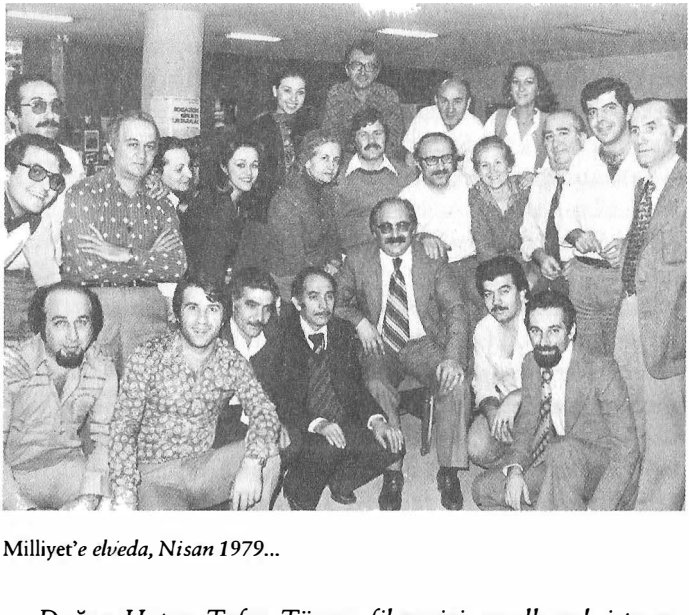
— Ne istiyor sizden?
— Oturduk, konuştuk. Ben, "Hayır, ben gideceğim. Siz bana herhangi bir ışık vermiyorsunuz. Ben size diyorum ki bu gazete bu şekilde çıkmaz. Siz de, 'Sen haklısın' veyahut da, 'Tedbir alacağım, şunu yapacağım, bunu yapacağım' demiyorsunuz. Tam tersine, benim itiraz ettiğim, bugünkü gidişatı tasvip ediyorsunuz. Zaten gazeteyi Turhan'a teslim etmiş durumdasınız. Ben orada mostralık olarak oturmam" dedim. Çok kızdı, "Bak, şimdi açarım Erol'a telefon, seni Babıâli'de hiçbir yerde çalıştırmam" dedi. Ben de, "Yaparsınız elbette ama ben Optima marka daktilomu alıp adliyenin kapısına gider, arzuhalcilik yaparım. Onlardan da daha iyi yaparım arzuhalciliği. Ben gideceğim, kafama koydum. Çünkü bu benim için onur kırıcı bir durum. Durmam ben" dedim. İşte o sırada Sami Kohen'i araya soktu, şunu yaptı, bunu yaptı. Ben kararlı davrandım ve, "Gideceğim" dedim. Çünkü hakikaten sıkılmıştım artık. Her gün bir hadise oluyordu. İnsan bir işe giderken, "Allah kahretsin" diyerek git-

memeli. Ben yıllarca gecemi gündüzümü vermiştim *Milliyet*'e, yirmi iki yıl boyunca her sabah coşkuyla koşarak gitmiştim. Ama artık ayaklarım geri geri gidiyordu ve daha fazla uzatmanın anlamı kalmamıştı bana göre.

— İnsanın yirmi iki yıl emek verdiği bir kurumdan ayrılması o kadar kolay olmasa gerek. "Gideceğim" derken, orada geçirdiğiniz bu yirmi iki yılın muhasebesini de yapmış mıydınız?
— Ben çok fevri bir adam değilimdir ama bir karar verdikten sonra da ondan çok zor dönerim. Bu arada, Ercüment Karacan ile aramızda da bir hadise geçti. O da beni çok üzmüştü o zaman. Şimdi belki üzülmem... Bizim "Avanta Kemal" dediğimiz Kemal Bağbey isminde bir arkadaşımız vardı. Dizgide çalışıyordu, Babıâli'nin en eski ustalarındandı. Kemal bir ay içinde öldü gitti. Aksaray'da Valide Sultan Camii'nden pazar günü cenazeyi kaldırdık. İktidar kavgasının en yoğun günlerini yaşadıkları için *Milliyet* yönetiminden bir kişi bile katılmamıştı cenazeye. Çiçek göndermişler mi, göndermemişler mi onu da bilmiyorum ve hatırlamıyorum da. Bu beni çok üzdü.

— Genel bakış açısı mıydı bu?
— Biz gazete olarak sosyal adalet, işçi hakları gibi konularda yazılar yazıyoruz, yayınlar yapıyoruz. Gazete, sosyal demokrat bir politika izliyor ve bunun sonucunda doğal olarak işçiden yana. Bir gün odasında bana, "Bak şunlara, bu herifler için mi mücadele ediyorsunuz" dedi.

— Babıâli nasıl karşıladı Milliyet*'ten ayrılmanızı?*
— Kıyamet koptu. Mesela Yalçın Küçük yazı yazmış, Amerikan uşağı olduğumu, Amerikan uşağı olduğum için Amerikalılardan para alarak *Hürriyet*'e geçtiğimi yazmış. Ayrılacağım kesinleşince, arkadaşlar, "Bir veda yemeği verelim" dediler.

Milliyet'*e elveda, Nisan 1979...*

— *Doğan Heper, Tufan Türenç filan sizi engellemek istemediler mi?*

— Hepsi engellemek istiyor, ama ben hepsine, "En ufak bir şey yapmayacaksınız. Olduğunuz gibi çalışacaksınız. Ben size hiçbir şey vaat etmiyorum. Benim peşime takılıp gelmeyin. Ben zaten böyle huruç hareketlerini sevmem. 'Ben gidersem peşimden on kişi gelir' filan gibi lafları hiç sevmem" dedim. Neyse, yirmi iki yıl *Milliyet*'te çalışmışım ben, arkadaşlar bir yemek verdiler. Yemek de tam bizim şanımıza uygundu, köprü altındaki balıkçıda silahlar patladı o gece.

— *Niye?*

— Sağ olsun, Ergin Konuksever filan inzibatlarla dalaştılar. Sıkıyönetim var ya. Karakollar marakollar derken hayli maceralı bir veda yemeği oldu. Tabii bir de anlatmam gereken çelik yelek meselesi var.

— Çelik yelek meselesi mi, nedir o?
— Bu çelik yelek meselesi son derece önemlidir. O dönemde Babıâli günlerce bunu konuşmuştu. Efendim hadise şu: Ben ayrılma kararımı verdim, en sonunda eşyalarımı filan topluyorum. Rahmetli Nurettin Demirkol haber yollamış. "Üzerindeki çelik yeleği versin" demiş.

— Nurettin Demirkol'un görevi neydi?
— Müessese müdürü. Sözünü ettiği çelik yeleğin hikâyesi de şu: Abdi İpekçi öldürüldükten sonra bizi de korumaya aldılar. Benim pek inandığım bir şey yoktur bu hususta. Adam beni öldürmeyi kafaya koymuşsa, nasıl olsa öldürür. Öyle korumaların veya çelik yeleğin buna engel olacağını sanmıyorum. Ama Emniyet Müdürlüğü öyle uygun gördü. Bana da bir çelik yelek verdiler. Kurşun geçirmez filan diyorlar ama benim umrumda değil. Ben çelik yeleği aldım, birkaç kez taktıktan sonra eve bıraktım. Evde duruyordu. Nurettin Demirkol işte bu çelik yeleği istiyordu benden. Bu da apaçık şu anlama geliyordu benim kanaatime göre: "Hasan Pulur'un canı, *Milliyet*'te çalıştıkça korunur. *Milliyet*'ten ayrıldıktan sonra açsın sinesini kurşunlara, millet istediği kadar ateş etsin." Bu da Babıâli'nin ilginç ve acımasız bir tarafıdır.

— Belki de bu tür olaylar yüzünden bir türlü meslek haline gelemiyor gazetecilik. İnsanlar bu kadar kırılınca pek çok şeyi de gözden çıkartıyorlar galiba...
— Anlattım ya, Mete Akyol'u işten çıkartırken kartını iptal ettiler. Halbuki insanca, "güle güle" diyebilirsin. Aynı şekilde, benden çelik yeleği başka türlü alabilirsin, başka türlü isteyebilirsin. Benim çelik yelek koleksiyonu yapacak halim yok ya. Herhalde getirir verirdim. Yirmi iki sene o müessesede çalışmış zaten bu adam. Yirmi iki sene emek vermiş. Tabii bu emeğin karşılığında ücretini almış, buna herhangi bir şey dediğim yok. Yok ama hiçbir zaman ücret ile emeğin aynı hizada durmadığını da biliyorum elbette. Bu tür hesaplara girersen, sekiz saatten sonra şapkanı alıp gidersin. Biz hiçbir

zaman öyle yapmadık tabii ki. Gerektiği zaman on saat, on iki saat, on beş saat çalıştık. Bütün bunları bırak da, Hasan Pulur yirmi iki sene seni temsil etmiş, sana yazı işleri müdürlüğü yapmış bir adam. Ayrılırken nasıl böyle kaba davranırsın kendisine? Bu, en başta kendi müessesene karşı saygısızlıktır.

— *Ercüment Karacan'ın haberi var mıydı bundan?*
— Ercüment Bey'in bu konuda bilgisi var mıydı, yok muydu bilemem. Ama herhalde söylemişlerdir ona da.

— *Erol Simavi ile ne zaman görüştünüz?*
— Ben *Hürriyet*'e girdim, bir hafta sonra Erol Bey Bodrum'dan döndü.

— *Erol Bey ile görüşmeden mi başladınız* Hürriyet'*te?*
— Telefonla konuşuyorduk. Erol Bey'e biz, "Ağabey" derdik. Bizden iki yaş büyüktü çünkü. *Hürriyet*'e geçtikten sonra, "Ağabey" demeyi bıraktım. O sırada bana bir telgraf göndermişti Erol Bey, hâlâ durur: "Camiamıza hoş geldin. İnşallah camiye de birlikte gideriz" diyordu telgrafta.

— *Böyle esprileri var mıydı Erol Bey'in?*
— Vardır vardır. Bir de üstelik bana transfer verdi. O zamanki parayla yepyeni, gıcır gıcır bir on lira, üstü imzalı, o da duruyor. O da transferim. Nezih (Demirkent) beş kuruş vermezdi, kerata. *Hürriyet*'te başladık ama başlamadan önce eşten, dosttan, tanıdıklardan, okurlardan dosyalar dolusu mektup geldi. "Nasıl *Hürriyet*'e geçersin" diye sorguya çekiyorlar bizi.

— *Niye?*
— *Milliyet* okurları *Hürriyet*'e geçmemi istemiyordu çünkü. Ayrıca *Hürriyet*'i magazin gazetesi gibi görüyorlardı. Hakikaten de *Hürriyet* o zaman şimdiki *Hürriyet* gibi değildi, daha çok magazin ağırlıklı bir gazeteydi. Bir ara *Hürriyet*'te

benden başka yazar kalmamıştı zaten. Ama daha önce anlatmam gereken bir şey var. *Milliyet*'le ilgili bir de tazminat meselesi yaşadım ben. Yasaya göre benim tazminat almam lazım.

— *Elbette tam yirmi iki yıl çalışmışsınız...*
— Öyle ama benim yirmi iki yıllık tazminatımı, tabiri caizse tam anlamıyla piç ettiler. Ercüment Bey'in talimatıyla tam sekiz taksitte ödediler tazminatımı ve ben o paranın hiçbir hayrını görmedim. Yirmi iki senemizi sokağa atmış olduk böylece. Ercüment Bey de aklı sıra beni cezalandırmış oldu. Onun zihniyetini bildiğim için bana tazminatımı sekiz taksitte ödemesini pek yadırgamadım. Ben yine de kimseyle kavga etmeden ayrıldım. Bir tek ilke koymuştum kendime: Yirmi iki yılımı verdiğim, muhabirlikten yazı işleri müdürlüğüne kadar geldiğim, köşe yazarı olduğum gazetem hakkında en ufak şey yazmam. Nezih'e de bunu söyledim, "Benden sakın böyle bir şey bekleme" dedim. Hiçbir şekilde *Milliyet* aleyhinde yazı yazmadım.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Gazetede Gezinen Generaller

Derken o zamanki 60. Tümen Komutanı Korgeneral Faruk Güventürk geldi. Elinde asası ile fiyakası gayet yerinde, çok da ateşli bir komutan üstelik. Doğrudan yazı işlerine doğru yürüdü ve gelip masanın kenarına oturdu. Biz bir anlam veremiyoruz, bakıyoruz sadece. Faruk Güventürk Paşa gayet rahat, "Bana bir çay söyleyin" dedi. Bir taraftan Talat Aydemir'le konuşuyordu, bir taraftan Cevdet Sunay'la. İki tarafı da idare etmeye çalışıyordu.

Bir zamanların pek ünlü generali Faruk Güventürk emekli olduktan sonra yine Milliyet*'te.*

— Sizin bir de Çetin Özek'le ilgili ilginç bir anınız vardı. Galiba o da Milliyet *döneminizde geçiyordu. O mesele neydi?*
— Yıl olarak hatırlamıyorum, gazeteyi bulmak kolaydır. Bir gün Abdi İpekçi beni çağırdı. Gittim odasına, baktım ki Çetin Özek ile rahmetli "Hocaların Hocası" Sulhi Dönmezer orada. Konuştuk, dediler ki, "Çetin Özek'in bir yazısı var. Şuna bir bak, beş günlük bir dizi çıkar mı?" Çetin Özek o sırada sıkıyönetim mahkemesi tarafından yargılanıyor. Hatta hakkındaki iddialardan biri de, "öğrencileri silahlı eyleme teşvik." Çetin Özek o konuşmayı yaptığı zaman bizim Tufan Türenç de oradaymış. O zaman Tufan Türenç muhabir ve fakültede öğrenci galiba. Yazmış haberi ve yayımlanmış. Şimdi Sulhi Hoca, eski öğrencisini kurtarmak istiyor. Bunun için Çetin Özek'e bir yazı yazdırmışlar. Tamamen Sulhi Hoca'nın kitabını kaynak göstererek, kendisinin komünist olmadığını açıklayan bir yazı ve bundan beş günlük bir yazı dizisi istiyorlar. Sulhi Hoca ve Çetin Özek gittikten sonra ben Abdi İpekçi'ye, "Bu ayıp. Bu çocuklar nasıl ayaklandı, nasıl teşvik edildi" dedim. Abdi Bey de, "Biliyorum ama Sulhi Hoca çok ısrar ediyor" dedi. O da severdi Sulhi Hoca'yı, ben de çok severdim. Sonra Abdi Bey telefon etti, "Ya uzatma, bunu yayımlayalım, Çetin Özek'i kurtaralım" dedi. Bunun üzerine biz de yayımladık. Ya üç günlük ya beş günlük bir dizi oldu. Çetin Özek bir süre sonra geldi, yazının telif ücretini de aldı. Bunun da şahidi vardır.

— Tufan Ağabeyin yazısı üzerine mi oluyor bütün bunlar?
— Tufan'ın haberinde yer alan sözleri söyleyemeyeceğini ispat etmek için bu yazıyı koyuyor ortaya, yani, "Benim asıl fikriyatım budur" demek istiyor. Benim unutamadığım olaylardan birisidir bu.

— Siz o dönemi gayet iyi biliyorsunuz. Teşvik ediyor muydu hocalar gerçekten öğrencileri, en azından bir kısmı?
— Deli misin, etmez olurlar mı? Öyle asistanlar vardı ki çocukların önünde gidiyorlardı.

— Kimlerdi mesela?
— İsim isim söyleniyordu ama ben burada isim vermek istemem. Herkes tanıyordu onları ve her yerde de konuşuluyordu bu. Öğrencileri teşvik ettikleri su götürmez bir şeydi.

— Ama olan öğrencilere oldu...
— Tabii ki olan öğrencilere oldu. O çocuklar bu ülkenin namuslu, dürüst, vatansever çocuklarıydı. Kimi öldürüldü, kimi yaralandı, kimi hapishanede çürüdü. İçlerinden birkaç tanesi kendini liberal reklamcı yaptı ve kurtardı. Bunlar ayıp değil, insan değişebilir ama değişince eski arkadaşlarına, yoldaşlarına saldırmak... İşte bu ayıp.

— Onları teşvik eden hocalara hiçbir şey olmadı, öyle mi?
— Hayır, hiçbir şey olmadı. Önlerine düşenlere, akıl verenlere hiçbir şey olmadı. Hatta, Emniyet'ten birisi bana gelip şikâyet etmişti. "Bunların önünde biri var, her gün yürütüyor bu çocukları; önce onu alıyoruz ve getirip şubeye bırakıyoruz. Sabahleyin bakıyorum ki yerinde yeller esiyor. Bir gün, 'Nerede bu' diye müdüre sordum. Müdür de bana, 'Sen bu işlerle fazla uğraşma' dedi." Böyleydi o işler. Ne var ki, bunları ispat etmek mümkün değil. Ama ben, vicdanıma göre bunların böyle olduğunu biliyorum.

— 12 Mart, askerler arasında da bölünmeye yol açmıştı zaten.
— İşte 9 Mart - 12 Mart bölünmesidir o. Darbe 9 Mart'ta olsaydı radikaller gelecekti. 12 Mart'ı ise üst rütbeli komutanlar yaptı, yani bir miktar emir-komuta zinciri girdi devreye. Mesela Orgeneral Faruk Gürler için, "9 Mart'ın içindeyken dışında kaldı" denilirdi. Tam o sırada, 9 Mart'ın en

önemli isimlerinden birisi, Tümgeneral Celil Gürkan emekliye sevk edildi. Bunlar öyle birkaç gün içinde oluyor. Orhan Kabibay beni aradı. Kabibay iyi dostumdu benim. Askerin içinde, tanıdıklarım içinde kafasıyla ihtilal yapan veya ihtilalin geleceğini düşünen, ne olacağını daha önceden yazan çizen bir adamdı.

— Niye arıyor sizi Orhan Kabibay? Celil Gürkan için mi?
— Celil Gürkan için. "Celil benim sınıf arkadaşım, seninle konuşmak istiyor" dedi. "Gelmesin" diyecek halim yok ya, "Buyursun gelsin" dedim. Celil Gürkan da kalkıp evime geldi. Oturup konuştuk. Hiç öyle darbeydi, ihtilaldi gibi konulara girmedik. "Benim bir tercümem var. Acaba yayınlanabilir mi" dedi. Alıp baktım, filmi bile yapılmış bir hikâye anlatıyor. Sanırım James Stewart oynamıştı. İkinci Dünya Savaşı sırasında İngilizler, Almanları yanıltmak için İngiliz üniforması giydirilmiş bir subayı, Normandiya kıyılarına atıyorlar. Koluna da kelepçelenmiş vaziyette şu kilitli çantalardan vardır. Tabii Almanlar mal bulmuş magribi gibi atlıyorlar üzerine. Halbuki o çantada yanlış planlar bulunmaktadır. Ben bunu okuyunca, "Bunda yeni bir şey yok, filmi bile çekildi" dedim. Gürkan ısrar etti, "Ben rica ediyorum, bunu yayımlayın" dedi. Arada hatır var diye iki gün yayımladık. Bittikten sonra dayanamadım, "Yahu, ne alakası vardı, bunu niye yayımladık, niçin bu kadar ısrar ettiniz" diye sordum. Meğerse, ordudaki Celil Gürkan uzantılarını sindirmek için, "Celil Paşa öldürülmüş, Celil Paşa sürülmüş, Celil Paşa hapse atılmış" diye söylentiler çıkartılmış. Bu da kendi kadrosuna, kendisi gibi düşünenlere, "Bakın ben yaşıyorum, hatta tercüme bile yapıyorum" diye mesaj veriyor. Böyle de bir alet olmuşluğumuz vardır.

— 27 Mayıs'ta böyle şeyler yaşamış mıydınız?
— 27 Mayıs'ta değil de, daha sonra, 21 Mayıs'ta yaşadık benzer şeyler. 21 Mayıs, ikinci bir ayaklanmaydı. 22 Şubat'tan sonra telefonlar kesilmiş, konuşamıyoruz, haber ala-

mıyoruz, faks yok. Ancak teleksle haberleşiyoruz, sonra bir ara o da kesildi. Derken o zamanki Altmışıncı Tümen Komutanı Korgeneral Faruk Güventürk geldi. İşte böyle elinde asası ile falan fiyakası gayet yerinde, çok da ateşli bir komutan üstelik. Doğrudan yazı işlerine doğru yürüdü ve gelip masanın kenarına oturdu. Biz bir anlam veremiyoruz, bakıyoruz sadece. Faruk Güventürk Paşa gayet rahat, "Bana bir çay söyleyin" dedi. Bir taraftan Talat Aydemir'le konuşuyordu, bir taraftan Cevdet Sunay'la. İki tarafı da idare etmeye çalışıyordu. Baktı ki Talat Aydemir kaybediyor, hemen saf değiştirdi ve, "Tabii ya, bu devleti Talat'a mı vereceğiz" dedi ve kalkıp gitti.

— Peki, generallerin ne işi var gazetede Allah aşkına?
— O zamanlar gazetelerde subaylardan geçilmezdi. Özellikle, Faruk Güventürk filan gibi medyatik kumandanlar gazetelerden çıkmazlardı.

— İyi de Abdi Bey, "Batılı tarzda gazetecilik yapmak istiyorum" diyen bir insandı. Generallerin yazı işlerinde oturduğu bir gazete ne kadar Batılı olabilir ki?
— Ne yapsın, kapıya gelen adamı kovsun mu? Adam gelmiş, "Merhaba Abdi" diye giriyor içeriye...

— Bugün canı isteyen general, "Merhaba" diye girebiliyor mu gazetelere?
— Mesela bugün tümen komutanı kapıdan geçerken *Hürriyet*'e uğrasa, diyelim ki, bir yetkiliyle de tanışıklığı var. Ne diyeceksiniz, "Gelmesin" diyebilir misiniz?

— Randevu almadan gelemez herhalde.
— Canım gelir gelmez, belli olmaz onlar. Adam gelse ve, "Benim eski yedeksubayımdı, bir görüşeyim" dese, "Hayır" mı diyeceksiniz? 27 Mayıs'ta orduyla, subaylarla zaten çok iç içe girmişiz. Dostlarımız var, ahbaplarımız var. Hele 12 Mart'a giderken, daha da çoğaldı.

— Gazetecilerle askerler arasındaki bu tür ilişkiler, doğru bir şey mi sizce?
— Hayır, doğru olduğunu söylemiyorum. Ama o zaman ordu bir ölçüde siyasi parti gibiydi. Dolayısıyla, bu tür temaslar doğal karşılanıyordu.

— Herkes için geçerli miydi bu?
— Bence evet, o zaman öyleydi. Kimse bunun aksini inkâr edemez. Mesela Abdi İpekçi'nin ilk kitabı, Ömer Sami Coşar'la birlikte yazdığı, *27 Mayıs'ın İçyüzü* adlı kitaptır. O kitap, subay dostlarla konuşularak, pek çok şey onlardan öğrenilerek yazılmıştır. 27 Mayıs'tan sonra gazeteciler, ordunun bazı subaylarıyla çok yakın ilişkiye girdiler. Tabii ki hepsi böyle değildi ama belirli bir militan kadro vardı ve onlar gazetecilerden faydalanmaya çalışıyordu.

— Şimdi 2006'dayız. Hâlâ bu türden ilişkiler var mı gazetecilerle ordu mensupları arasında?
— Benim şu anda tanıdığım veya böyle bir ilişki kurduğum kimse yok. Başkasının var mı, yok mu, bilmiyorum. Ben tanımıyorum kimseyi. Ama 12 Mart öncesinde durum farklıydı. Öyle ki, tanıdığımız subaylara, "Müdahaleyi ne zaman yapacaksınız" diye sormaya başlamıştık. İçerideki subaylardan haber alıyorduk. Kim bunu saklıyorsa, yalan söylüyor demektir. Mesela, dediğim gibi, bizim Ankara Bürosu, 12 Mart Müdahalesi'ni yarım saat önceden öğrenmişti. Bu bir yana, askerlerin TRT'nin merdivenlerinden hangi saatte geçtiklerini bile öğrenmişti.

— Oradaki subaylardan öğreniyorlar...
— Elbette, başka kimden öğrenecekler ki? Mesela başta Musa Öğün Paşa vardı. 12 Mart Muhtırası'nı TRT'den okutan ekibin başıydı. Sonra Havacı General Kemal Tunuslu, bir de denizci vardı galiba. Yani biz 12 Mart'ı çoklarından önce biliyorduk. Musa Öğün Paşa ile herkesin ilişkisi çok iyiydi. Bizim Ankara Bürosu'nun da çok iyiydi. O sayede öğrenmişlerdi zaten.

— Musa Öğün daha sonra TRT Genel Müdürü oldu, değil mi?
— Evet, TRT Genel Müdürü oldu ve çok iyi işler yaptı. TRT'yi teknik olarak bu seviyeye o getirmiştir.

— TRT'ye muhtırayı getiren komutan, daha sonra o kuruma genel müdür yapılıyor. Burada bir mantıksızlık yok mu?
— Ama o işi iyi biliyordu Musa Öğün Paşa. Ayrıca bakmayın, askerler çok akıllı adamlardır.

— İyi de askerlerin faaliyet alanı ile gazetecilerin faaliyet alanı çok farklı değil mi?
— O dönemde bu alanlar çok fazla birbirinin içine girmişti.

— Durum böyle olunca 2006'da da bir gazetecinin kalkıp genelkurmay başkanına, "Biz sizden daha sert bir bildiri bekliyorduk" demesinde pek fazla şaşırtıcı bir taraf yok.
— Ama o sorunun mantığını Mehmet Y. Yılmaz da savundu, "Gazeteci böyle bir soru sorabilir" dedi.

— Sizin kanaatiniz nedir?
— Ben sormam öyle bir soru. En fazla, "Bu bildiride başka söyleyeceğiniz şeyler var mı" diye sorabilirim. Genelkurmay başkanının söylediğini yazmaya hakkım var benim. Ama benim ölçüme göre, benim gazetecilik anlayışıma göre, öyle bir soru sormaya hakkım yok. Gazetecilik ilkeleri açısından yok. Ben sormam ama o arkadaş sormuş. Ne yapalım? Özgürlük bu, demokrasi bu. Öyle hemen şikâyet yok! Hepiniz çok demokratsınız ya, katlanacaksınız...

— Askerlerle ilişkiler 12 Eylül'de de devam etti mi?
— Hayır, bu çapta devam etmedi. 12 Mart'a gelirken veyahut 21 Mayıs'ta filan binbaşı seviyesine kadar inmiştik. Seviye derken, yanlış anlaşılmasın, rütbeden söz ediyorum.

— Peki bu tür ilişkiler, basının bugün içinde bulunduğu güven erozyonunda ne kadar etkili oldu sizce? Çünkü bir de 28 Şubat süreci yaşandı. Bu süreçte yaşananları gazetecilik açısından onaylamak mümkün mü?

— Ben şahsen kurallara uygun olmadığı için onaylamıyorum. İnsanlar iki şekilde düşünmeli bence. Söz gelişi, ben seni çok sevebilirim, iyi arkadaşımsın, fakat senin öyle eylemlerin vardır ki onları hiç tasvip etmem. Mesela ben, belki ordunun birtakım müdahalelerini hoş karşılayabilirim. Ama kamuoyunun karşısına çıkıp da, "Bunlar çok iyi yapmıştır" diyemem. 28 Şubat, bir tepki-karşı tepki meselesiydi. Sen Sincan'da kalkar bunları yaparsan, o da Sincan'da balans ayarı yapar. Vakayı reddedemezsin. Kurallar, vakayı reddetmez. Kural vardır tamam ama vaka da vardır. Askerler Sincan'da tank yürüttüğü zaman, sivil iktidar onları emekliye sevk edebildi mi? Edemedi. Edemediğin zaman da iş bitmiştir. Türk ordusu, hiçbir zaman bir İngiliz ordusu değildir, Fransız ordusu değildir. Fransız ordusu müdahaleci ordudur. İşte, Cezayir'de yaptıkları ortada. "Realiteyi kabul et" demiyorum, görmen lazım diyorum.

— Ama en kötü sivil iktidar bile netice itibariyle sivildir ve seçimle işbaşına gelmiştir, seçimle de gitmesi gerekir...

— Sivil iktidarın gücü varsa, İç Hizmet Talimatnamesi'ni değiştirir ve Cumhuriyet'i koruma ve kollama görevini ordudan alır. Alabiliyor musun? Alamıyorsan, sus! Fazla sivil edebiyatı yapmaya gerek yok. Orada bazı vakalar var, ama sen ritüellerle uğraşıyorsun; önde mi yürüsün, arkada mı yürüsün. Bir genelkurmay başkanı, önde de yürüse arkada da yürüse, yapacaksa yapar yapacağını. Önemli olan yapmaması. Bu böyle ama Türkiye artık o devirleri geçti. Demek istediğim bu, yani gerçeği göreceksin, gerçek nedir onu bileceksin. "Kural böyle..." Kural her zaman geçerli değil kardeşim! Geçmiyor kural işte, geçmiyor.

— Özellikle Türkiye'de geçmiyor.

— Zor, her şeyi bozuyor. Dünyadaki bütün kurallar, geçerli kurallar mı? İşte buyrun bütün dünya, "barış" diyor; barış haftaları yapılıyor, barış yılları yapılıyor, barış barış barış... Peki nerelerde yapılıyor bunlar? Genellikle Batı dünyasında yapılıyor değil mi? Bu teröristin eline mayını, silahı kim üretip veriyor? Batı dünyası. Sen hiç Bahreyn Emirliği'nin el bombası yaptığını veyahut da mayın yapıp sattığını gördün mü, ben görmedim. Batı, bir taraftan barış naraları atıyor, bir taraftan da silah üretiyor. Neye inanayım ben?

— *Tekrar* Hürriyet *bahsine dönelim isterseniz. Hürriyet'e köşe yazarı olarak mı gittiniz yoksa yazı işlerinde de herhangi bir görev almanız söz konusu olacak mıydı?*
— Köşe yazarı olarak gittim.

— *Başka hiçbir sorumluluğunuz yok muydu?*
— İşte, arada sırada da toplantılara katılmam isteniyordu.

— *Nasıl başladınız* Hürriyet'*te?*
— O da son derece ilginçtir. Beni neredeyse kurban keserek çağıran Nezih (Demirkent) ana binada oda vermedi bana. Daha ilk gün, "Nerede benim odam" dedim. *Hürriyet*'in tam karşısında bir han vardı. Orada bir oda vermiş bana Nezih...

— *Neden?*
— Neden olacak, Nezih fiyakayı çok sever. Yazıyı orada yazıyoruz, sonra alıp götürüyoruz Nezih'e. Nezih'in bayıldığı şeyler bunlar. E, tabii şimdi o idareci olarak Nezih Demirkent, ben de yazar Hasan Pulur'um. Yazar Hasan Pulur, okuyucu nezdinde, kamuoyu nezdinde ondan çok daha popüler. Babıâli'nin klasik ayak oyunlarıydı bunlar.

— *Ne zamandan beri tanışıyordunuz Nezih Demirkent'le?*
— Çok eskiden, 1954'ten beri tanışıyoruz. Mesleğe ilk başladığımız yıllarda o da spor muhabiriydi, ben de spor muhabir-

Alaska yolunda
Oktay Ekşi ile.

liği yapıyordum. O, sonra hakem oldu, spor kulübünün yöneticisi oldu. Sonra yine gazeteciliğe döndü.

— *Siz geçtiğinizde* Hürriyet'*te yazar olarak kimler vardı?*
— Oktay Ekşi vardı, başka kimse yoktu.

— *Peki, Erol Bey ile karşılaşmanız nasıl oldu?*
— Bodrum'dan döndükten sonra oldu ama ben Erol Bey'e, "Nezih beni karşıdaki handa oturtuyor" filan demedim elbette. Oturup eski günleri yâd ettik. Ben, "Bakın ben size, 'Erol Ağabey' derdim. Bundan sonra, 'Erol Bey' mi diyeceğim, 'patron' mu diyeceğim" diye sordum. "Ne dersen de" dedikten sonra, "Erol Bey" demeye başladım. Evvelden Babıâli de çok küçüktü, herkes birbirini tanırdı ve büyüklere de ağabey denilirdi.

— *Böyle şeylere dikkat eder miydi Erol Bey?*
— Patronların ne zaman neye dikkat edeceği pek belli olmaz. Sen kestireceksin bunu. Yoksa hem hayatın, hem mesleki itibarın kayar gider. Neyse, neticede Nezih insafa geldi ve bana tam kendi yanında bir oda verdi. O odada üç kişiydik. Tahsin Öztin, Nehar Tüblek ve ben. Bir de Ergun Köknar vardı ama o öldü. O magazine bakıyordu. Tahsin Ağabey, okuyuculardan gelen mektuplarla ilgileniyor. Köşesinin adı da, "Halkın Sesi"ydi galiba. Nehar, karikatür çiziyor. Ben de kendi köşemi yazıyorum. Biz bu odaya, "Doktorun Bekleme Odası" ismini taktık. Nezih'i ziyarete gelenler bizim odada oturuyordu. Çünkü, Nezih'in ofisi küçücük bir yerdi ve bekleme salonu filan da yoktu. Gelen bizim odaya dalıyor ve oturup bekliyordu. Nezih'in bir de şöyle bir tarafı vardı. "Sekizde gel canikom" diye randevu verdiği zaman, diyelim ki ancak saat onda görüşür seninle. Öyle de geniş bir marjı vardır. Dolayısıyla, bizim odaya gelen oturuyor. Böyle bekletmenin psikolojik bir tarafı da var galiba, ben bunu hiç yapamadım.

— *Herhalde bir üstünlük duygusu veriyor bekleten insana...*
— Herhalde. Ben hiç yapamadığım için bilmiyorum. Ben karşımdaki başbakan da olsa, sıradan bir vatandaş da olsa verdiğim randevuya sadık kalırım. Ama Nezih bunu sadece bizlere yapmıyordu. Mesela Çetin Altan'ı da sokmuyordu binaya.

— *Çetin Altan'ı binaya sokmuyor muydu?*
— Evet, Çetin Altan o zaman *Çarşaf* dergisinde "Hüseyin Zurna" diye yazılar yazıyordu ama binaya giremiyordu. Onu da *Yedi Gün* binasında tutuyordu Nezih.

— Milliyet'*ten ayrılmış mıydı Çetin Bey?*
— Bu dediğim, hapisten çıktıktan sonra oluyor. Çetin Altan hapisteydi. Çetin, *Milliyet*'ten ayrıldıktan sonra *Akşam*'a gitmişti. *Akşam*'daki bir yazısından dolayı da hapse girdi. Hapisten çıkınca Erol Bey ona bir iş vermek istedi ve *Çarşaf* dergisine yazı yazdırarak para ödedi Çetin'e.

— İnsan ilişkileri bakımından hiç de parlak dönemler değilmiş...

— Parlaktı diyen kim ki? Diyorum işte, karşıdaki han odasında tek başıma kaldım, çay söyleyecek adam yoktu. Düşün, *Hürriyet*'e geçmişim, bir sürü insan, "Hayırlı olsun" diye ziyarete geliyor ve doğrudan *Hürriyet* binasına gidiyorlar tabii ki. Onlara karşıdaki bina gösteriliyor, "Han'a gidin ikinci kata çıkın" deniliyor. Bundan daha fazla insanı ezen ne olabilir ki? Neyse, sonra oraya geçtik. Ben, Tahsin Ağabey, Nehar Bey, bir de Ergun. Çok iyi anlaşırdık ve bir süre sonra bizim oda bir espri merkezine dönmüştü. Sabahleyin Şadan Yolaşan ile Eşfak Aykaç da mutlaka uğrardı bizim odaya.

— Eşfak Aykaç, Fazıl Ahmet Aykaç'ın oğluydu değil mi?

— Evet, şair Fazıl Ahmet Aykaç'ın oğluydu. Nezih o sıralarda "Bir Günün Hikâyesi"ni yazıyor, orada da arada dörtlükler filan kullanıyordu. Bir gün de, işte yeri gelmiş Fazıl Ahmet Aykaç'tan bir dörtlük kullanmış ama yanlış yazmış. Sabahleyin yine bizim odada toplandık. Futbol filan kaynatıyoruz, rahmetli Ergin İnanç da gelmişti. Derken Eşfak Aykaç girdi

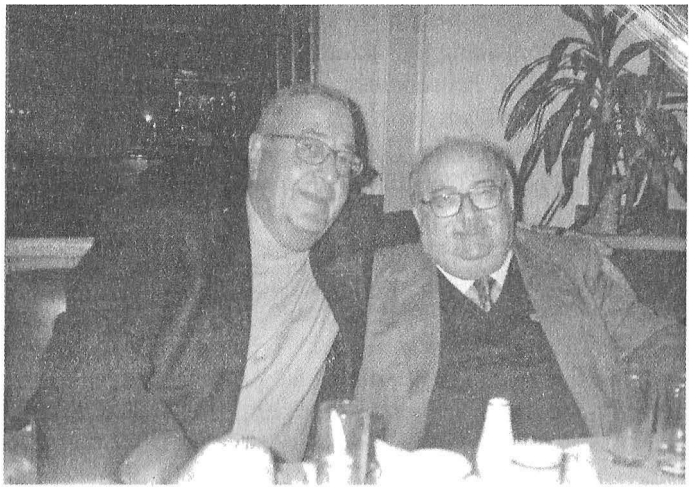

Bu toplu fotoğrafta, kim bilir niçin bir araya gelmiş bir grup arkadaş: (Sağdan sola) Özer Oral, Özcan Ercan, Ali Naki Yücekök, Hasan Pulur, Dr. Sacit Kutlu, Prof. Metin Sözen.

içeri ve sızlanmaya başladı. "Babamın şiirini yazmışlar, onu da yanlış yazmışlar" diyor. Ergin, Eşfak Aykaç'a dönüp, "Eşfak Ağabey, öyle diyorsun ama onu Nezih Bey yazdı" deyince, Eşfak Aykaç birden telaşlandı ve, "O zaman babam yanlış yazmıştır" deyiverdi. Bir başka gün de, ben, Tahsin Öztin ve Nehar Tüblek, Harbiye As Sineması'na gittik. Sinemada o ünlü *Emmanuel* filmi oynuyordu. Biz içeri girmeden önce afişlere bakıyoruz. Tam o sırada şak şak şak fotoğraflarımız çekildi. Meğerse Nezih peşimize bir fotoğrafçı takmış. Ertesi gün fotoğraflar Nezih'in elinde, "Hepinizin evine göndereceğim, *Hafta Sonu*'na verip yayımlatacağım bunları" filan diye dalga geçiyor bizimle. Bir taraftan da böyle güzel günlerimiz geçti *Hürriyet*'te.

— *Erol Bey ile hiç böyle muhabbetleriniz oluyor muydu?*
— O sıralarda bizim Bebek Toplantıları başlamıştı, akşamları Bebek Oteli'nin barına gidip oturuyoruz. Ekibi biliyorsun, Mehmet Barlas, Yılmaz Çetiner, Gürbüz Barlas, Güngör Uras, Vitali Hakko filan. Bir gün Erol Bey çağırdı beni, "Hoca ya" diye başladı. Hep "Hoca" derdi bana. Aydın Doğan da "Hoca" diyor. İkisi de "hoca" dediklerine göre, yakında hakikaten "hoca" olduğuma inanacağım ben de. "Hoca ya" dedi Erol Bey, "bizim bu oğlanı çok tedirgin ediyorsunuz." Şaşırdım tabii, "Kim tedirgin oluyor" diye sordum. "Sedat tedirgin oluyor" dedi. Allah Allah, niye tedirgin olsun ki Sedat Simavi? Sedat, *Hürriyet*'in girişine kapalı devre televizyon kurdurmuş, kimler girip çıkıyor hepsini inceliyor. Beni de her salı günü Mehmet Barlas ile Yılmaz Çetiner gelip alıyor, Bebek'e gidiyoruz. Onların o sırada *Hürriyet*'in karşısında bir matbaaları vardı. Sedat bunu görüyor ya, "Tamam baba, Hasan Hoca'yı götürecekler, transfer işi bu" diye gidip babasına söylüyor.

— *Mehmet Barlas ile Yılmaz Çetiner nerede çalışıyorlardı?*
— Mehmet Barlas o zaman *Milliyet*'teydi. Galiba Yılmaz Çetiner de *Milliyet*'teydi. Ben ayrıldıktan sonra gelmişlerdi.

Eski dostlardan Mehmet Barlas'la...

— *Mehmet Barlas ile ne zamandan beri tanışıyorsunuz?*
— Mehmet Barlas ile *Cumhuriyet*'ten beri tanışırız, dostluğumuz çok eskilere dayanır.

— *Ama tatlı tatlı çekişmeyi de ihmal etmiyorsunuz, karşılıklı eleştiriler dostluğunuzu zedelemiyor anlaşılan...*
— Mehmet, insan olarak çok iyi bir insandır. Ben *Cumhuriyet*'ten tanırım kendisini. Mehmet *Cumhuriyet*'te üçüncü sayfayı yani dış haberleri yapıyordu. Sonra oradan çıktı, "TRT'den Günaydın" diye bir program yaptı. *Milliyet*'e de, "Nasıl zengin oldular?" diye dizi yazı hazırladı. İyi gazetecidir Mehmet.

— *Nezih Demirkent'le aranız hiç düzelmedi mi?*
— Düzelmez olur mu? Nezih bir süre sonra yaptıklarından vazgeçti ve bensiz edememeye başladı. Her sabah ben gelir gelmez çağırıyor odasına, bir taraftan gazete okuyoruz, bir taraftan da haberleri yorumluyoruz. Sonra toplantı salonuna geçiliyor.

— Erol Bey, hiç karışmıyor mu bunlara?
— Hayır, hiç karışmıyor. Gazete ile uzaktan ilgileniyordu, önemli olaylarda ilgileniyordu. Ama ciddi olarak Nezih'in hiçbir işine karışmıyordu. Nezih bir bakıma Erol Bey'i gazeteye sokmuyordu. Daha doğrusu, öyle bir sistem kurmuştu ki, Erol Bey gazeteye gelmek istemiyordu. Sonra haber aldık ki, Erol Bey, Çetin Emeç ve Arda Gedik ile temasta. Nezih Demirkent'in bu huylarından bıkmış, *Hürriyet*'i onlara teslim etmek istiyor.

— Onlar neredeydi o sırada?
— Çetin Emeç, *Hafta Sonu*'ndaydı. Arda Gedik de, *Hürriyet*'in bir sigorta şirketi vardı, oradaydı. Tabii Arda Gedik ile Simavilerin aileden gelme bağları mevcuttu. Arda Gedik'in annesi Sedat Semavi'nin yakınıydı ve Namık Gedik ile evlenmesini ayarladıkları gibi, düğünü filan da Simaviler yapıyor o zaman. Arda Gedik, mesela Erol Bey'e ciddi olarak "ağabey" derdi. Çünkü, küçükken de "ağabey" diyormuş.

— Arda Bey, Namık Gedik'in oğlu, öyle değil mi?
— Evet, Namık Gedik'in oğludur. Neyse, biz bunların geleceğini duyduk ama fazla ciddiye almadık. Çünkü Nezih o kadar güçlüydü ki böyle bir şeye ihtimal vermek bile mümkün değildi.

— Nasıl bu kadar güçlü olabiliyordu?
— Çünkü Erol Bey'in elindeki yetkileri kullanıyordu. Erol Bey belki o kadar çok yetki vermemişti ama o kadar yetkisi var gibi gözükürdü. Tabii burada en önemli hadiselerden birisi de 12 Eylül'dür. 12 Eylül'de sabaha karşı saat 02:00'de filan Nezih telefon etti ve, "İhtilal oldu" dedi. Nezih bana iki kere telefon etmiştir bütün hayatında. İlkinde, Mehmet Ali Ağca'nın Papa'ya suikast yaptığını bildirmişti. İkincisinde de 12 Eylül'ü haber verdi ve, "Atla gel, yalnız bırakma bugün bizi" dedi. Ben de kalkıp gittim. Askerler yollarda filan dolanıyor ama bizi tanıdıkları için ses çıkartmıyorlar. O zamanki

İstanbul valisi Nevzat Ayaz da çok iyi ahbabım benim. Nezih, "Git bir vilayete bak, ne var ne yok öğrenirsin" dedi. Ben de yanıma gazetenin yazı işleri müdürü Mehmet Türker'i alarak Vilayet'e gittim.

— *Saat kaçta gidiyorsunuz?*
— Saat üçte gittik. Biraz bekledik, Nevzat Bey geldi. Yüzünü gözünü yıkamış, siliniyor, gözlüğünü takıyor filan. "Ne var ne yok" diye sordum ben. "Vallahi Selimiye'den arayıp göreve çağırdılar beni. Ama önce sinirli bir sesle ihtilali onaylayıp onaylamadığımı sordular" dedi.

— *Öyle bir soru mu soruyorlar?*
— Evet öyle sormuşlar. Bana da Nevzat Bey söyledi. "Ne diyeceğimi şaşırdım. Tabii ne yapacaksın, ordu devletin, harekât devletin, onaylamamak mümkün mü" dedi. Sonra diğer rutinlere geçildi. Ben çok sıkıyönetim gördüm. Biz gazeteciler için her sıkıyönetimdeki en büyük dert, serbest giriş kartlarıydı ve bu kart işleriyle polis muhabirleri ilgilenirlerdi. Bunu hatırlayınca, Vali Nevzat Ayaz'a, "Serbest giriş kartları işi ne oluyor" diye sordum. Nevzat Bey, "Vallahi bir deniz albayı getirdi, herkesin kartları basılmış, hazır" dedi. İhtilal çok önceden tasarlandığı için kartları bile hazırlamışlar, basmışlar, bir köşeye koymuşlar.

— *Yani darbe olacağı önceden belliydi...*
— Belliydi elbette, biz biliyorduk mesela. Her şey o kadar net bir biçimde gözüküyordu ki darbenin olmaması mümkün değildi. Kenan Paşa Brüksel'den geldiğinde, havaalanında bir demeç vermiş ve 30 Ağustos törenlerine katılmayan Necmettin Erbakan'ı sert bir şekilde eleştirmişti. Biz biliyorduk yani askeri darbenin geldiğini. Ama şunu söyleyeyim: Bir 22 Şubat ya da 21 Mayıs gibi alt düzeyde değil, bu sefer üst düzey istihbaratımız vardı.

— *Komutanlar düzeyinde mi?*

— Komutanlar düzeyinde. Mesela Doğan Kasaroğlu ile Orhan Tokatlı'nın komutanlarla arası çok iyiydi.

— *Tokatlı* Milliyet*'in Ankara Temsilcisi'ydi zaten.*
— Evet, Ankara Temsilcisi'ydi. Doğan da TRT Genel Müdürü'ydü. Yani daha önce olduğu gibi alt kadro ile bir temasımız yoktu. Öyle, "Vay Binbaşım! Vay Yüzbaşım!" havası mevcut değildi. 12 Eylül çok daha ciddi geldi. Çünkü 12 Mart'ta ordudaki sağcılar ve solcular tasfiye edilmişti. Dolayısıyla, bizim temas kurduğumuz alt kademe subaylar da gitmişti.

— *Toplumda da genel bir yılgınlık vardı galiba...*
— Hem de nasıl. 11 Eylül günüydü. Arabalar *Hürriyet*'in yanında caddenin üstünde bırakılıyordu. Ben de arabayı bırakmıştım. Birdenbire bir odacı geldi, "Bütün arabalara bomba koymuşlar, arabaları kaldırın oradan" dedi. O kadar yılmıştım ki başımı çevirip bakmadım bile. Eve giderken, yolda on beş yaşındaki velet seni çeviriyor, "Sağcı mısın, solcu musun" diye soruyordu. 12 Eylül'den sonra gördüm keratayı, tabii ihbar bize yakışmazdı, ama gidip kulağını çekmek geldi içimden.

— *Kolay değil, her gün insanlar ölüyordu.*
— İnsanlar ölüyordu, okullara sağcılar ve solcular ayrı kaldırımlardan gidiyordu, mahalleler, kahvehaneler paylaşılmıştı. Ve bunun sebebi tamamen siyasi kadroların basiretsizliğiydi.

— *Ecevit ile Demirel neden bir araya gelemedi, herkes pek çok laf etti bu konuda. Sizin yorumunuz nedir?*
— Her şeyi bir yana bırakın, Abdi İpekçi ikisinin de dostuydu. Abdi Bey'in cenazesinde birbirlerine başsağlığı dilemediler ya, karşılıklı durdular. Bana sorarsanız, 12 Eylül'ü hazırlayan siyasi kadrolardır. Demirel'le Ecevit arasında uygar bir ilişki yoktu. Çünkü yetişme tarzları buna müsait değildi.

— *Ama Bülent Bey Robert'te okumuş...*
— İyi ama yetmiyor işte. Tek başına yaşamış, bir aile sıcaklığı yok.

— *Ee, Demirel'de o da var...*
— Ferruh Bozbeyli anlatmıştı bana. Millet Partisi'nin bir milletvekili var, bütçe görüşmelerinde öyle küfürler ediyor ki Adalet Partililere, kıyamet kopuyor. Ferruh Bozbeyli de TBMM başkanı. İki oturum dışarı atıyorlar adamı. Sonra Hint Elçiliği'ndeki bir davette, Süleyman Demirel'le karşılaşıyor Bozbeyli. Adalet Partililere küfreden milletvekilinin AP'ye gireceğini duyduğunu söylüyor ve karşı çıkıyor. Demirel'in cevabı aynen şu oluyor: "Kardeşim, köpek karşıda durup sana mı havlasın, senin yanında durup karşıya mı havlasın?" Mentalitesi bu. Bizde maalesef demokrasi kültürü yok.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Gazetecilik Meslek midir?

Gazetecilik meslek midir? Benim de yıllardır cevabını aradığım soru bu aslında. Bir mesleği meslek yapan, kurallarıdır. Herhangi bir konuda kural koymak demek, o kurallara aykırı davrananlara da müeyyideler getirmek demektir. Oysa bizim yaptığımız işin hiçbir müeyyidesi yok. Biz bugün yalan haber yazsak, herhangi bir cezası var mı? Gazetecilik eğer meslekse ve yalan haber de bu mesleğin reddettiği bir şeyse, cezasının olması gerekir.

Hasan Pulur 60'lı yılların Milliyet *yazı işlerinde. Önünde hâlâ kullandığı emektar daktilosu ile.*

— 12 Mart üzerinde biraz daha duralım isterseniz. Çünkü 12 Mart, 27 Mayıs ve sonrasında yaşanan tecrübeler üzerine gelmişti ve aslında pek çok yönden de onun devamı gibiydi galiba...

— 27 Mayıs'tan önce Türk basınının ordu ile pek teması yoktu. Ancak, bir ara Ordu Temsil Büroları kurulmuştu; Erol Simavi de, Orhan Birgit de, rahmetli Necmi Onur da o bürolarda çalışmışlardı. Gazetecileri alırlardı oraya. Başlarına bir yüzbaşı veya binbaşı koyarlardı. Ama orada askerlik yapabilmek için torpilli olmak gerekirdi.

— Yani aslında askerlik yapılıyordu Ordu Temsil Büroları'nda?

— Ona askerlik denilebilirse eğer, askerlik yapılıyordu. İfade etmeye çalıştığım gibi, oraya girebilmek için üst düzey temaslar şarttı.

— Ordu Temsil Büroları kimin fikriydi?

— Kimin olduğunu bilmiyorum ama Amerikan usulü bir şeydi. Bir tür halkla ilişkiler faaliyeti yürütüyorlardı. Amaç da, ordu ile kamuoyu arasındaki ilişkileri düzenlemekti. Haber verecek, haber çıkaracak, yayımlayacak, tatbikatları bilecekti. Emirkomuta içinde fazla özelliği olmayan, biraz da gazetecilerin rahat askerlik yapması için kurulan bürolardı bunlar. Her gazeteci için de mümkün değildi bu tabii. Onun dışında, ordunun hiçbir zaman gazetecilerle fazla bir teması yoktu.

— Erol Simavi askerliğini Ordu Temsil Bürosu'nda mı yaptı?

— Tabii. Orhan Birgit ile Erol Simavi, Ankara'da Ordu Temsil Bürosu'ndaydılar. Hatta Çanakkale'de batan Dumlupınar denizaltısında şehit düşen mürettebatın fotoğraflarını bulup *Hürriyet*'e geçenler de onlardır. Orhan Birgit'in anılarında vardır detayları. Dolapları ve dosyaları açtırarak resimleri çıkarttılar ve verdiler gazetelere. Önce *Hürriyet*'e verdiler, sonra da *Dünya*'ya vereceklerdi ama veremediler. Orhan Birgit, *Dünya*'daydı o sıralar. Erol Simavi de doğal olarak *Hürriyet*'teydi.

— Askerlerle kurulan ilişkiler 27 Mayıs'tan sonra da devam etti mi?
— Arkadaşlıklar dostluğa filan dönüştüğü için devam etti elbette. 27 Mayıs'tan sonra neredeyse her gazetecinin bir subayı olmuştu zaten. Aslında çok da fazla abartmak gerekmiyor, çünkü, o zamanın düşüncesine göre, tıpkı CHP veya DP muhabirliği yapmak gibiydi bu. Çünkü, ordudan dostlar edinerek, orduda neler olup bittiğini öğrenmeye çalışıyorduk. Bu açıdan bakıldığında, askerler haber kaynağıydı. Üstelik askerler de bunu istiyorlardı. Özellikle ihtilal yapmak isteyen askerler, seslerinin, fikirlerinin bir şekilde duyurulmasını istiyorlardı. Bunun için, 12 Mart'ın, 22 Şubat'ın ve 21 Mayıs'ın devamı olduğunu fark etmemiz zor olmadı.

— İdare tarzı bakımından mı, yoksa mantığı bakımından mı?
— Her ikisi de öyledir. Ama özellikle mantığı bakımından öyledir tabii. Devrim Komitesi kurulacağını, Devrim Komitesi başkanının Faruk Gürler olacağını, başbakanlığa Muhsin Batur'un getirileceğini biliyorduk. Üstelik kod adlarıyla birlikte, birinin adı Yavuz Bey, diğerinin ise Selim Bey'di.

— Bunları bu açıklıkta bilebilmeniz biraz tuhaf değil mi?..
— Tuhaflık, işin gazeteci kısmında değil, daha ziyade askerler kısmında yatıyor bence. Çünkü gizli tutması gereken onlardı... ve biz bu açıklıkta biliyorduk bunları.

— Peki bunları engellemek için herhangi bir çabanız oluyor muydu?

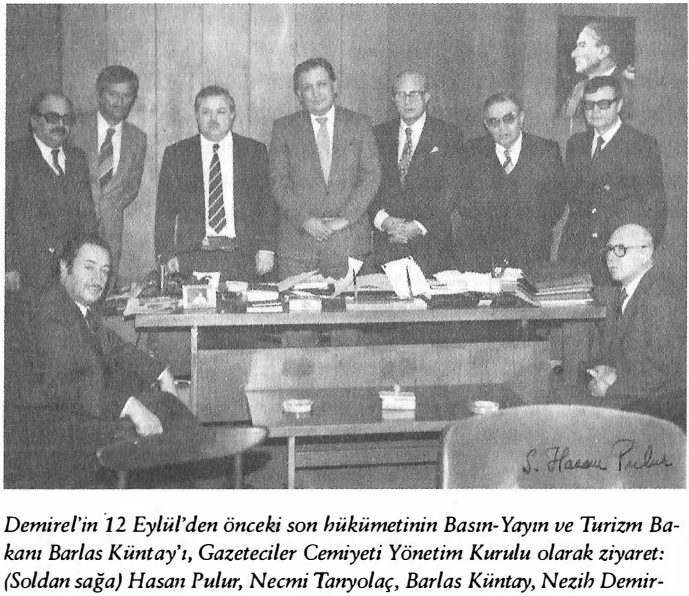
— Hayır, yapabileceğimiz hiçbir şey yoktu. Sadece bildiklerimizi önceden yazmıyorduk. Yazmıyorduk çünkü haber diyemiyorduk. Ayrıca çok kritikti ve eğer yazarsan büyük hadise olacaktı. Belki bir kısmı tutuklanacaktı subayların, bir kısmı da bize karşı tavır alacaktı. Ama biz bunların olacağını biliyorduk. Biliyorduk derken, tarihini filan birebir biliyorduk diyemem elbette ama mesela, 9 Mart'ın radikal bir girişim olacağını gayet iyi biliyorduk. Devrim Komuta Konseyi kurulacaktı. Hükümeti de bu konsey tayin edecekti. Bunlar gerek Ankara'da, gerekse İstanbul'da pek çok yerde konuşuluyordu. Özetlemek gerekirse, ordu görülmemiş bir biçimde kaynıyordu.

— Peki Milliyet *ne yapıyordu? 9 Mart'ı destekliyor muydu?*

— Hayır, desteklemiyorduk, fakat 9 Mart'ı kim destekliyordu biliyor musun? Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu DİSK destekliyordu. 9 Mart'ı Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç ile General Atıf Erçıkan engellediler. Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhsin Batur ile Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Faruk Gürler bunun karşısında sessiz kaldılar, fazla ses çıkaramadılar. Böylece 12 Mart geldi. 12 Mart yeni bir modeldi.

— 27 Mayıs'tan farklı mıydı?

— 27 Mayıs her şeyi kapatmış ve bitirmişti. Partileri kapatmıştı ve tabii en başta da TBMM'yi kapatmıştı. Sonra da DP'lileri toplayıp Yassıada'ya götürmüştü. Yani çok farklı bir darbeydi. Hani 28 Şubat için "postmodern darbe" derler ya, 12 Mart "modern darbe"ydi, "post"u yoktu. "Bu hükümet çekilsin" dediler ve Demirel hükümeti çekildi. "Yeni bir hükümet kurulsun" dediler. Nihat Erim yeni hükümeti kurdu ama AP'den ve CHP'den bakanlar da vardı. Ecevit, "12 Mart bana karşı yapılmıştır" dedi ve kurtardı paçayı. CHP'yi

Demirel'in 12 Eylül'den önceki son hükümetinin Basın-Yayın ve Turizm Bakanı Barlas Küntay'ı, Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu olarak ziyaret: (Soldan sağa) Hasan Pulur, Necmi Tanyolaç, Barlas Küntay, Nezih Demirkent, Nurettin Demirkol, Mustafa Yücel, Ziya Nebioğlu, oturanlar, Recep Bilginer, Şemsi Kuseyri.

de böldü. Ecevit'in yakınları, Ecevit'e karşı oldular. Özellikle cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Faruk Gürler aday olunca her şey birbirine karıştı.

— Peki basının tavrı nasıldı? 27 Mayıs ile 12 Mart'ı karşılaştırdığımızda basının tavrında bir fark var mıydı?
— Farklıydı elbette. 27 Mayıs'a karşı kimsenin sesi çıkmazken, 9 veya 12 Mart darbeleri için eleştirel yazılar yazılmaya başlandı. Ama Türkiye'de ordunun aleyhine çok az yazı yazılmıştır. Yazdırmazlar...

— Darbe ile orduyu aynı şey olarak görmek sakıncalı değil mi?
— Öyle ama darbe de ordu adına yapılıyor. Türkiye'de sadece 27 Mayıs cunta darbesidir. Diğerleri ordu darbesidir. 12

Mart, genelkurmay başkanı ve dört kuvvet komutanının imzasıyla verilen muhtırayla yapılmıştır. Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç dürüst bir adamdı ve bunun için radikal davranışlara pek izin vermedi. Bu konuda çok eleştirildi ama onun kadar eleştirilmesi gerekenler Faruk Paşa ile Muhsin Paşa'dır. Onlar radikallerin yanındaydı ve son dakikada vazgeçerek 12 Mart'a imza attılar.

— *Siz nasıl yorumladınız 12 Mart'ı?*
— 12 Mart biraz slogandır. Ama bu arada mesela Atilla Karaosmanoğlu çıkmıştı ortaya. Karaosmanoğlu çok kaliteli, ciddi bir adamdı.

— *Peki, bütün bu tecrübelerden sonra,* Milliyet, *öğrenci hareketlerine karşı nasıl bir yayın politikası izlemeye karar verdi?*
— Öğrenci olayları karşısında tarafsız kalmaya gayret ettik. Kışkırtmadık, kışkırtıcı olmadık ama onaylamadık da. Zaman zaman onayladığımız şeyler oluyordu elbette ama bunlar şiddete yönelik eylemler değildi. O çocuklara yapılan haksızlıklara karşı tavır alıyorduk. Ancak kesinlikle teşvikçilik filan yapmadık *Milliyet* olarak. Mümkün olduğu kadar ülkücüler ile devrimciler arasında denge kurmaya çalıştık. Hem herkes şikâyetçiydi bizden, hem de herkes memnundu.

— *Peki ya diğer gazeteler?*
— Diğer gazetelerin tutumu farklıydı. Diğer gazetelerden bazıları, tamamen sağ yanlısıydı. Solu destekleyenler de çocukları kışkırtıyordu. O çocukları kışkırtma tavrı, bugün bile devam ediyor. Galiba çocuklar akıllandı biraz da, bu tür eylemlere fazla alet olmuyorlar artık.

— *Türk basınının darbe geleneği ile ilişkisi nasıldır sizce?*
— Türk basını, askeri harekâtın ilk günlerinde darbelere karşı hiçbir zaman tavır almaz. Ne zaman ki ortalık biraz rahatlamaya, baskı gevşetilmeye başlanır, bu tutum yavaş yavaş bir kenara bırakılır ve aslında ne kadar demokrat olduğumuz

çıkar ortaya. 12 Eylül'ü hatırlayın, herkes nasıl alkışlamıştı darbeyi. Sonra eleştiriler başladı. Eleştiriler o kadar arttı ki Kenan Paşa dayanamadı ve en sonunda, *Neler Yazmışlardı?* diye bir kitap çıkardı. Sadece bizde değil, darbe geleneği olan diğer ülkelerde de böyledir bu. Napolyon için anlatılan bir hikâye vardır. Napolyon Elbe Adası'nda sürgün ve kaçmış. İlk gün Paris gazeteleri, "Canavar Elbe'den kaçtı" diye manşet atıyor. İkinci gün, "Canavar yollarda kasıp kavurarak geliyor" oluyor manşet. Üçüncü gün, "Canavar yaklaştı" diyen gazeteler, dördüncü gün, "Aziz Napolyon Paris kapılarında" diye yayımlanıyor. Beşinci gün ise, "Ekselansları hoş geldiniz..."

— *Yani bizim basının tavrı da biraz buna mı benziyor diyorsunuz?*
— Darbelerle yaşayan ülkelerde bunlar oluyor. Ayrıca Türkiye'de asker ve askerlik sevilir. "En büyük asker bizim asker" diye Taksim'i inim inim inleten çocukları görmek kimseyi şaşırtmaz bizim ülkede. Mesela tarafsız bir gözle gidip bir Cumhuriyet Bayramı'nı veya 30 Ağustos törenlerini izleyin, asker geçerken sade vatandaşların çoğunun ağladığını görürsünüz. O taraf hâlâ çok canlı. Bir de, bizim basın güçlüden yana olmayı sever. Ayrıca unutmayın ki Türk milleti öyle nutuklarda söylendiği gibi demokrasiye filan bağlı değildir. Allah göstermesin ama bir darbe olsa millet tarafından yine desteklenir. Bir ölçüde bizim halkımız hâlâ kapıkuludur. Bu da bir yerde normal çünkü Türkiye'de demokratik hakların hiçbiri mücadele sonunda alınmamıştır. Hepsi tepeden inme verilmiştir.

— *Basınımız demokrasiye bağlı mı ki halkımız bağlı olsun?*
— Değil işte, hiçbir kurum demokrasiye bağlı değil. Konuştukları zaman mangalda kül bırakmadıklarına bakma sen. Önemli olan icraattır. Ben hep söyledim, yine de söylerim. Türk toplumunu, "Yok aslında birbirimizden farkımız ama biz Osmanlı Bankası'yız" sloganı kadar güzel anlatan bir

başka şey yoktur. Kimsenin kimseden farkı yok bu ülkede. Netice itibariyle basın da bu ülkenin basını. Bir keresinde, hiç unutmuyorum Rami'ye gidiyorduk. Yola yeni asfalt dökülmüş. Kış mevsimi olduğu için de asfaltın her tarafı çökmüş. Ben de dolmuştayım. Çok da gencim. Şoför, birdenbire, "Abi, bu müteahhitlerin hepsi komünist" dedi. "Ne demek komünist" dedim ben de. "Ağabey bunlar paraları çalıyorlar, malzemeyi kullanmıyorlar, bunların hepsi komünist" dedi tekrar. Şimdi adamın mentalitesi bu, aklına gelen ilk suçlama bu oluyor. Sonra da demokrasiden söz ediyoruz. Onun aklına komünist suçlaması geliyor, bir başkasının aklına kim bilir ne geliyor. Suçluyu kendimizin dışında aramak gibi tuhaf bir saplantımız var bizim ne yazık ki. Mentalite işte bu.

— Özellikle böyle dönemlerde, siz yazı işleri müdürü iken haberleri nasıl seçiyordunuz, kriterleriniz neydi ya da herhangi bir kriter var mıydı?
— En büyük kriterlerimizin biri şuydu: Bizim için bir düşünce suçu veya bir basın davası, sağcı-solcu diye ayrılmazdı. Biz bir haber değeri varsa eğer, asla ideolojik tutum almazdık. Bence bu çok önemli bir kriterdi. Bunun dışında, tabii biz gazete olarak sosyal demokrat bir gazeteydik. Ama bu demek değildi ki biz diğer görüşlere yer vermeyeceğiz. Verirdik elbette ama sosyal demokrat ağırlıklı haberlere daha geniş yer ayırırdık. Buradaki kriterimiz de buydu.

— Hatırlıyorsunuzdur, Ertuğrul Özkök, "Köşeler babamızın malı mı" diye bir yazı yazmıştı ve bir hayli tartışılmıştı bu. Siz ne diyorsunuz? Katılıyor musunuz Ertuğrul Bey'in görüşlerine?
— Daha önce de söylediğim gibi ben Ertuğrul'un bu konuda söylediklerine tamamen katılıyorum. Şöyle katılıyorum. Bence bir köşe yazarı, gazetenin bütünlüğü içinde yer alır. Gazetenin bütünlüğü varsa, köşe yazarı bu bütünlüğe riayet etmek zorundadır. Sonuçta bütün gazeteler sermaye gazetesidir. Bunu inkâr etmek mümkün değil. Dolayısıyla sen, sermaye ga-

zetesinde proletarya diktatörlüğünü özendirebilir misin, övebilir misin? Övemezsin. Peki proletarya diktatörlüğünü övecek gazete olmalı mıdır? Tabii ki olmalıdır. Ama gazeteler bir Hyde Park değildir. Her gazetenin bir kişiliğinin de olması lazım. Ben, "Bizde her fikir var" sözüne karşıyım. Ertuğrul Özkök'ün o lafını bunun için doğru buluyorum zaten. Köşeler babamızın malı değildir elbette. Köşe yazarları, çalıştığı gazetenin ilkeleri yokmuş gibi, gazetenin bağlı olduğu bir düşünce sistemi yokmuş gibi aklına geleni yazıyor. Böyle şey olmaz, bunun adı özgürlük filan değildir.

— Belki de bunun arkasından, "Sayfalar babamızın malı mı" diye bir başka soru daha sormak gerekiyor. Biliyorsunuz, her sayfanın editörü var ve o sayfaya girecek haberleri, o sayfanın editörünün tercihleri belirliyor. Durum böyle olunca da, zaman zaman kimi sayfalar parti bülteni gibi çıkabiliyor.
— Ama bunun çaresi yok. O inisiyatifi o insana vermek ve güvenmek zorundasınız. Bu güveni istismar ediyorsa da denetlersiniz, ama nereye kadar denetlersiniz, bunu ben bilemem. Orada uzmanlık çıkıyor ortaya. Ben çoğu zaman gazeteciliğin bir meslek olmadığını düşünmüşümdür. Bizim gençliğimizde, "Bizim oğlan okumadı, alın şunu gazetede çalıştırın" denilirdi. Şimdi bakıyorsun, adam hiçbir işe yaramamış, gelmiş gazetecilik yapıyor.

— Pek o kadar da öyle değil galiba. En azından gençler arasında hayli popüler ve gözde bir meslek artık gazetecilik.
— Efendim parası popüler. Herkes Güneri Cıvaoğlu'na teşekkür etsin. Bu mesleğin baremini Güneri Cıvaoğlu yükseltti.

— Öyle mi?
— Tabii ki, bu ülkede bir *Güneş* tecrübesi yaşandı.

— Peki ya Kemal Ilıcak?
— Yok efendim, Kemal Ilıcak'la ne alakası var? Güneri bu işi para kazanılan bir iş haline getirmiştir. Hiç ummadığın insan-

lar, Güneri'nin verdiği teşviklerle, primlerle, aylıklarla, transfer ücretleri ile bir yere gelmişlerdir bugün. Bunu kimse inkâr edemez. Güneri'yi seversin sevmezsin, tasvip edersin veya etmezsin, o başka bir mesele ama yaptıklarını da görmemezlikten gelemezsin. Bence burada asıl tartışılması gereken, gazeteciliğin meslek olup olmadığıdır?

— *Gazetecilik bir meslek değil midir?*
— Gazetecilik meslek midir? Benim de yıllardır cevabını aradığım soru bu aslında. Ben elli senedir bu işi yapıyorum, senin de en az yirmi yıl olmuştur herhalde. İkimiz de yıllardır bu işten ekmek parası kazanıyoruz, çoluk çocuğumuzu bu işten kazandığımız parayla okutuyoruz. Böyle değerlendirdiğimiz zaman, gazeteciliğin ilk bakışta meslek olması gerekir gibi görünüyor. Oysa, bir mesleği meslek yapan kurallarıdır. Herhangi bir konuda kural koymak demek, o kurallara aykırı davrananlara da müeyyideler getirmek demektir. Oysa, bizim yaptığımız işin hiçbir müeyyidesi yok. Biz bugün yalan haber yazsak, herhangi bir cezası var mı bunun? Gazetecilik eğer meslekse ve yalan haber de bu mesleğin reddettiği bir şeyse, cezasının olması gerekir. Öte yandan, meslek dediğin zaman, kendi mesleğinin tarihini bilmeyen insan, o meslekten olamaz. "Efendim her avukat Hukuk Tarihi biliyor mu?" Biliyor, okuyor çünkü. Ben öyle şeyler görüyorum ki bazen gazetelerde, "Yahu yapmayın bunu, ayıptır" demek dışında bir şey yapamıyorum. Birisi geliyor, bir yazı yazıyor, altına imzasını koyuyor ve arkasından, "Bu iş benimle başladı" diyor. Bu da son derece normal karşılanıyor. Onun için gazeteciliğin bir meslek olduğundan şüpheliyim diyorum ben.

— *Ama iletişim fakültelerinde doğal olarak Basın Tarihi de okutuluyor.*
— İletişim fakültelerinden ne çıktığını bilmiyorum ben. Çıkanların çok başarılı, çok iyi gazeteci filan olduklarını da düşünmüyorum. Ama bu demek değildir ki toplumun diğer kesimlerinden çok iyi insanlar yetişiyor. Hayır, oralarda da

Hasan Pulur bir duruşmada yargılanıyor. Avukatı Sahir Kurutluoğlu.

durum aynı. Ne var ki, herkes basından şikâyet ediyor. Bankacılar veya avukatlar daha mı iyi acaba? Değil elbette, ancak, basın ortada olduğu için herkes onu görüyor ve onu eleştiriyor. Yoksa hiçbir kurum diğerinden daha iyi veya daha kötü değil. Ben, "Gazetecilik meslek değil" derken biraz da bunu kastediyorum. Bu işi bu hale getirenlerden şikâyet ediyorum.

— *İyi ama gazeteciliği bu hale kim getirdi?*
— Herkes hep birlikte getirdi. Politikacısı getirdi, sermaye sahibi getirdi, gazeteci olarak ortada dolaşan birtakım insanlar getirdi. Hiç unutmam, yıllar önce rahmetli Kemal Ilıcak, Dinç Bilgin ve Aydın Doğan ile kokteyl gibi bir yerde bir araya geldik. Aman efendim, üç büyük patronun üçü birden basından şikâyet etmeye başladılar. Yok *Tan* gazetesi şunu yapıyormuş da, *Bulvar* gazetesi bunu yapıyormuş. Dayanamadım, "Bu gazeteleri ben mi çıkartıyorum" diye sordum.

— *Ne dediler?*
— Ne diyecekler, güldüler. Kemal Ilıcak benim eski arkada-

şım olduğu için, "Bizim Hasan lafını esirgemez" diye geçiştirmek istedi meseleyi. Niye esirgeyeceğim ki? Bunların parasını veren sensin, finanse eden sensin, adını koyan sensin. Peki o zaman niye şikâyet ediyorsun kardeşim? Fakat, dediğim gibi diğer kurumlar da farklı değil. Bir keresinde Tarabya Oteli'nde bir İstanbul paneli vardı. Gittim. Başkan da o dönemin İstanbul valisi Namık Kemal Şentürk. Evlere şenlik bir paneldi. Mühendisi çıkıyor, "İstanbul mahvoldu" diye başlıyor, mimarı çıkıyor aynı şeyi söylüyor. Sonunda ben söz aldım, "Benim konuşmaya niyetim yoktu. Öyle şeyler söylediniz ki kendimi konuşmak zorunda hissettim. Şu pencereden dışarı bakın, şu beton yığınlarını görün. 'İstanbul mahvoldu' diye bilimsel sözler etmeye gerek yok. Buradan gözüküyor zaten. İyi ama kardeşim, bunların altında kimin imzası var? Mühendis hesabını yapıyor, mimar projeyi çiziyor, belediye bürokratı onaylıyor, sonra herkes oturmuş şikâyet ediyor. Var mısınız, şikâyetçi olduğunuz her binanın kapısına bir plaket koyalım, 'Bu binanın projesi şu mimar tarafından çizilmiş, şu inşaat mühendisi tarafından yürütülmüş, şu mevki-makam sahibi tarafından da onaylanmıştır' diyelim" dedim. Tabii kıyamet koptu. Bunun için ben ikide bir birleşik kaplar hadisesinden söz ediyorum. Mimarı-mühendisi ne ise gazetecisi de o çünkü. Dolayısıyla, sadece basını kötülemenin anlamı yok. Diğer müesseseler de basından farklı değil. Yani bir Yargıtay başkanı kalkıp da, "Yargı, cüzdanıyla vicdanı arasında sıkışmıştır" diyorsa, bir yerde basın bile masum kalır.

— Basın göz önünde ve vitrin diyorsunuz. Bu durumda gazetecilerin daha dikkatli olması gerekmez mi?

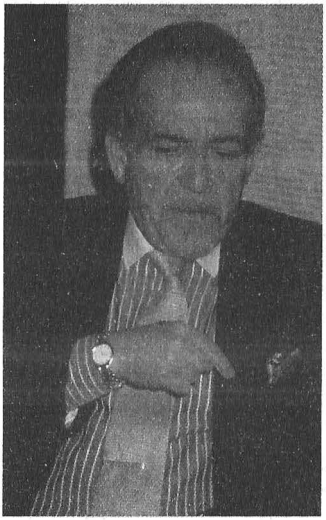
— Mesele tam da o. Mesela ben, cebimizde para olmadığı zaman, gazeteciliğimi kullanarak bir yere gittiğimi hatırlamıyorum. Rasgele hiçbir yere gitmezdik, ortada gözükmezdik. Yani İsmail Dümbüllü ile beraber sahneye çıkmazdık. İçimizde sahneye çıkan tek insan rahmetli Zihni Küçümen'di. Şimdi bakıyorsun, adam birtakım şeylere sürekli Pişekâr oluyor.

Birtakım gösterilerin içinde, lokantanın içinde, tiyatronun içinde, sinemanın içinde, modanın içinde, defilenin içinde. Her türlü açılışın içinde, her türlü kapanışın içinde. Her şeyin bu kadar da içinde olunmaz ki.

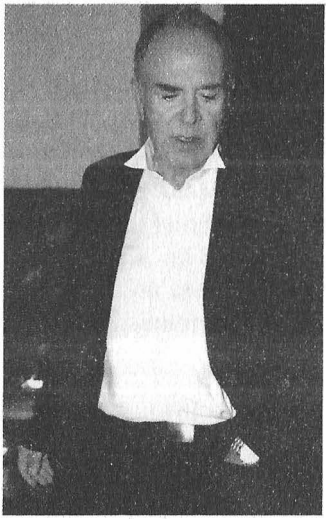
ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İki Simavi

Haldun Bey ile Erol Bey, tamamıyla farklı iki gazetecilik anlayışını temsil ederler. Mesela Haldun Bey, Tan *gazetesinde, tecavüze uğrayan eşeğin gözüne bant çekerdi. Buna mukabil Erol Bey, resim altında Macaristan'ın başkenti Budapeşte yerine Bükreş yazan adamı hemen işten çıkartırdı.* Hürriyet'*le* Günaydın'*ın farkı da buradaydı zaten.*

Erol Simavi.

Haldun Simavi.

— *Yeniden gazeteye dönersek, Nezih Demirkent'in yerine Çetin Emeç'le Arda Gedik'in getirileceği ne zaman öğrenildi?*
— Nezih, Kenan Evren'le Pakistan'a gitmişti. Döndüğünde bu iş gerçekleşmişti. Biz anladık, Nezih de anladı. Erol Bey de Nezih'i daha fazla üzmemek için *Dünya* gazetesini verdi ona. Neyse, Arda Gedik ile Çetin Emeç geldiler. Biz de Oktay Ekşi ile oturduk ve durum değerlendirmesi yaptık. İkimiz de CHP'li olarak tanınıyorduk. Oktay zaten Kurucu Meclis üyeliği yapmıştı. Arda'nın ve Çetin'in babası ise DP milletvekiliydi. "Bizim bunu Erol Bey'le konuşmamız lazım. Böyle gitmez bu iş" dedik. Erol Bey'in yanına gittik daha sonra. Durumu anlattık kendisine ve, "Bizim muhatabımız kim? Yani Çetin Emeç ile Arda Gedik mi? Bu durum bize biraz ters geliyor" dedik. Erol Bey, Oktay'la beni alıp pencerenin yanına götürdü. Sokaktaki kalabalığı gösterip, "Bakın muhataplarınız burada" dedi. Biz anlamadık önce, sonra halkı gösterdiğini fark ettik. "Onlar okurlarınız, sizin muhatabınız onlar. Siz başka şeye aldırmayın" dedi. Bir patronun meseleye bu şekilde yaklaşması çok önemliydi. Ve biz hiçbir gürültü patırtı olmadan Arda Gedik ve Çetin Emeç'le çalıştık. Arda, idari işlere bakardı, sonra yazı işlerine bakmaya kalktı. Çok radikal ve rasyonel bir adamdı Arda. Hiçbir gün bir sıkıntımız olmadı. Ama bir süre sonra Arda ile Çetin geçinemediler. Çetin, *Milliyet*'e geçti. Arda kaldı.

— *Sizin döneminizde de* Hürriyet *tıpkı şimdi olduğu gibi efsane miydi Babıâli'de?*
— *Hürriyet*, her zaman aynıydı. Eğer diğer gazeteler atölye ise *Hürriyet* fabrikaydı.

— *Neden?*
— Bir kere içine kapalı olan her şey bir efsanedir. *Hürriyet* çok kapalıydı içine ve bunun için ne zaman ne yapacağını asla bilemezdin. Zaten *Hürriyet* de en ummadığın şeyleri yapardı. Bilhassa haber konusunda yapmadığı yoktu. Mesela Sadun Bora'nın dünya turunu aylarca tefrika olarak yayımladı. Bunların temelinde de Hikmet Feridun Es vardı. Ama Hikmet Feridun, Sedat Simavi ölünce büyük bir hata yaptı ve gazeteyi bırakıp evine çekildi. Haldun Bey'le Erol Bey, Hikmet Feridun Es'in bu tavrını hiç affetmediler. Halbuki *Hürriyet*'in temelinde vardı Hikmet Feridun Es. Sonra bir ara tekrar getirdiler ama eskisi gibi olmadı. *Hürriyet*'in tarihinde böyle enteresan olaylar hep olmuştur. Mesela Samih Tiryakioğlu, yazı işleri müdürü. İkinci sayfada değişik görüşlerin yer aldığı bir sütun vardı. Bir sabah gazeteye bakıyorlar ki orada, "İki hödük" diye bir yazı. Haldun Bey ile Erol Bey'i anlatıyor. Hemen işine son verdiler.

— *Kendisi mi yazmış bunu?*
— Tabii canım, üstelik kendi imzasıyla.

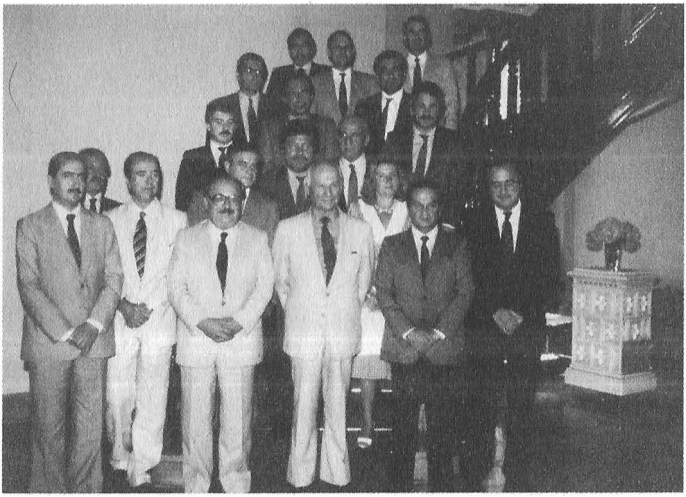
— *Peki yayımlanana kadar kimse görmemiş mi?*
— Hayır, kimse fark etmemiş. *Hürriyet*'in mazisinde böyle ilginç olaylar her zaman vardır. Mesela DP'nin dışişleri bakanı Fuat Köprülü, Sedat Simavi'yi, "Sen Kıbrıs meselesini kışkırtıyorsun" diye mahkemeye vermişti. Zavallı Sedat Bey, Adliye'nin merdivenlerini ine çıka, 53 yaşında mı, 56 yaşında mı hayatını kaybetti.

— Hürriyet'*i* Hürriyet *yapan sadece bunlar değil herhalde...*
— *Hürriyet*, habere yatırım yapmaktan kaçınmayan bir gazeteydi. Erol Bey, haber için hiçbir masraftan kaçınmazdı. Mesela 27 Mayıs'tan sonra, Ordu Foto Film Merkezi, Yassıada'da çektiği Menderes fotoğraflarını filan müzayedeye çıkardı (aslında ayıp bir şeydi bu yapılan) *Hürriyet* parayı bastırıp aldı.

— *Ordu Film Merkezi, Yassıada'da çekilen fotoğrafları müzayedeye mi çıkardı?*
— Tabii.

— *Hangi hakla?*
— Allah Allah, adamlar ihtilal yapmış, sen hangi haktan bahsediyorsun?

— *Siz hiç Haldun Simavi ile çalıştınız mı?*
— Çalışmadım ama dostluk yaptım. Haldun Bey'i sana anlatayım: Haldun Bey, mesela Erol Simavi ile kıyaslandığında daha çok halkın arasına giren bir insandı. Bir örnek vereyim; Romanya'ya giden bir ekipte birlikteydik. Herkes bir yerlere giderken, o benim kolumdan tuttu ve, "Yavrum, gel biz seninle meyve-sebze haline gidelim" dedi. Hale gittik ki tam bir felaket. O dönemde bizim İstanbul'daki en fakir mahallenin pazarından çok daha perişan vaziyetteydiler.

Kenan Evren, Kalender Orduevi'nde, gazete sahip ve yöneticileriyle. Haldun Simavi de var, Nadir Nadi de var, Kemal Ilıcak da var, Nazlı Ilıcak da var.

— Komünist dönem miydi?
— Evet, Çavuşesku dönemiydi. Haldun Bey çok lüks yaşardı belki ama bunları da çok iyi bilirdi. Erol Bey çok daha tedbirli ve itidalli idi ve ağabeyinden de çok çekinirdi. Aslında Çetin Emeç'in yeniden *Hürriyet*'e dönüşünün sebebi, Erol Bey'in ağabeyinden çekinmesiydi. Çetin Emeç, *Hürriyet*'ten ayrıldıktan sonra *Milliyet*'e gitti ve orada uzun süre çalıştı. Çetin Emeç'in *Milliyet* dönemi çok ilginçtir. Tam manasıyla kasıp kavuruyordu *Milliyet*'i. *Milliyet*'in alışık olmadığı bir üslubu vardı rahmetlinin; çok sert, ısırıcı bir üslubu vardı. Tabii ki iş için benimsediği bir üsluptu bu. Ancak *Milliyet*'e uygun değildi. Netice itibariyle Çetin *Milliyet*'te yapamadı. Sonra bir gün, "Çetin Emeç, *Günaydın*'a gitti. Haldun Bey'le konuşuyor" diye bir söylenti yayıldı ortalığa. Erol Bey bunu duyar duymaz fena halde telaşlandı ve Çetin Emeç'i *Hürriyet*'e geri getirdi.

— Erol Simavi'nin telaşlanmasının sebebi ne?
— Erol Bey, ağabeyinin yaptığı işlerden çekinirdi. Çetin Emeç'in *Günaydın*'a gitmesi bunun için telaşlandırdı Erol Bey'i. Çetin tekrar *Hürriyet*'e döndü. Ben de ondan bir süre sonra ayrıldım zaten.

— Peki, eğer gazeteciliklerini kıyaslarsanız ne söyleyebilirsiniz?
— Tamamıyla farklı iki gazetecilik anlayışını temsil ederler. Mesela Haldun Bey, *Tan* gazetesinde, tecavüze uğrayan eşeğin gözüne bant çekecek ölçüde pervasızdır. İsterseniz siz buna "esprili gazetecilik anlayışı" deyin. Buna mukabil Erol Bey, resim altında Macaristan'ın başkenti Budapeşte yerine Bükreş yazan adamı hemen işten çıkartırdı. *Hürriyet*'le *Günaydın*'ın farkı da buradaydı zaten.

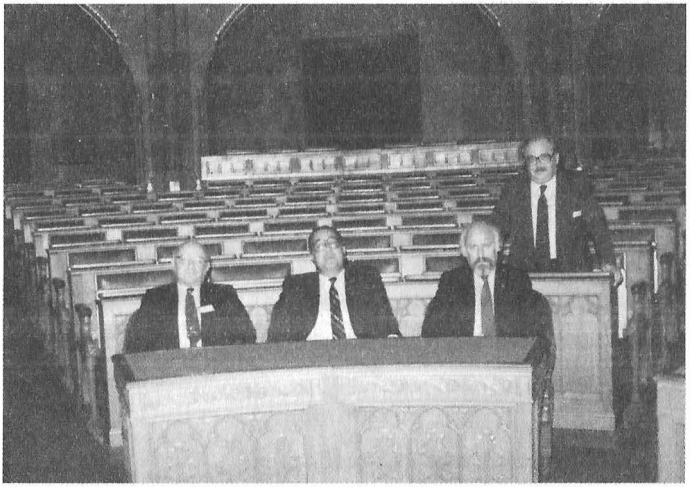
— Erol Bey gazeteciliği bu ölçüde ciddiye alan bir insandı yani.
— Gazetecilik anlayışları kadar, karakterleri ve çalışanlarla ilişkileri de taban tabana zıttı.

— Peki, iki kardeşin bu kadar farklı gazetecilik anlayışına sahip olmasını neye bağlıyorsunuz siz?

— Yetişme tarzlarındaki farklılıktan kaynaklanıyor herhalde. Haldun Bey, elbette çok iyi gazeteciydi. Ben görmedim ama gerektiği zaman tulumu çekip baskı makinelerini tamire bile gidermiş. Erol Bey ise daha rafine yaşardı. Dar bir çevresi vardı ve daha çok saza-söze, eğlenceye düşkün bir insandı. Zaten biz *Hürriyet*'e geçtikten sonra öyle yerlere onun sayesinde gitmeye başladık. Çünkü bizim oralara gidecek kadar maddi gücümüz yoktu. Erol Bey, haftada bir kere bir vesile icat eder, bizi alıp götürürdü. Ama ertesi gün de sabah erkenden, saat yedi buçukta gazeteye gelir, işine sahip çıkardı. İşleri yoluna koyduktan sonra da saat on ikide kaldığı otele gider öğle uykusunu uyurdu.

— Peki, sizi de alıp gittiği gecelerde neler konuşulurdu?

— Yok, bir şey konuşmazdık, genel sohbet, başka ne olacak ki? O kadar gürültü patırtı içinde bir şey konuşmak da müm-

Macaristan meclis salonunda dört Türk gazeteci: (Soldan sağa) Hüsamettin Çelebi, Mehmet Barlas, Yalçın Doğan, (ayakta) Hasan Pulur.

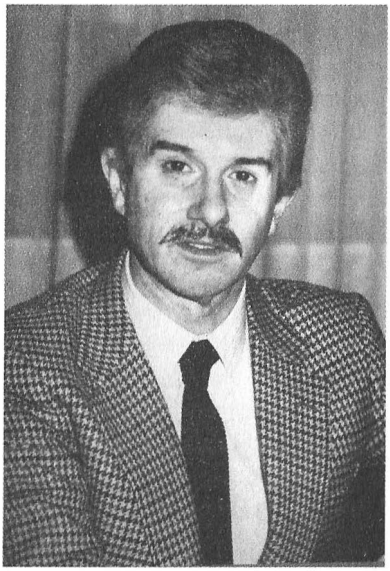
kün değildi zaten. Gene de bir şeyler konuşulurdu elbette ama gazete işi pek konuşulmazdı.

— *Çetin Emeç ayrıldıktan sonra sizi yayın koordinatörü mü yaptı Erol Simavi?*
— Evet. Beni yayın koordinatörü yaptıktan sonra karşısındaki odaya aldı. Arda Gedik olduğu için ben pek fazla işe karışmıyordum. Sonra Arda Gedik vahim bir hata yaptı ve ben bunu onun yüzüne karşı da söyledim. İtiraz ederse yine söylerim. Erol Bey'in odası çok büyük bir odaydı. Arda tuttu, Erol Bey'in masasının yanına, kendine kocaman bir masa yaptırdı. Şurada Arda oturacak, yanı başında da Erol Simavi oturacak. Arda'ya, "Yapma bunu, doğru değil" dedim ama dinlemedi beni. Halbuki bunlar Erol Bey'in hoşlanacağı şeyler değildi. Sonra bir gün Erol Bey Zürih'ten gazeteyi aradı ve kimseyi bulamadı. Bunun üzerine Arda ile bir ihtilafları oldu ve Arda da ayrıldı.

— *Erol Bey, Zürih'te mi yaşıyordu?*
— Orada oturuyordu ama nerede kaldığını bilmiyorum. Belki de kendisine bir ev almıştı. Belki de otelde kalıyordu. Erol Bey otelleri çok severdi, bayılırdı otel hayatına. Ayrıca uçaktan da çok korkardı. Türkiye içinde bir kez bile uçakla seyahat yapmamıştır. Yurtdışına gideceği zaman da mutlaka Swissair'i tercih ederdi.

— *Neticede siz yayın koordinatörü oldunuz.*
— Oldum ve Erol Bey'in karşısındaki odaya oturdum. Erol Bey'in odasının girişinde trafik lambaları gibi bir lamba vardı. Kırmızı yanarsa kimse giremezdi. Sadece yedi kişi bunun dışındaydı ve bunlardan birisi de bendim.

— *Erol Bey tam olarak ne istedi sizden?*
— Erol Bey, "Hâkim ol gazeteye" dedi. O sırada Seçkin Türesay ya yazı işleri müdürü ya da genel yayın müdürüydü. Ben Seçkin'e, "Bak, ben mahallenin ağabeyiyim. Farzet ki,

Çetin Emeç.

eskiden futbol oynamışım ve futbolu bırakmışım ama mahallenin takımının iyi oynamasını istiyorum. Ben size gelip ağabeylik yapacağım. Vardır ya böyle ağabeyler, antrenör gibi. Ben öyle bir şey olacağım" dedim. "Sen gazeteyi istediğin gibi çıkar. Ertesi gün konuşuruz veya o gün bana danışmak ihtiyacını duyarsan gel danış. Ben doğrudan müdahale etmem gazeteye, çıktıktan sonra varsa eleştirilerimi söylerim sana" dedim. Zaten benim gazeteye hâkim olma anlayışım buydu. Bilfiil sayfa yapmaya filan kalkışmadım. Seçkin Türesay'la biz bunu gayet iyi götürdük.

— *Ne kadar sürdü bu?*
— Bir seneye yakın sürdü sanıyorum.

— *Problem çıkmadı mı?*
— Hayır, hiçbir problemimiz çıkmadı. Ben hep kapımı açık tuttum. *Hürriyet*'te kapıyı açık tutmak faydalıdır.

Kenan Evren ile Erol Simavi şakalaşıyor, Hasan Pulur da arkadan seyrediyor.

Çetin Emeç gelince ben yanına gidip kendisine, "Bak kardeşim, ben senin hiçbir şeyine karışmam, yayın koordinatörü değilim artık" dedim. Benim gazetecilik anlayışım buydu. Erol Bey'in oğlu Sedat Simavi telaşlandı ama ona da, "Ben tekrar yazımın başına dönerim, dert edilecek bir şey yok" dedim.

— *Sedat Simavi ne yapıyordu gazetede?*

— Erol Bey onun için çok uğraştı. Amacı, *Hürriyet*'i oğluna bırakmaktı. Ama Sedat'ın başka tarafları vardı, gazetecilik çok fazla sarmadı onu. Mesela mutlaka ava gidecek. Halter kaldırır, yay çeker, vitamin alır. Sonra babasıyla da bazı ihtilafları oldu. Böyle kendine özel bir hayatı vardı. Ama iyi çocuktu. Bir gün bana, "Ağabey böyle böyle, Çetin Emeç geri geliyormuş" dedi. "Gelsin, ne olacak. Sorun çıkarsa ben giderim" diye cevap verdim. "Yok ağabey sen bir yere gidemezsin" dedi. Ben de, "Gerekirse giderim. Ben yirmi iki yıl çalıştığım *Milliyet*'i yirmi iki dakikada bıraktım" dedim. Koordinatörlükten ayrıldım ama odamdan çıkarmadı Erol Bey beni. O sırada Emre Kongar da gelmişti.

— Gazetede ne işi vardı Emre Kongar'ın, üniversiteden istifa edince gazeteye mi gelmişti?

— Tabii tabii. Hem Emre Kongar'ı, hem de Ertuğrul Özkök'ü Arda Gedik aldı gazeteye. Ama öneri Orhan Birgit'indir. Orhan Birgit'in önerisi ile bir Danışma Kurulu kuruldu. O Danışma Kurulu'na da Ankara'dan Ertuğrul Özkök ile Emre Kongar alındı. Ayda bir gelirlerdi. Benim başkanlığımda toplanılır, öneriler getirilir, eleştiriler yapılırdı.

— Emre Kongar'la ilgili bir espriniz vardı ve Hilmi Yavuz da yazmıştı galiba. Neydi o?

— Bir gün yine Danışma Kurulu toplantısındayız. Emre yine, "Ah yetiştiremiyorum, o kadar iş var ki" filan diye girdi toplantıya. "Otur Hoca, biraz nefes al" dedim ama oturacak yer kalmamıştı. Arda Gedik zile bastı. Neptün diye bir sekreter hanım vardı. İsmi dolayısıyla hatırımda kalmış, iyi bir kızdı. Arda, "Neptün, Hoca'ya bir sandalye" derken, Emre, "Ben burada otururum" dedi. "Burada otururum" dediği yer, Erol Bey'in masası. Emre Kongar, gitti ve Erol Bey'in masasına oturdu. Ben, "Hoca dur bir dakika! Oraya sen ancak senede bir kere, o da ancak 23 Nisan'da oturabilirsin. Hani 23 Nisan'da çocuklar vali olur, kaymakam olur, ordu kumandanı olur ya, sen de sadece 23 Nisan çocuğu olarak oturabilirsin o masaya" dedim. Emre, böyle kaskatı kaldı, sonra gülmeye başladı.

— Emre Kongar kızmadı mı bu espriye?

— Herhalde rahatsız oldu ama bozulup kavga edecek değil ya, güldük hep birlikte. Sonra bunu Hilmi Yavuz biraz değiştirerek yazdı. Hilmi, "Ben orasını biraz değiştirdim ama esası değiştirmedim" diyor, esası böyle.

— Erol Bey'in kulağına gitti mi bu?

— Tabii canım, gitmez mi? Hemen yetiştirdiler Erol Bey'e, "Hoca ne yapmışsın, perişan etmişsin bizi" dedi. Erol Bey bayılırdı öyle şeylere. Hele dedikodulara, gazete içindeki de-

dikodulara bayılırdı. İlginç bir şey söyleyeyim, Erol Bey, dış görünüş olarak çok çapkın görünmesine rağmen, gazetede katiyen çapkınlığa müsaade etmezdi. Yani gazetede, bir kız ile bir erkeğin ilişkisini hiç affetmezdi.

— *Niye?*
— Öyleydi. "İş ortamında böyle şeyler olmaz" derdi.

— *Ondan sonra şey çok değişti galiba.*
— Bilmiyorum, ben ayrıldığım tarih itibariyle konuşuyorum. 1988 Temmuzu mu, ne ayrıldım. Neyse, *Hürriyet*'te asıl Kenan Evren'le yaptığımız geziler ünlüdür. Kenan Evren beni tanıdığı için o gezilere çağırırdı.

— *Nereden tanıyordu sizi?*
— 12 Eylül'den sonra Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu olarak biz Ankara'ya Kenan Evren'i ziyarete gittik. Cumhurbaşkanı olmuştu ve böyle bir durumda bu tür ziyaretler modadır. Neyse, Çankaya Köşkü'nde sebilhane bardağı gibi sıraya girdik, oturuyoruz. Biraz sonra Ali Baransel geldi, "Buyrun" dedi. Başkan Burhan Felek'ti ama hasta olduğu için gelememişti. Başkan yardımcısı da Nezih Demirkent'ti, yani başımızda o vardı. Kenan Evren'in yanına giren herkes kendini takdim ediyor. İşte, "Ben Hasan Pulur" dedim, "Sen şöyle dur" dedi. Ben içimden, "Şimdi ayvayı yedik, dur dediğine göre mutlaka bir şey vardır. Sabıkalı mıyız neyiz" diyorum. Kenan Paşa bana dönüp, "Sen Tevfik Pulur'un nesi oluyorsun" diye sordu. "Oğluyum" dedim. "Tevfik Bey bizim hocamızdı" dedi. Harbiye'de babam hocalık yapmış onlara. Ondan sonra Kenan Paşa ile aramızda bir samimiyet oluştu.

— *Sizi gezilerine bunun için mi çağırıyordu?*
— Bunun için olduğunu sanmam. Zaten her gazeteden birilerini çağırıyorlardı. Ama Kenan Paşa beni tercih etmiş olabilir. Fakat Ürdün gezisi öncesi bizim gazete kapatıldı.

— *Neden?*
— Devir 12 Eylül devri ve *Hürriyet*'te bir ölüm ilanı çıkıyor. İlanda, "Büyük öğretici, büyük hoca İsmail Bilen'in ölümünü duyururuz. Öğrencileri" deniliyor. İsmail Bilen, biliyorsun Türkiye Komünist Partisi TKP'nin genel sekreteri. İlan yayımlanınca kıyamet koptu. Vay efendim, nasıl böyle bir ilan yayımlanabilirmiş. Yahu kardeşim, ilan servisinde çalışan insan nereden bilsin İsmail Bilen'in kim olduğunu? Ama dinleyen kim, gazeteyi kapattılar. İşte Ürdün gezisi bu sırada oldu. Arkadaşlar benden, bu durumu Kenan Paşa'ya anlatmamı istediler. Ben de, "Öyle pat diye söyleyemem ama fırsat bulursam söylerim" dedim. Neyse, Ürdün'de, Türkiye'den narenciye alanlar, "Çürük mal gönderiyorlar" diye şikâyet ettiler. Kenan Paşa, Ali Baransel'le, "Hasan Pulur bunları yazsın" diye haber yolladı. Ben de, "Açık gazete bulursam yazarım" dedim. Ali'ye de, "Git aynen böyle söyle" diye tembihledim. Ali de gitti söyledi. Türkiye'ye döndük, ertesi gün gazete açıldı.

— *Başka nereye gittiniz Evren'le?*
— Ben dört seyahate katıldım Kenan Evren'le ama en enteresanı Macaristan'dan dönerken yaşadıklarımızdı. Şimdi bu gezilerin bir özelliği, herkesin bavulunu akşamdan hazırlayıp oteldeki kapısının önüne açık bir biçimde koymasıydı.

— *Neden, terör endişesi yüzünden mi?*
— Bilmiyorum, belki o da vardır ancak asıl amaç kontrol etmekti. Eh tabii, içine bomba da koyabilirsin, başka şey de koyabilirsin. Macaristan, Yugoslavya'ya göre daha Batı'ya açılmış bir ülkeydi ve çok iyi porselenleri vardı. Ayrıca elektronik eşyalar da fena değildi. Ertesi gün uçak Ankara'ya indi, biz Ankara'dan İstanbul'a devam edeceğiz. Ama gümrük işlemleri Ankara'da yapılacak. Baktık, korumalar gelip bazı arkadaşlara, "Efendim, siz bizimle gümrüğe kadar gelin" diyorlar. Allah Allah ne oluyor diye bir merak aldı bizi.

— *Gazeteci miydi gümrüğe çağrılanlar?*

— Gazeteci tabii. Meğerse Kenan Evren, gazetecilerin bavullarına dünya kadar porseleni veya elektronik eşyayı doldurduklarını duymuş ve içeriye kaçak herhangi bir şey girmemesi için emir vermiş. Korumalar da, içinde gümrüğe tabi eşya bulunan bavulları geceden işaretlemişler. Buna bizim meslektaşlar çok şaşırdılar. Çünkü onlar sanıyorlardı ki Kenan Evren'in heyetindeki bavullara nasıl olsa kimse bakmaz. Sonra hepsi gümrüklerini ödedi. Unutamadığım bir anıdır bu. Kenan Evren istemeseydi kimse bavullara bakmazdı tabii ki. Oysa bir kere Turgut Özal ile Adnan Kahveci'ye yaptılar aynı şeyi. Adnan Kahveci, Turgut Özal ile Suudi Arabistan'dan dönüyordu. Özal müsteşardı sanıyorum. Özal Arabistan'dan video filan yüklüyor bavuluna. Gümrükçüler el koyunca, Adnan Kahveci garibim üstüne almıştı.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Diğer Gazeteler Atölyeyse Hürriyet Fabrikadır

Hürriyet, *haberin pahalı bir şey olduğunu bilirdi. Ama masraf etmekle kalmaz, çalışandan neler alabileceğini de bilirdi. Onun için insanlar* Hürriyet*'e bağlanırdı. Bu anlamda* Hürriyet *bir kurumdu. Bunun dışında, Erol Simavi'nin ayrı bir harcama baremi vardı. Mesela* Hürriyet*'in üst kadrosunda çalışanlar Erol Bey'e yakın olanlar, Erol Bey'in davetlerine katılarak, belki hayatları boyunca göremeyecekleri kadar lüks yerlere girip çıkmışlardır. Erol Bey parayı esirgemezdi insanlardan.*

Hasan Pulur Hürriyet*'e geçince, Erol Simavi bu parayı imzalayıp Pulur'a vermişti. Para gıcır gıcır. Çünkü her sabah muhasebecisi Erol Bey'e hiç kullanılmamış bir deste para getirirmiş.*

— Hürriyet'*in niteliklerinden söz eder misiniz biraz. İşte, "Babıâli'nin amiral gemisi" denilir, "devlet gazetesi" denilir. Neydi* Hürriyet'*in farkı?*

— Şimdi *Hürriyet*'i diğer gazetelerle karşılaştırmamı istiyorsanız, daha önce söylediğim, "Diğer gazeteler atölyeyse, *Hürriyet* işleyiş bakımından bir fabrikadır" sözünü hatırlatmak isterim. Diğer gazeteler Babıâli geleneğine sadıktır. Onun için belki onlara "atölye" diyebiliriz. Yalnız unutmayın. Bunları o gün için söylüyorum yani benim *Hürriyet*'te olduğum günler için söylüyorum. Şimdi nasıldır bilemem. *Hürriyet* öyle bir kurumdur ki olup biten pek çok şeye ve olup bitme tarzına ister istemez şaşırırsınız. Bir örnek vereyim: Oktay Ekşi'nin bir Ankara ziyaretinde pantolonu üzerine bir şey mi döküldü ne oldu? O akşam davete gidecekti Oktay. *Hürriyet*, İstanbul'dan araba çıkardı ve Oktay'a yeni bir pantolon gönderdi. Diyeceksiniz ki, "Çok mu önemli?" Bugün için çok önemli değil, o gün için çok önemliydi. Ayrıca *Hürriyet*'in ödeme politikası da diğer gazetelerden çok farklıydı. Mesela her yılbaşı ikramiye verilirdi o zamanlar. *Hürriyet* o ikramiyeyi verir, arkasından da kendi içinden başarılı olarak görüp seçtiklerine, ekstra bir ikramiye daha verirdi. Unutmayın ki çalışanlarına araç tahsis eden ilk gazete de *Hürriyet*'tir. *Hürriyet*, haber için para harcamaktan kaçmazdı.

— *Haber pahalı bir şeydir ama...*

— *Hürriyet*, haberin pahalı bir şey olduğunu bilirdi zaten. Ama masraf etmekle kalmaz, çalışandan geriye neler alabileceğini de bilirdi. Onun için insanlar *Hürriyet*'e bağlanırdı. Bu anlamda *Hürriyet* bir kurumdu. Bunun dışında, Erol Simavi'nin ayrı bir harcama baremi vardı. Mesela *Hürriyet*'in üst

kadrosunda çalışanlar, Erol Bey'e yakın olanlar, Erol Bey'in davetlerine katılarak, belki hayatları boyunca göremeyecekleri kadar lüks yerlere girip çıkmışlardır. Erol Bey parayı esirgemezdi insanlardan.

— *Siz gider miydiniz?*
— Giderdim, ben de giderdim. Yayın koordinatörü olduktan sonra hemen hemen her davete giderdim. Çok da sık davetler olurdu *Hürriyet*'te. Üstelik bunlar öyle sıradan davetler değildi. Mesela aklıma şu anda geldi: Hilton'da bir davet verilmişti. Davette, deniz ürünleri büfesini, bir sandal getirtip o sandalın içine koymuşlardı. Böyle şatafatlı şeyleri severdi *Hürriyet*. Tabii bütün bunlar olup biterken Erol Bey'in dakikliğine mutlaka uymak gerekirdi. Erol Bey'in bu özelliği bütün kadroya yayılmalı ve titizlikle uyulmalıydı. Aksi halde her şey altüst olurdu.

— *Ne demek o?*
— Şu demek: Diyelim ki Erol Bey, akşam sekizde bir yere gidecek. Mutlaka ama mutlaka bir gün önceden ya da sabahtan şoförü gider, orayı teftiş eder, yol durumuna bakar, saat tutardı. Akşam Erol Bey otomobiline bindiği zaman saat tam sekizde orada olmalıdır ve hiç sektirmeden olurdu da. Bu meselelerde çok hassastı Erol Bey. Çetin Emeç'le anlaşamadıkları en önemli konulardan biri de buydu. Çetin Emeç, hiç dikkat etmezdi verdiği randevulara. Erol Bey'de bu yoktu katiyen, bu konularda çok dikkatli davranırdı ve *Hürriyet*'te çalışanların da dikkatli olmasını isterdi. Kendisini yani *Hürriyet*'i temsil edecek bir foto muhabirinin kıyafeti bile son derece önemliydi Erol Bey için. Hatta sık sık, "Eğer bu gazetenin tirajı düşerse, kendi anılarımı yazar, bu gazetenin tirajını yine yükseltirim" derdi. Erol Bey, çok vefakârdı. Sadece kendi çalışanlarına karşı değil, gazete dışı ilişkilerinde de çok vefakârdı. Mesela özel bir şirketi vardı, bildiğim kadarıyla bu bir temizlik şirketi idi. Odacılar, ofis boylar o şirkette çalışırdı. O şirketin bir başka fonksiyonu daha vardı: Erol Bey'in, zama-

Adana Hürriyet *tesisinin açılışı, Erol Simavi, Cüneyt Arcayürek, Hasan Pulur.*

nında arkadaşlık ettiği ancak daha sonra arkasında bıraktığı insanlar vardı. İşte bu insanlar maddi açıdan kötü bir duruma düşmesin diye Erol Bey bu şirketten bu insanlara maaş bağlattırırdı. Sadece maaş da değil, o insanların ihtiyacı olan her türlü yardım yapılırdı.

— Erol Simavi'nin çalışanlarına karşı da çok cömert olduğu söylenirdi. Bilhassa sağlık ve eğitim konusunda...

— Ben şimdi sana isim vermeyeyim. Mesela *Hürriyet*'te şu anda çok iyi yerde olan bir arkadaş var. Onun oğlu, ilkokulu bitirdikten sonra Robert Koleji kazandı. Kara kara düşünüyordu. Bir gün, "Yahu ne düşünüyorsun" diye sordum. O da anlattı. "İşte oğlum Robert'i kazandı ama çocuğu oraya gönderemeyeceğiz çünkü paramız yok!" Karısının maddi durumu da parlak değildi. Ben gittim Erol Bey'e söyledim. Çocuk koleji öyle okudu ve sonra da Amerika'ya gitti. Amerika'da Erol Bey'in yardımı devam etti mi, etmedi mi, bilmiyorum.

Ayrıca hastalıklara karşı da çok büyük bir zaafı vardı Erol Bey'in. *Hürriyet* çalışanlarından birinin hastalanması durumunda her türlü yardımı yapardı. Hastane bulunamıyor, doktor bulunamıyor, ilaç bulunamıyor, Erol Bey için böyle şeyler söz konusu değildi. İnsani tarafları hakikaten şaşkınlık verecek ölçüde çok güçlüydü Erol Bey'in. Her zaman söylerim, bu taraflarıyla eski Babıâli'ye hiç yakışmayan bir patrondu.

— Hürriyet'*in kurum olmasında Erol Bey'in bu tavrı son derece etkiliydi galiba...*
— Tabii ki. İnsanlar *Hürriyet*'ten ayrılır fakat *Hürriyet*'le bağlarını koparamazlardı. Ama bazı yanlışları da hiç affetmezdi Erol Bey. Mesela Hikmet Feridun Es'in yaptığını kesinlikle affetmedi. Sedat Simavi'nin öldüğü gün iki kardeş ortada kalıyorlar ve ne yapacaklarını şaşırıyorlar. Tahsin Öztin'in bize anlattıklarına göre, kalkıyorlar Hikmet Feridun Es'i arıyorlar ama Hikmet Feridun ortada yok. Gidiyorlar, Laleli'de oturuyormuş o zaman, evinin kapısını çalıyorlar cevap yok. İçeri girip iç kapıyı çalıyorlar yine cevap yok. Oysa kapının altından ışık süzülüyor, belli ki içeride. Bunlar bakıyor, bu işten hayır yok. Kendileri işe giriyorlar ve *Hürriyet*'i bu hale getiriyorlar. Elbette, *Hürriyet* için Sedat Simavi Bey çok önemli şeyler yapmıştır, ama *Hürriyet* bugünkü varlığını, Erol ve Haldun Simavi'nin, babalarının ölümünden sonra ortaya çıkan kargaşayı atlatabilmelerine borçludur.

— *Peki, yazı işleri mantığını oluşturan Erol Bey miydi* Hürriyet'*te*?
— Haldun Bey varken Haldun Bey'di tabii ki, o ayrıldıktan sonra da Erol Bey. Erol Bey'in yazı işlerindeki mantığı şuydu: Haber doğru olacak. *Hürriyet* doğru haberde iddialıydı. Bu da Erol Bey'in sayesinde olmuş bir şeydi. Ama çalışanlarına bu kadar babacan davranan Erol Bey çok da kazık yemiştir. Mesela Almanya gazetesi için bile bile kazık yemiştir.

— *Nasıl?*
— Orada işin başında çok güvendiği bazı insanlar vardı. O insanlar Erol Bey'e kazık atmışlardır. Sonradan Erol Bey işin farkına varmıştır ama giden de gitmiştir. Aslında Erol Simavi, başlı başına anlatılması gereken bir patrondur. Benim tanıdığım patronlar içerisinde önemli bir patrondur. Erol Bey'in çok iyi vasıfları vardı fakat birine parladığı zaman da önünde durulmaması gereken bir adamdı. Bizim ilişkimiz hiçbir zaman bozulmadı fakat *Hürriyet*'ten ayrılmama müthiş üzülmüştü.

— *Peki, niye ayrıldınız siz* Hürriyet'*ten?*
— *Hürriyet*'e girişim benim, Nisan 1979. Sanıyorum yedi sene filan çalıştım ben *Hürriyet*'te. O zamanki kadronun hepsi çok iyi dostlarımdı. Hâlâ onların hepsini hayırla yâd ederim, Seçkin Türesay'ı, Erol Türegün'ü, Fikret Ercan'ı, rahmetli Hüseyin Güneş'i... Tabii ölenler var içlerinde; Tahsin (Öztin) Ağabey var, Eşfak (Aykaç) Ağabey var, Ergin İnanç var. Bun-

Hürriyet'*in Ankara'daki kuruluş yıldönümünde Nezih Demirkent ile Orgeneral Haydar Saltuk'u karşılarken.*

ların hepsi benim hem meslek hayatımın, hem de özel hayatımın çok iyi dostlarıydı. *Hürriyet*'ten çok iyi anılarla ayrıldım. *Hürriyet*'ten ayrılma sebebim şuydu: Bir gün Erol Bey ile konuşuyoruz. Bana, "Bu kadroyu güçlendirmek için şunu al, bunu al diyorsunuz. Ama unutmayın ki pasta aynı pasta. Dediklerinizi yaparsam bu pastanın dilimleri küçülür" dedi. Maddi sıkıntılar öyle başladı yani. *Hürriyet* çok büyüktü de ben o zaman o büyüklüğün farkında değildim belki de. Bana yansıması büyük değildi, cebime yansıması büyük değildi. Baktım, Erol Bey zam yapacak durumda değil. Ben hayatım boyunca hiç kimseden, hiçbir patrondan bir kuruş zam istemedim zaten. Ölenlere bir şey diyemem de, yaşayanlar biliyor. Zaman zaman, çok az avans almışımdır. Ama onu da bir veya iki taksitte ödemişimdir. 1988'de *Milliyet*'e geldiğimden beri bir kuruş avans almadım. Hesabımı bilirim, bilmeye çalışırım.

— *İyi ama zam istemek ayıp mı?*

— Değil, niye ayıp olsun ama ben isteyemezdim. Babıâli'de iki özelliğim vardır benim: 1954 yılında *Yeni İstanbul*'dan ayrılışımdan beri, hiçbir yerden kovulmadım ben. *Yeni İstanbul*'dan da karşılıklı anlaşma ile ayrıldım. Yani herhangi bir mektupla işime son verilmedi. Bütün ayrılışlarımı kendim yapmışımdır. Biliyorsun, eski devlet kadrolarında bir deyim vardı: "Görülen lüzum üzerine işine son verildi." Ben de her zaman, gördüğüm lüzum üzerine kendi işime kendim son verdim. *Hürriyet*'te de öyle oldu. *Hürriyet*'te çalışıyorum ve iki çocuk okutuyorum. Birisi Almanya'da okuyor ve *Hürriyet*'te çalışıyor. Erol Bey'in o tarafını inkâr edemem. Erol Bey, *Hürriyet*'te büyük oğlum Korkut'a iş verdi. Ama herhangi bir iş gibi bir iş verdi. Benim oğlum dağıtım servisinde çalışıyordu, bir yerde hamallık yapıyordu yani. Küçük oğlan hiç öyle değil, küçük oğlan okuyacak. Ama para yetmiyor. O sırada işte, şu *Güneş* hadisesi patladı.

— Peki, bu maddi sıkıntıyı Erol Bey ile hiç konuşmadınız mı?

— Hayır. Ben konuşmam. Ben o konuşmayı kendime yedirememem. Benim yapım bu. Aydın (Doğan) Bey de bilir. Aydın Bey yakın dostlarına, "Hasan Pulur hiçbir şey talep etmez" diye söylemiştir. Ben buyum kardeşim! Eğer benim bir değerim varsa vardır, yoksa yoktur. "Ağlamayan çocuğa meme verilmez" derler ya, ben de memesiz büyürüm, biberonla büyürüm. Ama bir yere girdiğim zaman, anlaşma yaptığım zaman da her şeyi konuşurum, tespit ederim. Ondan da şaşmam. Onlar da şaşmamalıdırlar. Mesela, bu binada Aydın Bey beni beşinci kata istemiştir. Bu odada kalmayı kendim talep ettim. Beşinci kat, patron katı. Ses yok, seda yok, konuşma yok. Ben buranın sessizliğinden şikâyetçiyim, yukarısı iyice boğardı beni.

— Hürriyet'*ten ayrılmadan önce de yayın koordinatörlüğünüz devam ediyor muydu?*

— Hayır, Çetin Emeç tekrar gelince bitmişti. Çetin gelince ben, "Bak kardeşim, ben bir şeye karışmam, ama Erol Bey'in benden bir isteği var. Haber konusunda herhangi bir şey görürsem söylerim, uyarırım. İster dinlersin, istersen dinlemez çöpe atarsın. Ben de gidip Erol Bey'e, 'Uyarılarımı ciddiye almıyorlar' demem. Benim görevim burada uyarıdan ibarettir" dedim.

— O dönemde, sadece Hürriyet'*te değil, diğer gazetelerde de yaygınlaşan yeni bir anlayış çıkmıştı ortaya: Köşe yazıları manşet oluyordu ki hâlâ da oluyor. Bunun neticesinde, köşe yazarı ile muhabir birbirine karıştırılmaya başlandı. Köşe yazıları, yorum içerse bile haber mantığıyla verilir oldu. Ne diyorsunuz buna, köşe yazısı habermiş gibi manşet yapılabilir mi?*

— Köşe yazısı ile haber, köşe yazarı ile muhabir birbirinden farklıdır. Köşe yazarı, herhangi bir olayı, gördüğünü, kendi görüşlerine, kendi bilgisine, kendi tavrına göre yorumlar.

Ama haberde böyle bir şey söz konusu olamaz. Çünkü haber, salt haberdir. Haber, bir fotoğraf makinesinin objektifi kadar gerçeğe uygun ve objektif olmalıdır. Köşe yazısı haber olarak değerlendirilirse, muhabir de bu tür yorumlara özenir ve ortada haber diye bir şey kalmaz. Zaten öyle, "Çankaya Köşkü'nün ışıkları sabaha kadar sönmedi" diye yazılan yazıları haber gibi değerlendirirseniz, muhabirin itibarını iki paralık edersiniz. Zaten muhabirin itibarı iki paralık olduğu için basına güven kalmadı. Güveni bir tarafa bırakın, herhangi bir kurum, işyeri yahut resmi daire, elinde haber olabilecek bir şey varsa onu doğrudan köşe yazarına pazarlıyor. Onun gazeteye girmemesi diye bir şey söz konusu değil çünkü. Oysa, muhabire verse o haberi, ya girecek ya girmeyecek. Adam da böyle bir riski göze almıyor ve doğrudan köşe yazarı üzerinden yapıyor çalışmasını. Üstelik, netice de garanti.

— *Eskiden nasıldı durum?*
— Eskiden çok daha farklıydı. Abdi İpekçi'nin kendi köşe yazısını haber yaptığını görmedim ben. Muhabir gibi haber yaptığı zaman bunu kullanırdı elbette ama o farklı bir şeydi. 1960'tan başlayarak 1970'lerin sonlarına doğru *Milliyet* gazetesinin her satırını bu konuda örnek gösterebilirim. Hatası vardır tabii ama genel prensip olarak haber haberdir. Haberle yorum ayrı şeylerdir.

— *Haberin başlığında haberin muhtevasına aykırı bir şey olur muydu?*
— Elbette hayır. Bir kere başlıkta, yorum kesinlikle yapılmazdı *Milliyet*'te. Diyelim ki üniversitede kavga çıktı. "Sağcılar solcuları öldürdü" deniyor. Biz onu, "Sağcılar, solcuları öldürdü" diye değil, "Üniversitede olay çıktı, üç kişi öldü" diye verirdik. Alttaki başlıkta ise iddiaları sıralardık. Şimdi öyle değil, başlıkta pat diye hüküm veriliyor. Muhabir misin sen, yoksa savcı mı? Bu tür ayrımlar ortadan kalktı maalesef. Daha çok satalım da nasıl olursa olsun anlayışı gazeteleri buraya getirdi.

— Sadece o mu, ideolojik bir tercih de yok mu işin içinde?
— Hayır, ideoloji bile yoktu. Şimdi, burada isimlerini saymayayım. Haldun Simavi'den başlayarak gazeteleri bu hale getirenlerin ideolojisi filan yoktu. Ciddi bir ideolojik tercih olsaydı, belki buna bile saygı duyulabilirdi. Ama *Playboy* takviminden resim kesip, altına, "Aksaraylı Naciye yatakta hop hop etti" diye yazmanın ideolojisi nedir ki? Bu tür yanlışlar "magazinci" tabir edilen, "asparagascı" tabir edilen anlayıştaki gazetecilerin, ciddi gazetelerin yönetimine gelmesiyle başladı. Bilmem anlatabildim mi? Türk basınının en büyük kadersizliği, yorumların haber diye sunulmasıdır. Bugün artık gazetelerin Ankara büroları kalmadı. Neden kalmadı çünkü Ankara bürolarında çalışanlar haber değil yorum yazıyor.

— Peki, bunun önüne nasıl geçilir?
— Bu bir anlayış meselesi ve onun için alınacak herhangi bir tedbirin işe yarayacağına inanmıyorum ben. Basın Ahlak Yasası çıktı. Basın Konseyi kuruldu. Ben öteden beri şunu söylerim: Müeyyidesiz hiçbir uygulama olmaz. Bugün basında hiçbir müeyyide mevcut değil. Basın Konseyi uyarıyor, kınıyor ama bunu da kimsenin taktığı yok. Birisi çıksa da son yıllarda gazetelerin birinci sayfalarında manşetten gösterilen olayların neticesinin ne olduğunu araştırsa keşke. Eminim ki ortaya çarpıcı sonuçlar çıkacaktır. Cinayetle suçlanan adam beraat etmiştir, soygunla suçlanan ilk celsede serbest bırakılmıştır ama gazetelerin o insanların üzerine sürdüğü leke de kalmıştır. Ümraniye'de bir çocuğu, "Ümraniye sapığı" diye yakaladılar. Çocuğun hayatı perişan oldu. Bir ay sonra da esas fail yakalandı. Peki şimdi, "Ümraniye sapığı" diye teşhir edilen bu çocuğun durumu ne olacak?

— Basın için bir iç denetim mekanizması kurmak mümkün değil mi?
— Çok zor, benim pek fazla umudum yok.

— *Siz* Hürriyet*'te maddi sıkıntı içinde kıvranırken* Güneş *gazetesinden nasıl bir teklif aldınız?*

— *Güneş* o sırada bütün Babıâli'yi titretiyor. Titretiyor titretmesine ama *Güneş*'in müessesesi yok. Spor servisi Cağaloğlu'nda, merkez binası bilmem nerede, böyle karmakarışık bir şey. Ama para geliyor, üstelik nasıl geldiği de belli değil. Tabii en sonunda gazeteyi Mehmet Ali Yılmaz aldı. Onu da biliyoruz. Ben o tarihlerde Cumhurbaşkanı Kenan Evren ile ikinci defa Yugoslavya'ya gittim. Biz Yugoslavya'dayken Mehmet Barlas aradı beni. Eski arkadaşım. Dedi ki, "Seninle çok önemli bir şey konuşacağım." Ben de, "Gelince konuşuruz" dedim. Ama Mehmet o sırada işi çıtlattı bana, "Şu kadar söyleyeyim, *Güneş*'e gelir misin" dedi. Ben de, "Kimin adına yapıyorsun bu teklifi, patron adına mı, kendi adına mı" diye sordum. Mehmet de, "Kendi adıma yapıyorum. Ben *Güneş*'in genel yayın müdürü oldum" dedi. Dönünce konuşmak üzere sözleştik. Dönünce, Sultanahmet'te Turing'in bir Yeşil Ev'i vardır ya, orada bir öğle yemeği yedik. Mehmet'in bana teklif ettiği aylık, benim *Hürriyet*'te aldığım aylığın üç misliydi.

— *Cevabınız ne oldu?*

— Düşünmek için biraz süre istedim Mehmet'ten. Tam o günlerde Erol Bey de o "pasta" konuşmasını yaptı. Yani *Hürriyet*'te kalarak maddi durumumu düzeltmem imkânsızdı. Sonunda karar verdim, "Giderim ya" dedim, "bizim de bir hakkımız olsun, biz de biraz daha rahat yaşayalım" diye düşündüm. Öte yandan, her türlü teminat da verilmişti bana. Yazıma müdahale edilmeyecek, şu olmayacak, bu olmayacak. Kararımı verdikten sonra gazeteye gittim. Baktım, Erol Bey o sabah İsviçre'ye gidecek. Gitmeden önce yakaladım Erol Bey'i ve, "Ben bunu size söylemek zorundayım, ben *Güneş*'e gidiyorum" dedim.

— *Neydi ilk tepkisi?*

— Çok şaşırdı. Anladığım kadarıyla böyle bir şeyi herkesten bekliyor ama benden beklemiyordu. "Peki ben İsviçre'de ol-

saydım ne olacaktı" diye sordu. Ben de, "Kalkıp İsviçre'ye gelecektim. Ben size haber vermeden ayrılamazdım, size karşı böyle bir şey yapamazdım" dedim. Ama benim gideceğim duyulunca *Hürriyet* karıştı. Mesela İdare Müdürü Erkan vardı. Erol Bey, "Sizin yüzünüzden gidiyor" diye bir şeyler söylemiş. Erkan çok büyük telaş içinde bana geldi. "Ağabey, ben bir şey mi yaptım? Bana mı kızdınız" diye sordu. Özcan Ertuna genel müdürdü, o geldi filan ama ben kararımı vermiştim ve geriye dönüş de yoktu artık.

— *Erol Bey niye gittiğinizi sormadı mı?*
— Sordu tabii, ben de pasta hikâyesini anlattım: "Erol Bey, ben sizi zorlayamam. Ben kimseden para isteyemem, zam isteyemem. Bana iyilikler yaptınız ama çalışmalarımın karşılığı olarak yaptınız. Altıma araba verdiniz, şoför verdiniz. Ama bunlar yetmiyor. Bunlar iyi bir şey de, insanın kendi esas gücünü ortaya koymuyor" dedim. Neticede Erol Bey'in uçağı kalktı gitti. Ben de *Hürriyet*'ten ayrılmış oldum. Ben karar vermişsem, uzatmam fazla işi. Gittim ama ayıp bir şey için gitmedim. Efendim, "Mehmet Ali Yılmaz'ın parası ak mı kara mı" dediler. Ben de, "Peki sizin paranız ak mı kara mı? Yazıyor mu üstünde" dedim.

— *Bunu kim söyledi?*
— Sağdan soldan söyleniyor bunlar. Gittim, çok enteresandı. *Güneş*'in binası, meşhur Sadrazam Mithat Paşa'nın baskına uğradığı konak var ya, Çerkez Hasan Konağı, onun yerine yapılmıştı. Âlem bir yerdi *Güneş*. Mesela, üst kat yani patronun katı kırmızı kadifelerle kaplıydı. Böyle bir şeyi hayatımda görmemiştim ben. Patronun bir odası var, gir içine bisikletle dolaş. O kadar büyüktü.

— *Kadroda kimler vardı?*
— Mehmet (Barlas) genel yayın müdürüydü. Çetin Altan gelmişti, Mehmet'in eşi Canan oradaydı. *Milliyet*'ten Tufan Türenç'le Tümer Argın da oradaydı.

Kenan Evren'in Güneş'*i ziyareti. Sağında gazetenin sahibi Mehmet Ali Yılmaz, solunda ise yayın yönetmeni Mehmet Barlas var.*

— *Sene kaç?*
— 1986-87 olmalı. Bana güzel bir oda verdiler, tam Marmara'ya hâkim bir oda.

— *Patronla yani Mehmet Ali Yılmaz'la ne zaman konuştunuz?*
— Gittiğim gün konuştuk.

— *Neydi ilk izleniminiz?*
— Ben daha önce Mehmet Ali Yılmaz'la tanışmış, birkaç kere de konuşmuştum zaten. Bir kere Fenerbahçe maçında veya kongresinde, bir keresinde de *Hürriyet*'te. İyi bir Karadenizliydi.

— *Ama gazetecilikten hiç anlamıyordu...*
— Anlamıyordu ama Mehmet'in anlayanları toplamasına da itiraz etmiyordu. İlginç bir adamdı. Yukarı çıkar bakarsın, Dündar Kılıç gelmiş, ekibiyle odada oturuyor. Birtakım başka adamlar filan. Garip bir durumdu.

— Bu durum rahatsız etmiyor muydu sizi?
— Benim odam ayrı bir yerde olduğu için görmüyordum ama gazetenin içinde bu tür adamların dolaşmasına da hiç alışamamıştım. Eski polisler, polis müdürleri geziniyor ortalıkta, emekli subaylar geliyor. "Allah allah" diyorum ben ama kimsenin de kimseye bir zararı yok. Yani Allah var, kendileri ne yapıyordu bilmiyorum ama gazeteye karışan filan yoktu. Ancak şunu söylemeliyim ki Mehmet Ali Yılmaz sözüne sadık bir adamdı. Verdiği sözlerin hepsini tuttu. Gazetenin üst katında bunlar oluyordu ama alt kat da, Mehmet'le Çetin yüzünden, Mehmet Ali Yılmaz'ın deyimiyle, "erkek papatyalar"la dolmuştu. Yani tam anlamıyla Özal çizgisinde bir gazete olmaya başlamıştı *Güneş*. Ben de Özal'a muhalifim. İşte tam o sırada Babıâli'nin en büyük kavgalarından biri çıktı: *Güneş-Sabah* kavgası.

— Peki, o kavga sırasında siz nasıl bir tavır aldınız?
— İşin aslını sorarsan, ben kavgaya karışmadım. Kavganın neden çıktığını da şu anda dahi tam olarak hatırlamıyorum. Ama bir kavga çıktı ve hemen büyüdü. İşte *Yeni Asır*'cılar yani Bilgin Ailesi, Menderes döneminde örtülü ödenekten para almışlar. Yassıada'da ortaya çıkan belgelerde bu da vardı. Bu belgeler ortaya döküldü. Bunun üzerine *Sabah*'çılar da Mehmet Ali Yılmaz'ın Dündar Kılıç'la filan olduğu bir fotoğrafı yayımladılar. Bu arada, Dinç Bilgin'in arabası kurşunlandı.

— Öyle mi, böyle bir şey pek duyulmamıştı galiba?
— Sanırım duyurmamak için çabaladılar. Bir gün Dinç Bilgin'in arabasına ateş edildi. Netice itibariyle o kavga da bitti ama Mehmet Ali Yılmaz gazetecilikte umduğunu bulamadı. Özellikle de Çetin Altan ve Mehmet Barlas'ın Özalcılığı bir hayli rahatsız etti onu. Bana, "Gazetemiz erkek papatyalarla doldu" diye şikâyet eden kendisidir.

— Gazetede Çetin Bey'le aranız nasıldı sizin?

— Odalarımız yan yanaydı. O, akşam gelirdi, viskisini söylerdi. Konuşurduk, ben o saatten sonra fazla durmazdım gazetede. Zaten Çetin'in kaça kadar kalacağı belli olmazdı. Ben Çetin geldikten bir saat sonra filan ayrılırdım gazeteden.

— *Nasıldı muhabbetiniz, Özal yüzünden tartıştığınız olur muydu?*
— Hayır, dedim ya, hayatımda Çetin Altan'la hiç kavga etmedim ben. Gene de kavga etmem. Çetin'e, yazar olarak büyük saygım vardır çünkü. Hâlâ Türkiye'nin en iyi yazarı Çetin Altan'dır diyebilirim ve diyorum da. Zaten o zamanlar Özalcılık vardı da, "İkinci Cumhuriyetçilik" daha çıkmamıştı ortaya.

— *Mehmet Barlas'ın durumu nasıldı gazetede?*
— Mehmet çok iyi bir insandır ama orada ihanete uğradı. Mehmet Barlas'ın haberi yokken, o çok para verip gazeteye aldığı insanlardan bazıları, patrona gidip, "Mehmet Barlas bu işi beceremiyor, gazeteyi biz çıkartalım" dediler. Ama Mehmet Barlas'ın yayın müdürlüğü de fazla başarılı değildi. Özellikle Özalcılık, gazetenin itibarını çok düşürmüştü. İtibarla birlikte tiraj da düşüyordu tabii ki.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Liderler Resmi Geçidi

Aslında enteresan bir kişidir Süleyman Bey. Ciddi olarak enteresan bir kişidir. Ama Özal kadar idealist ve ideolojik değildir. Özal daha ideolojikti. Daha inanmıştı, daha katıydı. Kolay kolay taviz vermezdi. Süleyman Bey ise çabuk taviz verirdi. Ayrıca Özal çok planlı birisiydi. Süleyman Bey, o kadar planlı değildir. Hatta, bana öyle geliyor ki, Süleyman Bey, Özal'ın kapasitesinin farkında olduğu için, kendi boşluklarını kapatması amacıyla onu kendisine müsteşar yaptı.

— Siz Kenan Evren'i bir hayli yakından tanıdınız, nasıl bir insandır sizce?

— Bence, öncelikle askerdi ama ikili ilişkilerde çok babacan, çok rahat, çok güler yüzlü bir insandır. Mesela onun Marmaris'teki en iyi arkadaşı Mustafa Deliveli'ydi. Rahmetli Deliveli, Evren'e, "Benim sekiz aylık maaşımı ver" deyip dururdu. Çünkü, 12 Eylül yapıldığında onun senatörlüğünün bitmesine daha sekiz ay varmış. Böyle eğlenirlerdi. İnsani tarafları iyidir ama öyle büyük bir devlet adamı da değildi. Türkiye'de büyük devlet adamı kolay yetişmiyor. Daha dürüstçe söylemek gerekirse hiç yok. Atatürk'ten ve İnönü'den başka büyük devlet adamı yok. Diğerlerinin hepsi küçük politik hesapların içinde esir olmuş, mevcut yeteneklerini de harcamıştır.

— Turgut Özal büyük devlet adamı sayılmaz mı?

— Hayır, sayılmaz efendim. "Benim memurum işini bilir" diyenden büyük devlet adamı olur mu? Türkiye'de ne sosyal ahlak, ne siyasi ahlak kaldı. Resmi bir protokolde askeri, tişörtle ve şortla teftiş etti. "Anayasayı bir kere de biz delsek ne olur" diyen adamdır Özal. Özal'ın bu taraflarını görmek lazım. Tamam, telefonu yaygın bir hale getirdi, Türkiye'nin dışa açılmasını sağladı. İyi ama bunlar zaten olacak şeylerdi. Afrika'daki kabileye de telefon sistemini kurarsın, ona da tuşlara basmayı öğretirsin, o da gelir, konuşur. Bunlar o kadar büyük marifet değil. Fakat, Türkiye'de yaşanan siyasi çöküntüyü, ahlaki çöküntüyü kolay kolay onaramazsın ve bunun mimarı da Turgut Özal'ın dönemidir.

— Peki ya Demirel?
— Süleyman Demirel'le kıyasladığımız zaman Turgut Özal yaratıcıdır. Demirel'de böyle bir özellik yoktur. Demirel, bürokrasiyi filan çok iyi bilir. Ayrıca, istediği zaman dil değiştirir, şive değiştirir. İsterse Isparta köylüsü olur, isterse İstanbul beyefendisi olur.

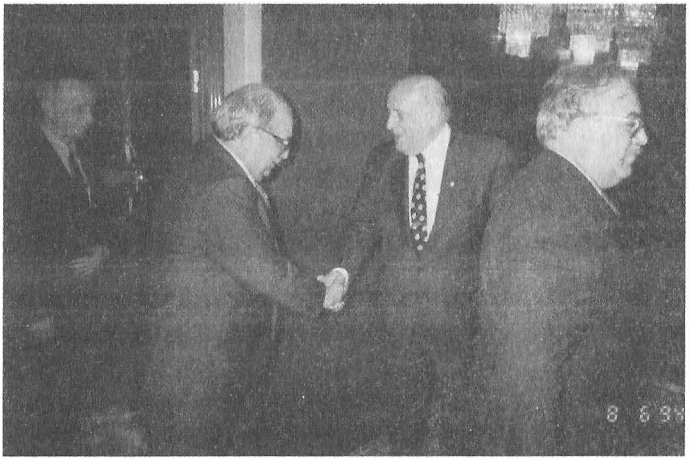
— Bunları bilerek mi yapıyor yani?..
— Gayet tabii ki bilerek yapar. Demirel'in büyük tecrübesi vardır ve insanları çok iyi tanır. Dolayısıyla, kime hangi dille sesleneceğini iyi bilir. Bunların hepsinin Türkiye tarihinde yeri var, ama ne bunları böyle çok ilahlaştırmak, ne de yerin dibine sokmak lazım. Mesela, ben siyasi ahlak bakımından Özal'ı yerin dibine sokarken, bazı bürokratik engelleri ortadan kaldırdığı için, Türkiye'yi daha çok dışa açtığı için, devletin haksız yere onu bunu zengin etmesini önlemeye çalıştığı için de takdir ederim.

— Siz biraz da Süleyman Bey ile birlikte büyüdünüz.
— Eğer Süleyman Demirel'in ettiği lafları işte öylesine geçiştirirseniz, Süleyman Bey sevimli adamdır. Fıkralar anlatır, hoş sohbettir. Öte yandan, Süleyman Bey, Türkiye'nin aslında en şanslı insanlarından birisidir. Türkiye Cumhuriyeti tarihinin köyden gelen ilk başbakanıdır. Parasız yatılı okumuş bir başbakandır. Bir köylü çocuğudur ve üstelik Müslümandır. Bütün bu açılardan baktığınızda, Süleyman Bey gerçekten Türkiye'nin şansıydı.

— Peki ne oldu?
— Süleyman Bey her gördüğü bala konuyordu. Bilmem hatırlıyor musun? Süleyman Bey o 28 Şubat döneminde cumhurbaşkanı, gitmiş bir klasik müzik davetine. Konserden sonra sahneye çıkıp, "İşte laiklik budur" dedi. Ben neredeyse çıldırıyordum. Çünkü bunu söyleyebilecek en son adam Süleyman Demirel'dir. Söylediği sözlerin hepsi arşivlerde duruyor.

— Süleyman Bey'in ilk ortaya çıktığı zamanı hatırlıyor musunuz?

— Tabii ki hatırlıyorum. 1959'da Demokrat Parti iktidarda iken bir Trakya gezisine gittik. Son gezisidir Demokrat Parti'nin. Ben de o gezideydim, sonra askere gittim zaten. O gezide Celâl Bayar'ın yanında duruyordu Süleyman Demirel. Onu, "Şu bizim su işleri müdürü" diye tanıtan Celâl Bayar'dır. Biz çok beğenmiştik Süleyman Bey'i. Ama sonrası tam bir hayal kırıklığı oldu. Aslında enteresan bir kişidir Süleyman Bey. Ciddi olarak enteresan bir kişidir. Ama Özal kadar idealist ve ideolojik değildir. Özal daha ideolojikti. Daha inanmıştı, daha katıydı. Kolay kolay taviz vermezdi. Süleyman Bey ise çabuk taviz verirdi. Ayrıca Özal çok planlı birisiydi. Süleyman Bey, o kadar planlı değildir. Hatta, bana öyle geliyor ki, Süleyman Bey, Özal'ın kapasitesinin farkında olduğu için, kendi boşluklarını kapatması amacıyla onu kendisine müsteşar yaptı. Hem başbakanlık müsteşarı yaptı, hem de Devlet Planlama Teşkilatı'nın başına getirdi. Ama çevresindekileri kaçırtmak gibi de bir huyu vardır Demirel'in. Sü-

Cumhurbaşkanı Demirel, Çankaya'da konuklarını karşılıyor. Hasan Pulur tokalaşıyor. Önünde Kenan Akın.

leyman Bey ile oturulur, konuşulur, sohbet edilir. Ama hiçbir zaman fikirlerinde dirençli değildir. Ancak teknolojiyi çok iyi bilir. Teknolojiyi sayı olarak çok iyi bilir. Kasım Gülek, çok fazla adam tanırdı. Demirel de, bir köyün yolunun kaç metreye kadar yapıldığını bilirdi. Bana da, "Benim baş müfettişim" diyordu. O zamanlar Demirel'i çok yazardım. Ama şimdi öyle şeyler çıktı ki ortaya, Süleyman Bey onların yanında sevimli hale geldi. Aslında Süleyman Bey, Türkiye'yi bu hale getiren insanlardan birisidir. Kimlerle hükümet kurduğuna bakarsan apaçık görebilirsin bunu.

— *Özal'la aralarında uçurumlar vardı anlaşılan...*
— Evet. Süleyman Bey artık hoş bir mazi bizim için. Biz de hoş bir maziyiz. Ama gene de bir devlet anlayışı vardı. Mesela Özal'da o yoktur. Özal, "Alışırlar" der, bildiğimiz gibi üzerinde şortla askeri teftiş ederdi. Nedir bu, ritüeldir, aslında hiç de önemli değildir. Ama bu tek başına bir devlet anlayışını ortaya koyar. Süleyman Bey ise o denizin kenarına kravatla gider o da başka. Olmuyor işte! Bu tarla bu kabağı veriyor kardeşim! Kim bilir ben gelsem oralara ne haltlar karıştırırdım. Bırak oraları, beni kalkıp Basın Yayın'ın başına getirseler kim bilir ne haltlar karıştırırdım. Bütün bunlara rağmen bugün çok önemli bir seviyeye gelmiştir Türkiye.

— *Çok sert bir Turgut Özal muhalifiydiniz. Özal'la aranız başından beri mi kötüydü?*
— Hayır canım, o cicim aylarında biz Turgut Özal ile çok samimiydik. Hatta bir gün gazetecileri nasıl kullandığını anlatmıştı bana.

— *Nasıl kullanıyormuş?*
— Bir gün, "Bak, ben neler yapıyorum, sen bir türlü bu işlere girmediğin için bilmiyorsun bunları. Halbuki hoşuna gidecek pek çok şey var" dedi ve arkasından anlattı. Diyelim ki, o günlerin ünlü gazetecilerinden birine telefon ediyor Özal. Ve mesela, "Yarın TBMM'de şöyle bir yasa çıkartmak istiyorum,

sen ne dersin" diye soruyor. Koca başbakan kendisine fikir sorduğu için gazeteci zevkten dört köşe elbette. Sonrası ise bir köşe yazısı tabii ki: "Bebek Oteli'nin barında Boğaz'ın sularına bakarak oturmuş, memleket meselelerini düşünürken telefon çaldı. Sayın Başbakan beni arıyordu. 'Şu kararı çıkarmak istiyorum' dedi, ben de, 'Çok iyi olur' dedim." Özal, bunları anlattıktan sonra, "Ben öyle bir karar alacağım zaten. Ama gazeteci, kararı sanki kendisi çıkartmış sanıyor, biz de eğleniyoruz" dedi.

— *Dalgasını geçiyordu yani.*
— Tabii dalgasını geçiyordu. Ben onun için o kadar yazı yazdım, yüzüne karşı da o kadar şey söyledim ama bana hiç kızmadı. Mesela Efe'nin altına araba verdiği zaman, "Bu çocuğun ehliyeti yok. Bir kaza çıkar, başı belaya girer" diye söyledim. Efe'nin benim küçük oğlumla da bir arkadaşlığı var, aynı muhitin çocukları çünkü bunlar. Sonra bir gün Özal'la Marmaris'te bir yere gidiyorduk. "Ama Hasan Bey" dedi rahmetli Özal, "çok iyi çocuktur Efe." Ben de, "İyi de ben kötü çocuk demiyorum ki. Ben sadece bir kaza yapar, sonra kötü olur diyorum" dedim. Nitekim kaza da oldu.

— *Siz ne zaman tanışmıştınız Özal'la?*
— Merhum Turgut Özal'ı ben "takunyalılar dönemi"nden tanıyorum. Bir ara Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası MESS'e geldi, oradan tanıyorum. Ali Gevgilili'nin düzenlediği "Pazartesi Açıkoturumları" vardı ya, ona katılmak için gazeteye geliyordu. O gelişlerinde de birkaç kere konuşmuşumdur. Sonra seçimi kazandığı ilk gün de beraberdik. İstanbul milletvekili Ferruh İlter vardı, o alıp beni Yeniköy'deki evine götürmüştü mesela. İlk gidenlerden biri bendim.

— *Sonra ne oldu?*
— Ben hâlâ iddia ediyorum, eğer, başta Zeynep Özal olmak üzere bütün kamuoyuna ters gelen davranışları olmasaydı Özal Türkiye için çok daha büyük şeyler yapabilirdi.

Ben karşı olsam da, ekonomiyi çok iyi bildiğini, sistemin nerelerde tıkandığını gördüğünü ve bunları düzeltebileceğini düşünüyordum. Ama Zeynep Özal, Semra Hanım derken işler çığrından çıktı. Arkasından, "Benim memurum işini bilir" dedi, "Ben zenginleri severim" dedi, "Anayasayı bir kere de biz delsek ne çıkar" dedi. Bütün bunlar ortaya çıkınca da biz geriye kaçtık. Ben Özal'ın yaptıklarını inkâr etmiyorum.

— Özal ile aranızda ne zaman çatışma başladı sizin?
— Semra Hanım'ın gece kulüplerinden çıkmadığı günlerde, ben küçük bir yazı yazmıştım. "Ey Mevhibe İnönü, ey Berin Menderes, ey Nazmiye Demirel, sürç-i lisan eylemişsek affola" diye bir yazı. Semra Hanım'ın adı bile geçmiyordu. Tabii mesaj alınmış ve Semra Hanım veya Özal, "Bu yazı ciğerimize saplandı" demişler. Halbuki ben Özal'ı insan olarak çok sevmiştim, hatta ilk başlarda söylediklerine de inanmıştım. Ama hayali ihracatlar filan patlayınca işin rengi değişti.

— Bülent Ecevit'i nasıl görüyorsunuz?
— Ecevitler umudu bitirdi. Benim için umut söndürücüsüdür Ecevit. Çünkü, bizim yaşımızdakiler büyük umutlarla Ecevit hareketine katıldılar ve Ecevit'e destek verdiler. Ama Ecevit'in bugün geldiği yer hepimizi hüsrana uğratmıştır.

— "Bugün geldiği yer" derken neyi kastediyorsunuz?
— Son koalisyondaki davranışlarını kastediyorum. Tarikatları birbirinden ayırıp, birileri için, "İyi huylu tarikat" demesini kastediyorum. Vahdettin'e vatan haini denilmesini ben de tasvip etmiyorum ama Ecevit'in Vahdettin'e hain değildir demesi için de ciddi bir çalışma yapması lazım. Böyle şeyler, kulaktan dolma bilgilerle veya birkaç kitap okunarak konuşulmaz ki. Ecevit, bir umudu iflas ettirmiştir.

— Sizin arkadaşımızdı değil mi?

— Tabii arkadaşımdır. Ecevit'in en kötü gününde, İzmir'de kimse onu karşılamazken ben karşılamıştım. Yasaklı dönemlerinde de sahip çıktım kendisine. Ama ondan sonra yaptıkları affedilir şeyler değildir. Aslında ben Ecevit hakkında fazla konuşmak da istemiyorum. Yalnız şu kadarını söyleyeyim ki, bizim kuşağın da, bizden bir sonraki kuşağın da umutlarını söndürdü ve kırdı Ecevit. Yani, eğer bugün bizim yapımızda bir kötümserlik, bir bedbinlik varsa, bunda Ecevit'in payı çoktur. Ecevit de böyle çıktıktan sonra, "Güvenilecek kimsemiz yok" diye düşünmeye başladık.

— Mesut Yılmaz da arkadaşımızdı sizin...

— Mesut Yılmaz genç bir adamdı, dürüst bir insandı. Ben, Mesut Yılmaz'ın *Hürriyet*'e geldiği ilk günü hatırlıyorum. Şöyle oldu: Turgut Özal gazeteye gelecek. Ben yayın koordinatörüyüm. Yukarıda geniş bir bar var. Oturulacak yerleri de olan bir bar. "Kaç kişi gelecek bunlar" diye bir hesap yaptık. Gele gele kim gelir? Özal gelir, hadi yanında Adnan Kahveci gelir, iki kişi daha gelir, üç-beş kişi olur. Ama tam yirmi kişi filan geldiler. Masaya sandalye yetiştiremiyoruz. Hafif orta boylu, gözlüklü, keçi sakallı bir genç, lacivert ceket, gri pantolon, elinde bir dosya ayakta kaldı. Önce bizden yani gazeteden birisi sandım onu; toplantıyı izleyip de haberi yazsın diye gönderilmiş biri sandım. Sonra baktım bizden değil, bir sandalye isteyip oturttum. Mesut Yılmaz'dı o genç. Sandalye geldi, oturdu. Hatta bir kere, "Onun altına ilk sandalyeyi ben verdim" diye yazdım da bunu ben. Hakikaten yetenekleri olan, eskilerin deyişiyle müktesebatı olan bir insandı Mesut Yılmaz. İstanbul Lisesi'nde okumuş, Mülkiye'yi bitirmiş, solun azgın olduğu dönemlerde sağ görüşü temsil edebilecek cesareti göstermiş, üstelik varlıklı, görgülü bir ailenin çocuğu, yani en azından mala mülke tamah etmez. Birlikte Belgrad'a gittik, Münih'e gittik. Ama ondan sonra o kadar kırdı ki bizi. Ecevit gibi akranlarımız da kırdı, Mesut Yılmaz gibi bizden daha genç nesle mensup politikacılar da kırdı.

Mesut Yılmaz ile bir yurtdışı gezisinde.

— *Çok fazla umut bağlıyorsunuz belki de.*
— Doğru belki de ama biz hep Türkiye daha iyi olsun istiyoruz. Bizim nesil böyle bir nesildi. Benim ne hanım var, ne hamamım var. İşte başımı sokacak bir evim var. O da yetip artıyor. Bunun için bizden sonra gelecekler bizden daha iyi, Türkiye de daha mutlu insanların yaşadığı bir yer olsun istiyorum. Ne var ki, hayal kırıklığı böyle bir şey maalesef. Ben mesela iki kişiden, Ecevit'ten ve Mesut Yılmaz'dan çok şey bekledim.

— *Onun için de hayal kırıklığı büyük oluyor tabii.*
— Büyük oluyor tabii, yani ben kalkıp da Demirel'den çok şey beklemedim. Bunun için Demirel'e yönelik hayal kırıklığım yoktur. Turgut Özal'ı ise ta müsteşarlığı zamanından, "takunyalı biraderler" olduğu dönemden tanıyorum. Dolayısıyla, onlara da büyük umut filan bağlamadım. Ama Mesut Yılmaz farklıydı. Çok bağnaz değildi, Batı'ya açıktı. Bir Alman sosyal demokratı veya Hıristiyan demokratı olabilecek kapasiteye sahipti.

— Mesut Yılmaz'a ilişkin hayal kırıklığı ilk ne zaman başladı sizde?
— Vallahi şu olayda diyemem ama, "Avrupa'nın yolu Diyarbakır'dan geçer" lafını hiç unutmam. Hayır, sadece bu sloganla bütün hayallerim yıkıldı demiyorum elbette ancak bu söz çok önemliydi benim için.

— Bu slogana itirazınız neydi?
— Avrupa'nın yolu niye sadece Diyarbakır'dan geçiyor ki, Nevşehir'den de geçer, Kırşehir'den de geçer. Ama Diyarbakır diyerek etnik istismar yapıyor ve üstelik bunu Mesut Yılmaz yapıyor.

— İyi ama o bölgede yıllardır yaşanan bir sorun var. Bunu da düşünerek böyle bir söz söylemiş olamaz mı Mesut Yılmaz?
— İyi de bugün Diyarbakır'ın veyahut da Mardin'in bir köyü ile Yozgat'ın ya da Çankırı'nın bir köyü çok mu farklı birbirinden? Aynı sosyal sıkıntılar, aynı dertler orada da mevcut. "Avrupa'nın yolu insan haklarından geçer, sosyal dayanışmadan geçer, sosyal demokrasiden geçer, bağımsız yargıdan geçer" dese kimin itirazı olabilir ki, ama orada gidip etnik soruna değiniyor. Ayrıca, "Avrupa'nın yolu Diyarbakır'dan geçer" dedin de ne oldu, ne değişti? Al işte, Tayyip Bey de gitti, "Kürt sorunu var, çözümü de bende" dedi. Demirel gitti, "Kürt realitesini tanıyorum" dedi. Ne oldu, sorun çözüldü mü? CHP'nin mirasçısı olduğunu söyleyen SHP, İsmet Paşa'nın oğlunun başkanı olduğu parti, DEP'lileri Meclis'e taşıdığı için Rize'den başlayarak İstanbul'a kadar bir tek milletvekili çıkaramadı.

— Yani?
— Sorun burada işte. Sen onları alıp TBMM'ye getiriyorsun fikirlerini söylesinler, sorunu demokratik bir biçimde tartışsınlar diye, onlar Meclis kürsüsünden Kürtçe konuşmaya başlıyorlar.

— İyi ama bu insanların da milletvekilleriyle TBMM'de temsil edilmesi gerekmez mi?

— Türkiye Cumhuriyeti Anayasası var. Ne diyor orada, "Devletin resmi dili Türkçedir." Bu madde orada durduğu müddetçe, sen başına PKK'nın renklerini bağlayarak, göğsüne rozetini takarak o Meclis'te Kürtçe konuşamazsın.

— Ben, ortaokulu Urfa'da okudum. Urfaspor'un renkleri sarı-yeşildi ve, "Urfalıyız Urfalı, sarı-yeşil formalı" diye tezahürat yapılırdı.

— Ama kırmızı yoktur, sadece sarı-yeşil vardır. Ona bakarsan, İbrahim Tatlıses'in lahmacun lokantalarının rengi de sarı-yeşil...

— Çünkü bölgenin rengi bunlar...

— Tamam da efendim, buna bir şey demiyorum ben, ama bunları istismar ederek kullanmayacaksın. Erdal İnönü farkında değildi olup bitenlerin ve bu insanların Meclis'e gelmesini şans olarak nitelendiriyordu. Ne şansı, adam bütünleş-

PKK'nın ilk eylemleri sırasında Cudi Dağı'na bir grup gazeteciyi götüren askeri helikopter zorunlu iniş yapmıştı: Uğur Mumcu, Teoman Erel, Hasan Pulur, Bekir Coşkun.

meye gelmemiş ki oraya. Gelir gelmez ayrımcılığını yapıyor. "Bu devletin resmi dili Türkçedir. Ben de Türkçe yemin ederim" demiyor.

— *Biz şu liderler turumuza dönelim isterseniz. Tayyip Erdoğan'ı nasıl buluyorsunuz?*
— Ben Tayyip Bey'i tanımam. Belediye Başkanı iken iki kere telefonla konuştum. Levazım Sitesi'nde bir yangın çıkmış ve iki tane hostes kız yanmıştı. O zamanki itfaiye müdürü bir doçentti ve Tayyip Erdoğan tarafından göreve getirilmişti. O adamcağız, "Efendim evde şarap şişeleri bulundu, bunlar içki içmişler" filan dedi. Gayet çirkin bir açıklamaydı o ve bir de üstelik, "Merdivenimiz yok çıkacak" demişti. Ben de, "İnsanlar şarap içmiş filan diye açıklama yapacağınıza, itfaiyeye merdiven alın" diye yazdım. Ondan sonra bir gün Tayyip Bey bana telefon etti. "Sen bir itfaiye merdiveninin kaç para olduğunu biliyor musun, kolay mı merdiven almak" diye konuşmaya başladı. Bana uzun uzun devlet bürokrasisinden söz etti. Ben de, "İsterseniz, çözersiniz siz onları" dedim. O da, "Sen bilmiyorsun bu işleri" diye cevap verdi bana. Ama sürekli "sen" diye konuşuyor. Dayanamadım, "Bakın, ben size 'sayın' diye hitap ediyorum, 'siz' diyorum. Siz bana 'sen' diyemezsiniz" dedim ve kapadım telefonu. Birincisi bu, ikincisi, bir gün "Başkan Recep Tayyip Erdoğan arıyor" dediler. Açtım telefonu, "Hasan Ağabey, yarın gidiyoruz değil mi?" dedi, Şaşırdım tabii ve, "Nereye gidiyoruz? Siz hangi Hasan'ı arıyorsunuz" diye sordum. Meğer Hasan Cemal'i arıyormuş, "Ben Hasan Pulur'um" deyince kapattı telefonu suratıma.

— *Deniz Baykal?*
— Deniz Baykal benim eski dostum. Çok ağır yazılar yazmışımdır kendisi hakkında ama hiçbir zaman bu kategoriye sokmam Deniz'i.

— *Bu kategoriden kastınız ne?*

— Deniz takiyye yapmaz. Deniz'in içi tertemizdir. İnancım bu. Şimdiye kadar da aksi ispat edilmedi. Yasadışı iş yapmaz Deniz Baykal, öyle biliyorum. Ben muhasebe müdürü değilim, vergi kontrol müfettişi de değilim, mali müfettiş de değilim. Ama Deniz diğerleriyle mukayese edilmez.

— Kenan Evren'in anılarına geçmeden önce bir şey sorayım. 12 Eylül'ü eleştirir miydi hiç Kenan Evren?

— Ben Kenan Paşa'nın anılarını hazırlarken, Marmaris'te Mustafa Deliveli'nin otelinde kalıyordum. Evren de akşamları yemeğe oraya geliyordu. Akşam yemeklerini beraber yerdik, birer kadeh içer, askerlik anılarını anlatırdı. Ama 12 Eylül ile ilgili olarak bazılarından şikâyetleri vardı. İhtilali beraber yaptığı insanların bazılarından şikâyet ederdi. Bununla ne kadar bağlantılıdır bilemem ama bir de Ürdün'de ilginç bir şey olmuştu. Türkiye Büyükelçiliği'ndeyiz. İşte başta Kenan Paşa oturuyor, Orhan Tokatlı oturuyor, ben oturuyorum. Büyükelçi de geçip Kenan Paşa'nın karşısına oturdu. Bizim rahmetli Müşerref Hekimoğlu da vardı gezide. O da gidip Kenan Paşa'nın yanına oturdu. O günlerde de gazetelerde Kenan Paşa Emel Sayın'la evlenecek, yok Ayten Gökçer'le evlenecek diye dedikodular almış yürümüş durumda. Kenan Paşa, Müşerref'in yanına oturmasından rahatsız oldu. "Siz niye burada oturuyorsunuz" diye sordu ve kaldırdı Müşerref'i yanından.

— Peki gezilerde gazetecilerin Kenan Evren'den özel bir şey talep ettikleri olur muydu?

— Olmaz mı? Yugoslavya'nın başkenti Belgrad'a gitmiştik. Dediler ki, "Kenan Paşa saat üçte gazetecilerle toplantı yapacak." Nereden çıktı bu toplantı derken öğrendik ki meğerse gezide bulunan gazete patronları istemiş toplantıyı ama isteyenler arasında Haldun Simavi yoktu. Çünkü biz o sırada yine meyve-sebze halini teftiş ediyorduk ve Haldun Bey, "Bunları bizim beygirlere versen yemezler" diye eleştiriyordu gördüklerini.

Ürdün'de Kral Hüseyin, Kenan Evren, Hasan Pulur, Kenan Akın'la birlikte askeri tatbikatı izledikten sonra...

— *Kimler vardı gezide?*

— *Hürriyet*'ten ben vardım, *Milliyet*'ten Orhan Tokatlı, Kemal Ilıcak, Haldun Simavi, Güneri Cıvaoğlu, İlnur Çevik'in babası İlhan Çevik, *Son Havadis*'in patronu Mustafa Özkan, bir de Cem Uzan'ın babası Kemal Uzan. Haldun Bey'le bizim bir şeyden haberimiz yok. Tito'un Beyaz Ev'inde oluyor bu toplantı. Oturduk. Peki sorun ne? Sorun çok önemli bir sorun: İade gazeteler. Kenan Paşa bir şey bilmediği için, "Nedir sorun? Niye beni acele toplantıya çağırdınız" diye soruyor. Rahmetli Kemal Ilıcak dedi ki, "Efendim, sağlık bakanı iade gazetelerden kesekâğıdı yapılmasını yasakladı." Kenan Paşa bir şey anlamadı tabii, patronların gelirlerinin büyük bir bölümünün iade kâğıtlardan geldiğini bilmediği için anlamadı. Bu arada patronlar, kesekâğıdının faziletlerini dile getirmek için örnekleri birbiri peşinden sıralıyorlar. Kenan Paşa da, "Sağlık bakanı haklı" diyor. Bir süre sonra ben Kenan Paşa'nın dalga geçmeye başladığını fark ettim. "Canım olur mu, gazeteyi tuvalette de okuyanlar var. Sen sonra onu kesekâğıdı yap, içine de domates koy. Olur mu böyle şey" diyor.

Kemal Uzan hemen atladı üzerine, "Efendim, domates yemek yapılırken piştiği için bir şey olmaz" dedi. Kenan Paşa da işin peşini bırakmıyor ama: "Peki salata yapılırsa ne olacak?" Güneri ile ben gülmekten yerlere yatıyoruz.

— *Sonra neye karar verildi?*
— Dönünce konuşulacak, karar verilecek denildi. Herhalde o sağlık bakanı gitti ve ondan sonra da kesekâğıdına izin çıktı.

— *O kıyamet kopartan yazı dizinize geçersek, Kenan Evren'in anıları nasıl oldu da* Milliyet'*e geldi?*
— Evren cumhurbaşkanı olduktan sonra, ortalıkta, "Evren anılarını yazıyor" diye bir laf dolaşmaya başladı. Babıâli'de bulunan herkes duyuyordu. Duyduğumuz bir başka şey daha vardı: Patronlar, anıları yayımlamak için bayağı iyi teklifler yapıyormuş Evren'e. Aydın Bey'in de Kenan Paşa ile arası iyiydi her zaman. En azından, "Paşam nasılsınız" diye sürekli hal hatır sorardı. Ali Baransel'den benim öğrendiğime göre, Aydın Bey bir buluşmaları esnasında Kenan Paşa'ya, "Anılarınızı *Milliyet*'e verir misiniz" diye sormuş. Kenan Paşa da, "Veririm, ama ben bunu kitap yapıyorum" demiş. Bunun üzerine Aydın Bey, "Kitaptan dizi yapalım, bölümler halinde yayımlayalım" demiş. Peki kim yapacak? Kenan Paşa, "Hasan Pulur yaparsa veririm" demiş.

— *Kenan Evren doğrudan sizin adınızı telaffuz etmiş yani...*
— Evet. Benim hiç haberim yoktu. Aydın Bey bir gün beni çağırdı, durumu anlattı. "Beni bu işe hiç bulaştırmayın. Zor iş bu" dedim. Aydın Bey de, "Seni istiyor. Sadece sana güveniyor" deyince yapacak bir şey kalmadı. Sonra düşündüğümde, bunun tarihi bir görev olduğunu da fark ettim. Ayrıca, mesleki dürüstlüğümüze prim verilmiş. Dolayısıyla, bu itimada da layık olmak gerekiyor. Nitekim işin içinden yüzümüzün akıyla çıktık. Anılar tefrika edildikten sonra Kenan Paşa'dan, "Eksik yazıldı, yeni sözler eklendi" gibi hiçbir tepki gelmedi.

— *Sonra Marmaris'e mi gittiniz Kenan Evren'le çalışmak için?*

— Bu konuşmadan sonra ben atladım Marmaris'e gittim. Kenan Paşa ile oturduk konuştuk. "Paşam, siz bunları yazdıkça ben bölüm bölüm alacağım. Aldığım bölümleri İstanbul'da dizi haline getireceğim. Birbirine hem bağımlı, hem de bağımsız diziler hazırlayacağım. Sonra size getirip göstereceğim. Siz onaylarsanız yayımlayacağız" dedim. Zaten benim, diziler konusunda önceden bir tecrübem vardı. Zekeriya Sertel dizisini ben hazırlamıştım, Faik Ahmet Barutçu'yu da ben yapmıştım. Abdi İpekçi bana verirdi dizileri. Dizi olarak gelmemişse, onu dizi haline getirme görevini de genellikle bana verirdi. Neyse, biz başladık Kenan Paşa ile çalışmaya. Ben her hafta cuma akşamı uçakla önce Dalaman'a, oradan Kenan Paşa'nın Marmaris'teki evine gidiyordum. Veya Mustafa Deliveli'nin Lidya Oteli'nde buluşuyorduk. Zaten ben de o otelde kalıyordum. Hem çalışıyorduk, hem de akşamları biraz sohbet ediyorduk. Bu böyle altı ay kadar devam etti. Bitirdim ben bunu...

Kenan Evren Milliyet'*te.*

— Bu çalışma sırasında çok iyi tanıdınız herhalde Kenan Evren'i?

— Tabii, çok iyi tanıdım. Kenan Evren hakikaten iyi niyetli bir insan. Hiç şüphesiz, iyi niyetli olması, yaptığı birtakım şeylerin eleştirilmesine engel teşkil etmiyor. Ama 12 Eylül'ün lideri Kenan Evren değil de, mesela başkası olsaydı, başka türlü olurdu her şey. Kenan Paşa olunca başka türlü oldu. Kenan Paşa, çok halk adamıydı. Yetişme tarzı olarak çok sivri bir adam değildi. Bakmayın yaptığı konuşmalara, ihtilal olunca mecburiyetten sivri adam oldu.

— Peki ama 12 Eylül döneminde sürekli ayetler okuyarak konuşma yapmasını eleştirmediniz mi?

— Onu çok tartıştık. O da bana, "Sen de din derslerinin lehinde yazılar yazdın" dedi. Doğru, ben din derslerinin lehinde yazılar yazmıştım ama, "Sıra üstünde namaz kılınsın" diye yazı yazmamıştım. Benim amacım, çocukların genel olarak din kavramıyla tanışmaları, dünya dinlerini öğrenmeleriydi.

— Yani siz daha ziyade felsefi açıdan dinin okutulmasını istiyordunuz...

— Evet, felsefi açıdan diyebiliriz. Dini inkâr edemiyorsun ki. İşte, yetmiş yıllık Sovyet rejimi yıkıldığı gün, tencerenin kapağı açıldı ve papazlar çıktı içinden. Dolayısıyla, biz de çocuklarımızı bilgilendirelim istemiştim. Ama benim hatam şuydu, onu da kabul ediyorum: Türkiye'nin bu eğitim kadrosu ile bu siyasi iktidar tercihi ile benim dediğim tarzda bir din eğitimi olamazdı. O gelip "sıra üzerinde namaz kıldırmaya" dayanırdı. Ben maalesef bunu göremedim.

— Kenan Evren kendisini nasıl savunuyordu?

— Benim eleştirilerimin önemli bir kısmına katıldı, bunların doğru olduğunu kendisi de söyledi. Biliyorsunuz, Kenan Paşa'nın babası da imam. Hatta Üsküp'e gittiğimizde mezarını da aradık. Kenan Paşa'nın ailesi oralı zaten, yani Makedonya'dan Türkiye'ye göç edenlerden.

— Peki, 17-18 yaşındaki çocukların idamı konusunu hiç konuştunuz mu aranızda?
— Hayır, idam meselesini hiç konuşmadık. Ama işkencelerin varlığını zımnen de olsa kabul ederdi Kenan Paşa, "Maalesef her şeye hâkim olamıyorsunuz" derdi. Mesela aynı şeyi Turgut Sunalp de söylemişti. Hâkim olmak şu: Bir işkenceci yakaladığın zaman cezasını vereceksin ki bir daha yapan olmasın.

— Turgut Sunalp daha vahim bir laf da etmişti hatırlıyorsanız.
— Evet, "Elimizde taş gibi oğlanlar var" demişti. Hem o vahim açıklama, hem de Turgut Sunalp'in kurduğu parti, 12 Eylül İhtilali'nin en hazin, en zavallı taraflarından birisidir bence.

— Bunu Kenen Evren'e de söylediniz mi?
— Söyledim tabii. O da, Bülent Ulusu kabul etmediği için başka alternatiflerinin kalmadığını itiraf etti. Bülent Ulusu partinin başına geçmeyi kabul etseymiş, Turgut Sunalp ismi gündeme bile gelmeyecekmiş. "Kabul etmedi Bülent Paşa" diye hüzünlenirdi.

Kenan Evren, Milliyet'*te Hasan Pulur ve Aydın Doğan ile sohbet ediyor.*

— Özal için neler söylüyordu?
— Sevmezdi Özal'ı. Özal'ın kendisine her şeyi doğru söylemediğini, kafasının içinde yatanları gizlediğini ima ederdi.

— Peki, ANAP seçimleri kazandığında başbakanlık görevini Turgut Özal'a vermemeyi hiç düşünmüşler mi, böyle bir şey konuşmuşlar mı aralarında mesela?
— Bilmiyorum, Evren'le bu konuda herhangi bir şey konuşmadık biz. Kenan Paşa, kendine göre sır kabul ettiği konulara girmezdi hiç. O tür konuları çocuklarıyla bile konuşmazdı.

— O günlerde Tahsin Şahinkaya'nın Time *dergisinde dünyanın en zengin generalleri arasında gösterildiğine dair iddialar vardı. Bu konuda Kenan Evren'le aranızda herhangi bir konuşma geçti mi?*
— Bildiğim kadarıyla sıcak bakmazdı Tahsin Şahinkaya'ya. Onunla bir samimiyeti yoktu zaten. Onun ihtilal kadrosundaki en iyi arkadaşı ve dostu Nurettin Ersin'di. Ama Sedat Celasun Paşa'yı da severdi. Diğerleriyle ise o kadar çok içli dışlı değildi. Cihat Albay diye bir başyaveri vardı, onu çok severdi mesela. Onun oğlunun askeri okula girişiyle ilgili bir sorun yaşanmıştı galiba ve çocuk kendisi kazanarak girmişti. Böyle konularda hiç aracı olmazdı Kenan Paşa, torpil huyu yoktu benim bildiğim kadarıyla. Bu tür meselelerde müsait olduğu izlenimini kesinlikle vermezdi.

— 12 Eylül döneminde konsey üyeleri arasında çatışma çıkmış mı hiç?
— Evet, öyle şeyler yaşanmış. Mesela dokunulmazlık konusunda aralarında tartışmışlar. Kenan Paşa'nın cumhurbaşkanlığı süresinin bir dönem daha uzatılmasının Anayasa'da yer almasını istemişler. Kenan Paşa itiraz etmiş buna.

— Anılar yayımlanmaya başlayınca ne tür tepkiler aldınız?
— Yazılar çıkmaya başlayınca Babıâli'de büyük hadise oldu. Gazete önemli bir tiraj aldı öncelikle. Benim değil de, Kenan

Paşa'nın aleyhinde pek çok yazı yazıldı. Bunlar da son derece normaldi. Ama beni en çok üzen, birisinin bana çamur atarak, "Bu işten bilmem kaç milyar aldı" diye yazı yazması oldu.

— Kim yazdı bunu?
— Birisi yazdı. O da yazdığıyla kaldı. Sonra ne oldu gördük işte! Ama hazır o kişiden bahsetmişken, belediye başkanlığına adaylığını koyduğu dönemi anlatayım biraz. İnanılmaz şeyler vardır çünkü orada.

— Siz bu kişinin adaylığına karşı mıydınız?
— Hayır, başlangıçta karşı filan değildim. Ama sonraki günlerde bir beyanatını gördüm. O dönemde Sırplar, bizim Müslüman Boşnakları kesiyorlar, zulmediyorlar ya, bu da sanıyorum Sarıyer'deki bir konuşmasında, "Belgrad Ormanı'nın adını değiştireceğim" diyor. Ben bunu çok ucuz bir politika olarak gördüm. "Böyle beyanat verilmez. Bunlar büyük bir facia ama Sırplara karşıyım diye Belgrad Ormanı'nın adı değiştirilmez. Irak'a karşı olduğunda da Bağdat Caddesi'nin adını mı değiştireceksin" diye bir yazı yazdım ve yavaş yavaş tavır koymaya başladım. Çünkü çok popülist davranıyordu. Bu kalkmış, Aydın Doğan'a gitmiş. "Sizin gazetede kontrgerilla var" demiş. Aydın Doğan da, "Kim o, söyle" deyince, "Hasan Pulur" demiş.

— Sizi kontgerilla olmakla suçluyor, öyle mi?
— Evet. Sonra bunu Yalçın Doğan ile Melih Aşık'a da söylemiş. Onun aleyhinde bir şeyler yazdığın zaman kontrgerilla oluyorsun. Yapısında bu var zaten. Sonra da Aydın Doğan'a, "Siz buna yazı yazdırmayın" demiş. Aydın Doğan da, "Bak ben sana bir şey söyleyeyim, Hoca öyle bir adamdır ki, ben bunu söyledim mi, şapkasını, çantasını alır gider. Ayrıca böyle bir şey teklif edilir mi? Sen bizimle çalışsan, böyle bir teklif gelse, senin için de ben bunu yapmam" demiş.

— *Ne diyor bunun üzerine?*
— Ne diyecek, öylece kalakalmış. Aydın Bey, bunu bana kendisi söyledi. Sonra geldi buraya, yazı yazdı, yazar oldu. Arkasından da *Sabah*'a gitti.

— *Kenan Evren ile dostluğunuz hâlâ devam ediyor mu?*
— Tabii. Daha geçen gün konuştuk telefonla. Dostluğum devam eder ama ben onun yanlışlarını söylemekten de çekinmem.

— *Bu anılar yayımlandığında yayın yönetmeni kimdi?*
— Doğan Heper.

ON ALTINCI BÖLÜM

Resmi Tarih Bahisleri

Atatürk'ü Samsun'a götüren Bandırma Vapuru, bir transatlantik haline getirildi. Oysa gemi, Prof. Celâl Şengör'ün himmetiyle ortaya çıkarıldı ki bir koyun taşıma gemisiymiş. İki kere batmış yeniden yüzdürülmüş filan. Bütün bunlar yüzünden resmi tarihi ciddi olarak eleştirmek isteyenler müşkül durumda kaldılar.

— Siz bir de ortaya attığınız ve kısa sürede herkesin benimsediği kavramlarla tanımıyorsunuz. Mesela, "numaracı cumhuriyetçiler" dediniz, mesela, "yağdanlıklar" dediniz...

— Bazılarına, "numaracı cumhuriyetçiler" sıfatını takan benim. Özal döneminde "yağdanlıklar"ı çıkaran da benim. Ama "yalakalık" bana ait değildir. Biliyorsun, bu "numaracı cumhuriyetçiler" bahsi, resmi tarih eleştirileri üzerine çıktı. Şimdi, resmi tarihin elbette eleştirilmesi lazım. Resmi tarihin bazen çok yanlış şeyler öğrettiğini ben de biliyorum elbette. Nedir o öyle, "Altaylar'da ok attık, Alpler'i geçtik" veya, "Türk olmasa tarihe yazılacak ne vardı" gibi saçmalıklar. Bunlar bir devrimin, bir ihtilalin çocukluk döneminin sloganlarıdır. Eğer o devrim gerçekleşmişse, başarıya ulaşmışsa, oturmuşsa, artık böyle sloganlara ihtiyacı yoktur. Benim öngörüm bu. Onun için ben bunlara en azından müstehzi bakmışımdır, eleştirel bakmışımdır. Ama giderek iş o hale geldi ki, resmi tarih eleştirisi diye karşımıza çıkartılan şeyler, en az resmi tarih kadar gayriciddi olmaya başladı.

— Ne gibi?

— Anlatayım: Sen de bir dönem çalışmıştın ya, o zaman *Nokta* dergisi vardı, hâlâ çıkıyor mu, bilmiyorum. O zaman etkili bir dergiydi. Bunlar Balat'ta bir simit fırınının fotoğrafını buldular. "İşte" dediler, "Yahudileri burada yakacaklardı." Saçma sapandı. Gittik baktık ki, orası eskiden bir simit fırınıymış ve geriye sadece harabesi kalmış.

— Peki ama ya Varlık Vergisi?

— Efendim, Varlık Vergisi'ni inkâr eden yok ki. Yahudi vatandaşların Aşkale'ye sürgüne gönderildiklerini inkâr eden

Nazilerin Yahudileri katlettikleri ölüm kampında Güneri Cıvaoğlu, Akgün Tekin ve Hasan Pulur.

yok ki. Yahudiler hedef alınıyor, bütün bunlar doğru ama bir harabeyi bulup da, "Yok efendim burada adam yakacaklardı, Yahudileri fırına sokacaklardı, Hitler'in yaptığını yapacaklardı" demek doğru değil. Sonra, "Yahudileri Belçika'da Almanlara teslim etmek için trenlere doldurup gönderdik" diye bir başka yalan çıktı ortaya. Niye Belçika'ya gönderelim ki? Sofya'da Almanlar vardı zaten. Sonra birisi, İstiklal Mahkemeleri'nin yüz yirmi bin kişiyi astığını filan söylemeye kalktı. Ergun Aybars verdi onun da cevabını, rakamlarla izah etti.

— Onu da İkinci Cumhuriyetçiler arasına dahil etmiyorsunuz herhalde?

— Mesela başka bir şey söyleyeyim, Atatürk'ü Samsun'a götüren Bandırma Vapuru, bir transatlantik haline getirildi. Oysa gemi, Prof. Celâl Şengör'ün himmetiyle ortaya çıkarıldı ki bir koyun taşıma gemisiymiş. İki kere batmış yeniden yüzdürülmüş filan. Bir başka iddia da şuydu: Mustafa Kemal Paşa,

Vahdettin'e veda ederken, Padişah kendisine kırmızı bir kadife kutu içinde kırk bin altın vermiş. O zaman kuyumculara filan sorup hesaplattırdım ben. Kırk bin Reşat altını 280 kg ediyor. Dedim ki, "Kardeşim, Zaloğlu Rüstem miydi Mustafa Kemal? Kırmızı kadife bir kutu içinde 280 kg altını nasıl taşısın?" Bütün bunlar yüzünden resmi tarihi ciddi olarak eleştirmek isteyenler müşkül durumda kaldılar.

— *Ama ciddi eleştiriler de var.*

— Ben yok demiyorum ama benim dediğim şu: Bu palavralarla, böyle spekülatif buluşlarla, böyle daha çok çarpıcı oluruz diye diye, resmi tarih eleştirilerini gayriciddi hale getirdiler. Zararları da resmi tarihi yazanlara değil, resmi tarihi eleştirmek isteyenlere oldu.

— *Yine de resmi tarihe yönelik eleştirilerde epey mesafe alındığını söyleyebiliriz herhalde?*

— Resmi tarih eleştirisinden yana epey mesafe alınmasının doğru olduğunu söylüyorum zaten ben. Demin örneklerini verdim, "Türk olmasa tarihe yazılacak ne vardı" demek son derece saçma. Bu laflarla kendimizi uyutmanın âlemi yok. Ama bir Japon ne kadar Japonluğu ile onur duyuyorsa, ben de Türklüğüm ile onur duyarım. Türk olmak ayıp değil. Ama Türk olmak demek, diğer bütün milliyetleri inkâr etmek demek de değildir. Onların hepsinin üstünde değil ama altında da değil.

— *Siz Kemalist bir açıdan bakarak eleştiriyorsunuz İkinci Cumhuriyetçiler'i...*

— Tabii ki. Geçenlerde yine yazdım, "Efendim, Cumhuriyet demokrasiyle kurulmadı" diye bir itiraz var. Elbette demokrasiyle kurulmadı. 1920'nin Anadolu bozkırında bir sandığa "Cumhuriyet" yazacaksın, bir sandığa "Şeriat" yazacaksın ve arkasından, "Gel oy ver" diyeceksin. Hiç öyle şey olur mu? Demokrasi ile ne kadar bağdaştığımızı Serbest Fırka tecrübesi gösterdi zaten. Daha ilk demokrasi denemesinde yüzü-

müze gözümüze bulaştırdık. Yanlış anlaşılmasın, yüzüne gözüne bulaştıran sadece Serbest Fırka değildi, CHP de aynıydı. Hem muhalifler, hem muvafıklar açısından söylüyorum, o deneme, bence çok başarısız geçmiştir. Şunu da belirteyim: Ben hiçbir zaman eleştirilmeyecek bir şey olduğu kanısında değilim. Atatürk'ten başlayarak kendisine kadar insan her şeyi eleştirmeli, sorgulamalı. Ama sonuç çıkartırken de doğru şeyleri söylemeli.

— *Yeni Demokrasi Hareketi'ne (YDH) karşı da cephe aldınız siz. Ama YDH'nin o zaman söylediği şeylerin pek çoğu bugün siyasi literatüre girdi ve zihinlere yerleşti...*
— Mesela?

— *Kürtlere kültürel hakların verilmesi, AB sürecinin desteklenmesi gibi... Bunların hepsi o zamanlar dile getiriliyordu ancak karşı çıkılıyordu.*
— Ama bu sloganlarla ortaya çıkan parti, ancak binde dört oranında oy alabildi. Şunu unutmamak gerek, o gün için erken taleplerdi bunlar ve bunun için büyük basında YDH'ne karşı eleştirel tavır almayan gazete hemen hemen yoktu. Sadece Ufuk Güldemir zamanında *Milliyet* destekler bir tavır aldı. Sanırım, "Yüzde 45 oyla geliyoruz" başlığı da *Milliyet*'te atıldı. O manşet ve Ahmet Altan'ın "Atakürt" yazısı da o kadronun gidişini hızlandırdı. O tarihte Can Ataklı bana telefon edip sormuştu, "Ahmet Altan'ın gidişine siz mi neden oldunuz" diye. Ben de, "Gelişinden haberim olmadı ki gidişinden haberim olsun" demiştim.

— *Siz Ahmet Altan'ın "Atakürt" yazısına karşı mıydınız?*
— Bana kalırsa öyle bir yazı elbette yazılabilirdi ama o şekilde yazılmazdı.

— *Yazının mantığına karşı mıydınız diye soruyorum.*
— Mantık olarak baktığın zaman doğru da, bir de toplumun mantığı var. Toplumun mantığı bunu kabul etmez, nitekim

etmedi de. Bu gazete, tarihinin en ağır eleştiri bombardımanına Ahmet Altan'ın o yazısı yayımlandığı gün uğradı. Çok büyük tepki aldı okurlardan.

— *Ne diyordu okurlar?*
— Ne diyecekler, "Atatürk düşmanlarını alıp getirdiniz gazeteye" diye kızıyorlardı. Biliyorsun, bizde bazı şablonlar vardır, o şablonlara aykırı bir şey söyleyene hemen, "Atatürk düşmanı" denilir. İşte resmi tarihin değişmesi gereken noktaları bunlardır. Resmi tarih insanların zihnine yerleşmiş, insanları ancak inandırarak veya ikna ederek bu şablonlardan kurtarabilirsin.

— *İyi ama mesela Ahmet Altan niye Atatürk düşmanı olsun ki? Bunu böyle görmek için son derece sabit fikirli olmak gerekir herhalde.*
— Unutmayalım ki Türkiye'de uzlaşma mantığı yok. Türkiye'de kimse kimseyle uzlaşmak istemez çünkü herkes herkesi en kolay yoldan harcamaya kalkıyor. Eleştirmeye değil, harcamaya kalkıyor. Belki bende de yoktur ama ben bu yaştan sonra Türkiye'de uzlaşma mantığının yerleşmesini canı gönülden istiyor ve destekliyorum. Bir ölçüde yerleşmiyor değil ancak yavaş yerleşiyor. Hoşgörü çok eksik bizde. Sen onu o tip tahrik edici yazılarla ifade etmeye kalkarsan tepki görmen kaçınılmaz olur. Bir ölçüde provoke ederek yazdılar o yazıları, halbuki bunların hepsi gayet iyi anlatılabilirdi.

— *Konuyu tamamen değiştirip türban konusuna gelirsek, Hasan Pulur'un türban karşısındaki tavrı konusunda neler söyleyebilirsiniz?*
— Türban konusu Türkiye'de istismar edilen bir konudur. Benim, başına türban bağlayanlardan duyduğum hiçbir rahatsızlık yoktur. Ama eğer siyasi simge haline getirirsen, ki siyasi simge haline getirildi, o zaman rahatsızlık başlıyor.

— Her şey bir simge değil mi? Bizim şu anda üzerimizde bulunan kıyafetler de belli bir dünya görüşünü ifade etmiyor mu? Bırakalım yetişkin insanlar ne giyeceklerine de kendileri karar versinler...

— Giysinler tabii buna bir şey demiyoruz. Ama eğer sen bunu, anti-laik bir simge haline getirirsen, bu zavallı kızları da perişan edersen, ben de o zaman derim ki, "Kardeşim sen bunu simge haline getirme!" AİHM de aynı şeyi söylüyor, bizim Anayasa Mahkemesi de aynı şeyi söylüyor. Benim annem de bir ölçüde başörtülüydü ama böyle üniforma gibi başörtüsü yoktu. "Öyle istiyorum" diyor. Tamam, öyle istiyorsan mevcut rejim de senin o kıyafetle üniversiteye girmeni istemiyor. Senin onu takmana karşı değil, takıyorsun zaten. Bugüne kadar kimseye, "Niye türban takıyorsun" diye hesap sorulmadı. Var mı? Ama kanun diyor ki, "Bu kıyafetle üniversiteye giremezsin!" Buna uymak zorundasın.

Birinci Dünya Savaşı işte burada çıktı. Avusturya-Macaristan imparatoru Ferdinand burada bir Sırp genci tarafından vuruldu. Duvardaki levha Saraybosna'daki suikasti anlatıyor.

— *Bu ülkede laiklik hâlâ oturmadı mı sizce?*
— Hayır oturmadı. Otursa bu kavgaları yapmazdık. Cumhurbaşkanı, "Laiklik, din ve vicdan özgürlüğü ile birlikte mütalaa edilemez" diyor. Demek ki oturmamış. Diyen de rasgele bir cumhurbaşkanı değil, eski Anayasa Mahkemesi Başkanı.

— *Nasıl oturacak o zaman bu laiklik? Kızların başörtüsünü yasaklayarak mı?*
— Hayır... Ben başörtülü bir ailedenim. Benim babaannem başörtülüydü ama onunki böyle bir örtü değildi.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Milliyet'in İstikrar Arayışları

Ercüment Karacan, benim önerimi benimseseydi, Abdi İpekçi'nin kurduğu düzen devam ederdi. Düzenin korunamayacağını anlayınca önce ben kaçtım. Turhan Aytul belki iyi gazeteciydi ama yetenekleri tek başına gazete çıkartmasına müsait değildi.
Öyle olunca da, Milliyet *herkesin iştahını kabartmaya başladı.*

Bir Milliyet *yemeğinde, Ercüment Karacan'la.*

— *Siz yeniden* Milliyet'*e geldiğinizde yayın yönetmeni kimdi?*
— Doğan Heper genel yayın müdürüydü. Sheraton Oteli'nde kahvaltı yaptık ve anlaştık. Ondan sonra geldik Aydın Doğan'la tanıştık. Bana bir oda verdiler, küçük fakat sevimli bir odaydı.

— *Cağaloğlu'ndaki binadan söz ediyorsunuz...*
— Evet, Cağaloğlu'ndaki eski binadan. Ben, temelinde bir liram bulunan o binaya geldim. O binanın temeli atılırken, kurban filan kesilmişti. Herkes temele bir şeyler atıyordu. Ben de bir lira attım. Şimdi o bina halıcı filan oldu galiba ama temelinde hâlâ benim bir liram vardır.

— *Nasıldı* Milliyet, *neler değişmişti?*
— Geldiğimde olağanüstü bir arkadaşlık ve yakınlıkla karşılaştım ama değişmişti *Milliyet*. Ben Abdi İpekçi öldürüldükten hemen sonra yani 1979 Nisanı'nda ayrılmıştım. 1988'de döndüm. Yani dokuz yıl ayrı kaldım *Milliyet*'ten. Bir kere *Milliyet*'in kadrosu elbette değişecekti, insanlar emekli olacak veya başka yerlere gidecekti. Bunlar kabul de, Abdi İpekçi'den sonra *Milliyet*, yayın yönetmeni konusunda büyük sıkıntılar yaşıyordu. Bu da gazetenin yönetimine ve yayın politikasına yansıyordu doğal olarak. Aklıma gelen yayın yönetmenlerini sıralarsam, ne demek istediğim daha rahat anlaşılabilir: Doğan Heper'den önce Tarhan Erdem vardı, Mehmet Ali Birand geldi, sonra Altan Öymen geldi, Çetin Emeç geldi, tekrar Doğan Heper geldi. Bu kadar yayın yönetmeni değişince uyumlu bir kadro tutturmak zordur. Benim gördüğüm kadro da, fikir ayrılıkları olan bir kadroydu. Ama ben Do-

Orhan Tokatlı, Hasan Pulur, Altan Öymen, Bedri Koraman, Ankara'da.

ğan'a da söyledim, Aydın Bey'e de söyledim. "Ben kesinlikle herhangi bir idari işe yani yönetim işine karışmam, toplantılara bile girmem. Bir şey sormanız gerekirse sorarsınız ben de size söylerim" dedim. Söylediğimi de o günden bugüne kadar ısrarla uyguladım. Hiçbir şekilde *Milliyet*'in günlük, rutin işlerine karışmıyorum. İşte kampanyalar oluyor, bazen çağırıyorlar, gidiyorum, fikir söylüyorum, o kadar. Zaten hevesli de değilim. Artık o işlerden elimi ayağımı çektim.

— *Sizin tecrübenizden faydalanmaları iyi olmaz mı?*
— Ben, bana bir şey sordukları zaman cevap vermeyen, tecrübemi esirgeyen bir insan değilim, ama sormuyorlar. Demek ki sorma ihtiyacı duymuyorlar. Belki içlerinden, "dinozor" diyorlar, bilemiyorum. Bu işin şakası ama ben bu durumdan şikâyetçi değilim. Herkes kendi işini yapsın, kendi sorumluluğunu taşısın. Gazetecilik biraz da diktatörlük gerektiren bir iştir. Gazetecilerin kendileri demokrasiyi savunurlar ama içerde diktatörlükle yönetilirler. Bu da normaldir, gazetenin manşetini oya koyarak atamazsın.

— *Atılamaz mı gerçekten?*

— Atılamaz, olmaz. O zaman sabaha kadar başlık atamazsın. Ama şu yapılabilir: Günlük toplantılarda bu demokrasi mücadelesi gösterilir. Yanlış varsa, ne yapılması gerektiğine dair öneriler dile getirilir ama son sözü gazetenin genel yayın müdürü söyler.

— *Peki, gazetecilerin sağlıklı bir özeleştiri yapabildiklerini söyleyebilir misiniz?*
— İşte o sözünü ettiğim toplantılarda bazen yapılırdı. Şimdi pek fazla yapılmıyor galiba. Biz Doğan Yayın Konseyi olarak ayda bir toplanıyoruz. Orada her şey özgürce konuşuluyor. Hatta öylesine özgür ki, işin başında yayın yönetmenleri de vardı aramızda, rahatça eleştirilebilsinler diye onlar ayrıldı.

— *Bütün gazeteler konuşuluyor değil mi orada?*
— Tabii hepsi. *Gözcü*'sünden *Fanatik*'ine kadar her şey konuşulur. Yani herhangi bir şekilde gündeme gelirse konuşulur. Gündeme gelen bir tarafı yoksa, mutlaka konuşmak zorunda değiliz.

— *Yaklaşımı değişmişti dediniz* Milliyet'*te, eskisinden farklı olan neydi?*
— Olaylara bakışı biraz daha magazinel hale gelmişti. Eski *Milliyet* gibi değildi. Tabii her yeni yayın yönetmeni ile bir yaklaşım değişikliği oluyor. Mesela Doğan Heper, eski *Milliyet*'in özelliklerini korumak istiyor. Çetin Emeç, *Hafta Sonu*'ndan, *Hürriyet*'ten geldiği için gazeteyi magazin ağırlıklı yapmak istiyor. Altan Öymen, gazeteyi tamamen bir siyasi gazete olarak görmek istiyor. Tarhan Erdem çok değerli bir insandır ama o nasıl görmek istiyor, onu bir türlü anlayamadım. Derken Ufuk Güldemir geldi. Bence en ihtilaflı genel yayın müdürü Ufuk Güldemir'di.

— *Sizinle bir ihtilafı var mıydı?*
— Benimle kişisel bir ihtilafı yoktu ama *Milliyet* okuruyla ihtilaflıydı, *Milliyet* çalışanıyla ihtilaflıydı. İkinci Cumhuriyetçileri destekliyor, Yeni Demokrasi Hareketi'ni tutuyordu. Gü-

neydoğu sorununa yaklaşımı da başka türlüydü. Getirdiği kadro da biraz bunlara müsait bir kadroydu. Ufuk'un biraz daha popüler bir yaklaşım vardı. Mesela Gazi Olayları olduğu zaman, Umur Talu'yu, Yalçın Doğan'ı ve Zülfü Livaneli'yi Gazi Mahallesi'ne gönderdi. Oradaki eylemciler de Zülfü Livaneli'yi omuzlarına alıp taşıdı. Bizimkiler de seyrettiler. Sonra Ufuk bana telefon etti. "Ağabey sen gider misin" dedi. "Gazi Mahallesi'nde ne işim var benim" dedim. " Ağabey, yarın muhtarlar gelecek" dedi Ufuk, ben de, "Muhtarlar beni kesmez. Daha yüksek rütbeli birilerini getir, gider konuşuruz" dedim. Yani ihtilafımız vardı ama hiçbir zaman ne o bana saygısızlık etti, ne ben ona kalkıp böyle kesin muhalefet yaparak karşi çıktım. Can Dündar'ı getirdi ama yürümeyeceği belliydi. Ahmet Altan'ın "Atakürt" yazısı ile gittiler. Aslında Ufuk Güldemir'i *Milliyet*'e getiren Yaşar Eroğlu'dur. Yaşar Eroğlu, Sedat'ın (Simavi) Alman Lisesi'nde hocasıdır. *Hürriyet*'in Aydın Doğan'a satılmasında da en büyük görevi o üstlenmiştir.

— *Öyle mi?*
— Evet, Ufuk Güldemir'in onun tavsiyesiyle geldiği söylenirdi. Ufuk gitti, Ufuk'tan sonra sanıyorum Yalçın Doğan - Umur Talu ikilisi geldi. Onlar da bir garip ikiliydi. Yani iyi çocuklardı da oturup birbirleriyle konuşmazlardı. Bazen bütün gün birbirlerini görmedikleri olurdu. Ben ilgilenmediğim için uzaktan seyrederdim.

— *Peki sizin gazetede idari görev almamanızda,* Milliyet'*in yeni yaklaşımlarının etkisi oldu mu?*
— Ee, tabii ki. Ben o toplantılara girsem, hemen hepsinde bir tartışma konusu olacaktı. Mesela Ufuk Güldemir'in çıkardığı gazeteyi tartışacaktım ben. Niye tartışayım çünkü neticede bu gazete hepimizin gazetesi. Sahibinin sesi değil ama sahibinin gazetesi. Her gazete patronunun çıkan gazeteyi bir gün önceden görme şansı var. Herhangi bir tekstil patronunun fabrikasından çıkan kumaşı daha önceden görme şansı yok ama gazetede böyle bir imkân var.

— Müdahale etmek anlamında mı diyorsunuz?
— Görmek, eleştirmek, müdahale etmek. Gazeteler sanıldığı gibi hiçbir zaman müdahaleden azade değildir. Ama gazetenin ilkeleri bakımından müdahale vardır, evrensel bir meslekse bu, evrensel ilkeler bakımından müdahale vardır. Bir de hatır gönül müdahaleleri vardır. Ben hatır gönül müdahalelerine karşıyım, ama bir gazetenin temel ilkelerine karşı yazı yazılıyorsa, haber takdim ediliyorsa, patronun ona müdahale hakkı vardır ve bu doğrudur da.

— Ahmet Altan'ın yazısına yayımlanmadan önce herhangi bir müdahale oldu mu?
— Hayır, benim hiç haberim yok. Ben yayımlandığı sabah gördüm, içimden de, "Bakalım *Milliyet* okuyucusu buna ne der" dedim. *Milliyet* okuyucusu da tepkisini öyle sert bir şekilde gösterdi ki telefonlar kilitlendi. Büyük bir kamuoyu baskısı oldu Aydın Bey'e. Hikâye budur. Benim bunların gelişlerinden, gidişlerinden haberim olmadı ama ben *Milliyet*'te ne zaman kadro değişeceğini anlıyordum!

— Nasıl?
— Eşsiz deneyimlerimden. Bak anlatayım: Aşağıda *Milliyet*'in yemekhanesi var. Doğan Heper, ben, Yalçın Doğan, Haslet Soyöz birlikte yemek yiyoruz. Bizim Hasan Cemal de, bazen uğrar, "Ağabeyler, babalar ben de burada yiyeyim" diye takılır, şaka yapar. Ona da bir sandalye çektirilir, servis açtırılır. Sonra bir gün ortada, "Yalçın Doğan'lar gidecek, Mehmet Y. Yılmaz gelecek" diye bir laf dolaşmaya başladı. Yine bir gün yemek yiyoruz, arka masada da Mehmet Y. Yılmaz yemek yiyor. Baktım, bizim Hasan Cemal gitti, Mehmet Y. Yılmaz'ın masasına oturdu. Ben bunu görünce Yalçın'a, "Tasını tarağını topla, gidiyorsun sen! Hasan havayı sezdi, bak gidip orada oturuyor" dedim. Herkes güldü müldü ama iki gün sonra da Yalçın gitti.

— Milliyet, *Abdi İpekçi'den sonra yayın yönetmeni konusunda bir istikrar tutturamadı. Bunu neye bağlıyorsunuz siz?*

— Herkes kendine yontar, ben de kendime yontayım. Ercüment Karacan, benim önerimi benimseseydi, Abdi Bey'in kurduğu düzen devam ederdi. Düzenin korunamayacağını anlayınca önce ben kaçtım. Turhan Aytul belki iyi gazeteciydi ama yetenekleri tek başına gazete çıkartmasına müsait değildi. Öyle olunca da, *Milliyet* herkesin iştahını kabartmaya başladı. Aydın Doğan da daha yeni aldığı için ne olup bittiğini bilmiyordu herhalde. Epey sıkıntılar çekti tabii o kadroyla. Ama bana sorarsan Mehmet Y. Yılmaz zamanında istikrar vardı. Ama nasıldı?.. Bazılarını hiç memnun etmeyen bir istikrardı. Çünkü Mehmet Y. Yılmaz'ın bazı insanlara karşı tavrı hiç de hoş değildi. Buna rağmen gözle görülür bir istikrar da vardı.

— *Neyi kastediyorsunuz bunu derken?*
— Kimse, "Mehmet Y. Yılmaz, ha bugün gitti, ha yarın gidecek" havasında değildi. Bu hava girdi mi bir kere gazeteye, yani "yayın yönetmeni gidiyor" lafı çıktı mı, orada istikrar kalmaz. Ben bunu çok defa gördüm ama Mehmet Y. Yılmaz zamanında böyle bir laf çıkmadı. Mehmet Y. Yılmaz için kimse onu söylemedi. Mehmet Y. Yılmaz çok büyük bir tasfiye yaptı burada. Bazılarını fena halde kıran tasfiyeler yaptı, adı *Milliyet*'le birlikte anılan insanları işten çıkardı fakat buna rağmen, "Mehmet Y. Yılmaz gidiyor" diye bir dedikodu çıkmadı. Son anda, birdenbire patladı Sedat Ergin'in yayın yönetmeni olması.

— *Siz o sırada* Milliyet'*te değildiniz ama Aydın Doğan'ın Babıâli'ye girişi nasıl karşılandı diğer gazetelerin patronları tarafından?*
— Herkes şaşırdı. Aydın Bey'i fazla tanıyan yoktu. Ben *Hürriyet*'teydim o zaman. Erol Bey, piyasada bir araştırma yaptırdı hemen ve, "Güvenilir bir işadamıymış, İnan Kıraç'ın da en iyi arkadaşlarından biriymiş" dedi. O dönemde biliyorsun Banker Kastelli furyası vardı. Gazetelere bol bol ilan veriyordu Kastelli. O zaman da, "Adamdaki şansa bak, gelir gelmez

ilanlar da kucağına düştü" dediler. Oysa, sonra öğrendim ki çok sıkıntılı, zor günler geçirmiş Aydın Bey.

— Milliyet'*i alınca mı?*
— Evet, banka kredileri filan almışlar. Ama başından söyleyeyim, ben Aydın Bey'i, "dirayetli" kelimesi ile ifade edebilirim. Aydın Bey, dirayetli bir işadamıdır. Hatta bizim, "Bu yanlış mı acaba" dediğimiz zamanda bile bu dirayetini çok iyi kullanır.

— *Babıâli'ye neden girdiğini hiç konuştunuz mu kendisiyle?*
— Kendisinin basın ile fikri bir bağlantısı vardı. Benim iyi bir okurummuş mesela. Okuduklarının kafa yapısını filan da tanıyordu. Oysa o devirde işadamları pek gazete okumazlardı. Aydın Bey, o zamandan beri günde dört-beş gazete okuyor, yazarları takip ediyor. Bir de, *Milliyet*'i alma meselesi ortaya çıkınca oturup düşünmüş. "Bu gazete ne işime yarar, gazete ile birlikte diğer işlerimi yürütebilir miyim" gibi pek çok ko-

Bir İngiltere gezisinde, Oktay Ekşi, rahmetli Çetin Emeç ve Fikret Otyam'la.

nu üzerinde kafa patlatmış. Sonra da almaya karar vermiş. Ben 1988'de geldim *Milliyet*'e, on sekiz yıl oluyor, on sekiz yılda bir kere bile Aydın Doğan'dan bana bir müdahale gelmemiştir.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

Gazeteci ile Politikacının Kırılgan İlişkisi

O dönemde Türk siyasetine genellikle Ankara büroları hâkimdi. Siyasetçi ile gazeteci arasındaki ilişki de bu kadar yozlaşmış değildi henüz. Çünkü Ankara büroları çok sağlam bürolardı. Çok sağlam muhabirleri vardı. Hepsi demeyeyim ama çoğu isimsiz kahramandı onların. Özal'la birlikte işin seyri değişti.

Bir yurtdışı gezisinde Kenan Evren'le.

— Gazeteciliğin en önemli sorunlarından birisi, politikacılarla kurulan ilişkilerde gösteriyor kendisini. Türkiye'de politikacılarla gazeteciler arasındaki ilişki, sağlıklı bir ilişki mi sizce?

— Şimdi, sağlıklısı var, sağlıksızı var. Eğer sen bir gazeteci olarak değil de, politikanın içinde bizzat manevracı olarak yer alıyorsan, hükümetler kurmaya, hükümetler yıkmaya kalkışıyorsan bu sağlıklı değil elbette. Veyahut da sen, iktidarla işbirliği içine girip çalıştığın müessese adına birtakım çıkarlar temin etmeye çalışıyorsan bu da sağlıklı değil. Ama elbette politikacı ile ahbaplık edeceksin, elbette politikacı ile oturup tartışacaksın, bu gayet sağlıklı. Ben eğer bugün siyasi bir yazar olsam, benim işim her gün politikacı ile beraber olmaktır. Siyasi yazarım, neler oluyor neler bitiyor öğrenmeliyim. İşte, yaptığı bazı şeyleri tasvip etmesem de bizim Cüneyt Arcayürek. Yıllar yılı politikacı ile haşır neşirdir ve ayrıca o tarafları da çok dürüsttür. Ama Cumhurbaşkanlığı Köşkü'ne gidip Süleyman Demirel'e danışmanlık yaptıktan sonra yazdığı kitaplar tartışılır. Fakat ben öylelerini tanıyorum ki, politikacılarla kurdukları ilişkiler sayesinde köşelerinde bir kere değil vızır vızır dönmüşlerdir. Bunları da en iyi kullanan Turgut Özal'dı. Fevkalade iyi kullanırdı. Ciddi olarak gazetecilerden bir lobi meydana getirmişti.

— Gazetelerin ve gazeteciliğin itibar kaybetmesinde, inandırıcılığını yitirmesinde politikacılarla kurulan ilişkiler hangi ölçüde belirleyici olmuştur?

— Yüz şey varsa, doksanı bundan kaynaklanmaktadır bana göre. Halk diyor ki, "Bu gazete, bu gazeteci sürekli dönüyor kardeşim. Bugün onu yazar, yarın bunu yazar. Çünkü buradan bir çıkarı vardır." Bir de bakıyorsun ki bakkal tanıyor seni. İktidara yanaşmadan önce nasıl alışveriş yaptığını da bi-

liyor. İktidar yanlısı bir tutum aldıktan sonra bir daha bakkalın semtine uğramadığını, gidip lüks marketlerden alışveriş yaptığını da en iyi onlar görüyor.

— Bu kadar net yani?

— Bu kadar net. Ben bir gün Bodrum Yalıkavak'ta oturuyorum. Yalıkavak'ta çok güzel bir kahvehane vardır. O kahvehanede oturmuş sabah çayımı içiyorum. Bir Bodrumlu geldi, "Bey, sen gazeteci misin" dedi. Ben de, "Evet, gazeteciyim" dedim. Şöyle bir süzdü beni, "Hiç de benzemiyorsun" dedi. "Niye" dedim, "kulakları daha mı uzun oluyor gazetecilerin, ne özelliği var?" "Yok, ben sordum. Senin burada iki göz odalı evin bile yokmuş. Gazeteci böyle mi olur? Bak gazetecilerin orada evleri var. Gazeteci olmayanlar buraya gelip çay içer. Onlara ise buradan çay gider" dedi. Ne diyor bu vatandaş? "Sen gazeteci değilsin, çünkü Bodrum'da malikânelerin yok. Gazeteci olan bunlara sahip olur." Doğru. Bodrum'da da, başka yerde de malikâne sahibi olan çok gazeteci var.

— Peki nasıl oldu bu dönüşüm? Süreç nasıl işliyor?

— Bu süreç gayet basit işliyor. Mesela bir yerde inşaat izni yok. Müteahhitin gazeteciyle, gazetecinin iktidarla ilişkisi sonucunda bir de bakıyorsun ki, oraya birdenbire imar izni çıkıvermiş. Canım imar izni çıktığı zaman orada üç yüz ev yapılacaksa, bir evi de gazeteciye vermezler mi? Hakkı değil mi adamın yani? O kadar uğraşıp imara açtırmış orayı. Bir evin sözü mü olur. Gözümle gördüklerimi anlatayım size. Kenan Evren'in anıları için Marmaris'teyim, Mustafa Deliveli'nin Lidya Oteli'nde kalıyorum. Bir baktım ki eski bir bakanla, eski bir gazeteci hararetli hararetli bir şeyler konuşuyorlar ve havada SİT lafları uçuşuyor. Sonra anlaşıldı ki köylünün elinden SİT alanı olan bir araziyi almak istiyorlar. Bizim Mustafa Deliveli'ye, "Bunlar neyin pazarlığını yapıyorlar, orası SİT alanı değil mi" diye sordum. O da güldü cehaletime, "Onun için geliyorlar buraya zaten. SİT alanlarını kapatacaklar, daha sonra SİT'i kaldırarak orasını imara açacaklar" dedi.

— Böyle başka tanıklıklarınız oldu mu?
— Olmaz mı, yıllar önce bir kış günüydü. Kireçburnu'nda Ali Baba diye bir meyhane vardır, külüstür bir meyhanedir. Gittik oraya benim hanımla ama kapıda siyah Mercedes'ten geçilmiyor. Bu memlekette bu arabaları ya Kapalıçarşı esnafı kullanır ya da Ankara'da ihale takip eden müteahhitler. Neyse içeri girdik, içeride çok önemli bir politikacının, hatta birinci sınıf bir politikacının eşi. Politikacı, Tansu Çiller, eşi de Özer Çiller. Kalabalık bir grup bir masada oturuyorlar. Bizi gördüler, selamlaştık ama konuşmalarına ara vermediler. Sonradan fark ettik ki bir inşaat işi konuşuluyor ve sözü edilen arazinin imar durumu yok.

— Tansu Çiller de orada mıydı?
— Hayır, kocası Özer Çiller oradaydı. Şimdi Allahı var, Özer Çiller'in, "Merak etmeyin ben bu işi hallederim" dediğini duymadım ama diğerleri habire anlatıyorlar. Üstelik o kadar pervasızlar ki. Ben bir gazeteciyim ve orada oturuyorum. Arkadan da Rahmi Turan geldi, o da eşi ile bir başka masaya oturdu. Ama adamlar hiç istiflerini bozmadılar. Özer Çiller'le ne arıyordu o adamlar orada, niye durmadan inşaat işinden söz ediyorlardı acaba? Mesela, daha sonra o grup, önemli gazetecilerle de bir araya geldi mi acaba? Hayır, gazetecinin cebine öyle tomar tomar para koymazlar. Böyle bir ev işine girilir. Politikacı da aynı şeyi yapar. Yalova'da yıkılan sitelerde kaç politikacının dairesi vardı acaba, kimse bunu araştırıyor mu?

— 90'ların başından itibaren hükümetlerin gazete binalarında kurulmaya başlandığına dair dedikodular kaplamıştı ortalığı...
— Ee, tabii işte! Biraz önce söyledim değil mi? Mesela ben şöyle bir soru sorayım; Ankara'da bir tarihte, en büyük spor kulüplerinden birinin başkanının yazıhanesinde, her öğle üzeri yemek çıkardı. Bazı gazeteciler, bazı müteahhitler ve bazı politikacılar da oraya gelip öğle yemeği yerlerdi. O kişi neden bunları yapardı acaba?

Rahmetli Adnan Kahveci ile.

— *Neden yapardı?*
— Neden yapacak, işte politikacıya yakın olmak, gazeteciye yakın olmak için. Mesela derler ki, telefon yokken, bazı yerlere ve bazı kişilere pek çok telefon tahsisi yapılmıştır. Kimin aracılığı ile yapılmıştır acaba? Az çok biliyoruz kimler olduğunu.

— *Politikacılarla bu kadar içli dışlı olmanın, hükümet kurup hükümet yıkmanın gazetecilikle bağdaşır bir tarafı var mı sizce?*
— Yok elbette ama hepsini de bir çanağa koymamak lazım. Bazıları sırf fiyaka olsun diye yapar bunu, politikacılar arasında laf götürüp getirir. Yani işin içinde mutlaka bir çıkar yoktur. Hatta o hükümet kurulduğunda aleyhinde olacak ilk kişi de odur. Ama kendisini Türkiye'yi idare ediyor gibi görmekten hoşlanan tipler vardır böyle. Benim en eski patronlarımdan biri olan Ahmet Emin Yalman böyleydi mesela. Kendisini daima politikacıların üstünde görüp onlara direktifler vermeye, yol göstermeye, akıl hocalığı yapmaya bayılırdı. Yenilerden de var böyle tipler. Ama bunların ellerini kirli işlere

soktuklarını söyleyemeyiz. Onlar bu işi bir tür hobi olarak yapıyorlar. Ben bile Fenerbahçe'ye bir futbolcu transferinde elimden gelen her gayreti göstermişimdir. Ne o transferden bir kuruş almışımdır, ne de böyle bir şey aklıma gelmiştir. Ama o çocuğun Fenerbahçe'de oynamasını istemişimdir. O çocuğu iyi tanıyanlardan biri de benim arkadaşım olunca, kalkıp bana gelmişlerdir ve ben de reddetmemişimdir. Ancak bu benim Fenerbahçe Kulübü'nden veya o futbolcudan bir çıkarım olduğu anlamına gelmez. Benimki son derece amatörce bir şeydi.

— Politikacıların sizden böyle bir ricası oldu mu hiç?
— Oldu. Benim hayatımda bir kere böyle bir şey oldu. İşte o meşhur 1979 ara seçimlerinde Ecevit'le birlikte Trakya'dayız. O günlerde çok transfer olduğu için herkes transfer peşinde. Keşanlı Avukat Mustafa Bulut da benim asker arkadaşımdı. Televizyonda ekonomik yorumlar yapan Yiğit Bulut da sanıyorum onun oğludur. Mustafa AP milletvekili ama AP'deki gelişmelerden rahatsız. Gezi öncesi de telefon edip, "Keşan'a gel, annem sana börek yapacak" dedi. Ben de, "Zaten Keşan'a geliyoruz. Sana da uğrarım" dedim. Tabii bunu duyanlar duydu. Zaten gizlisi saklısı yoktu, adam benim askerlik arkadaşım çünkü. Neyse, otobüste giderken birisi geldi, "Bülent Bey sizi istiyor" dedi. Kalkıp gittim. Sıkıntılı görünüyordu. Biraz sohbet ettik. Bülent Bey, "Bir şey rica edeceğim. AP milletvekili Mustafa Bulut sizin arkadaşınızmış" dedi.

— Bülent Ecevit'le sizli-bizli mi konuşurdunuz?
— Evet hep. Daha ben Ecevit'e hiç "sen" dememişimdir. O da bana hiç "sen" diye hitap etmedi. Rahşan Hanım da öyle. Onlar o mesafeyi korurlar. Süleyman Bey ise "sen" diye hitap eder bana. Ben dememişimdir de o demiştir bana. Neyse, "Evet arkadaşımdır. Hatta sizi tam olarak dinleyemeyeceğim belki de. Annesi bana tepsi böreği yapıyormuş onu yemeğe gideceğim. Bir dilim de size getireyim" diyerek şaka yaptım. Ama Bülent Bey'in espri görecek hali yoktu. "Sayın Pulur,

Mustafa Bulut ile konuşabilir misiniz? Acaba bir transfer düşünür mü" dedi. "Ben ona transfer teklif edemem ama sizin böyle söylediğinizi iletirim" dedim. "Siz bir şey katamaz mısınız" diye sordu Bülent Bey. "Yok hayır, ben bir şey katamam. Yani ben kalkıp, 'Mustafa gel seni CHP'ye götüreyim' diyemem ama, 'Ecevit seninle konuşmak istiyor' diyebilirim" dedim. Neticede iş olmadı ama ben de hayatımda bir defa böyle bir işe bulaşmış oldum.

— Turgut Özal'ın başbakanlığı ile başlayan bir süreç var. Başta Özal olmak üzere politikacılar muhabirlerle konuşmak yerine, doğrudan köşe yazarlarını muhatap almaya başladılar. Politikacı açısından muhtemelen doğru bir taktikti bu. Çünkü, köşe yazarlarına söylenen sözlerin, verilen demeçlerin gazeteye girmesi muhakkaktı. Oysa, muhabirin haberinin ne olacağı belli değildi. Böylece muhabirler haklı olarak hiçbir işe yaramadıklarını düşünmeye başladılar.

— Senin de söylediğin gibi, politikacılar açısından baktığında doğru bir taktikti bu. Ama gazetecilik açısından bakarsan, gazeteciliğin işleyişine tamamen aykırı, tamamen ters bir düzen bu. Muhabir ile konuşacak, yazı işlerine haber gelecek, yazı işleri, "Yer yok" diyecek, atacak. Oysa, bir köşe yazarıyla, bir başyazarla konuştuğu zaman böyle bir tehlike yok. Tam tersine, neredeyse tam sayfa girme garantisi bile var. Özal çok iyi kullandı bu taktiği ve ondan sonra da devam etti. Tabii bir ölçüde eskiden de vardı bu. *Milliyet*'te Abdi İpekçi Ankara'ya gider, siyasi liderlerle, milletvekilleriyle uzun söyleşiler yapardı. Hatta Abdi İpekçi için, "Yine teybini kapıp Ankara'ya gitti" derlerdi. Abdi Bey, "Pazartesi Sohbetleri" yapardı. Böyle önemli söyleşilerde Bedri Koraman'ı karikatür-oyuncu olarak yollar, kendisi arkadan giderdi. Ama o dönemde Türk siyasetine genellikle Ankara büroları hâkimdi. Siyasetçi ile gazeteci arasındaki ilişki de bu kadar yozlaşmış değildi henüz. Çünkü Ankara büroları çok sağlam bürolardı. Çok sağlam muhabirler vardı. Hepsi demeyeyim ama çoğu da isimsiz kahramandı onların. Sonra, Özal'la birlikte işin seyri değişti. Politikacı telefonu açıyor, dostu olan bir kö-

şe yazarı ile konuşuyor. Gazetenin haber sütunlarına girmesi gereken haber, gazetenin köşelerine girip manşet oluyor. Ankara muhabirinin haberi manşet olmuyor artık, köşe yazılarından manşetler çıkıyor. Bence bu son derece sağlıksız bir ilişki. Politikacı, söylediği sözlerin mümkün olduğu kadar geniş verilmesini ister elbette ama gazetecilik açısından büyük bir açmazdır bu.

— Politikacı-gazeteci ilişkisi yeniden sağlıklı bir zemine oturtulabilir mi, herhangi bir öneriniz var mı?

— Bana bunları sorma. Ne umutluyum ne de çözümüm var. Ben tespit yapıyorum. Tespitim yanlışsa, "Senin tespitin yanlış kardeşim" desinler. Ama bunu tartışırım. Nasıl çözülecek bu sorun? Bir kere gazeteciliğin otokontrol sistemini ciddi bir müeyyideye bağlanmadıkça hiçbir sorunu çözemezsiniz. Ben o kanıdayım. Müeyyide derken de, insanları hapse atmayı, asıp kesmeyi kastetmiyorum elbette. Müeyyide çeşitli şekillerde konulabilir. Futbolcu iki tane sarı kart gördü mü, kırmızı kartla oyun dışı kalıyor. Ceza değil mi bu? Ceza. Sen de benzer bir şey yap, bir ceza sistemi koy. Hapse atma da, "Sana on beş gün işten el çektirdim" de. Onurlu bir gazeteci için çok ağır bir müeyyidedir bu. Gazetecilik bir meslekse eğer, ciddi bir otokontrol sistemi lazım. Tabipler Odası'nın, Baro'nun, Mühendisler Odası'nın otokontrol sistemi var. Gazeteciliğin yok. Böyle meslek olur mu?

— Peki, Gazeteciler Cemiyeti kurulurken bir de Haysiyet Divanı teşekül ettirildi, değil mi?

— Var elbette ama kim başvuracak? Ayrıca, Cemiyet'in ihraç ettiği adam, bugün televizyonlarda birinci sınıf gazeteci muamelesi görüyor. Türk yargısının mahkûm ettiği adam, bugün cumhurbaşkanının karşısında bacak bacak üstüne atıp soru soruyor. Bu durumda sen genç muhabire neyi önerebilirsin? Hasan Pulur'u mu önerirsin, onu mu önerirsin? Önermeyi bir kenara bırak, genç muhabir hangisini örnek alır? Bütün yaptıkları yanına kâr kalan "büyük gazeteci"ye mi itibar eder, yoksa böyle benim gibi aptalları mı?

Gazeteciler Cemiyeti'nde bir seminerde.

— *Estağfurullah...*
— Öyle tabii. Benim hâlâ zaman zaman ayın sonunu nasıl getireceğimi düşündüğüm oluyor. Dikkat et, çok önemli pek çok gazetecinin evinde, kitaplık yerine bar vardır. Ben, bir kitaplık sahibi oluncaya kadar kitaplarımı yıllarca sandık içinde, yatak altlarında sakladım. Benim yaptığım bir marifet değil belki ama okumadan da gazeteci olmak mümkün değil. Ne var ki, meslektaşım okumuyor artık. Kitabı bırak, kendi gazetesini, kendi haberini okumuyor. Muhabirin, yazdığı haberin ertesi gün gazetede nasıl yayımlandığından haberi yok.

— *Bu sorun bugün de, üstelik daha da yaygın olarak devam ediyor ne yazık ki...*
— Muhabir oturup yazıyor haberini. Sen diyorsun ki, "Kardeşim bu haber uzun olmuş." Neyse, önce muhabir, sonra bölüm şefi, arkasından yazı işleri müdürü kısaltıyor haberi. Biz bunu eskiden *Milliyet*'te Tarık Dursun'a yaptırırdık ve Tarık Dursun kısaltma işini nefis yapardı. Ertesi gün, haberin ilk halini yazan muhabire gidip mahsustan diyorum ki, "Nasıl, senin haberi iyi görmüşler değil mi?" O da, "İyi valla, ta-

mamı girmiş ağabey" diyor. Girmedi oğlum, girmedi. Dört sayfa yazdın, bir sayfa girdi. Ama sen kendi haberini bile okumuyorsun ki.

— *İnsan ilişkilerinin zayıflamasının, plazalara taşınılmasının da bunda etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?*
— Şimdi bu çok önemli bir sorun. *Milliyet*'in bu binası, daha önce çalıştığım işyerleri ile kıyaslanmayacak ölçüde modern bir yer. Konforu, lüksü, koltuğu, bilmem nesi. Dedim ya, eski Babıâli'nin hepsini doldursan buraya, yine de bu binanın iki katı boş kalırdı. Ama bu binada eksik olan son derece önemli bir şey var: İnsan ilişkileri.

— *Neyi kastediyorsunuz?*
— Şunu kastediyorum: Ben bazen *Milliyet*'te sıkıldım mı, alırdım ceketi, çıkardım dışarı. Divanyolu'ndaki türbeye gider otururdum. Ahmet Samim Bey'in, Hasan Fehmi Bey'in mezarları vardır o türbede. "Biz ne hallere düştük haberiniz olsun. Siz şehit düştünüz ama biz yerlere düştük" diye yakınırdım onlara. Çok güzel bir türbedir orası. Ufak da bir kahvehane yapmışlardı içine. Şimdi hâlâ var mı bilmiyorum. Veya Eminönü Halkevi'nin tam karşısında Çingene Niyazi'nin tütüncü büfesi vardı. Gidip onu kızdırırdık. Öğle yemeklerine Hacı Fettah'a giderdik, biraz paramız varsa aşağıya, Vilayet Lokantası'na inerdik. Veyahut toplanıp İkbal'de kahve içerdik. Bunlar nostalji gibi gelebilir insanlara ama sımsıcak insan ilişkileri vardı, herkes biribirini tanırdı. Bakkalımız vardı, eczanemiz vardı, doktor simsarlarımız vardı.

— *Doktor simsarları mı?*
— Tabii, doktor simsarları Cağaloğlu'nda çok önemliydi ve 50'li yılların ortalarına kadar sürdü bu. Anadolu'dan insanlar gelirdi. Bizimkiler de hemen, "Hemşerim neyin var? Bende iyi bir mideci var seni oraya götüreyim" der ve bu insanları alıp tanıdıkları doktorlara götürürlerdi. Onlara "mazotçu" veya "simsar" denilirdi. Nice büyük profesör de onları kulla-

nırdı. Aileler otururdu Cağaloğlu'nda. Bir küçük dünyaydı ama içinde nice hikâyeler barındırırdı. Babıâli'de kuş uçsa, karşı taraftan kanadının sesi duyulurdu. Ben bu binaya geliyorum, kimi zaman iki kelime konuşmadan ayrıldığım oluyor. Modern toplum, postmodern toplum ama gazeteci de hayatın içinde olmak zorunda. Gazeteci hayattan kopunca, gazete de hayattan kopuyor. Sonra da şikâyetler başlıyor.

— İnsan ilişkilerinin bu kadar sıcak olmasının gazeteciliğe ne gibi katkıları oluyordu?

— Şimdi herkesin dalga geçtiği "nabız" var ya, "halkın nabzı" yani, hakikaten böyle bir nabız vardı ve oralarda tutulurdu. Tartışmalardan, konuşmalardan mutlaka bir şey öğrenilirdi. İnsanların üzüntülerini, sevinçlerini bilmek pek çok kitaptan daha öğretici olurdu. Yoksul insanların nasıl onurlu olduklarını, nasıl başı dik yürüdüklerini gözlerinle görürdün. Şimdi arkadaşlar taksiye binmeyi halkla temas etmek sanıyorlar ya, o zamanlar gazetecinin kendisi halkın bir parçasıydı zaten, böyle ayrışmamıştı birbirinden. Ama bugün öyle değil. Mesela sen bugün gelmeseydin, ben gazetemi okuyacaktım, yazımı yazıp gidecektim. Herkesin işi gücü var, herkesle konuşamıyorsun ki. Orada öyle değildi. Şakalar birbirini kovalardı, karşılıklı olarak insanlar birbirini işletirdi. Bütün bunlar da gazeteciliğe ayrı bir ruh verirdi. Mesela Hilmi Yavuz çok iyi taklit yapardı ve telefonda onu bunu işletirdi. Ankara'da da Güngör Yerdeş vardı, o da çok iyi taklit yapardı.

— Peki bunlar habere yani gazeteye nasıl yansırdı?

— Habere mümkün olduğu kadar doğrusu yansırdı. Ayrıca, "atlatma" haber yine vardı var olmasına da bu kadar vahşi değildi. Gazeteciler birbirleriyle rekabet ederlerdi filan ama arkadaşının başı sıkıştığında veya güç durumda kalacağı anlaşıldığında, elindeki haberin bir kopyasını ona vermekten de çekinmezlerdi. Herkes bir aile ortamındaymış gibi yaşadığından, haberlerde şiddet ve acımasızlık unsuru çok az yer alır-

dı. Çünkü ertesi gün yüz yüze bakardı insanlar. Şimdi buradan otoyola çıkıyorsun. İnsanların haberden nasıl etkilendiğini görmen mümkün değil, zaten ayrıca merak da etmiyorsun bunu artık. Umursamıyorsun hatta.

— *En büyük değişiklik ne sizce?*
— En büyük değişiklik haber anlayışı elbette. Bu kadar haber kaynağı varken, işte internet, uluslararası haber ajansları filan, televizyonların verdiği haberi aynen alıp kullanmaktan çekinmiyor gazeteler. Tersi de geçerli bunun: Gazetede yer alan bir haber, bakıyorsun ki bütün televizyon kanallarında, üstüne hiçbir şey ilave edilmeden tekrarlanıyor. Haber tekrarlanır elbette ama tekrarlanırken de yeni bir unsur yakalanır veya üzerine yeni bir bilgi eklenir. Gazetecilikte atlama vardı ancak atlamayı telafi etmek de vardı. Biz öyle düşünürdük. Demek ki yanlış düşünürmüşüz. Biz bu kadar tiraj yapmadık, bu sayıları hiç görmedik. *Hürriyet* sadece, işte biraz da *Günaydın* o tirajları görmüştü.

— *Tiraj, başarının tek ölçüsü müdür?*
— Bilemiyorum ben, öyle görünüyor. Bize göre yanlış olan neredeyse her şey taltif edilip doğru bulunduğuna göre, hatta teşvik edildiğine göre, demek ki, tiraj tek ölçüymüş.

— *Bu binanın koşullarının gazetenin kalitesine yansıyıp yansımadığı konusunda ne söyleyebilirsiniz?*
— Şimdi ben bunu birçok yerde söyledim. Türk basınının teknolojiyle ilişkisi, muhtevayla ters orantılıdır.

— *Neyi kastediyorsunuz?*
— Açın koleksiyonları bakın. Koleksiyonlarda teknoloji olarak çok geride olan bir gazete görürsünüz ama muhteva olarak aynı şeyi söyleyemezsiniz..

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

Aydın Doğan *Hürriyet*'i Nasıl Satın Aldı?

Hürriyet Medya Towers, o zamanlar ismi bile yoktu, çok sıkıntı verdi Erol Simavi'ye. Bir de Erol Bey devam ettiremedi. Devam ettirecek bir oğlu vardı. Adı Saffet'ti, genç yaşında öldü. Diğer oğlu Sedat'a kaç kere fırsat verdiği halde, bu fırsatların kullanılmadığını gördü. Çünkü Sedat gazeteci değildi, kendi dünyasında mutlu olan bir çocuktu.

Bir kutlama töreni: (Soldan sağa) Meral Pulur, Hasan Pulur, Arda Gedik, Erdoğan Demiröreh, Aydın Doğan.

— Hürriyet'*in satışı, Babıâli'de pek çoklarına inanılmaz gelmişti. Erol Simavi'nin* Hürriyet'*i satabileceğine kimse ihtimal vermiyordu, öyle değil mi?*

— Aydın Bey *Hürriyet*'i satın aldığı zaman ben buradaydım yani *Milliyet*'teydim. *Hürriyet*'in satışında gazete için yapılan yeni binanın büyük etkisi oldu. Erol Bey çok masraf yaptı oraya. Sanıyorum bu yüzden de biraz maddi sıkıntı çektiler. Satışta bunun büyük etkisi olduğunu duydum ben. Erol Bey de sanıyorum ki biraz sıkılmıştı bu işlerden. Çünkü, gazetecilikten elini eteğini çeken Haldun Bey çok rahat yaşamaya başlamıştı. *Günaydın*'ı sattıktan sonra dönüp arkasına bile bakmamıştı. *Günaydın*'ın satılışı da ayrı bir maceradır. Ama *Hürriyet*'in satışında aracılık yapan Yaşar Eroğlu'dur ve Necati Zincikıran'ın yazdığına göre bu satıştan komisyon da almıştır. Çünkü Erol Simavi, Necati Zincirkıran'a aynen şunları söylüyor ve bu sözler Zincirkıran'ın kitabında da yer alıyor: "Oğlumun hocası, benim gazetemin satışından komisyon aldı."

— *Anlaşıldığı kadarıyla büyük bir memnuniyetle söylemiyor bunu, aksine, şikâyetçi sanki?*

— Elbette, şikâyet ederek söylüyor. Benim anladığım kadarıyla Erol Bey, *Hürriyet*'i sattığı için pişman olmuştu. Haldun Bey belki değildir ama ben gazetelerini satan patronların hemen hepsinin sonradan şikâyetçi olduklarını birebir konuşmalardan veya imalardan öğrendim.

— *Bir tür pişmanlıktan mı söz ediyorsunuz?*

— Pişmanlıktan. Ercüment Karacan'ın pişmanlığını çok iyi hatırlarım. *Milliyet* satıldı, bir süre sonra Ercüment Karacan

bir kriz geçirdi. Bir gece Yılmaz Çetiner'le ben bir yerde rastladık Ercüment Bey'e. İşte, "*Milliyet*'i tekrar kuracağım" dedi. Belki bize numara yapıyordu veyahut da ciddiydi. Ben de, "Maymunun gözü açıldı. Zor bulursun sen artık *Milliyet*'i" dedim. Ondan sonra anlattı, gazeteyi satmanın onun için ne kadar üzücü olduğunu. "Ya, havaalanında bile beni karşılayan yok" dedi. Evvelden havaalanında Fuat vardı, gazetenin bu tür protokol işlerini yapan emekli bir polisti. Ercüment Karacan'ın uçağının kapısına kadar arabayla gidilir, Ercüment Karacan arabasına orada binerdi. Fuat ise oradan oraya koşturur, pasaportu damgalatır, çıkışta arabaya yetişirdi.

— *Gazete ile elde ettiği gücü yitirmekten şikâyetçi yani...*
— Tabii. Bunun için, "Ben elinden oyuncağı alınmış çocuk gibiyim" dedi Ercüment Karacan. Ben de kendisine, "Vallahi, o çapta oyuncağım olmadığı için elimden nasıl alındığını bilemem" dedim. Hakikaten o çapta bir oyuncağım hiç olmadı benim. Tabii bu karşılıklı konuşmada imalar aracılığıyla geçmişe dokundurma da vardı ama Ercüment Karacan anlamazlıktan geldi bunu.

— *Haldun Simavi ile ilgili bir şey geldi mi kulağınıza?*
— Hayır, Haldun Bey'le ilgili pişmanlık anlamına gelecek herhangi bir şey duymadım. Ben inanırım ki tek pişman olmayan patron Haldun Bey'dir. Çok sıkıntı çekmişti çünkü, satış bir anlamda kurtuluş olmuştur Haldun Simavi için. Ondan sonra da dönüp arkasına bile bakmadı zaten.

— Hürriyet *gibi Türkiye'nin en etkili gazetesi söz konusu olduğunda bu mutsuzluk artıyordur herhalde?..*
— *Hürriyet* o gün de Türkiye'nin en etkili gazetesi idi, bugün de öyle. Ama Hürriyet Medya Towers, o zamanlar ismi bile yoktu, çok sıkıntı verdi Erol Simavi'ye. Bir de Erol Bey devam ettiremedi. Devam ettirecek bir oğlu vardı. Adı Saffet'ti, genç yaşında öldü. Diğer oğlu Sedat'a kaç kere fırsat verdiği

halde, bu fırsatların kullanılmadığını gördü. Çünkü Sedat gazeteci değildi, kendi dünyasında mutlu olan bir çocuktu. Gazete işi bir türlü içine sinmedi Sedat'ın. Tabii aralarında ne olduğunu tam olarak bilmenin imkânı yok. Ya babası gazeteyi ona tam manasıyla teslim etmedi ya da o teslim almaya pek yanaşmadı. Hatta derler ki, Belma Hanım, Belma Simavi, gazeteye çocuklarından daha çok sahip çıkmıştır. Öyle ki, Erol Bey'in yine böyle sıkıntılı bir anında, Belma Hanım bütün mücevherlerini bir çantaya doldurup getirmiş ve masanın üzerine koymuş...

— Erol Bey'in masasına mı?
— Evet, Erol Bey'in masasına. "Al hepsi bu. Gazeteyi kurtar" demiş. Eski bir sıkıntıdır ama bu, gazetenin satışından çok önceki bir sıkıntıdan söz ediyorum.

— Belma Simavi, Erol Bey'in evlendiği tek kadındı, öyle değil mi?
— Evet, öyledir. Benim bildiğim kadarıyla Belma Simavi daha önce bir kez evlenmişti. İlk kocası da, ya bir bahriye subayıdır ya bahriye subayı bir doktordur. Belma Hanım da Kanlıcalıdır. Erol Bey ile Belma Hanım zaten Kanlıca'da komşular, aynı muhitin çocukları yani. İstanbul küçük o zaman. Kanlıca'da kimin ne olduğu biliniyor. Belma Hanım eşinden ayrıldıktan sonra Erol Simavi ile evleniyor. Erol Simavi'nin birinci karısıdır Belma Hanım, ama Erol Simavi, Belma Hanım'ın ikinci kocasıdır. Erol Bey daha sonra hiç evlenmedi. O zamanlar Babıâli çok küçüktü. O yüzden Babıâli'de olanlar kamuoyuna pek yansıtılmazdı. Mesela Erol Simavi'nin eğlenmeye gittiği yerin fotoğrafı hiçbir gazetede çıkmazdı. Aynı şekilde Ercüment Karacan'ın gece hayatına ilişkin herhangi bir şey de yer almazdı gazetelerde. Aralarında böyle bir anlaşma vardı. Birbirleriyle ilgili haberleri gazetelerine koymazlardı. Çok da ortalıkta görünmeyi sevmezlerdi zaten. Ayrıca, görünmeyi engellemek için böyle kendilerine göre birtakım yasaklar, tabular icat etmişlerdi. Dolayısıyla, patronların ismi

pek çıkmazdı gazetelerde. Mesela Ercüment Karacan'ın, babası adına konulan Milliyet Ödülleri töreninde ödül verirken fotoğrafı vardır en fazla. Erol Bey'in o bile yoktur. Erol Bey, çok daha gizli bir imparatordu.

— *Peki, o imparatorluktan vazgeçip gazeteyi satmaya karar vermesini sadece maddi sıkıntı ile izah etmek mümkün mü?*
— Bana sorarsan maddi sıkıntı temel sebepti. Siyasi sebepler var mıydı bilmiyorum ama ben siyasi olduğunu sanmıyorum. Öyle olsaydı, 27 Mayıs'ta yapardı bunu. Çünkü DP'nin içişleri bakanı Namık Gedik, ailenin çok yakınıydı. Eşi Melahat Hanım, ailenin manevi kızıydı. Bu nedenle, 27 Mayıs döneminde çok daha ağır baskılar gördü *Hürriyet*. Ama hiçbir zaman da gazeteyi bırakıp gitmeyi düşünmediler. En fazla, Orhan Erkanlı'yı aldılar kendi yanlarına. İki kardeş bu yüzden birbirlerini fena halde kırdılar, hatta belki bu yüzden ayrıldılar. Orhan Erkanlı'nın *Hürriyet*'in başına getirilmesi, Haldun Bey'in hiç hoşuna gitmedi. Haldun Bey, o sırada belki *Günaydın*'ı kurmak üzereydi ancak *Hürriyet*'in krize girdiğini görünce gelip gazeteyi kurtardı. Haldun Bey'in bu tarafları vardır.

— *Orhan Erkanlı'dan niye hoşlanmazdı?*
— Dışardan adam istemezdi Haldun Bey. Kendisi, "yavrum" dediklerini getirirdi üst düzey görevlere. O güne kadar dışardan hiç adam almamıştı. Dışarıdan, sadece gazetenin danışmanı Memduh Yaşa vardı. Memduh Hoca, hem Erol Bey'e, hem de Haldun Bey'e ekonomik ve siyasi danışmanlık yapardı.

— *Erol Bey'le Haldun Bey arasındaki en belirgin farklar nelerdi size göre?*
— Erol Bey'i hakikaten hep sevgi dolu bulmuşumdur. Sedat Simavi öldükten sonra, ağabey olarak Haldun Simavi çok yukarıdaydı. Erol Bey öyle değildi, bizimle maçlara gelirdi, akşamları mutlaka bir yerlerde rastlaşırdık. Hep samimi, hep

içten olmuştur Erol Bey. Haldun Bey, daha nobran gözükür, daha kırıcı gözükür; ama ikili ilişkilerinde zaman zaman çok iyidir. Ben birkaç seyahatte bulundum, oradan tanırım kendisini. Bana çok yakınlık göstermiştir. Erol Bey ise çok insancıldır. Ama onun da tepesi attığı zaman, öfkesinden kurtulmak için bir yerlere kaçmak gerekir. Zamanında arkadaş olduğu veya herhangi bir şekilde ilişkide olduğu insanları hiçbir zaman ihmal etmez, etmemiştir de. O zamanlar onun en büyük derdi içkiydi.

— *Niye içerdi o kadar?*
— Seviyordu, severdi yani.

— *Niye gazetecilerin içkiyle ilişkileri bu kadar yoğundur? Üstelik, bu meslek kadar içkiye kurban vermiş başka bir meslek yokken...*
— Benim öyle içkiyle fazla bir ilişkim yoktur. Ben de içerim ama illa her gece oturup içeceğim diye bir anlayışa sahip değilim. "Her gece buradan çıkayım, bir bara veya meyhaneye gideyim" tarzında bir saplantım da yok. Bazıları içkiyi çok seviyor. Belki kendilerini rahatlatıyorlardır; daha rahat konuşma cesareti geliyordur belki. Ne bileyim ben, pek çok açıklaması vardır bunun. Ancak, gazetecilik alışkanlığını ve mesleğin yarattığı sıkıntıları da ihmal etmemek lazım.

— *Ama erken vakitte votka içmenin böyle bir açıklaması olabilir mi?*
— Erol Bey, sabahleyin votka içerdi. Akşam tekrar başlardı içmeye. Babalarının erken ölümü onları çok etkilemişti. Sedat Bey sanıyorum elli küsür yaşında ölmüştü. Onun için, Erol Bey içerdi ama sağlığına da dikkat ederdi. Üstelik Erol Bey kolay kolay sarhoş olmazdı. Çok düzgün içerdi. Ayrıca, dünya yıkılsa, saat on iki veya birde yatar, üçe kadar öğle uykusu uyurdu. Ne olursa olsun yapardı bunu. Burhan Felek'in, Vehbi Koç'un öğle uykuları kadar meşhurdur Erol Simavi'nin öğle uykuları.

Bir eğlence gecesi: (Soldan sağa) Hasan Pulur, Halit Çapın, İnci Asena (Çapın), Ayla Erer (Çağdaş), Bedri/Nil Koraman, Faris Çağdaş...

— İçki ve gazetecilik, birbirinden ayrılmayan bir ikili gibi. Mesela bir de Halit Çapın örneği var...

— Halit Çapın olsun, İslâm Çupi olsun bu hayatın dışında olan insanlardı aslında. Hangimiz çalışmanın dışında başka bir hayatımız olsun istemedik ki. Bizim mesleğin ilginç tarafları vardır. Yirmi yaşındaki bir delikanlı, bacak bacak üstüne atıp başbakana soru sorar mesela. Bunun verdiği bir fiyaka az şey değildir. Öbür taraftan, popüler bir meslektir gazetecilik. Gittiğin her yerde itibar görürsün. İşten çıktın, gazeteden çıktın, nereye gideceksin? İşte, herkesin gittiği yere gideceksin. Herkesin gittiği yer neresi? Herkes camiye veya medreseye değil, ya meyhaneye, ya bara gidiyor. Sen de gidip bir yerden başlıyorsun, bu süre sonra da müdavimi oluyorsun. Böyle dostlar çoktur. Sabaha kadar dolaştırırlar adamı. Bir kadeh orada içelim, bir kadeh burada içelim faslı vardır. Yani bu mesleğin birtakım gerekleri diyorum ben buna. İstanbul'da da böyledir bu, Ankara'da da böyledir. Ben de gittim böyle yerlere ama, "Gitmeyeceğim artık" dediğim zamanlar da oldu ve gitmedim.

— Peki, bunun mesleğin stresiyle filan alakalı bir tarafı var mı?

— Bence yok, bu bir alışkanlık meselesi. İngiliz gazeteci *pub*'a gidiyor, Amerikalı gazeteci bara gidiyor. Gazetecilik gibi, tiyatroculuk gibi entelektüel sayılan mesleklerde içki içme alışkanlığı var. Bu bir yerde rahatlamayı da sağlıyor elbette. Sonra, gazetede yazamadığın yazıları anlatıyorsun bir-iki kadeh içince, dedikodu yapıyorsun. Kadınlara dedikoducu derler ama doğru değildir, gazetecilerden fazla dedikodu yapan yoktur.

— Tekrar Hürriyet*'in satışına dönersek, Erol Bey'in* Hürriyet*'i satmaya karar verdiği duyuldu mu Babıâli'de?*

— Duyuldu. Hemen duyulmadı ama bir ay sonra duyuldu. Ayrıca alacak isim de çıktı meydana, "Aydın Doğan alacak" dediler. İşin ilginç tarafı şudur: Babıâli'de çıkan dedikodular ne kadar yalanlanırsa yalanlansın, sonunda gerçekleşir. Mesela çok eskiden beri, "*Milliyet* satıldı" denilir dururdu. Hatta ben, "Evet, doğrudur *Milliyet* satılıyor, her gün 50 kuruşa satılıyor" diye espri yapardım. Ama netice itibariyle *Milliyet* Aydın Doğan'a satıldı.

— Siz hiç Aydın Bey'le bu konuda bir şey konuştunuz mu?

— Hayır, iş bittikten sonra Aydın Bey bana, "Hoca, senin eski gazeteni aldım" dedi.

— Basın tarihi açısından baktığımızda Hürriyet*'in el değiştirmesi Erol Bey'den Aydın Bey'e geçmesi neye tekabül ediyor, ne ifade ediyor sizce? Hiç aklınıza gelir miydi* Hürriyet*'in satılacağı?*

— Hayır, ama bakın bir şey söyleyeyim: Aydın Bey'e geçtikten sonra da *Hürriyet*, eski *Hürriyet*'tir yani çok fazla şey değişmemiştir *Hürriyet*'te. *Hürriyet* yapı olarak, gazete olarak çok fazla değişmiş bir gazete değildir. Dediğim gibi, *Hürriyet* değişmedi. Bana göre *Hürriyet*, tarihsel çizgisini fazla abartılı hallerden çıkararak, mesela Kıbrıs sorunu konusunda Sedat

Simavi'nin tutumunu terk ederek daha makul bir çizgiye bile gelmiştir. Tabii şu da var: Belki *Hürriyet* bugün Kıbrıs konusunda Sedat Simavi'nin çizgisinde değildir ama yine de bir Kıbrıs hassasiyeti vardır. Yani bünyeden tamamıyla çıkartılıp atılmış değildir. Demek istediğim şu: Aydın Bey'in yönetimine geçtikten sonra, Aydın Bey sahibi olduktan sonra *Hürriyet*'te öyle köklü bir değişiklik filan olmadı. Bugün Ertuğrul Özkök'ü ne kadar eleştirirseniz eleştirin, *Hürriyet*'in çizgisini koruyan da Ertuğrul Özkök'tür. Evet, sapma demeyelim ama bazı güzergâh değişiklikleri olmuştur fakat *Hürriyet*'in o bilinen çizgisi de muhafaza edilmiştir. Halbuki, bugünkü *Akşam* ile Çetin Altan'ın zamanındaki *Akşam*'ı kıyaslayamazsınız bile. *Vatan* için de aynı şey söz konusudur. Ama *Hürriyet*, bazen yeni iskeleler bularak, zaman zaman oraya yanaşarak, sonra tekrar engin denizlere açılarak 1948'de başladığı seyahatini sürdürüyor.

— Hürriyet'*i aldıktan sonra Aydın Bey size* Hürriyet'*e geçmeniz için herhangi bir teklifte bulundu mu?*
— Hayır. Hiç öyle bir teklif olmadı. Benim de böyle bir arzum olmadı zaten. Ne ben dedim ki, "Beni *Hürriyet*'e alın," ne de Aydın Bey, "Gel sen *Hürriyet*'e." Bizim Aydın Bey'e teklifimiz, *Milliyet*'in Korkmaz Yiğit'e satışından sonra yeni bir gazete çıkarmaktı. Ya *Posta*'yı ya da ya *Gözcü*'yü alarak yeni bir gazete çıkartacaktık. *Milliyet*'ten gelecek olanlarla yeni bir *Milliyet* yapmayı hedefliyorduk tabii ki.

— *Babıâli nasıl karşıladı* Hürriyet'*in satışını?*
— Babıâli'nin öyle toplu bir hareketi düşünülemez, zaten hiç öyle bir şey de yoktur tarihinde. Ama gazete çalışanlarından, "Batacaktık, Aydın Doğan iyi yaptı, sağ olsun" diyenler oldu. "Erol Bey'in bu işi yürütemeyeceği artık belliydi" diyenler de oldu. Bazıları da, "Erol Bey bıktı bu işten artık. Yoruldu. Zaten sağlığına da çok dikkat ediyor. Kendisini yormak istemiyor" dedi. Neticede Erol Bey *Hürriyet*'i sattı ve gidip Zürih'e yerleşti. Zaten çok severdi Zürih'i.

— *Gazeteyi satar satmaz mı gitti, yoksa zaten orada yaşıyor muydu?*
— Zaten orada yaşıyordu. Çok sık gider gelirdi ama o zamanlar otelde kalıyordu.

— *Aydın Bey* Hürriyet*'i de aldıktan sonra, "Bu bir karteldir, iki büyük gazetenin de patronu aynı kişi" diyenler oldu. Siz Aydın Doğan'ın kartel olduğu görüşüne katılıyor musunuz?*
— O tür lafların çıkması doğal. Aydın Doğan büyük gazetelerin, televizyonların sahibi. Tabii ki ona "kartel" diyecekler. Ama kartel uygulaması yapılıyor mu ona bakmak lazım. Mesela, fiyatlar sabit tutuluyor mu, başka hiçbir gazeteye söz hakkı tanınmıyor mu? Yok böyle bir şey. Ama şu var ki, Aydın Bey de bu görüşe katılır sanırım: Ekonomik yönden güçlü olmayan hiçbir yayın organı (bunu gazeteler için konuşuyorum, televizyonlar için konuşmam ben; o da öyledir, ama bilmediğim şeyi konuşmak istemem) bağımsız değildir. Eğer bir gazete ekonomik olarak zarar ediyorsa ve bu zararını başka yerlerden kapatmaya çalışıyorsa, o gazete bağımsız değildir. Çünkü mecbursun bir yerden para bulmaya. Nereden para bulacaksın? Türkiye'de para nereden bulunur? En kötü ihtimal tefeciden bulunur, sonra bankalardan, devlet bankalarından daha çok bulunur. Sen bu kredileri düşük faizle aldığın zaman, bu durum seni o parayı aldığın yere bağımlı kılar. O yer neresidir? Elbette siyasi iktidardır. Böyle bir bağımlılık ilişkisi içine girilmemesi için gazetelerin ekonomik durumlarının çok sağlam olması lazımdır. Ekonomik durumu sağlam olmayan bir gazete bağımsız olamaz. Zaten gazeteler, ilanlara gerektiği kadar bağımlıdır, ilanlar gazetenin hayat damarıdır. Onun için ilan veren müessesenin aleyhinde haber bile yapılmazdı eskiden. Mesela, Anadol otomobillerin berbat bir şey olduğunu yazamadı Türk basını, yazamazdı da. Vehbi Bey böyle bir şey demezdi ama çekinilirdi. Yani reklam baskısı vardı. Bir de büyük krediler almışsan yapacak bir şeyin kalmazdı. İşte *Tercüman*'ın başına gelen budur. *Tercüman* çok akıllı bir şekilde tiraj aldı, itibar kazandı, "Türkiye'nin *Figa-*

Vehbi Koç ile Meral ve Hasan Pulur.

ro'su" denildi, "Muhafazakâr kesimin gazetesi" denildi, ciddi yazarları da oldu kendi köşesine, kendi kulvarına göre, ama sonunda maddi imkânsızlıklar gelip köşeye sıkıştırdı gazeteyi. Bu zorluklar gazeteyi o hale getirdi ki benim gençlik arkadaşım Kemal Ilıcak, bence, intihar etti. O şartların altında intihar etti. Ne yapacaktı ki başka?

— *"İntihar etti" derken, neyi kastediyorsunuz?*
— Üzüntüyü kastediyorum. İşler üst üste bindi, borçlar üst üste bindi. İşte arkadan o İLKSAN mı ne, oradan bir arsa tahsisi yapıldı. Hani, Süleyman Demirel'in, "Verdimse ben verdim" sözleriyle meşhur olan arsa. O da yürümedi ve skandala dönüştü. Kemal Ilıcak da kalp krizi geçirip öldü. İntihar değil de nedir bu?

— *Bu durumda, "Aydın Bey'in bu gazeteleri alması bir bakıma şanstır çünkü gazeteler en azından siyasi iktidara bağımlı değil" denilebilir mi?*

— Tabii denilebilir. Ben şimdi, hiçbir patron aleyhinde konuşmak istemiyorum ama çoğu patron değildi zaten. Ramazan mıydı, Kurban mıydı, dini bayramlardan birini hatırlıyorum ben. Bir tek Aydın Doğan pasaportla yurtdışına çıkabiliyordu. Diğer gazete patronlarının hepsinin yurtdışına çıkış yasağı vardı. Aydın Bey'in hem iyi bir patron, hem iyi bir insan olması bana göre Türkiye için bir şanstır. Bana göre iyi bir insandır Aydın Bey, ama başkalarına göre iyi bir insan olmayabilir, orada farklı fikirler çıkabilir ortaya ama iyi bir patron, işini bilen bir patron, ekonomisini sağlam tutan bir patron olduğunu kimse inkâr edemez. Bence en önemlisi de bu zaten. Ben Aydın Bey'i çok severim, Aydın Bey de beni çok sever. O önemli değil, o ikimizin arasındaki bir ilişki. Ama böyle bir yayın kuruluşunun başındaysan, kamuoyunda bu senin ekonomik başarın ile ölçülür. Bence Aydın Bey o konuda çok başarılı.

— Hürriyet *alındıktan sonra* Hürriyet *ile* Milliyet*'in yayın çizgilerinin birbirine benzeyeceğine dair söylentiler çıktı Babıâli'de...*

— Öyle dendi ama benzemedi tabii. Böyle şeyler çok söylendi. "Bir havuz kurulacak, haberler bütün gazetelere bu havuzdan gidecek" denildi. Bu eskiden beri gazete yönetenlerin bir hastalığıdır zaten: "Bu kadar muhabire ihtiyaç yok, bu kadar kadro kurmaya ihtiyaç yok" denilir ve tasfiyeye hemen muhabirlerden başlanır. Sedat (Ergin) gelinceye kadar *Fanatik* ile *Radikal*'in veya işte *Posta*'nın, *Milliyet*'in spor sayfaları ortak bir havuzdaydı, sonra ayrıldı. Bu mesleğin temelinde kişisel rekabet yatıyor. Biz ikimiz seninle aynı sahada çalışıyorsak, ben seni atlattığım zaman keyif alırım. Eskiden belki prim de alırdım ama artık prim alamasam da keyif alırım. Akşamları o gazetecilerin toplandığı barlara filan giderken daha fiyakalı giderim. Bu mesleğin heyecanı da bu. Sen bu mesleğin yaratıcılık tarafını öldürürsen, haberi atlatanla atlayan arasındaki ayrımı kaldırırsan geriye hiçbir şey kalmaz. Bence havuzu ortadan kaldırmakla çok doğru bir şey yaptılar.

— *Peki,* Hürriyet *ile* Milliyet*'in birbirine benzememesi de sonuçta Aydın Bey'in tercihi miydi?*

— Benzememesi onun tercihidir ve haklı bir tercihtir. "Benzemeyin" dememiştir, "Benzeyin" de dememiştir belki, ama bazı şeyler yazılı değildir bu meslekte. Bugün, mesela *Milliyet*'te bizim Başbakan Tayip Erdoğan'a cevabımız vardı. *Hürriyet* o konuya fazla girmemişti. *Hürriyet*'in büyüttüğü bazı şeylere de *Milliyet* girmemiş oluyor. Ama hiç mi ortak noktalar yok? Var elbette. İşte grubun bir diğer televizyonu olan *Star*'ın düzenlediği güzellik yarışması her gazetede yer alıyor. Veyahut, "Baba beni okula gönder" kampanyasına *Hürriyet* de yer ve destek veriyor, biz de veriyoruz. Bu tür konularda grup dayanışması var elbette. Ama dikkat ederseniz, bunlar haber değildir, bunlar sosyal faaliyettir, kampanyadır. Yoksa, *Hürriyet*'te olan herhangi bir haber mutlaka *Milliyet*'te de olacak diye bir kural yok. Hatta tam tersine, iki gazete, birbirine haber atlattırmak için her şeyi yapıyor benim gördüğüm kadarıyla.

YİRMİNCİ BÖLÜM

28 Şubat'ta Kurban Vermeyen Gazete

Unutmayın ki, 28 Şubat'ı basın desteklemeyebilirdi. Öyle sıkıyönetim filan yoktu, kapatılma tehlikesi yoktu. Evet, psikolojik baskı vardı ama Aydın Doğan da, Milliyet *de bu baskıya karşı direnebilmiştir. Buna mukabil* Hürriyet *ve* Sabah, *Şemdin Sakık'ın mektuplarını hiç tereddüt etmeden yayınladı. Sonra mektupların sahte olduğu çıktı ortaya. Ne yazık ki, o zaman benim kendi meslektaşlarım onların üstüne balıklama atladı.*

Hasan Pulur, Yassıada'da Topkapı olayları için tanıklık ederken.

— Siz Aydın Bey'i uzunca bir süredir tanıyorsunuz. "Aydın Bey'in Babıâli'ye getirdiği yenilikler, farklılıklar nelerdir" sorusuna ne cevap verirsiniz?
— Her şey bir yana, Aydın Bey, 28 Şubat'a büyük bir direnç göstermiştir. Bence bu çok önemlidir.

— Tam olarak neye direndi Aydın Bey 28 Şubat'ta?
— 28 Şubat postmodern darbesini yapanlar, *Milliyet*'teki bazı isimlerin yazı yazmasını engellemek istediler. Diğer gazetelerde yaptırabilmişlerdi bunu. Mehmet Barlas, Canan Barlas, Mehmet Ali Birand, Cengiz Çandar hemen *Sabah*'tan uzaklaştırıldı, işlerine son verildi. Aydın Bey'den de bazı yazarların işine son vermesini istediler. Aydın Bey, bunlara karşı sonuna kadar direndi ve hiçbir *Milliyet* yazarını kurban vermedi. 28 Şubat döneminde mesleğin namusunu koruyan Aydın Doğan'dır.

— Öncelikle 28 Şubat'a direndi diyorsunuz, başka ne tür özellikleriyle öne çıktı Aydın Doğan?
— Bir kere büyümekten korkmamayı öğretti insanlara. Gazete patronları eskiden fazla büyümeyi düşünmezlerdi. Hatta büyümekten de çekinirlerdi. Mesela *Milliyet*, Ercüment Karacan döneminde onun tersini yaptı ama muvaffak olamadı. *Gün* diye bir gazete çıkardı, tutturamadı, çünkü o günkü şartlarda yanlıştı. Aydın Bey, büyümekten korkmadı, büyüttü ve büyüme sırasında kendi düşüncelerine aykırı yayınlara da karışmadı. "Benim bildiğim Aydın Bey bu yazarın yazılarından hoşlanmaz" diyorum kendi kendime, ama o, "O bahçede bu çiçek de olsun" diyor. O bakımdan geniş bir yelpazede yayın yaptı Aydın Bey. Bakın, Doğan Holding'in Medya Gru-

bu'nun yayınlarının çok geniş bir yelpazesi vardır. Bunların arasında, Doğan Grubu temel ilkelerinin sınırında olan yayınlar bile mevcuttur.

— *Mesela?*
— Bu gazete Anayasa'ya, laiklik ilkesine bağlı bir gazetedir. Anayasası vardır *Milliyet*'in. Ama bazı yazılar o ilkelerin sınırına gelmiştir; bazı yazılar ve yazı sahipleri tabii. Ama onlara dahi, eğer kanunen suç değilse, hoşgörü gösterilmesi gerektiğini sonuna kadar savunmuştur Aydın Bey. Aydın Bey, bugün nice düşünce ve ifade özgürlüğünden yana olanlardan daha fazla düşünce ve ifade özgürlüğüne inanır. Bunu da uygulamasıyla gösterir. Her gün kalkıp "düşünce özgürlüğü" demiyor, ama uygulaması ile, "Ben düşünceyi ifade özgürlüğünden yanayım" diyor. Öyle olmasa bu yazıları koymazdı gazeteye.

— *Siz bir gazeteci olarak 27 Mayıs'ı, 12 Mart'ı, 12 Eylül'ü yaşadınız. 28 Şubat tecrübesi ise çok daha yeni. Üçü modern, biri postmodern olan darbe süreçlerinin hangisinde Türk basını daha sorumlu bir tavır izleyip gazete ve gazetecinin davranması gerektiği gibi davrandı sizce?*
— Şimdi bunlar arasında en coşkuyla kutlananı, "hoş geldin"lerle karşılananı, hiç şüphesiz 27 Mayıs İhtilali'dir. O dönemde birkaç küçük gazete dışında, Türk basını 27 Mayıs'ı "Hoş geldin" diye karşıladı. Giderek bu, "Hoş geldin" diyenlerle, "Hoş geldin" demeyenler arasında çatışmaya dönüştü. Ama burada daha tipik olan 12 Mart'tır. 12 Mart'ta büyük bir şaşkınlık içindeydi basın. Çünkü bir kısmı hakikaten demokrasiye inanıyordu, bir kısmı da radikal bir sol darbeye. Doğan Avcıoğlu ve onun çıkarttığı *Devrim* dergisinde çalışanlar 9 Martçıları destekliyordu. Bir kısmı da, ondan daha üst seviyede, yani merâtib-i silsile içinde yapılacak bir darbeden yanaydılar. O bakımdan çok kargaşa oldu. Ama 12 Mart sıkıyönetimle birlikte geldiği için kimse fazla sesini çıkartamadı, öyle büyük tepkiler olmadı. İçten

içe pek çok kişi karşı çıktığı halde, gazetelerde bu konuda pek bir şey yazılamadı. Çünkü sıkıyönetim vardı ve gazeteler hemen kapatılıyordu. Biliyorsunuz, asker varken bizde kimse kahramanlık yapmaz, ama asker yönetimden gider gitmez, darbe süreci biraz gevşer gevşemez herkes kahraman kesilir. Böyle zamanlarda benim aklıma hep, Namık Kemal'in beyti gelir.

— 12 Eylül?
— 12 Eylül ciddi olarak can pazarıydı. 12 Eylül'den önce gazeteciler veya gazeteler tam bir can pazarı içindeydiler. Sokaklarda takır takır adam öldürülüyordu. Kimvurduya gidiyordu insanlar. Yanlışlıkla öyle çok adam öldürülüyordu ki inanamazsınız. 12 Eylül'ün ilk günlerinde, böyle bulutlarda uçan nazenin demokrasi mücahitleri dışındaki büyük çoğunluk, 12 Eylül'ü can pazarından kurtuluş diye kabullendi. Ama sonra yavaş yavaş 12 Eylül'ün basın kahramanları da çıkmaya başladı ortaya. Başlangıçta sesini çıkartmayanlar, esip kükrer oldular. Öyle ki, en sonunda Kenan Evren dayanamadı, *Ne Yazmışlardı?* diye kitap çıkardı. O kitap, tarihi bir belgedir bence. Türk siyasi tarihinin en önemli belgelerinden biridir.

— Sadece siyasi tarihin değil, basın tarihinin de galiba...
— Türk siyasi tarihi ile basın tarihi, çoğu kez iç içedir zaten.

— Peki, 28 Şubat'ı bunlardan ayıran neydi?
— 28 Şubat'ı bunlardan ayıran, "ateşi maşa ile tutmak"tı.

— Ne demek istiyorsunuz?
— Şunu demek istiyorum: 28 Şubat olmadan önce "Onuncu Yıl Marşı" modası çıkmıştı. Hâkimler toplanıyor, savcılar toplanıyor, sivil toplum kuruluşları toplanıyor, yürüyüşler yapılıyor ve "Onuncu Yıl Marşı" söyleniyordu. Tepki, laik rejimi değiştirmek isteyenlere karşıydı.

— Var mıydı öyle bir durum, sizce de laik rejim tehdit altında mıydı?
— Tehdit altındaydı. O tehlike her zaman olmuştur Türkiye'de. Öyle iddia edildiği gibi hiçbir zaman Marksist bir tehlike yoktur, buna mukabil artık paspas olan "irtica" kelimesiyle ifade edilen bir hareket her zaman var olmuştur. Ta Gülhane Hatt-ı Hümâyûnu'ndan bu yana olmuştur. Bunu da inkâr etmemek lazım.

— Türkiye zaten Müslüman bir ülke, daha fazla ne istenebilir ki?
— Daha fazla, mesela cuma günlerinin tatil olması istenebilir. Bak sana böyle spesifik örnekler veriyorum. Şimdi biraz akıllandılar yapmıyorlar onu ama Ayasofya'nın cami olması istenebilir. Ramazan'da herkesin oruç tutması istenebilir.

— Böyle bir şeyi hiç kimse talep etmedi ama bugüne kadar.
— Etmedi ama sen Ramazan'da yemekhaneyi kapatırsan, bu, "Herkes oruç tutsun" demektir. Veyahut da türban hikâyesi. Şimdilik baskı yok belki ama yakında baskı da başlayabilir. Belki de başlamıştır bile. En azından ekonomik baskı var bugün. Türbanlı olanlar daha iyi yerlere geliyor.

— Tam tersinin söz konusu olduğuna dair yabana atılamayacak iddialar da var ama. Mesela, Yeni Şafak'*ta başörtülü bir köşe yazarı, "28 Şubat'tan sonra İslamcı geçinen işadamlarının, Müslüman gazete sahiplerinin, türbanlıları işe almadıklarını, daha önce işe aldıklarını da çıkartmaya başladıklarını" yazdı.*
— Tabii kardeşim! Marksistler de gelseydi aynı şeyi yapacaktı onlar. Şimdi ismini sana söylemeyeceğim çok önemli bir gazete patronu, "Benim için hiçbir şey ifade etmez. Komünistler gelirse ben onları da desteklerim. Yeter ki ben gazetemi çıkarayım, işlerimi yürüteyim" derdi hep. Bu çok doğaldır, sermaye böyle bakar meseleye. Türbanlı kızlara da bunu yapmışlardır. Türbanlı kızlara bunu yapanlar AKP döneminde büyük ihtimalle yeniden kahraman kesilmişlerdir.

— Bu durumda 28 Şubat ne oluyor?

— 28 Şubat, özellikle Erbakan'ın saçmalıklarına karşı gösterilen tepkidir bir bakıma. Erbakan saçma sapan işler yaptı. Takkeli, sakallı, cüppeli adamlara Başbakanlık Konutu'nda iftar yemeği verdi. Bu bir gövde gösterisiydi. Bu rejime karşı gövde gösterisiydi. Hedef kimdi? En başta askerlerdi. Bunun üzerine askerler bu işi sivillere ihale ettiler. Hatta Güven Erkaya'nın, "Bu sefer de silahsız kuvvetler duruma el koysun" sözü, 28 Şubat'ın özetidir. Sen eğer hacı-hoca takımını o kıyafetlerle Başbakanlık Konutu'na çağırırsan, asker de, aynı yerde yapılan bir başka toplantıda, "Oğlum bana rakı getir" der. 28 Şubat'ın en önemli sembollerinden birisi bu "bir kadeh rakı"dır bence. Ondan sonra yürüyüşler yapıldı, ondan sonra kimler biat etmedi askere "Onuncu Yıl Marşı" ile. 28 Şubat hazırlanmış bir şeydi. O gün Türkiye'nin o iktidardan kurtulması gerekiyordu. Bunun da iki yolu vardı: Ya doğrudan askeri müdahale olacaktı ya da işte kimin dediği belli olmayan, ortada kalan nesebi gayr-ı sahih bir laf var ya, "postmodern bir darbe" olacaktı. Nitekim öyle oldu.

— Peki sizce böyle bir "postmodern darbe"ye gerek var mıydı?

— Tabii ki hiç darbe olmadan bu işler götürülebilirdi. Türkiye'de biz hiçbir zaman demokrasinin değerini, kıymetini, erdemini bilemedik. Gene de bilmiyoruz ve onun için kaybettikten sonra çok kıymetli oluyor. Yani sen, en azından hassasiyetlerin farkındasın. Bu hassasiyetler varken, kalkıp da o insanları Başbakanlık'a davet etmenin ne gereği var? Kime meydan okuyorsun ki? İftar vereceksen evinde ver, o sevdiğin lüks otellerin birinde ver. Öte yandan, toplum Susurluk için bir tepki gösteriyor, ışık yakıp-söndürüyor. "Bunlar fasa-fiso işler" demenin ne gereği var? Bu darbelerde, müdahalelerde, Hikmet Özdemir'in 12 Eylül için yazdığı kitapta da dediği gibi, en az askerler kadar siviller de suçludur.

— 28 Şubat'ta basının takındığı tutumu nasıl değerlendiriyorsunuz, atılan manşetleri, yapılan yorumları?

— Büyük basın genellikle 28 Şubat'tan yanaydı. Ama ben bunu hep söylüyorum. 27 Mayıs'tan beri askeri darbelerin ilk günlerinde, ilk haftalarında, hatta ilk aylarında basının buna tepki gösterdiğini görmedim ben. Açın koleksiyonları bakın, "Kahraman ordu, hoş geldin" manşetlerine rastlarsınız. Milli Savunma Bakanlığı bütçesi TBMM'den, "Orduya selam, bütçe tamam" sloganlarıyla geçer hep. Dolayısıyla, 28 Şubat da Türk basınında ciddi bir muhalefetle karşılaşmadı. Zaten büyük basın bunun ortamını da hazırlamıştı.

— Bütün bu darbelerde basın, psikolojik savaşın doğrudan içinde yer alıyor mu sizce, kullanılıyor mu yani?
— Tabii ki, basın, bilerek veya bilmeyerek bu gibi siyasi hareketlerin içinde yer alıyor. Mesela dağa-taşa, "Karaoğlan başbakan" diye yazıldığı zaman da o hareketin içindedir basın. Yani ille askerin içinde değildir, o hareketin de içindedir. Bunlar psikolojik hareketlerdir. Ecevit, basının bütün desteğine rağmen, bizim bütün desteğimize rağmen ancak iki yüz on yedi milletvekili çıkartabildi.

— "Bütün desteğimize rağmen" diyorsunuz.
— Diyorum, desteğimize rağmen diyorum. Ha, ne kadar desteğim var ki benim? Belki bir çuval pirinçte bir tane ama var. Ben Ecevit'e tüm desteğimi verdim.

— Gazete olarak mı, kişisel olarak mı destek verdiniz?
— Gazete olarak da verdim, kişisel olarak da verdim. Yani ben yine *Milliyet*'te çalışabilirdim ama Ecevitçi olmayabilirdim. Ben, 27 Mayıs'a da gönülden destek verdim. Yedeksubaydım o zaman ve gönlüm askerden yanaydı. Ama 22 Şubat ve 21 Mayıs'a destek vermedim. Ne yazı olarak destek verdim, ne de kişi olarak destek verdim. Neden vermedim çünkü çok inandığım bir müessese vardı ve bu müessese karşıydı bunlara. İsmet İnönü'den söz ediyorum. İnsanlar kolay kolay müessese olmaz. İsmet Paşa, bana göre Türkiye'de bir müesseseydi. Talat Aydemir filan o müesseseye karşı birtakım

hareketler peşindeydiler. Onun için destek görmedi. Dikkat edersen 12 Mart da öyledir. İsmet Paşa, ne olup bittiğini anlayıp tam teşhis koyduktan sonra Nihat Erim'in başbakan olmasına müsaade etti. Ama Ecevit tabii bermutat, "12 Mart bana karşı yapılmıştır" deyip çıktı işin içinden.

— Peki, 28 Şubat'ı da desteklediniz mi?
— Hayır. Ciddi bir desteğim olmadı ama o zamanki iktidarın laikliğe karşı olan davranışlarına hep karşı çıktım. Bununla birlikte, "Bizi ancak asker kurtarır" diye bir yaklaşım içine girmedim. O zamanlar yazdığım yazıların hepsi ortadadır, 28 Şubatçılarla hiç ilişkim olmadı benim. Benim 27 Mayısçılarla, 12 Martçılarla, 12 Eylülcülerle ciddi ilişkilerim oldu, yani dostluk ilişkilerim oldu. Ama 28 Şubatçılarla böyle bir münasebetim olmadı. Aralarından bir tek Çevik Bir'i tanırdım. Onu da Kenan Evren'in yaveriyken tanımıştım ve pek fazla da muhabbetimiz olmamıştı. Güven Erkaya ile daha önce olacaktı, gidemedim, hastalandım. Toplu halde Milliyet Grubu'nu Gölcük'e, Deniz Kuvvetleri'ne çağırmıştı. Gidemedim, hatta bana bir tane kep yolladı, var ya amiral kepleri, onlardan yolladı. Dolayısıyla, hiç kimse beni 28 Şubatçılarla ilişki içinde gösteremez.

— Türk basınının darbe dönemlerinde, en son işte 28 Şubat'ta, kendisinin varlık sebebi olan demokrasiye karşı bir hareketi desteklemesi anlaşılabilir bir şey midir?
— Her darbe arkasından sıkıyönetimi getiriyor. Pratik olalım. Sıkıyönetim de, "Gazeteleri kapattım" diyerek kapatıyor mu? Bu durumda ne yapacaksın sen? Senin patronun ne yapacak? Gazete kapatılırsa patron maaşları veremiyor. Onun için çok uzaklara gidip, teorik, ideolojik bir şeyler arama bu işin arkasında, her şey son derece pratik işler Türkiye'de. Sıkıyönetim her darbenin getirdiği doğal sonuçtur. Askeri yönetimlerin gazete kapatma yetkisi oldukça, büyük gazeteler bunlara karşı direnemez. Peki direnmek ister mi, o da ayrı mesele.

— "Fiiliyat her zaman teorinin önüne geçer" diyorsunuz.
— Tabii ki geçiyor. Adam kapatıyor gazeteyi. Kendini patronun yerine koy, ne yapsın şimdi bu adam? Aybaşı geliyor, para istiyorsun, aylık istiyorsun. Elektrik faturası geliyor, su faturası geliyor, kâğıt borcu geliyor, kredi almışsan krediyi ödeme zamanı geliyor. Gazete kapalı! Ne reklam alıyorsun, ne bir şey alıyorsun. Yani gelir kaynağı tamamen sıfırlanmış. Ama mesela Arjantin'de askeri darbeye karşı sonuna kadar mücadele eden gazeteler var. Generallere karşı müthiş bir biçimde direnmişler. Türkiye'de öyle şartlar hiç olmadı. Türkiye'deki askeri darbeler direnecek bir hareket alanı bırakmıyor ki sana. Gelip pat diye gazeteni kapatıyor. Nasıl direneceksin, ne ile direneceksin? Eline baltayı alıp sokağa çıkacak halin yok ya... Senin yazıdan başka gücün yok, yazı yazamazsan ne yapacaksın? Askeri yönetim geldi ve diyelim ki *Milliyet*'i kapattı. Ancak öbür taraftan, diyelim ki, Cibilliyet diye bir gazeteye de dokunmadı, o yayınına devam ediyor. Kritik soru şu: Böyle bir durumda, Cibilliyet bana sütunlarını açıyor mu, köşelerini açıyor mu? "Gel efendim, madem askerler seni kapattı, gel burada yaz" diyebiliyor mu?

— Niye açmıyor?
— Açmıyor işte! O da korkuyor kapanacağım diye. Hayatta pratik var. Türkiye'de işler o kadar çok ideolojik-teorik değildir. Türkiye'de işler daha çok pratiktir.

— Peki, yine sizin tecrübenize dönerek 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül ve 28 Şubat'ı kıyaslarsak, basının askerlerle en fazla işbirliği yaptığı dönem hangisi olmuştur?
— Hiç şüphesiz 27 Mayıs.

— Arkasından 28 Şubat diyebilir miyiz?
— Evet diyebiliriz, ama 12 Eylül de, belki gönüllü olarak değil de, fiili durum olarak çok desteklendi. 28 Şubat, 27 Mayıs ölçüsünde değilse de desteklenmiştir Türk basını tarafından.

Ama kendim için konuşuyorum, 28 Şubat ile hiçbir ilişkim olmadı benim. "Aman, MGK'da ne kadar iyi yaptınız da bu bildiriyi dayattınız hükümete, kabul etmelerini sağladınız" demedim. Bir dakika, yalan söylemeyeyim yüzüme vururlar sonra. İlköğretimin sekiz yıl olması lehinde yazı yazmışımdır ben. Ama onu da askerler istedi diye değil, kendim öyle inandığım için yazdım. 28 Şubat'ta başka da bir şey olmadı zaten. Sadece hükümet gitti işte, Erbakan gitti.

— İlköğretimin sekiz yıla çıkartılması da Anadolu Liselerini ve yabancı dille eğitim yapan eğitim kurumlarına vurdu en büyük darbeyi.
— Sana göre öyle, başkalarına göre değil.

— Bütün Anadolu Liseleri, Robert gibi yabancı okulların orta kısımları gitti. Nerede dil öğrenecek bu çocuklar? Liseye başlayınca mı? Yani İmam Hatiplerin orta kısmını kapatmak uğruna bütün diğer okullardan vazgeçildi.
— Türkiye'de zaten, o laf çok doğrudur: "Kurunun yanında yaş da yanar." Tek uygulanan maddesi de 28 Şubat'ın, ilköğretimin sekiz yıla çıkartılması idi. Fakat benim kişisel kanaatim de odur, ilköğretim sekiz yıla çıkmalıdır; ancak bu dediğin sakıncalar da düşünülerek çıkmalıdır. Beş yıllık kalmadı artık, Zambiya filan beş yıl.

— Basının psikolojik savaş unsuru olarak kendisini kullandırmasının sakıncaları nelerdir? Televizyonların haber programları, "Tarihi MGK'ya üç gün kaldı" anonsları, "Biraz da silahsız kuvvetler halletsin" manşetleri, işte Ali Kalkancı, Fadime Şahin senaryoları. Basının gönüllü desteği ile psikolojik bir ortam hazırlandı galiba...
— Psikolojik ortam elbette hazırlanmıştır. Zaten bu işi yapanlar da bu konularda çok iyi yetişmiş olan kurmaylardır. Türkiye'de bu işleri en iyi askerler bilir. Yani psikolojik savaşın ne olduğunu, nasıl yapılacağını, hangi unsurlardan faydalanılacağını, basının ve televizyonların nasıl kullanıla-

cağını askerler ile emniyet çok iyi bilir. Bugün Türkiye'de üniversitelerde sosyolog veya psikolog olarak geçinenler bunların farkında bile değillerdir. Beğenip beğenmemek, destekleyip desteklememek başka bir şey ama 28 Şubat psikolojik mücadelenin büyük bir başarıyla uygulandığı ve sonuç alındığı bir süreçtir. Türkiye'de ayakları yere basan kurumlar arasında en ön sırada Silahlı Kuvvetler ve MİT gelir. Diğer kurumların bunlarla alakasının olduğunu sanmıyorum. İçişleri Bakanlığı'nın bile doğru dürüst haberi yoktur bu işlerden. Bu işi ciddi olarak askerlerin bildiğine inanıyorum. Elbette ki bunlar olmuştur, ama Ali Kalkancı'yı da durup dururken ortaya çıkarmamışlardır. Bir şey görmüşlerdir, beklemişlerdir olgunlaşsın diye, ondan sonra da ortaya çıkarmışlardır.

— Basının psikolojik savaşa büyük desteği olmasaydı, 28 Şubat başarılı olabilir miydi?

— Tabii ki 28 Şubat'ta basın çok daha önemliydi. Ama askerler bir şeyi kafaya koymuşlarsa onu engellemek de mümkün değildir. Unutmayın ki, 28 Şubat'ı basın desteklemeyebilirdi. Öyle sıkıyönetim filan yoktu, kapatılma tehlikesi yoktu. Evet, psikolojik baskı vardı ama işte Aydın Doğan da, *Milliyet* de askerlerden gelen bu baskıya karşı direnebilmiştir. Ama buna mukabil *Hürriyet* ve *Sabah*, Şemdin Sakık'ın mektuplarını hiç tereddüt etmeden yayımladı. Sonra mektupların sahte olduğu çıktı ortaya. Ne yazık ki, o zaman benim kendi meslektaşlarım onların üstüne balıklama atladı. Kendi arkadaşlarını, kendi meslektaşlarına itham eden mektupları manşetten, sürmanşetten yayımlamakta hiçbir beis görmedi. Böyle bir şey var mıdır, yok mudur diye küçük bir araştırma bile yapılmadan yayımlandı o mektuplar. En ufak bir şüphe duymadan, kendi meslektaşları için, "Alçaklar, namussuzlar, gidip Apo ile pazarlık ediyorlar" diye yazanlar oldu ki böyle bir şey yoktu ortada. Senin dediğin psikolojik savaş ortamı böyle yaratıldı. Fakat unutmamak gerekir, siviller de en az askerler kadar suçludur bu işte.

— Nasıl?

— Kim ne derse desin 28 Şubat, Refah Partisi'nin uygulamalarından rahatsız olan sivil ve askerlerin ortak eylemidir. Biraz önce 28 Şubat'ta basının rolünden söz ettik. Elbette basının bir rolü vardır, yok değildir. İyi ama basının sorumluluğu var da politikacının yok mu? 28 Şubat'ta yapılan MGK'da alınan kararları kim imzalamıştır? Dönemin başbakanı Necmettin Erbakan imzalamıştır. Denilebilir ki, "Erbakan'a askerler tarafından dayatılmıştır bu." Böyle bir durumda, eğer sen, siyasete ve sivil demokrasiye inanıyorsan, istifa edersin: "Ben böyle bir şey imzalamam, ayrılır giderim" dersin. Peki dönemin cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in sorumluluğunu ne yapacağız? Yanlış bir kere başladıktan sonra devam edip gitti. Demirel, Tansu Çiller'in getirdiği imzaları bir kenara koyup Mesut Yılmaz'ı başbakan yaptı. Demek ki, diğer darbelerde olduğu gibi, 28 Şubat'ın da hem başlangıcında, hem de uygulanması esnasında sivillerin, sivil politikacıların büyük katkıları var. Unutmayın ki bu katkılar leyhtedir, aleyhte yapılan hiçbir şey yoktur. Bir zamanlar kalkıp da 12 Eylül için, "Benim tapulu arazime gecekondu kondurtmam" diyen Demirel, o gün yasaklı olduğu için böyle diyordu. Cumhurbaşkanı olunca o lafını unuttu. Tapulu araziyi bizzat kendisi yağmalayarak teamülleri bir kenara bıraktı ve Mesut Yılmaz'ı başbakan yaptı. Sonra ben 28 Şubat'a, RP'nin bir-iki yayın organı dışında, çok ciddi olarak siyasi anlamda karşı çıkan hiç kimse görmedim, görmüyorum. O kadar görmüyorum ki, o gün için kendilerine "sivil onbaşı" veya "sivil başçavuş" lakapları takılanlar, şimdi kahramanca liberal demokrasiyi savunuyorlar, düşünce özgürlüğünü savunuyorlar. Peki, kışlalara gidip ağırlananlar kimdi? Aldılar gazetecileri, orduları tanıtma amacıyla kışlalara götürdüler. Sonra ne yaptılar? Gece orada yatırdılar gazetecileri, geceleyin korksunlar diye de dışarıdaki nöbetçilere havaya ateş emri verdiler.

— Öyle mi?

— Tabii ki öyle. Bana önemli bir general söylemişti, "Gece birkaç kere havaya ateş ettirdik" dedi. Gösteri yaptılar, kimler koşarak gitti? Kimler "Onuncu Yıl Marşı"nı yargıcıyla, savcısıyla toplu halde söyledi? Dolayısıyla, sadece gazeteleri ve gazetecileri suçlamak doğru olmaz. Elbette gazetecilerin suçu var ama gazeteciler kadar siyasetçilerin ve diğer sivillerin de suçu var. Ayrıca, demek ki toplumda böyle bir beklenti varmış.

— Ama toplumun beklentisi, biraz da gazetecilerle askerlerin yaptığı işbirliği sonucunda oluşturulmuyor mu?
— Sen istediğin kadar işbirliği içinde ol, teşvik görmezsen ne yapabilirsin ki? Toplum gazetelere tepki gösterse, gazetelerin tirajları düşerdi. Tam tersine, o dönemde gazetelerin tirajları artmıştır. Sorumluluk varsa, cumhurbaşkanından başlıyor, başbakanla devam ediyor, arkadan, dediğim gibi şimdiki demokrasi kahramanları geliyor. Basın da bunların içinde tabii.

— Peki, 28 Şubat'tan sonra bazı insanlar en azından "akıllandı" diyebiliyor musunuz?
— Keşke diyebilsek. Akıllanmadıkları, takiyye yapmalarından belli. Ben ilk günden beri amaçlarını biliyorum. Deniliyor ki, "Yaşadıkları macerayı bir daha yaşamamak için karar aldılar ve değiştiler." Maalesef, ben değişmeyeceklerini ilk söyleyenlerden birisiyim. Koleksiyonlar ortada ve onlar da zaten her fırsatta değişmediklerini, değişmeyeceklerini ortaya koyuyorlar.

— Hangi konularda değişmediklerini düşünüyorsunuz siz?
— Milli Eğitim'de yapılan kadrolaşmayı görüyoruz. AİHM türban konusunda karar veriyor. "Ulemaya sormak lazım" deniyor. "Diyanet İşleri Başkanlığı'na hiç gerek yoktur" deniyor. Bütün bunlar neyin göstergesi?

— Siz bunca yıldır basının içerisindesiniz, insanlar değişemez mi?

— Bak, Demirel değişti! Ciddi olarak değişen bir tek kişi var, o da Demirel. Bir zamanlar Said-i Nursi hayranı demeçler veren Demirel, bugün laik cumhuriyetin savunucusu. Değişme işte bu...

— Bunları ciddi olarak mı söylüyorsunuz?..
— Yüzümdeki ifade keşke kelimelere yansıyabilse! Ciddiye alsam yüzümdeki ifade böyle mi olurdu Allah aşkına? Şimdi burada esas sorun şu: Biz, bunu bir türlü anlamak istemiyoruz ama bu devletin bir Anayasa'sı var. İyidir, kötüdür o başka mesele ve zaten hiç kimse Anayasa'nın tam anlamıyla dört dörtlük olduğunu iddia edemez. Çünkü herkesin kendine göre arzuları vardır, ona göre Anayasa'da bazı maddelerin yer almasını ister. Ama o Anayasa'yı bir hakem olarak kabul etmemiz lazım. Anayasa, Galatasaray'ı da Fenerbahçe'yi de tutmaz, tutmaması lazım. Anayasa rejimi tutar. Rejimden yana taraftır. Nedir rejim? Anayasa rejimi, demokratik, laik, sosyal hukuk devleti diye tanımlıyor. Dolayısıyla, Anayasa, bir hakemdir ama doğal olarak Anayasa'dan yana bir hakemdir.

— Dolayısıyla, Anayasa'yı uygulamakla görevli olan Anayasa Mahkemesi, partiler arasında bir ayrım yapamaz, herhangi birinden yana taraf olamaz...
— Olamaz, taraf olamaz. Anayasa Mahkemesi, Refah Partisi, AKP, dindarlar, İslamcılar, laikler, ulusalcılar diye bir ayrım yapamaz. Tabii bu sayılan kesimler Anayasa'ya, Anayasa'da tanımlanan rejime aykırı hareket etmediği sürece.

— Bu açıdan baktığımızda, AKP de buna uygun davranabilir.
— Ben temel felsefesinin değişmeyeceğini biliyorum. Kesin kanaatim bu. Ama şunu da söyleyeyim: Türkiye birtakım saçmalıklarla çok zaman yitirdi, enerjisini bu saçmalıklara harcadı. Efendim, memlekette Kürt diye bir şey yokmuş, işte kışın karda yürürken çıkan "kart-kurt" sesleri zamanla

"Kürt"e dönüşmüş. Böyle saçmalıklar bile yazılıp çizildi ve hatta tartışıldı Türkiye'de. Mesela, evinde oturup tespih çeken adamı, amacı ne olursa olsun, mahkemelerde süründürmeseydik bugün Türkiye'nin manzarası daha farklı olmaz mıydı? "Efendim onlar şeriat devleti kuracak..." Ya dur bakalım, kuracak mı, nerede kuracak, nasıl kuracak, kiminle kuracak? Bunları hiç hesap etmedik. Sanki 27 Mayıs öncesi, sanki 12 Eylül öncesi yaşanmamış gibi yeniden kutuplaşmaya başladı toplum. Üstelik bu laik-dindar kutuplaşması en tehlikelisi.

— Temel felsefesi değişmedi derken, dini bir devlet kurmaya mı çalışıyorlar sizce? O hep yanlış kullanılan ifadeyle, "şeriat"ı mı getirmeyi amaçlıyorlar?
— Amaçladıkları, "Ilımlı İslam" denilen Amerikan destekli bir sistemdir. Kimseyi suçlamak istemiyorum ama iktidara gelmeden önce sık sık gidip geldikleri Amerika ile vardıkları mutabakat, "Ilımlı İslam"dır.

— Parti kurmadan önce veya kurduktan sonra ABD'ye sık sık gidip gelmeyen kim var ki?
— Doğru, tabii ki gitmişlerdir. Ben, "Kimse gitmedi" demiyorum. Özal da gitti geldi. Ama onların gitmesiyle bunların gitmesi bir değil. Bir zaman "Yeşil Kuşak" projesi vardı biliyorsun, ondan sonra da "Ilımlı İslam" çıktı. Türkiye'de bunu tatbik etmeye çalışıyorlar.

— 28 Şubat'a dönersek...
— 28 Şubat'ta laikliği tartışırken, bir etki ve tepki olarak düşünmemiz lazım. Türkiye giderek tehlikeli bir noktaya doğru ilerliyor. Ben yaşadım o günleri, hani o "Vatan Cephesi" bölünmüşlüğü var ya, Türkiye oraya doğru gidebilir. Çünkü toplum çok kesin çizgilerle "laikler-dinciler" diye bölünüyor ve bu çok tehlikeli bir şeydir. Çünkü ben laik olup da beş vakit namazını kılan, "Çok şükür Müslümanım" diyen pek çok insan tanıyorum. Ben sapına kadar laikim. Ama hiçbir za-

man ateist olmadım. İslam dininin felsefesini veya temellerini çok mu araştırdım, hayır. Benim Müslümanlığım bu toplumdan bana bir hediye, babamdan bana kalan bir hediye, bir miras, bir armağan. Ben gözümü açmışım "Müslüman" olduğumu öğrenmişim, "Müslümanım" diye de götürüyorum. Ben, cenaze namazımın da musalla taşından kaldırılmasını, İslamiyetin kurallarına göre toprağa verilmesini isterim. Ama buna mukabil, öyle beş vakit namazında bir insan değilim.

— Bu konuda herhangi bir problem var mı?

— Laikleri böyle anlamak lazım. Laikler dinsiz değildir; laikler, İslamiyete karşı hiç değildir. Bugünkü iktidar, göstermelik sözlerin dışına çıkarak laikliği kabul etse birçok mesele çözülebilir. Bence, laikler kavga çıkarmak istemiyor. Laikler, sadece Atatürk Devrimleri'nden taviz verilmesin istiyorlar. Yoksa öyle, "dinde reform" gibi kavramları sevmem ben. Dinde reform olmaz. Sen şimdi kalkıp da Kuran'da reform yapamazsın. Ama eğer başörtüsü günahsa, o günahı kabul edersin. O kadar çok günah işliyorsun ki zaten. 28 Şubat dedik ya, 28 Şubat deyince bunları da söylemek geldi içimden. Keşke birisi de çıkıp, "28 Şubat'ta ne yazmışlardı" diye bir kitap yapsa. 28 Şubat'ta yazılanları toplu halde görme imkânımız olurdu böylece. İyi de olurdu doğrusu!

— 28 Şubat meşru olmasa da bir realite yani?

— Değil mi? 28 Şubat, her ne kadar kimse o deyimi üzerine almıyorsa veyahut Çevik Bir, o deyimi kabul etmiyorsa ve bu sonunda rahmetli Güven Erkaya'ya yamanıyorsa da, bir "postmodern darbe"dir. Postmodern darbe nedir? Postmodern darbe, herhangi bir şekilde Silahlı Kuvvetler'in fiili müdahalesi olmadan yapılan darbedir. 28 Şubat elbette desteğini en azından sokaklara dökülen, caddelerde yürüyen, toplantılarda "Onuncu Yıl Marşı"nı söyleyen, laikliğe sahip çıkan –Demirel dahil olmak üzere laikliğe sahip çıkan (nasıl sahip çıkmaksa o!)– kitlelerden almıştır. Askerler onları arkalarında hissetmişlerdir. Ankara caddelerinde yürüyüş yaparken,

onlar da arkalarında askerleri hissetmişlerdir. Sincan'daki "balans ayarı," bence 28 Şubat'ın kırılma noktasıdır. Yani 28 Şubat'ın geleceğini çok açıkça söylemiştir. Sincan'da neydi olay, şöyle bir hatırlayalım: Sincan Belediye Başkanı, "Kudüs'ü Kurtarma Gecesi" yapıyor. O geceye İran diplomatları da çağrılıyor. Sonra laik yazarlar yerlere yatırılıyor, enjeksiyon yapılıyor kendilerine. Onlar böylece aşılanıyorlar, laiklik mikrobuna karşı. Bu, çok ciddi bir tepki yarattı. Belki ileride tarih, bunu çok komik görecek; yani sahnede yapılan abuk sabuk bir gösterinin bir postmodern darbeye dahi yol açacağı düşünülemez herhalde gelecekte. İleride düşünülmez ama o gün düşünülürdü. Ve bunu, bu gösteriye tepki olarak Sincan'dan tankların geçişi izledi. Bunun sebebini de, o günlerin kudretli generali Çevik Bir, "Sincan'da bir balans ayarı yaptık" diyerek dile getirdi. Ondan sonra neler oldu? Neler olduğu belli işte, Erbakan istifa ettirildi. Tansu Çiller hükümet kurmak istedi. Süleyman Bey kaç tane darbeden geçmiştir... Tabii Süleyman Bey'den burada laf ederken aklıma hemen şu geldi: Süleyman Bey o gün de laikti. Laiklerin önünde gidiyordu. Klasik müzik dinleyip, Mozart dinleyip, "İşte laiklik" diye nutuk atıyordu. Bugün de, yani 2006 Mayıs'ında da yine Süleyman Bey aynı havada. Süleyman Bey tabii, çok renkli bir kişi. Türk siyasetinin en renkli insanı. Hiç unutmuyorum, 12 Eylül'den sonra Uğur Mumcu ile Aziz Nesin, Süleyman Bey'i ziyarete gitmişlerdi. Dönüşlerinde sorduk, "Ya, ne diyorsunuz" diye. Dediler ki, "Eğer bir darbe daha gelirse, Demirel komünist olur."

— *Yakın galiba...*

— Yok. Süleyman Bey, komünist filan olmaz. Ancak, bugünlerde Süleyman Bey'in tekrar böyle ispat-ı vücut etmesini, ben yadırgıyorum ve yediremiyorum kendime. Aslan gibi üç çocuğun; Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan'ın idam kararına, hem "evet" oyu veriyordu hem de dönüp grubuna bakarak, vermeyen var mı diye tek tek sayıyordu. Bugünlerde, çok saygı duyduğum bazı insanlar, Süleyman

Bey'in arkasına düşmüş, AKP'ye karşı ondan medet umuyorlar. Doğrusu, dedikleri de enteresan; yani o dindarmış, bu İslamcıymış, dinciymiş gibi böyle aklıma hafızama sığdıramadığım şeyler. Süleyman Bey'le *Köprü* dergisinde yapılan söyleşiler meydanda.

— Süleyman Bey cumhurbaşkanı olarak Çankaya Köşkü'nden olup bitenleri izliyordu zaten.
— Canım, her şeyi izliyordu. Onun için Süleyman Bey de bizim politikacılarımızın ortak bir karakterine sahiptir.

— Peki askerler neden bazı yazarların işlerine son verilmesini istedi?
— O tarihteki yazılara bakarsan, bunun sebeplerini görebilirsin. Onları, 28 Şubat'ın, eğer bir hareketse, bu hareketin temel felsefesine aykırı görüyorlardı. Hatta, uydurma bir belge de çıktı ortaya. Şemdin Sakık'ın, Mehmet Ali Birand ile Cengiz Çandar'a para verdiğini, Apo'nun onlara yardım ettiğini iddia eden şeyler çıktı. Bunların aslı esası yoktu ama Cengiz Çandar'ın da Mehmet Ali Birand'ın da Apo ile gazeteci olarak temasları vardı. Gazeteci olarak vardı diyorum ben en azından. Ancak bir zamanlar, "Apo ile görüştüm" demek, Türkiye'de bir meziyetti. "Apo ile görüştüm. Apo beni kabul etti" diye yazılar yazılıyordu. Ne bileyim, "Beni Reis-i Cumhur Hazretleri kabul etti" der gibi, "Apo da beni Beka Vadisi'ndeki veya Şam'daki dairesinde kabul etti. Şöyle giyiniyordu, böyle davranıyordu" diye yazılar çıkıyordu. Ayrıca, Apo ile ilgili kitaplarda, Apo'nun adamlarından bazıları bu ilişkileri çok abartılı şekilde anlattılar. Yani Apo ile bunların arasında var olan ortam, hiçbir zaman o mektuplar kadar önemli değildi. Fakat ne yapıldı, o söylentiler, o hava, böyle bir şeye müsait görüldü.

— Ama gazetecilik biraz da bu değil mi yani?
— Demiyorum ki Cengiz Çandar ile Mehmet Ali Birand gazeteci kimliğini kullanıp başka şeyler yaptılar. Ama yakıştırı-

lan buydu. Çok önemli yazarlar, güvenilir yazarlar da onların aleyhinde, bu iki meslektaşın aleyhinde yazılar yazdılar. Ama sonunda işte o andıç hikâyesi gündeme geldi ve en sonunda bunların asılsız olduğunu gördük, yani Şemdin Sakık'ın böyle bir yazısı, mektubu yoktu. Geçenlerde televizyonda Nazlı Ilıcak, Dinç Bilgin'le konuştu. Son dönemin en hızlı yükselen ve birdenbire de düşen gazete patronu Dinç Bilgin, *Sabah* gazetesinin sahibi. O da, "Ayıp ettim. Yanlış yaptım. Onları işten çıkardığım için ayıp ettim" dedi. Şimdi böyle diyorsun ama senin yaptığı yanlışlar Babıâli'yi bugünlere getirdi. Bunların hesabını kim verecek? Belki Dinç Bilgin işsiz kaldı fakat onun, 28 Şubat "höt" deyince işten çıkardıkları işsiz kalmadı. Başından beri söyledim, buna direnenler de oldu. Bunların başında Aydın Doğan gelir. Aydın Doğan, hiç kimseye, gelen hiçbir telkine kapılıp gazetesinde herhangi bir kimsenin işine son vermedi. Ama Dinç Bilgin *Sabah*'ta bunu yaptı.

— *Aydın Doğan'a da listelerin geldiği söyleniyor.*
— Tabii, gelmiştir, niye gelmesin yani. Aydın Doğan, Dinç Bilgin'den daha önemsiz bir patron değil ki, gazeteleri de onunkilerden daha önemsiz değil ki; *Hürriyet* elinde, *Milliyet* elinde. Dinç Bilgin'in elinde *Sabah*'tan başka gazete ne var? *Yeni Yüzyıl* vardı galiba bir de. Aydın Doğan'a elbette liste gelmiştir ama Aydın Doğan hiç kimsenin baskısına aldırmadı. O bakımdan 28 Şubat'ı arızasız atlatan patron Aydın Doğan ve müesseseleri olmuştur.

— *Andıcı* Hürriyet *ve* Sabah *yayımladı,* Milliyet *yayımlamadı mesela...*
— Şimdi andıcı yayımlamak başka, benimsemek başka. *Milliyet* niye yayımlamadı hatırlamıyorum. Sadece andıç meselesi değil, bir de manipülasyon haberler vardı. Dinç Bilgin, manipülasyon haberlerin Ankara'da nasıl hazırlanıp İstanbul'a servis edildiğini de anlattı.

— Sorun Ankara bürolarında mı?..

— Siyasilerle, askerlerle, bürokratlarla en yakın olanlar gazetelerin Ankara bürolarıdır. 28 Şubat döneminde de bu bürolardan insanlar çağrılıyor ve haberler yazdırılıyordu. Bunlar en büyük arızalarımızdır bizim. Doğrusunu söylemek gerekirse, 28 Şubat'ta herhangi bir heyecan duymadım ben. Önemsemedim 28 Şubat'ı. Önemsemedim, çünkü yapılan hareket yanlış başlamış bir hareketti, ama askerlerin bir deyimi vardır: "Yığınakta yapılan hata, cephede kendini gösterir." Bunların yığınakta hataları olmuştur. Bu hatayı da Çevik Bir, Ali Şen'in yönettiği bir Rumeli Vakfı toplantısında yaptı; bir an gaflete düşerek, "Cumhurbaşkanı olmaya adayım" gibi bir imada bulundu. Ondan sonra Çevik Bir zaten pek ortada kalmadı. O bakımdan, 28 Şubat'ı kalkıp hiçbir zaman tasvip etmedim ben. Ama 28 Şubat'a neden olan olayları yapanları da onaylamıyorum. Bir yerde o özgürlüğü, kafa tutma aracı haline getirmişlerdi. Hiçbir zaman bir ideoloji, diğer ideolojiye kafa tutar hale getirilmemelidir. İkna eder hale getirilmelidir.

— Mehmet Barlas, Cengiz Çandar, Mehmet Ali Birand ve Nazlı Ilıcak laik değil mi?

— Nazlı Ilıcak dediğin zaman orada dururum ben. Laiklik, bir inanç meselesidir, şekil meselesi değildir. Yani Merve Kavakçı'yı elinden tutup Meclis'e getiren insan, başı açık diye laik mi oldu?

— Mehmet Barlas?

— Elbette Mehmet bir yobaz değildir. Mehmet, liberal bir demokrattır, yani son çizgisi o. Bence de herkes her şeyi söylesin. Ama bu ülkede bazı sözler söylendiğinde tepki gösterecek güçler var. Bunu kabul edelim. Kabul etmek durumundayız. Sana ben söylüyorum başından beri, askerlerin "İç Hizmet"inin o meşhur maddesini değiştirmedikçe, iç ve dış düşmanlara karşı koruma ve kollama görevini Silahlı Kuvvetler'e bıraktıkça, bunlara katlanacaksın. Bütün mesele, eylem-

den tepki yaratmamakta. Fikirler, tepkisiz ortaya dökülmelidir. Bence bunun böyle olmasında hiçbir mahzur yok. Ben Türkiye'nin en azından okuryazar takımının kalkıp bir Suudi Arabistan şeriatını arzuladığını sanmıyorum. Benim demek istediğim şu: Fikirleri, karşı tarafın tepkisini çekecek şekilde göstermemek lazım. Adamın namazına niyazına karışma kardeşim! Ama sen de kalkıp adamı oruç tutmaya zorlama. Ben kimsenin namazına niyazına karıştığımı düşünmüyorum. Herkesin dini İslamdır ama İslamiyeti, kendine göre yorumlar. Bugün Türkiye'deki yaşam tarzı çoğunlukla İslamiyetin bütün kurallarına uygun değildir. Ama onların yüzde 99'u, "Elhamdülillah Müslümanım" der. Bir inanç meselesi bu. Şimdiki diyanet işleri başkanı bence önemli bir insan. Geçen gün, saçma sapan birileri, "Ateistlerin cenaze namazı kılınmaz" diye konuşacak oldu. Başkan, "Öyle bir şey yok. Eğer, musalla taşına cenazesi getirilmişse biz onun cenaze namazını kılarız" dedi. Önemli olan işte budur.

— *İyi de gazetelerin Ankara bürolarında veya askeri tesislerde, askerlerin gazetecilere haber yazdırmalarının anlaşılır bir tarafı var mı?..*
— Askerlerin yazdırmalarının anlaşılır bir tarafı yok elbette ama gazetecilerin gidip de orada haber yazmalarının anlaşılır bir tarafı var mı? Asker, kendi propagandasını yapıyor ama benim meslektaşım niye ona alet oluyor?

— *Evet, niye oluyor?*
— Ben de onu soruyorum işte. Hoşuna gidiyor veyahut da başka hesapları var. Ben en azından hoşuna gidiyor diye söylüyorum.

— *Ama gazeteci...*
— Efendim, bu gazeteci değil, gazetecilik adına neler yapılıyor Türkiye'de. Daha da neler yapılacak kim bilir. Gazetecilik çok kurallı bir meslek değil. Gazetecilik müeyyidesi olan bir meslek değil. Gazeteciliğin tek müeyyidesi, işten çıkarıl-

madır. Başka bir şey yoktur. Eğer o gazetenin yönetimi, işine yaramıyorsa işten çıkarır veyahut da başka görev verir. Bugüne kadar bu meslekte hiç kimseye yanlış yaptığı zaman, yaptığı yanlışın hesabı sorulmamıştır. Yassıada duruşmalarını aç oku! Kimler neler almış örtülü ödenekten. Ama sonra herkes basın kahramanı, basın mücahiti. Kimse dememiş ki, "Sen bu parayı nereden aldın? Bu matbaayı nasıl kurdun?" Adamların ismi kendi ifadeleriyle, delilleriyle var Yassıada'daki mahkûmiyet kararlarında. Ancak şunu söylemek zorundayım, bugün Türkiye'deki bütün yolsuzlukları, bütün namussuzlukları ortaya çıkaran da bu şikâyet ettiğimiz gazetelerdir.

— *Zaten basının işi o...*
— İşi ve o bakımdan iyi yapıyor işini. Hiç değilse işini iyi yapmıyor diyemiyoruz. Bunu yaparken de başka hatalar yapmıyor mu? Yapıyor elbette, yapmaması mümkün değil. Yani kendi meslektaşının, Apo'dan para aldığını kabullenmek, en hafif ifadesiyle herhalde hatadır. En azından insan açar, suçlanan meslektaşlarıyla konuşur. Dinç Bilgin söylüyor zaten, "Ankara'dan haberler geliyordu" diyor.

— *Dinç Bilgin başka şeyler de söylüyor: "Biz, 1995'ten sonra her şeye saldırdık. Paramız oldu, bilmem neyimiz oldu, bankalar, şunlar bunlar..." diyor. Neden böyle oldu bu işler? Gazetecilerin kendilerinde iktidar gücü görmeleri tuhaf değil mi?*
— Sana tuhaf geliyor olabilir ama eminim ki keyifli tarafları da vardır. İşte başbakana, bakanlara sözünü geçirebiliyorsun. Öyle oldu ki, gazeteciler hükümet de kurdular, bakan da değiştirdiler. Yani onlar şaka değil, ciddiydi. Mesela ben sana söyleyeyim: *Tercüman* gazetesinin Adalet Partisi içinde her zaman bir-iki milletvekili olmuştur.

— *Gazetenin kadrolu milletvekili mi?*
— Tabii, mesela Lütfü Akdoğan. Benim, eski deyimle, "devre arkadaşı"mdır. Beraber muhabirlik yaptık. Kemal

Ilıcak'ın temsilcisi olarak Meclis'teydi. Ondan sonra sanıyorum Hasan Güngör vardı ve o da meslektaştı. Politikanın içine herkes bir şey katmaya baktı. Çünkü zamanında gazetecilik böyleydi. Turgut Özal'ın yaptığı doğrulardan biri, basına yönelik subvansiyonları kaldırmasıdır. Gazeteci, sıfır gümrükle kâğıt getirir, sıfır gümrükle malzeme getirir, mürekkep getirirdi. Bütün bunları yapabilmek için de o iktidardan yana olması lazımdı. Özal bunları kaldırdı ve iyi de etti.

— Kaldırınca da Erol Simavi bağırdı değil mi?
— Hayır, Erol Bey'in bağırdığı başkaydı. Erol Bey, "Beni bu adamla beraber oturtma" diye bağırdı Özal'a. "Bu adam" dediği de bir patrondu. Yoksa kâğıt-mürekkep işinde Özal'ı destekliyordu. Ama başka konularda çok direndi Özal'a Erol Bey. Direnebilmesinin sebebi de, gazetenin ekonomik olarak siyasi iktidara mecbur olmamasıydı. Çünkü ekonomik durumu kötü değildi o zaman gazetenin. Buna mukabil Dinç Bilgin direnemedi. *Sabah*'ın çok iyi tirajı vardı ama Özal'a direnmeyi aklının ucundan bile geçirmedi. Dinç Bilgin şimdi, "Ayıp etmişim" diyor. Kırk metre boyunda yat, özel uçaklar, lüks hayat, bunlar kolay olmuyor. Bir de, "Ben kazandığım kadar dağıttım" diyor, kime dağıttı, onu da çok merak ediyorum.

— Bütün kadroya dağıtmadığını, o sırada Sabah Grubu'nda çalıştığım için en azından ben biliyorum ama ben sıradan bir muhabirdim zaten.
— Biliyorsun işte. Ahmet Vardar, koridorda bağıra çağıra dolaşıyormuş, Ahmet mert bir çocuktur: "Ulan yediniz paraları. Bizi ortada bıraktınız" diye bağırıyormuş herkese.

— Peki, gazetecilerin lüks merakı birdenbire mi ortaya çıktı sizce?
— Yok, birdenbire ortaya çıkmadı, ancak böyle değildi. Sonradan öyle bir görgüsüzlük geldi ki aman Yarabbi!

— Onu neye bağlıyorsunuz?
— Yükselen değerlere bağlıyorum. Son zamanların biliyorsun yükselen değerleri var.

— Neyin karşılığında oluyor bütün bunlar?
— Neyin karşılığı? Eğer iktidara yakın bir gazeteciysen ("Ağabey n'aber" cinsi de vardır bunun, "Beyefendiciğim saygılar sunarım" türü de vardır), patronunun iktidarla olan sorunlarını çözebilirsin demektir. Böyle işler için adama ihtiyaç var. Kiminle yapacaksın bu işi? Birisiyle yapacaksın. O birisi kim? İşte o iktidara yakın gazeteci. Dolayısıyla, parayı da esirgemiyorsun. Erol Simavi'nin kendisi söylemişti bana. Zürih'te, kendisinin pahalı diye barına gidip içki içmediği bir otelden, bir gazetecinin bütün ailesiyle birlikte çıktığını görünce çok şaşırdığını anlatmıştı.

— Erol Bey'in, barında içki içmediği otelde gazeteciler mi kalıyor...
— Ben sana şunu da söyleyeyim burada: İş o hale geldi ki insan anlatırken utanıyor. Hayır, isim vermeyeceğim. Bu 1999'daki büyük deprem oldu ya, izlenim yazmak için gazetenin yazarları Yalova'ya gidecekler. Bazı yazarlarımız o kadar lükse alışmıştı ki, "Klimalı araba yoksa gitmem" demişler...

— Siz bizzat duydunuz bunu?
— Ben orada değildim ama gazetenin içinde hemen duyuldu. Var artık böyle şeyler. Hatta akşam içkiler içilirken, işte bilmem ne jambonu şuradan alınsın, bilmem ne pastırması buradan alınsın, çemensiz pastırma şuradan alınsın diye üç-dört araba çıkar, şoförler bunları alır gelir, sofra kurulur, ancak ondan sonra akşam aperitifi alınırmış.

— Böyle gazetecilik yapılabilir mi sizce?
— Yapılmaz. Benim derdim, gazeteciyi aç bırakmayalım, gazeteci aybaşı gelmeden bakkalın önünden geçebilsin. Bunlar

tamam, ama dediğim gibi altta bilmem ne arabalar, onun bir bedeli var. Bir gösteriş hevesi geldi insanlara. Herkes yüzme havuzlu ev istiyor artık.

— *Yok canım, daha neler...*
— Bir ara öyleydi, herkesin öyle bir hevesi vardı. İyi yaşamak elbette güzel bir şey. Ama iyi yaşamak için mesleğinin ilkelerini, mesleğini satıyorsan orada dur kardeşim. Öncelikli görevin, insanların iyi yaşamasına yardımcı olmak. Dediğim gibi, elbette bakkala borcun olmasın, altında bir araban bulunsun, ona itirazım yok. Fakat kalkıp öyle telaffuzu bile güç rakamlarla iş yapmak ve onlarla düşüp kalkmak insanı çok sıkıştırır. Nurettin Sözen belediye başkanıyken gazeteciler tarafından bir kooperatif kurulmuş, bizim iyi niyetli saf, temiz Nurettin Sözen de bunlara çok değerli bir arsa vermiş. Beşiktaş belediye başkanı o zaman Ayfer Atay. O itiraz etmiş ama dinleyen kim. O arsa gazetecilere gitti. Nurettin sandı ki, seçime girdiği zaman o gazeteciler onu destekleyecekler, hiç kimse de desteklemedi. O arazinin yarısını müteahhite verdiler, hepsi birer daire aldı. Geçen gün elimi kırdım ben, soranlara, "Yanlış kırmışım, aslında kafamı kıracaktım" diyorum.

— *Bütün bunlar varken gazetecilerin inandırıcılık problemi nasıl ortadan kalkabilir?*
— Ee, çaresi yok işte görüyorsun. Geçen gün büyük oğlum bana, "Baba, sen mesleğinin ilk on yılında bu manzarayı görseydin kalır mıydın" diye sordu. "Kalmazdım" dedim, hakikaten de kalmazdım.

— *Durum bu kadar umutsuz yani...*
— Sen de içindesin, biliyorsun işte. Mesleğin yapısı böyle istismarlara son derece müsait. Ama önemli olan mesleği kendi çıkarına alet etmemek. Elbette bir davete gidebilirsin, davet sahibi dostun da olabilir. Fakat yiyip içtiklerin senin yazını etkilememeli. Ben, gazeteci manastırda yaşasın demiyorum. Belli yerlere gitmek, onun lehine yazmak demek değildir. Bir örnek

vereyim, Banker Kastelli (Cevher Ozden) benim Kabataş Lisesi'nden arkadaşımdı, sonra dostum oldu. Ben onun pek çok davetine katıldım. Ama bir gün olsun Kastelli lehine yazı yazmadım, "Paranızı Kastelli'ye yatırın" demedim. Kastelli yurtdışına kaçtıktan sonra, Kastelli'ye büyük bir ekonomi dehasıymış gibi üniversitelerde ders verdirenleri, önünde el-pençe divan duranları eleştirdim. Halbuki o dönemde Kastelli ile işbirliği yapan çoktu. Sıradan vatandaş Kastelli'ye yatırdığı parasının üzerine bir tas su içerken, onların hiçbir zararı olmadı. Rahmetli Metin Toker sık sık yazardı. Gazeteci bir yerde bir lokantanın adını yazsa, "Ne avantan var" diye işinden kovulurdu. O da çok katıydı belki ama bugünkünden iyiydi bence. Yani gazetecilik öyle sanıldığı gibi evliya işi değildir.

— *Ama artık bir şeyleri düzeltmek için adımlar da atılıyor. Mesela ombudsmanlık müessesesi.* Hürriyet, Milliyet, Sabah, Vatan, Yeni Şafak *kendi ombudsmanlarını belirlediler. Öte yandan, yine* Hürriyet'*te,* Hürriyet *ilkelerine uygun gazetecilik yapılması konusunda çabalar sarf ediliyor. İşte ben* Hürriyet Gazeteciliği *diye bir kitap yazdım. Bu kitap bütün muhabirlere, İletişim Fakülteleri'ne ücretsiz dağıtıldı. Bunlara ne diyorsunuz?*

— Hiç şüphesiz önemli adımlar bunlar, önemli gelişmeler. Ama unutma ki ilkeler hep vardı. Bizim Gazeteciler Cemiyeti'nin de böyle ilkeleri var. Bunlar uluslararası gazeteticilik ilkeleri zaten: Taraf tutmayacaksın, kendi gazeteni kendi çıkarlarına alet etmeyeceksin, karşı görüşlere yer vereceksin, savunma hakkı tanıyacaksın, iftira etmeyeceksin. Önemli olan bu işlere inanmak. İnanıyor muyuz, inanmıyor muyuz ona bakalım. Bana kalırsa, birçok başka ilkeye olduğu gibi, gazetecilik mesleğinin ilkelerine de pek fazla inanmıyoruz biz. İnanmak işimize gelmiyor, hoşumuza gitmiyor. Aksi olsaydı, insanlar inandıkları bir şeyi uygulardı. Ben öyle bir gayret görmüyorum. Kaç kez söyledim, müeyyide olmadan ilkelerin bir anlamı yok. Yine de insaflı davranalım biraz, kurallara tümüyle de uyulmadığını söyleyemeyiz. Bence, bu işi meslek olarak kabul edenler, o kurallara uymaya çalışıyor. Ama Türkiye'de

de, dünyada da bir benzeme huyu var. Basındaki bu benzeme huyu en çok satışla ilgili. "O niye çok satıyor? Şundan satıyor. Ben de öyle yapayım." Böyle bir durumda kural işe yaramıyor. Halbuki, "O gazete basın ahlak kurallarına, basının evrensel ilkelerine aykırı işler yapıyor. Ben yapmayayım bunu" diyebilmek gerekir. Bunu diyebiliyor muyuz?

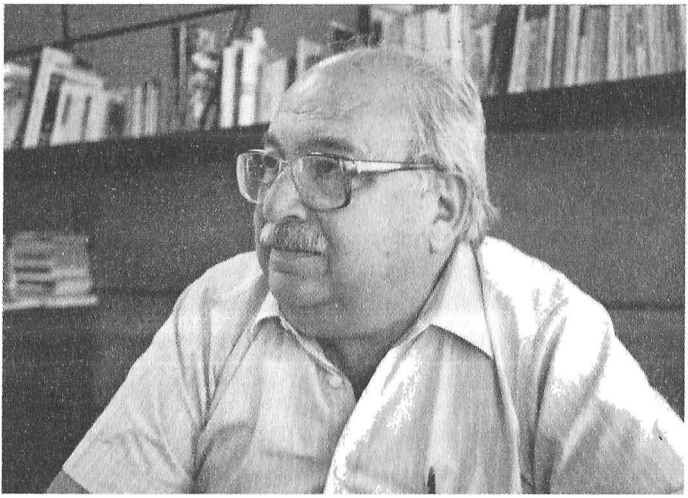
— *İnsan malzemesinde mi yatıyor sizce sorun?*
— Şimdi bizim basın teknoloji olarak bölgedeki bütün ülkelerden, hatta kimi Avrupa ülkelerinden de çok ileridedir. Bu konuda büyük yatırımlar yapıldı ve büyük aşamalar kaydedildi. Makineye yatırım yapmak çok zor değil. Paran varsa, dövizin de varsa, devlet de transfer yapabiliyorsa istediğin makineyi getirirsin. Peki ya insan ne olacak? Haberi makineler değil insan yapacak. Sen insana yatırım yapmazsan hiçbir sonuç alamazsın. Elbette, insana yatırım çok zor bir iş. Üstelik, insana yaptığın yatırımın sonucunu da alamayabilirsin. Yanlış adam seçersin veyahut da adam o işi beceremez. Fakat makine öyle değil, makine garantili geliyor. Düğmeye bastın mı yedi renk basacak diyor ve basıyor da. İyi ama gazetecilik de insanla ilgili bir şey. İnsana yatırım yapmadığın zaman, muhabirin daha haberin ne olduğunu bilmiyor, bilse de onu yazabilecek Türkçe kapasitesi yok. Ama Türkçe konusunda böyle olan sadece gazeteciler değil, Türkçeyi öğretmesi gereken öğretmenler de çok farklı bir seviyede değil ne yazık ki.

— *Doğan Grubu'nun Yayın Konseyi var. Orada insana yatırım konusu hiç gündeme gelmiyor mu?*
— İnsana yatırım konusu şimdiye kadar konuşulmadı. Böyle bir şey konuşulmadı.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

Babıâli'nin En Büyük Tasfiyesi

Mehmet Y. Yılmaz gelip aşağıdaki odasına oturduktan sonra, sanırım ilk ziyaretini bana yaptı. Bu odaya geldi ve, "Beraber olacağız" dedi. Birbirimize karşı iyi şeyler söyledik. Ben o gün değil, ama daha sonra, "Senin yaptıkların kabul edilebilir ama yöntemin biraz yanlış bir yöntemdi. Dozer gibi girdin bu araziye" dedim. Tabii bu ölçüde büyük bir tasfiyeyi Mehmet Y. Yılmaz'ın tek başına yapması mümkün değildi.

— *Sizin, "*Milliyet*'te istikrarlı bir dönem" diye tanımladığınız Mehmet Y. Yılmaz'ın yayın yönetmenliği dönemini konuşalım. Yılmaz,* Milliyet*'in başına gelmeden önce oturup konuşmuşluğunuz var mıydı?*
— Hayır, yoktu. Zaten *Radikal*'deyken de öyle çok bir yakınlığımız yoktu. Karşılaştığımızda birbirimizle selamlaşır, hal hatır sorardık. Ama o dönemlerde Mehmet Y. Yılmaz *Milliyet*'i çok iyi kritik ederdi. Sonra bir sabah *Milliyet*'in yayın yönetmeni olarak başladı. Başlar başlamaz da büyük bir tasfiyeye girişti. Anladığım kadarıyla, özellikle beşinci kattaki seçkin kalabalıktan rahatsız oluyordu.

— *Kim vardı beşinci katta?*
— Beşinci katta, Hasan Cemal vardı, Güneri Cıvaoğlu vardı, Doğan Heper vardı. Onlardan rahatsız oluyordu. Ama ben Doğan Heper'in de böyle bir tasfiyeye maruz kalacağını hiç ummazdım. *Milliyet*'te Doğan Heper'in hiçbir şekilde işine son verilmez veyahut da işten çıkarılmaz, hatta yerinden bile oynatılamaz diye düşünürdüm. Oysa Doğan Heper de bu hengâmede gitti. Tabii bu tasfiye sırasında kendine mahsus bazı hoş şeyler de oldu. Mesela bir hanım yazar duymuş başkasının gittiğini, teselli için ona gitmiş, diğeri de, "Sen kendine bak! Birazdan da sana tebliğ edecekler" demiş. Yani bir fırtına gibi esti Mehmet Y. Yılmaz.

— *Bu* Milliyet*'in de, hatta belki Babıâli'nin tarihinde de bir ilkti herhalde?*
— İlkti ve önemli olan da şuydu: Yapılan vitrin tasfiyesiydi yani *Milliyet*'in vitrininde olanların büyük bir bölümünün ya yeri değiştirildi veya işlerine son verildi. Bunların arasında

kimsenin ummadığı kişiler de vardı. "Mehmet Y. Yılmaz'ın çok yakınıdır" denilen Duygu Asena, birdenbire o tasfiyeye tabii tutuldu. Dediğim gibi, benim için en büyük sürpriz Doğan Heper'di.

— O günlerde çok konuşulan konu, Aydın Doğan'ın Mehmet Y. Yılmaz'a, "Hasan Pulur dışında ne istersen yap" dediği iddiasıydı. Sizin de kulağınıza geldi mi bu sözler?

— Vallahi Aydın Bey'den değil ama böyle konuşulduğunu ben de duydum. Ben her şeye açığım zaten ve bende de her şey açık. Mehmet Y. Yılmaz gelip aşağıdaki odasına oturduktan sonra, sanırım ilk ziyaretini bana yaptı. Bu odaya geldi ve, "Beraber olacağız" dedi. Birbirimize karşı iyi şeyler söyledik. Ben o gün değil, ama daha sonra, "Senin yaptıkların kabul edilebilir ama yöntemin biraz yanlış bir yöntemdi. Dozer gibi girdin bu araziye" dedim. Tabii bu ölçüde büyük bir tasfiyeyi Mehmet Y. Yılmaz'ın tek başına yapması mümkün değildi. Yapmaya kalksa durdurulurdu. Demek ki yönetimle, en üst yönetimle, holding yönetimi ile bir anlaşmaya vardı ve ancak ondan sonra bu adımları attı. Yazı işlerine yani gazetenin mutfağına dokunmadı mesela. Onlarda ciddi hiçbir tasfiye olmadı, hepsi kaldı orada. Daha çok yazarlarla yapıldı tasfiye. Nilgün Cerrahoğlu, Duygu Asena, Zeynep Oral... hepsi gönderildi. Ben de şöyle nasibimi aldım bu tasfiyeden: Benim çok sevgili bir sekreterim vardı, Necla. Hatta Aydın Doğan da çok severdi onu. Neden severdi dersen, Korkmaz Yiğit gazeteyi aldığı zaman, bizim Necla gitmiş, Cevşen duası mı ne var, böyle camilerde satıyorlar, ondan bir tane alıp Aydın Bey'e hediye etmiş. Güzel, aklı başında bir kızdı. Tasfiye piyangosu ona da vurdu ve Necla gitti.

— Sizin haberiniz olmadan sekreterinizi işten attılar mı?

— Yok söylediler gelip. Dinç Üner vardı o zaman, "Tasfiye ediyoruz, azaltıyoruz. Size Oya baksın. Hem Sami Kohen'e, hem size Oya baksın" dedi. Ben de, "Tabii, madem bu kadar

büyük bir tasfiye yapıyorsunuz, *Milliyet*'i kurtarmak kala kala bizim Necla'ya kalmışsa, o zaten kendisini feda eder" dedim.

— *Sizinle ilgili dedikoduyu nereden duydunuz?*
— İşte o tasfiye sırasında duydum. Sağdan soldan duydum ama öyle onun üzerinde filan durmuş değilim. Mehmet Y. Yılmaz ile ilişkilerimiz hiçbir zaman bozulmadı, herhangi bir sürtüşme çıkmadı aramızda. Benim hiçbir yazıma karışmadı, hatta kendi yazdığı bir kitabın ithaf ibaresinde beni yere göğe koyamadı. Durur o kitap, anı olarak saklamışımdır onu. İşte, "Biz sizi okuyarak yetiştik" gibi ibareler vardır o kitapta. Sonra Mehmet kendisi de yazmaya başladı ve bizim birinci sayfada üç yazar birden anons edilir oldu: Hasan Cemal, Güneri Cıvaoğlu, Mehmet Yakup Yılmaz. O "Y"si Yakup onun. Dedesinin ismi galiba. Ayrıca, ortak noktalarımız vardı. O da Fenerbahçeliydi, ben de Fenerbahçeliydim. Ama o aynı zamanda çok iyi bir "aşk yazarı"ydı. Oysa benim hiç beceremediğim şey, kadınlar ve aşk üzerine yazı yazmaktır. Mehmet onları da iyi yazardı.

— *Gazeteciliği nasıldı?*
— Mehmet Y. Yılmaz, bir kere *Milliyet*'in bütün görüntüsünü değiştirmek istedi, yani eski *Milliyet*'ten iz kalmasını pek istemedi. Yepyeni bir gazete yapmak istedi. Patronun da müsaadesini aldığına göre, onu yapmak hakkıydı. Yaptı ama yaptığı gazete çok başarılı olamadı. Çünkü yapılan değişiklikten okur çok rahatsız oldu. Ben bunu bizzat işittiğim için iyi biliyorum. Ama benim Mehmet'le ilişkim kavgasız dövüşsüz gitti. Gidenlere üzüldü herkes. Ben Doğan'ın tekrar buraya gelmesi için epey gayret harcadım. Çok şükür onda da muvaffak oldum. Bu arada bir anımı anlatmak isterim. Onu isimlendirmek istemiyorum çünkü çok kırıcı bir şey ama herkes kimin kim olduğunu anlayacaktır zaten. Bir Akal Atilla vardı, benim çok sevdiğim bir çocuk. Magazinde çalışırdı, sonra *Milliyet Sanat Dergisi*'nin editörü oldu. O çocuk öyle

birdenbire kansere yakalandı ve çekip gitti. Cenazeyi Esentepe'de Nimet Abla Camii'nden kaldırıyoruz. Oraya gittik. Tasfiye edilenlerden bir hatun da vardı. Aydın Doğan da geldi cenazeye. O hatun Aydın Doğan'ı görünce, "Aman uzak dursun benden, yüzünü görmeyeyim" dedi. O kadar nefret dolu ki yüzünü görmeye bile tahammül edemiyor. Sonra holding binasında bir konsey toplantısında Aydın Doğan bana, "Hoca, şu arkadaşlar beni bir yemeğe çağırıyorlar. Sen de gelir misin" dedi. Bir baktım, hani o "yüzünü görmeyeyim" diyen hatun kişi var ya, işte o, Aydın Doğan'ı Boğaz'da yemeğe çağırıyor başka bir arkadaşla beraber. "Yok, ben gelmeyeyim. Onlar gitti, ben kaldım. Eski *Milliyet*'çiyiz, doğru olmaz" dedim. "Peki" dedi Aydın Bey de. Sonra sanıyorum Doğan Heper'i alıp gitti. Yani böyle şeyler hayatta bana ilginç gelmiştir her zaman. O gün Aydın Doğan ile bir cami avlusunda buluşmayı zûl addedenler, bir süre sonra onunla yemek yemeyi tercih ettiler.

— *Babıâli'de çok galiba böyle çelişkiler.*
— Var tabii. Babıâli bu konuda çok çelişkilidir. Sadece böyle davranış çelişkileri değil, bir de yazı çelişkileri vardır. Adam, şu gazetede başka türlü yazar, diğer gazetede tamamen başka türlü yazar.

— *Nasıl oluyor bu?*
— Ne bileyim nasıl oluyor, gazete ile birlikte görüşleri de değişiyor herhalde. Esen rüzgâra göre görüşlerini değiştiren çok insan vardır gazetecilikte. Biz niye, "yağdanlık" veya "dönek" diye isimler taktık? Niye, "numaracılar" dedik. Bugün inanmış bir şeriatçı ile inanmış bir Marksist ile benim hiçbir davam olmaz, olamaz. Ama gencecik çocukları bir süre kandırıp, sonra onları ortada bırakarak başka yere geçenler oldu mu, onları affedemiyorum.

— *Ama zamanla değişemez mi insanın görüşleri?*
— Onu başında da söyledim, her zaman da söylerim. Değiş-

meyi kabul ediyorum. Elbette değişir. Ama değiştiği zaman geride bıraktığı insanları artık suçlamaz. "Onlar öyle düşünüyorlar" de, çekil kenara. Onları ihbar etme! Muhbir olma! Onları suçlama! Mesela Hüseyin Üzmez, benim sonradan dostum olmuştur. Hüseyin Üzmez'e ben saygı duyarım. İnanmıştır, bu inancını sonuna kadar götürür. Ama dünün devrimcisi, bugün kalkıp şeriatçılarla veya liberallerle birlikte oluyorsa, üstelik bir de eski Marksistleri kötülüyorsa, işte ben onlara karşıyım. Bir ben değilim, benim gibi çok kişi de karşı onlara. İnsanlar elbette değişir. Yani yirmi yaşındaki kafa ile otuz yaşındaki kafa bir midir? Otuz yaşındaki ile kırk yaşındaki kafa bir midir? Deneyimler vardır, bilgiler vardır, hayatın insanı sürüklediği yol vardır. Bunların hepsi kabul edilebilir. Dönekliği de kabul ediyorum ama bir çıkar uğruna döneklik yaptığın zaman ben işte onu kabul edemem arkadaş.

— *Gazeteciler arasında görülen değişimler, bir çıkar uğruna mı yapılıyor sizce?*
— Evet, biraz öyle. Mesela kalkıp zamanında Vietnam'da Amerikan işgaline karşı imza toplayanlar, sonradan Amerikancı oluyorlarsa, Irak'ın işgalini doğru buluyorlarsa, orada bir çıkar ilişkisi var demektir, başka türlü olmaz o iş. Vietnam için Amerika'ya karşı imza toplayacaksın, sonra Irak'ta bir milletin her şeyiyle harap oluşunu alkışlayacak, Amerikalıların bunu dünya barışı ve demokrasi için yaptığını söyleyeceksin. İnsan çıkar dışında başka ne için yapar ki böyle bir şeyi?

— *Çıkar derken, hani bu Irak Savaşı dolayısıyla, Pentagon'un gazetecileri kendi yanına çekmek için bütçe ayırdığına dair haberler çıkmıştı, onu mu kastediyosunuz?*
— Ben onlara inanmam, yani görmedikçe inanmam.

— *Tekrar Mehmet Y. Yılmaz'a gelirsek,* Milliyet'*te başarılı oldu mu sizce?*
— Ben öyle çok başarısızlık denilebilecek bir şey görmedim.

— *Tiraj ne oldu?*
— Tiraj çok iyi olmadı, ama *Milliyet*'te yaptığı tasarrufla, yani insan çıkartmakla, kadroyu daraltmakla, yeni adam almamakla, sanıyorum ki bütçeyi denkleştirdi. Peki muvaffak oldu mu, olmadı mı, o garip bir şey. Mesela Mehmet Y. Yılmaz'ın buradan ayrılışı da, tıpkı geldiğinde yaptığı işler gibi sürpriz oldu. Buradan ayrılınca biliyorsunuz önce *Sabah*'a gitti. *Sabah*'ta iç sayfalarda, "Mehmet Y. Yılmaz bize geldi" diye bir yazı çıktı. Bunun üzerine oradan dönüp *Hürriyet*'e geçti. Şu anda DBR'nin CEO'su.

— Radikal *nasıl bir gazete size göre? Gazete mi, dergi mi?*
— Dergi de denilebilir, gazete de denilebilir. Fikir gazetelerinin o türden farklı bir kişilikleri vardır. *Radikal* bence kendi ölçüsünde başarılı bir gazetedir. O fikirleri çok kişi her yerde söyleyemez. Ama tiraja yansıyan bir itibarı yok. Sanırım entelektüel çevrelerde yaygın bir itibar söz konusu. Zaten Mehmet'in yaptığı gazeteler başarılı gazetelerdir. *Radikal* de başarılıdır, *Fanatik* de başarılıdır, *Posta* da başarılıdır. *Milliyet* macerası tartışılır ama çıkardığı diğer gazeteler hep başarılıdır. Buna mukabil denilebilir ki, *Posta* da, *Radikal* de, *Fanatik* de *Milliyet*'in imkânlarından faydalanıyor, doğrudur. İşte bina, elektrik, telefon, su. Kimin payına ne kadar düştüğünü bilen vardır mutlaka. O zaman o gazeteler kâr mı ediyor yoksa zarar mı ediyor anlaşılır.

— *Babıâli'de zaman zaman yeni gazete denemeleri olur. Siz de bunların hemen hepsine tanık oldunuz zaten.* Güneş *bunlardan birisiydi. Siz de* Güneş*'e gitmiştiniz...*
— *Güneş*'e üçüncü kuşak gidenlerdenim ben. Kısa sürede üç kuşak elemanı alma başarısını göstermiştir *Güneş*. *Güneş* gazete olarak zaman zaman başarılı oldu ama maalesef kurumlaşamadı. İkincisi, paranın hesabını bilen yoktu orada ve kullanılan para da bir ölçüde Hisarbank'ın parasıydı. Daha önce dediğim gibi, Güneri'nin (Cıvaoğlu) en büyük başarısı,

Babıâli'nin yaşam standardını, yani aylıkları yükseltmek, transfer paraları vermekti. Bugün Babıâli'de çalışanların büyük bir kısmının veyahut da küçük bir kısmının, eskilerin deyimiyle, Güneri'ye medyûn-u şükran olması gerekir.

— *Peki* Güneş *deneyimi, Babıâli'de hayat standartları dışında bir şeyi değiştirdi mi, mesela habercilik anlayışını, muhabirlik anlayışını?*
— Yok değiştirmedi. Şu oldu: Parası olan herkes gazete çıkarabilir hevesine kapıldı. Denemeler yapılmaya başlandı. Öyle ki, Güneri *Güneş*'ten ayrıldıktan sonra Mustafa Özkan'la bir proje hazırladılar, Dinç Bilgin de vardı o projenin içerisinde. Ama olmadı.

— Sabah *da yeni bir gazeteydi ve başarılı oldu...*
— *Sabah*, ciddi olarak büyük bir değişim getirdi Babıâli'ye. Bunu Rahmi Turan kurdu. Önce *Yeni Asır* olarak kurmaya kalktılar sonra vazgeçtiler.

— *Bir* Yeni Asır *denemeleri de oldu zaten.*
— Çıktı ama uzun sürmedi. Kırk gün filan yayımlandı galiba. Ama *Sabah*'ın temelini atan Rahmi Turan'dır.

— *Babıâli nasıl karşılamıştı o zaman* Sabah'*ı? Pek hoş karşılamadı galiba.*
— Evet, yani Babıâli'nin standartlarına uygun değildi. Hatta Erol Simavi o zaman ateş püskürüyordu: "Elli kuruşa satarım gazeteyi. Bunların canına okurum" diyordu. Onların getirdikleri örnekler, pek Babıâli kriterlerine uygun değildi diyorduk biz. Ama görünen kriterlere uymakta hiç zorlanmadı *Sabah*.

— *Neydi o görünen kriterler?*
— Öncelikle iktidara yakın durmak, iktidardan bazı şeyler koparırken gazetenin ağırlığını kullanmak. *Sabah*'ın o zaman

baskı grubu gayet kuvvetliydi. Bir ara bakardınız Özal ile beraber olurlardı. Aradan bir süre geçince Özal'a karşı en keskin muhalefeti yaparlardı.

— *İlk başlarda* Sabah'*ın o kadar büyük bir baskı grubu var mıydı?*
— Yok, sonra sonra. Tiraj olarak da hissettirdi bunu, politika olarak da.

— *Klasik gazetecilik geleneklerine aykırı bir tarz getirdi sanki Zafer Mutlu, daha ziyade* Günaydın *tarzı bir anlayış getirdi...*
— Tabii tabii. Bir kere, "Benim için haberin doğru olması şart değildir" geleneğini getirdi. "Haber, haberse haberdir. Doğruymuş, yanlışmış mühim değil, ben yazarım" dediler ve öyle de yaptılar.

— *Ve bir süre sonra bu anlayış diğer gazetelere de sirayet etti galiba...*
— Tabii ki sirayet etti çünkü tiraj getirdiği anlaşıldı. Çok sattığı için çok ilan aldı. Büyük işlere girdi. İşte biliyorsun girdikleri işleri, teknolojik işlere girdi, büyük yatırımlar yaptı. Bütün bunları da *Sabah*'ın sayesinde yaptı. Denilir ki, o zaman gazetelerin mutfağında çalışan pek çok kişi, "Biz de *Sabah* gibi olalım" diye çabalamışlardır. Aslında bir zamanlar da, "*Günaydın* gibi olalım" vardı, bu sonra, "*Sabah* gibi olalım" şeklini aldı. Zaten Türkiye'de hiçbir zaman tiraj dışında bir şey düşünülmez veya çok az düşünülmüştür. Genellikle düşünülen tirajdı. Gazeteler satsın da nasıl satarsa satsın, anlayış buydu. Hâlâ da budur.

— *Yani, "İyi gazetecilik yapalım da satsın" diye bir kaygısı yok muydu kimsenin?*
— Öyle diyenler vardı tabii. Ama büyük sermaye veyahut da büyük tirajlar bu zihniyet ile yapıldı. Herkes der ki, "Biz çok iyi gazete yaptık. Türkiye'nin en iyi gazetesiyiz." Neye göre iyi gazetesin kardeşim? Şimdi burada tek tek örnek filan ver-

meyeceğim: Açalım koleksiyonları hep birlikte görelim. Bir gün bütün Türkiye'yi ayağa kaldıran manşetler, iki gün sonra yok olmuştur. Ama bu arada tirajlar da artmıştır. Tabii bu arada promosyonun çok etkili olduğunu da unutmamak gerekir. Mehmet Y. Yılmaz zamanında bizde de promosyon yapıldı. Çok da başarılı promosyonlar vardı. Ben hiçbir zaman promosyonların okuryazar ile bağlantılarını inkâr etmem. Ansiklopedi mesela. Bizim milletin o merakı var, var ama ansiklopedileri duvara veya bir rafa koyma merakı var. Olsun, ansiklopedi, ansiklopedidir neticede. Kitap, kitaptır. En azından insan "kitap" diye bir nesnenin farkına varır. Türkiye'nin genel kuralı şudur: Cebinde parası olan kitap almaz. Kitap almak isteyenin de cebinde parası yoktur.

— Ama bir süre sonra promosyonlar öyle belirleyici olmaya başladı ki, gazete promosyonun yanında verilen bir kâğıt destesi haline geldi sanki...

— Maalesef öyle oldu. Mesela tabak-çanağın promosyonunu gazeteler yaptı. Yani tabak-çanağı alırken, yanında da promosyon olarak gazete verildi insanlara.

— Bütün bunlar da itibarın sarsılmasında etkili oldu herhalde?

— Olmaz mı, sen kendi çıkardığın gazeteye saygı göstermezsen, sokaktaki vatandaş niye saygı göstersin ki? Ama o kavga sırasında kimsenin bunu düşünecek hali yoktu ne yazık ki. Ancak bizim vatandaşımız da bu konularda çok masum sayılmaz. Eskişehir'de bir gazetenin ellinci yıl toplantısı mı ne vardı. Çağırdılar beni de, gittim konuştum filan. Gelen bütün sorular promosyon aleyhindeydi: "Ne biçim iştir bu. Tabak veriyorsunuz, çanak veriyorsunuz, cezve veriyorsunuz. Olacak iş mi?" Biz de dilimizin döndüğü kadar bunun böyle olmaması gerektiğini, sadece kültür hizmeti yapmanın faydalı olduğunu söyledik. Konuşma bittikten sonra aşağıya indik, kokteyl gibi bir şey vardı işte. Baktım ki bir adam kalabalığı yararak üstüme doğru geliyor. Gelen de, bana en çok hücum

eden, "Bu ne rezalettir, gazeteciliği bırakıp tabak-çanak satışına döndürdünüz işi" diyen kişi. "Eyvah yandık, şimdi neler söyleyecek kim bilir" diye endişeyle bekliyorum ben. Gelip ne dese beğenirsiniz: "Hasan Bey, filan ürünün on sekizinci kuponu, falan ürünün yirmi altıncı kuponu eksik. Siz bu konuda yardımcı olabilir misiniz bana?"

— *Yani genel bir ikiyüzlülük var.*
— Tabii ya! Fena mı işte, tabağını çanağını alıyor. Ama entelektüel görünmek için, işte içinde bulunduğu sınıfta da az çok mürekkep yalamış bir kesim var ya, o kesime ihanet etmemek için buna karşı çıkıyor. Ben ve benim ailem hayatımızda bir kere bile kupon kesmemişizdir. Başka bir gazeteden kesebilirdik, kesmedik. Hoşlanmadık bu işten. Birkaç komşumuz aldı, sonra onlar da vazgeçti. Ama insanlar müşkül durumdaysa, işte bundan istifade ediyor, alıyor. Tek umudumuz, onu alırken gazete alıyor ya yanında, belki o gazeteyi okuma imkânı bulur. Başka bir umudu yok bu işin.

— *"Haberin doğru olup olmaması önemli değildir, haber haberdir" mantığının* Sabah'*la birlikte yerleştiğini söylediniz Babıâli'ye...*
— Hayır, *Sabah* getirdi demiyorum. Bu işin başlangıcında bana göre *Günaydın* vardır. Zaten *Sabah*'çılar da *Günaydın-Tan* geleneğinden gelen insanlardı. Ama evvelden Babıâli'de yalan haber yok muydu, vardı. Mesela "asparagas haber" nereden geldi? *Hürriyet* üç tane Çingene çocuğu bulmuş çok eskiden, onlara bir çadır kurdurmuş, ellerine de işte birer tane çalgı vermiş, o grubun adına "asparagas" dediler. Ondan sonra yalan olduğu çıktı meydana. Ama "asparagas" da oradan kaldı, üstelik o zaman *Günaydın* filan yoktu. Ancak bizim basın tarihimizde böyle enteresan şeyler hep olmuştur. Nizamettin Nazif, sanıyorum *Vakit*'te çalışırken, Hakkı Tarık'a diyor ki, "Romen Kralı Karol yatına binip Köstence'den denize açılacak, oradan Akdeniz'e inecek, ben gidip onu Marmara'da karşılayayım, bir röportaj yapayım." Kabul

ediyor Hakkı Tarık Us da. Nizamettin Nazif, tekne filan tutacak kralın yatına çıkabilmek için. Hakkı Tarık'tan parayı alıyor, sonra da getirip haberini veriyor. Ertesi gün Anadolu Ajansı mahreçli bir haber yayımlanıyor *Cumhuriyet*'te: "Fırtına yüzünden Kral Karol'un yatı denize açılamamıştır."

— *Ne oldu peki?*
— Ne olacak, hiçbir şey. Bu ülkede "Burunsuz Tevfik"e bir şey oldu mu ki ona olsun?

— *Burunsuz Tevfik de kim?*
— Münir Süleyman Çapanoğlu'nun *Basın Parazitleri* kitabında Burunsuz Tevfik olarak geçiyor ismi. Burunsuz Tevfik nasıl yapmışsa yapmış, her ay, Fransız Terkos Şirketi'nden bir altın alıyor. O zamanlar Terkos Fransızların elinde. Fransız müdür harcamaları kısmak istiyor. Bakıyor ki, Burunsuz Tevfik diye birine her ay bir altın veriliyor. "Kim bu" diyor. "Gazeteci" diyorlar. "Niye para ödüyoruz" diyor, "Versek iyi olur" diyorlar. "Hayır efendim" diyor yeni müdür, "bundan sonra kimseye para yok." Burunsuz Tevfik'in bunlardan haberi yok tabii. Aybaşında maaşını almaya gidiyor. "Senin tahsisat kesildi" diyorlar. Burunsuz Tevfik durumu öğrendikten sonra bir şey demeden ayrılıyor. Ertesi gün Burunsuz Tevfik'in çalıştığı gazetede, sanırım *Basiret* olacak, bir haber: "Istranca Dağları'nda domuz avına çıkan avcılar birkaç domuz vurdu. Bu arada yaralanan domuzlardan birisi can havliyle kaçarak kendisini Terkos Gölü'ne attı." Haber bu kadar. Ertesi gün İstanbul'da kimse musluğunu açmıyor tabii. Yeni müdür önce ne olduğunu anlayamıyor, sonra izah ediyorlar durumu. Çağırıyorlar Burunsuz Tevfik'i, "Hallederiz, bu kolay iş" diyor Burunsuz, "ama bundan sonra ayda iki altın!" Türkiye'nin, Türk basınının geleneklerinde böyle şeyler var maalesef.

— *Peki, bütün bunlar varken, niye durup durup gazeteciliğin etiğinden söz ediyoruz ki?*

— Daha beteri de vardı. Şimdi yoktur inşallah, eskiden bazı arkadaşların himayelerinde olan randevuevleri vardı, barlar vardı. Bilmem hangi gazeteden kimin himayesinde "Naciye'nin evi, Remziye'nin evi." Ne yaparlardı? Polis tarafından baskın yapılacak, bilmem ne yapılacak, haber alır, kapanmasını önlemeye çalışırlardı. Ama bunlar meslek içinde hiçbir zaman çoğunluk olmadı. Ayrıca, bu tür insanları her meslekte görebilirsiniz. Ama Babıâli hiçbir zaman kendisini kontrol edemedi.

— *Kontrol etmeyi denedi mi ki?*
— Kurumlar kurdu ya!

— *Çok yeni bunlar ama.*
— 1960'tan beri kurumlar var. Basın Şeref Divanı var, Basın Ahlak Yasası var.

— *Mehmet Y. Yılmaz'ın* Milliyet'*ten birdenbire ayrılışını ve yerine Sedat Ergin'in gelişini konuşuyorduk...*
— İşte, Sedat Ergin geldi. Ben Sedat'tan çok umutluyum, ayrıca umutlu olmamama gerek yok. Sedat kendisini ispat etmiş birisi zaten. Sedat'tan sonra *Milliyet*'in tiraj sıralamasında üst seviyelere çıkması çok önemli bir başarıdır. Çünkü az badire atlatmadı *Milliyet*.

— *Sanki* Milliyet *Abdi İpekçi'den sonra bir türlü yerine oturamadı, istikrara kavuşamadı?*
— Abdi İpekçi sanırım yirmi beş yıl yayın yönetmenliği yaptı *Milliyet*'te. Demek ki, Abdi İpekçi'nin serptiği tohumları, tarlaya diktiği fidanları kurutmuşlar. Fidanların bakımını iyi yapmamışlar, doğru dürüst sulamamışlar, iyi ilaç vermemişler, iyi gübre vermemişler. Bu fidanlar kurumuş. Yerine yeni fidanlar getirmişler, onlar da tutmamış, toprak kabul etmemiş. Abdi İpekçi'den sonra *Milliyet*'te bence Doğan Heper'in dönemi çok iyidir. Çünkü onun döneminde istikrar vardı. Çocuklar, Doğan'ın yaptığı kısıntılardan çok şikâyet ederler-

di ama o başka. Fakat Doğan Heper, bir Abdi İpekçi işini, az çok Çetin Emeç ile karıştırarak götürmüştür. Çetin Emeç'in popülistliğini de zaman zaman kullanmıştır. Bence *Milliyet* Sedat Ergin'le de iyi bir dönemini yaşıyor.

— *Sedat Ergin'in gazeteciliğini nasıl buluyorsunuz?*
— Ben Sedat'ı çok beğenirim, mesela ben hiç tanışıklığım yokken dahi, Sedat'ı arayıp bazı haberleri için tebrik etmişimdir. Oysa ben telefonla filan öyle şeyleri pek yapmam. Ben Sedat'ı Kıbrıs'ta tanıdım. O zaman *Cumhuriyet*'teydi galiba, sonra *Hürriyet*'e geçti. Açıp telefonu, bazı haberlerinden ötürü kendisini kutlamışımdır ve bu arada bazı şeyler sormuşumdur. Sedat, doğru dürüst bir gazetecidir. Dış ilişkiler yönü kuvvetli olan bir gazeteci. Gazeteyi de, çok katı bir rejimle değil de, çok yumuşak bir rejimle yönetiyor anladığım kadarıyla. O da biraz bizim mesleğin raconunda vardır. Öyle astığım astık, kestiğim kestik yürümez bu işler. Gayet munis, yumuşak bir gazete yönetiyor. Görebildiğim kadarıyla konuşuyorum ben.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

Milliyet'te Korkmaz Yiğit'e Direnişin Öyküsü

Milliyet'*in Korkmaz Yiğit tarafından alınması ters tepti, çünkü Alaattin Çakıcı kaseti çıktı ortaya. Zaten bizim de feveranımız, "Aydın Bey bu gazeteyi geri alsın" diye çırpınmalarımız Çakıcı'nın kaseti ortalığa düştükten sonra başlamıştır. "Bu adam mafyanın adamı" dedik. Herhangi bir müteahhit olsaydı, belki de böyle bir tepki görmezdi. Esas tepki, kasetten sonra başladı.*

Solda Hasan Pulur, sağda Aydın Doğan, ortada o tarihte Milliyet'*in genel yayın müdürü olan Derya Sazak...*

— *Gelelim* Milliyet'*in satılma meselesine...*
— O bir kader. Ta Ercüment Karacan'dan beri, Abdi İpekçi'nin varlığının bitiminden beri bu *Milliyet* satılır. Bir ara Selahattin Beyazıt aldı, bir ara Kemal Derinkök aldı, bir ara Vehbi Koç aldı. Tabii bunların hepsi dedikodu düzeyinde kaldı. Sonunda işte ilk satış Aydın Doğan'a oldu. O zaman ben *Milliyet*'te değildim. Ama *Milliyet*'in ikinci kez satılışında, yani Korkmaz Yiğit'e satılışında buradaydım.

— *Kaç yılında oldu bu?*
— Mesut Yılmaz'ın başbakan olduğu dönem, yani 1999-2000 yıllarında filan herhalde. Bir gün duyduk ki Korkmaz Yiğit gazeteyi satın alıyor. Korkmaz Yiğit de kim? Ben sağdan-soldan öğrendim ki, müteahhitmiş. Bizim eve yakın arazileri varmış, orada inşaat yapıyormuş. Bilmem ne vadisinde büyük bir inşaatı varmış, hatta bizim gazeteden bir arkadaş da oradan ev almış. Derken, bir gün aşağıda toplantı oldu, gazetenin satıldığı herkes tarafından duyuldu artık. Ben gidip vedalaştım Aydın Doğan'la. "Bundan sonra ya kalırım ya kalmam. Sizi bundan sonra ya görürüm ya görmem. Siz de *Hürriyet*'e beni ya alırsınız ya almazsınız. Bütün bunların hepsi var hesapta. Onun için ben size veda etmeye geldim" dedim ve yukarıda veda ettim kendisine. İkimiz de çok duygulandık. Ben kendimi çok duygusal hissettim o anda.

— *Peki, niye sattığma dair hiçbir şey sormadınız mı?*
— Hayır, hiç sormadım. Şimdi, gazetesini satan bir insana neyi soracaksın? Adam satmışsa, sana bunun doğrusunu ya söylemez ya da kendisini doğruyu söylememek için zorlar. Ne gereği var? Satmış satmış. Kendine göre bir hesabı varmış ki satmış. Ben bir yazarla konuşabilirim, "Ya niye ayrıldın

gazeteden" diyebilirim. Çünkü o yazarla hemen hemen aynı seviyedeyizdir, gazetecilik açısından aynı düzeydeyizdir; yani paylaştığımız sıkıntılar, sevinçler ortak olabilir. Fakat genellikle paranın bu kadar önemli olduğu bir ortamda, o seviyede, "Sen bu gazeteyi niye sattın, zarar mı ediyordun, kredi mi alacaktın" diye sormayı abes bulurum. Dolayısıyla, Aydın Bey'e bir şey sormadım. Kendisine teşekkür ettim, vedalaştık. Ertesi gün de aşağıda bir tören yapıldı.

— *Ne töreni?*
— Devir teslim töreni. Kürsü gibi bir şey vardır, kuruludur orada o. İşte karşılıklı konuşma yaptılar. Birbirlerine hediye verdiler. Aydın Bey herkese veda etti. Ben de aslında pek önlerde bulunmayı sevmem ama o gün tesadüfen önde ayakta duruyordum. Aydın Bey konuşmayı bitirdi, indi, bana tutundu. Geçmek için veya durmak için tutundu. Baktım titriyor Aydın Bey. O kadar üzgündü yani, yüz ifadesinden belliydi zaten. Törenden sonra ben kalktım evime gittim. Sonra duyduk ki yukarıda Korkmaz Yiğit onuruna bir şampanya partisi yapılmış.

— *Kim yapıyor?*
— İşte gazetenin mühim yazarları yeni patron için karşılama töreni düzenliyor. Ben zaten yoktum, Yalçın Doğan da katılmadı, herhalde Umur Talu da katılmamıştır. Bu son derece tatsız bir şeydi. Daha adam kapıdan yeni çıkmış, sen yukarıda şampanya patlatıyorsun. Telefonlar bütün gece çalıştı tabii ki. "Duydunuz mu, üst katta şampanya partisi varmış" diye kulaktan kulağa yayıldı. Hatta şampanya yokmuş da Fransız şarapları mı bulunmuş, bir şeyler olmuş işte. Ertesi gün geldik gazeteye, herkes öyle yazılar yazıyor ki hiç sorma. Benim yazım meydanda, çok şükür buz üzerine yazı yazmıyoruz. "Ben şimdiye kadar kaç patronla çalıştım" diye bir yazı yazdım. Ne hoş geldin ne beş gittin, hiç öyle bir şey demedim. "En son patronum da Korkmaz Yiğit'tir" deyip bıraktım. Aman efendim ne yazılar yazıldı Korkmaz Yiğit için o gün...

— *Ne gibi?*
— Açarsan görürsün koleksiyonları. Yazılar ortada. Hatta, "Artık sırada biz varız bunlar gider, köşelere biz otururuz" diyenler de çıktı. Bana değil ama Melih Aşık'a söylemişler. Derken, bir hareket başladı. Spontane bir hareket. Aklına esen bu kata, bana geliyor, bu oda doluyor: "*Milliyet*'i geri alalım, Aydın Bey'e baskı yapalım" demeye başladı arkadaşlar. Baktım ki buna karşı sessiz kalmak mümkün değil...

— *Özellikle size gelmelerinin sebebi ne?*
— Ben de onu çözmüş değilimdir, ama ben bu işe direndim, yani böyle bir satışa karşı olduğumu herkes biliyordu. Söylüyordum açıkça: "Ben böyle bir satışa karşıyım" diyordum. Yani ben bir gazetenin bir kabile gibi satılmasına karşıyım. Alınmasına da karşıyım, satılmasına da karşıyım. Nereden geliyor bu, diyeceksin? *Milliyet* ilk kez satıldığında bizim rahmetli Namık Sevik, Ercüment Karacan'a, "Ya patron! Bizi Kunta Kinte gibi sattın" demiş. O yıllarda televizyonda "Kökler" diye meşhur bir dizi vardı, onun kahramanıydı Kunta Kinte ve köle olarak satılıyordu. Neyse, benim oda dolup taşıyor. Gelenler ofluyor, gidenler pofluyor.

— *Peki, üst düzey yöneticilerden de sizinle görüşenler oldu mu?*
— Derya Sazak, bizi yukarıda patronun odasında bir toplantıya çağırdı. Bir gazetenin genel yayın müdürü "gel" deyince giderim ben. Çünkü gazete ile ilgili bir şey konuşacaktır. Gittik oturduk, hemen hemen belirli insanlar çağrılmış. Bir baktık ki Derya'nın yanında Yaşar Eroğlu oturuyor. Ben Melih'e (Aşık) baktım, Melih bana baktı. Sanki ikimiz böyle kurulu bir oyuncak gibi parladık. Dedik ki, "Kardeşim niye çağırdın Yaşar Bey'i? Biz Yaşar Bey ile konuşmaya gelmedik buraya. Seninle genel yayın müdürü olarak konuşmaya geldik." Biz bu konuşmayı yaparken telefon çaldı. Yaşar Bey'i Korkmaz Yiğit arıyor. Anladık biz tabii. Korkmaz Yiğit herkes bir ara-

dayken telefon edecek, Yaşar Eroğlu da ona, "Tamam efendim, hepsi razılar" diyecek. Yani adam hemen raporunu veriyor oraya.

— *Yaşar Eroğlu, Korkmaz Yiğit'in temsilcisi olarak mı orada?*
— Tabii. Satışı yapan o zaten. Arayı yapan o. Bütün işi yapan o. O toplantı öyle tatsız tuzsuz bir toplantı olarak bitti.

— *Peki, itiraz ettiğinizde Yaşar Eroğlu çıktı mı dışarıya, yoksa devam etti mi toplantıya?*
— Bitti. O, telefona gitti. Korkmaz Yiğit ile telefonla konuştu. Ondan sonra o toplantı hiçbir işe yaramadan bitti.

— *Derya Sazak neden toplamış sizi? Odanıza gelip gidenleri duyduğu için mi?*
— Herhalde. Veyahut da Yaşar Eroğlu'na beni takdim edecekti. Yaşar Eroğlu'nu ben tanıyorum, *Hürriyet*'te Çetin Özek'in odasına çağrılmadan giremezdi. O aşağıda *Yedigün* binasında otururdu. Basın davalarına girerdi ama öyle ıvır-zıvır davaları verirlerdi ona. Büyük davalara Çetin Özek ve kendi ekibi girerdi.

— *Bu gelişmelerden Aydın Bey haberdar ediliyor muydu?*
— Haberi oluyor tabii. Ben vermiyorum haberi ama veren veriyor. Ben sevmem bu işleri. Niye söyleyeyim ben, bir şey yok ortada zaten. Bana geliyor herkes. Kendi aramızda konuşurken bir formül geliştirdik biz ve bu formülü Aydın Doğan'a söylemeye karar verdik. İşte Doğan Heper var, Güneri Cıvaoğlu var, geliştirdiğimiz formül de şuydu: Aydın Bey, bir gazeteyi bize versin veya yeni bir gazete çıkarsın. O olmazsa devam eden mevcut bir gazeteye geçelim biz. Çünkü biz burada çalışmak istemiyoruz.

— *Neden?*
— İstemiyoruz ya!..

— Peki sebep neydi?
— Korkmaz Yiğit'in nereden geldiğini, hangi siyasi parti liderinin tavsiyeleriyle bu işe girdiğini biliyorduk çünkü.

— Niye böyle bir şey yapsın?
— Niyesi var mı, bu parti *Milliyet*'in destekçisi olacak, *Milliyet* de o partinin destekçisi olacak.

— Yani Milliyet*'in satılmasında bir siyasi liderin doğrudan rolü vardı diyorsunuz?*
— Tabii ki vardı.

— Sizin o dönemde o liderle aranız iyi miydi, kötü müydü?
— İyi olsun kötü olsun, onun ne önemi var? Yapılan işin mantığına karşıyım ben. Çok iyi dostum dahi olsa, bu gazeteyi sadece siyasete alet etmek ve parti organı haline getirmek için alıyorsa, ben ona karşıyım. Müteahhit ile anlaşıyor.

— Niye?
— Çünkü, kendisine destek çıkacak, her dediğini alkışlayacak uygun bir yayın grubu kuracak. Alan da, kendi özel işlerine destek sağlayacak devletten. Ben böyle düşünüyorum. Çünkü örnekler hep göstermiştir böyle olduğunu bu işin. Al gülüm ver gülüm işidir bu. Her neyse, biz sonra Aydın Doğan ile gittik görüştük. Aydın Bey bize itidal tavsiye etti.

— Aydın Bey'i nerede buldunuz?
— *Hürriyet*'te... İtidal tavsiye etti bize, "Aman bir şey yapmayın" dedi. "Yapacağımız bir şey yok zaten. En fazla, arkadaşlarla konuşuyoruz, fikir teatisi yapıyoruz" dedik ve arkasından da, "Şöyle de bir dileğimiz var sizden, bize ya bir gazete verin ya da yeni bir gazete çıkarın" diye devam ettik. Tabii kim katılır, kim katılmaz hiçbir şey bilmiyoruz. Zaten bazı arkadaşlar daha baştan biraz buruk bakıyorlardı öyle bir düşünceye. Ama benim kararım kesindi: Öyle bir gazete çıksaydı, hemen oraya geçecektim.

— Sonra ne oldu?
— Derken Aydın, Doğan Antalya'ya gitti. Antalya'dan beni aradı. "Hocam, aman bir hareket yapmayın" dedi bir kez daha. Ben de, bir kez daha, "Hareket diye bir şey yok efendim. Biz bu işe karşıyız. Karşı olan arkadaşlar kendi başımızın çaresine bakmaya çalışıyoruz" dedim.

*— Babıâli'ye bu, "*Milliyet*'te isyan!" diye yansıdı.*
— Ee, tabii. Ama öyle bir isyan yok. Biz sadece kendimizi kurtarmaya çalışıyoruz. İşte Aydın Bey'e tekrar, "Siz gazeteyi geri alın" dedim. Sonra Ankara'dan haber aldım ki Bülent Ecevit aramış Aydın Bey'i. *Cumhuriyet*'in yetmiş beşinci yılıydı galiba. "Yetmiş beşinci yıla sizin de bir katkınız olsun. *Milliyet*'i geri alın" demiş.

— Bülent Ecevit mi girmiş devreye?
— Girmiş. Bana Aydın Bey söylemedi bunu. Ben bir başkasından duydum. Derken, bizim tavrımız etkili oldu ve iade görüşmeleri başladı. Görüşmeler, Aydın Bey'in Gümüşsuyu'nda bir binası var, orada yapılıyor. İçeriden haber almamız lazım: Araştırırken, bizim Haslet Soyöz'ün binada bir tanıdığı çıktı, odacı bir çocuk. Haslet, "Oğlum ne var ne yok" diye odacıyı arıyor. Odacı, "Ağabey iyidir, bizim patron geldi" dedi.

— Aydın Bey, Korkmaz Yiğit ile görüşecek ve gazeteyi geri alacak, öyle mi?
— Olursa öyle olacak ama arkasından Alaattin Çakıcı ve adamları da giriyor devreye.

— Alaattin Çakıcı ne arıyor bu işte?
— Laf filan çıkmıştı ya, "Çakıcı'nın işi bu iş" diye, meğerse hakikaten öyleymiş. Neyse, biz toplantının sonucunu bekliyoruz can kulağıyla. Tabii her kafadan bir ses çıkıyor. Bu gibi hallerde işyerleri insan laboratuvarı gibidir. Teşhis ediyorsun ama tedavi edemiyorsun. Teşhis et yeter. Kimisi, "Çok şükür

patronumuza kavuştuk" diye sevinirken, kimisi de, "Ulan ben birtakım haltlar yedim. Şimdi ne diyeceğiz patrona" hesabı içindeydi. Ben rahat rahat oturuyorum. Kendimi övmek için söylemiyorum. Tutumum açıkça belli, "Ben bu işe karşıyım" dedim. Sonra artık karar verildi. Her şey bitti, haber aldık. Mehmet Ali Yalçındağ'dan haber aldım ben, o bana söyledi. İşte günlerden bir gün, Aydın Doğan ve ailesi, kızlar, gazeteye gelecekler. İndik aşağıya, geldi, karşıladık patronumuzu. Sonra Aydın Doğan Feriye'de bir yemek verdi bize.

— *Kimler vardı yemekte?*
— Gazetenin diğer yazarları. Aydın Bey bizim masada oturuyor. Yuvarlak masalar yapıldı. Gelip orada kendileri söyleyemediği için başkaları vasıtasıyla, "Aydın Bey, bakın tek karşı çıkan bu arkadaşımızdı" diyenler oldu. Halbuki, Korkmaz Yiğit gelince, "Hoş geldin patron" diye yazı yazanlar onlardı. İşte, dediğim gibi tam bir insan laboratuvarıydı.

— Milliyet'*i kurtardınız...*
— Büyük bir badireydi o, bereket az zayiatla atlatıldı. Milliyet Korkmaz Yiğit'in elinde kalsaydı bugün bu *Milliyet* olmazdı. Çünkü yok olurdu bu gazete. Aydın Bey o fedakârlığı, o jesti yaptı. Bu gazeteyi, zararına olmasına rağmen geri aldı.

— *Babıâli'de daha önce hiç böyle bir şey olmuş muydu?..*
— Böyle bir satışa karşı çıkıp da bir araya gelenler tepki göstermişlerdir. Ama böyle bir satıştan sonra, bu kadar insanın bir araya gelerek satışa karşı çıktığını daha önce görmedim ben. *Milliyet* çalışanlarının önemli bir kısmı, "Gazetemizi isteriz" diye ayaklandı. Belirli bir kesim ise bütün bunların dışında kaldı. "Satış satıştır. O da patron bu da patron. O da sermaye bu da sermaye" dedi onlar. Üstelik kendilerine yeni ufuklar açılacağına da inanıyorlardı. Hatta daha ilk günden dolar üzerinden avans alanlar olmuş Korkmaz Yiğit'ten. İspat edemem ama sonra parayı geri vermişler. Adam geldiği zaman transfer alanlar olmuş.

— *Zaten* Milliyet'*te çalışıyorlar ne transferi oluyor bu?*
— "Giderim ben" diyor...

— *Aydın Bey'in* Milliyet'*i geri aldıktan sonra yaptığı ilk iş ne oldu?*
— Eskisi gibi devam etti.

— *Değiştirmedi mi kimseyi?*
— Hayır. İşte Aydın Bey'in özelliklerinden birisi de budur. Bir kere şunu söyleyeyim, ben hayatta tesadüfe inanmam. Aydın Bey tesadüfen bu gazeteyi satın alıp, tesadüfen buraya kadar gelmemiştir. Aydın Bey, itidalli, dengeli bir adamdır. Özel hayatı bir kere besbelli, yani eğer aile hayatı diyorsak özel hayata, çok dengeli, çok dürüst, çok iyi bir aile babası, çocuklarını iyi yetiştirmiş, çocuklarına istikbal hazırlamış bir aile babası. Yani o bakımlardan çok iyi adam. Üstelik de dediğim gibi, itidalli adam. Gazetede kendisinden sonra olanları biliyordu, beşinci katta yapılan şampanya partisini biliyordu. Kimseye bir şey söylemedi. Ama ben sana bir şey söyleyeyim, benim yorumum bu: Mehmet Y. Yılmaz'ın gelişinde tasfiye edilenler arasında o şampanya partisine katılanlar da vardı. Bana göre, bazıları cezalandırıldı, bazıları ise cezalandırılmadı. Onlar kendilerini kurtardılar yine. Ama bazıları ciddi olarak cezalandırıldı. Çünkü onlardan böyle bir şeyi hiç kimse beklemiyordu. Aydın Bey'in şöyle bir huyu vardır: Aydın Bey, "Şu adam bana şunu yapamaz" diyor, "Bu adam bana bunu yapabilir" diyor. Eğer, "Bu bana şunu yapabilir" diye hüküm vermişse, ona hiçbir zaman, "Sen bana bunu yaptın" diye hesap sormaz. Ama bazıları için de, "Bu adam bana bunu yapamaz" diyor. "Yapamaz" dediği adamın bir şey yaptığını görüyorsa, onu da ciddi olarak siliyor defterden. Ancak defterden silmesi de o kadar uzun sürmüyor, bir süre sonra müessesesinde yine ona iş veriyor.

— Milliyet'*in Korkmaz Yiğit tarafından satın alınmasının siyasi bir operasyon olduğunu söylüyorsunuz siz...*

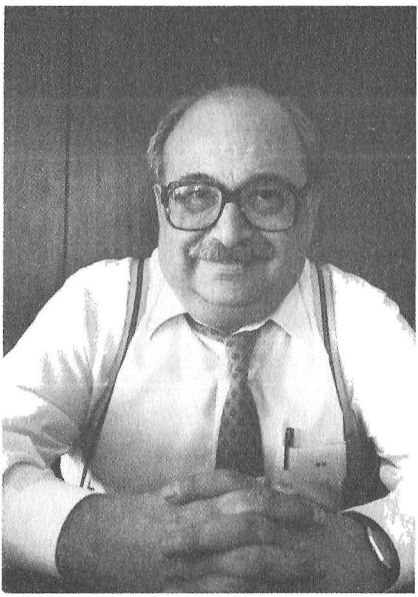
— Bana göre tamamıyla siyasi bir operasyondu. Bunu büyük bir sağ parti liderinin istediğini çok iyi biliyorum. Niye istiyordu bunu? Kendisine destek verecek bir yayın organı oluşturabilmek için istiyordu. Sadece *Milliyet*'i değil, *Yeni Yüzyıl*'ı da aldı adam, Kanal 6'yı da aldı.

— *Ama ters tepti...*
— Ters tepti, çünkü Alaattin Çakıcı kaseti çıktı ortaya. Zaten bizim de feveranımız, "Aydın Bey bu gazeteyi geri alsın" diye çırpınmalarımız Çakıcı'nın kaseti ortalığa düştükten sonra başlamıştır. Ne bileyim, atıyorum şimdi, herhangi bir müteahhit olsaydı, belki de böyle bir tepki görmezdi. Esas tepki, kasetten sonra başladı. Yoksa, ilk başta, ilk iki gün, hatta üç gün herkes buruktu, kırgındı ama kimsede öyle aşırı bir tepki yoktu. Ama ne zaman ki Çakıcı kasetleri yayınlandı, o zaman herkes bir araya geldi, dayanışma başladı.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Babıâli'nin *Sabah*'la İmtihanı

Yani şart mıydı kardeşim kırk metre boyunda kotra yapman, şart mıydı özel uçak alman? Üstelik de nasıl alıyorsun? Banka kredisiyle alıyorsun. Kim ödüyor sonra onu, mesela vergi olarak ben ödüyorum. Ee, yapma o zaman bunları! Dinç Bilgin'in Nazlı Ilıcak'a yaptığı açıklamalar, bence o dönem Türk basınının şifresini çözmüştür. Bilinen ama pek söylenemeyen bir şifreyi çözmüştür.

— *Galiba Babıâli'de giderek yaygınlaşan kuralsızlıkta o eski* Sabah *yönetiminin önemli bir payı oldu?*

— Maalesef öyle oldu, o grup öyleydi. Hiçbir kural tanımadılar. Sana örnek vereyim: Türk basını yıllar yılı bayram günleri gazete çıkartmazdı. Yani senede beş gün bu meslek mensupları tatil yapardı. Kanun öyle olduğu için gazeteyi Gazeteciler Cemiyeti çıkarırdı. Kurban Bayramı'nda üç gün, Ramazan Bayramı'nda iki gün. *Sabah* ilk iş olarak gelip bunu yıktı, geçti. Üstelik de bunu büyük bir keyif aldığını gizlemeden yaptı. Anayasa Mahkemesi başkanı o zaman Yekta Güngör Özden'di. "Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı" diye dava açtı *Sabah*'çılar ve kazandılar. Olabilirdi ama yapmasan ne olurdu ki? Elbette bayram gazeteleri çok iyi gazeteler değildi. Zaten fonksiyonu da insanları habersiz bırakmamaktı. Bir taraftan da, sıkıntıya düşmüş, parası olmayan arkadaşlara üç-beş kuruş yardım ediliyordu. *Sabah*'ın o beş günün parasına ihtiyacı mı vardı? Üstelik o beş günde makineler temizleniyordu, binalarda temizlik yapılıyordu, çalışanlara da beşer yevmiye filan veriliyordu. Cemiyet de üç-beş kuruş alıyordu. Cemiyet'in almış olduğu paraları nereye sarf ettiği belliydi. O paralar Cemiyet üyelerinin sıkıntılı günlerinde yardım olarak arkadaşlara aktarılıyordu. *Sabah* bütün bunları yıktı. Ne olurdu yani, beş gün çıkmasaydı *Sabah* gazetesi batar mıydı? Hayır, kurallara aykırı olmak için Babıâli'den geçeceğiz mantığı var ya, bunun sonucuydu bütün olup bitenler. Zaten önüne gelen Babıâli'den geçmeye heveslidir. 27 Mayıs döneminde de Muzaffer Özdağ, Babıâli'den dozerlerle filan geçmeye kalkmıştı. Babıâli, dozerle geçilmeye layık mıdır, değil midir, o tartışılır. Ben hep Babıâli'yi kötülerim ama dediğim gibi, bu meslek çok önemli işler de yapmıştır.

— *"Babıâli'den geçeceğiz" mantığının sorumlusu, Dinç Bilgin başta olmak üzere o dönemin* Sabah *yönetimi miydi?*
— Öyle, başka kim olacak ki? Bütün bunlara karşılık, tek giden de *Sabah*'ın patronu Dinç Bilgin oldu. Bunu oh olsun mantığıyla söylemiyorum. Çünkü ben pek çok seyahatte veya davette Dinç Bilgin'le beraber oldum. Dinç Bilgin tatlı bir adamdır. Ama televizyonda Nazlı Ilıcak'ın karşısındaki hali, "Ben ayıp ettim, yanlış yaptım" deyişindeki çaresizlik hakikaten üzdü beni. Ama bir yerde de, bizim yıllarca önce dediklerimizin birinci ağızdan doğrulanması vardı. Hani halk arasında, "Bu gidiş iyi gidiş değil" diye bir deyim vardır. Biz, "Bu gidiş iyi gidiş değil" dediğimiz zaman herkes bize burun kıvırıyordu. Sen de diyeceksin ki, "Peki hepsi mi öyle oldu?" Değil. Birisi oldu ama örnek oldu. Yani şart mıydı kardeşim kırk metre boyunda kotra yapman, şart mıydı özel uçak alman? Üstelik de nasıl alıyorsun? Banka kredisiyle alıyorsun. Kim ödüyor sonra onu, mesela vergi olarak ben ödüyorum. Ee, yapma o zaman bunları! Dinç Bilgin'in Nazlı Ilıcak'a yaptığı açıklamalar, bence o dönem Türk basınının şifresini çözmüştür. Bilinen ama pek söylenemeyen bir şifreyi çözmüştür.

— *Nedir sizce o şifreler?*
— *Sabah*'ın, o efsanevi *Sabah*'ın patronu Dinç Bilgin, bizim bu meslekte şikâyet ettiğimiz o günleri yaşayan ve yaşatan en önemli figürdü. Düşünün! Dinç Bilgin, evet bir patron çocuğu. İzmirli bir gazetecinin çocuğu, yani *Yeni Asır* ailesinin çocuğu. Ama şöyle bir hayat anlatıyor: Cuma günü özel uçağına atlıyor, Güney Fransa'ya gidiyor. Oradan dünyanın en büyük yatına biniyor, iki gün Akdeniz limanlarında dolaşıyor. Sonra tekrar özel uçağıyla geri dönüyor. Üstelik görgülü bir ailedir Bilginler. Ama demek ki iktidar ve para insanın aklını başından alıyor ve kendinde birtakım güçler vehmettirmeye başlıyor. Böyle bir hayat nasıl sağlanır? Demek ki o devirde, "Aman bizden yana olsun, bizim lehimizde olsun" diye basını kollayanlar vardı. Bunlar, hiç kuşkun olmasın ki, bunun mukabilinde basına da istediklerini yaptırmışlardır.

— Özel televizyonların payı nedir sizce bu yozlaşmada?
— Aslına bakarsan, bu mesleği asıl zedeleyenler, ağır bir biçimde yaralayanlar televizyonlar oldu. Onlar da kuralsız kuruldular. "Bir an önce para kazanalım" dediler. Mesela Star'ın kuruluşu sırasında, Turgut Özal, PTT linklerini bunlara verdi. Halbuki yasadışıydı, veremezdi. Ama her şey kılıfına uyduruldu. Bütün mesele kılıfına uydurmak. Kılıfına uydurduğun zaman kurala da ihtiyacın olmuyor.

— Ama televizyoncuların neredeyse tamamı TRT'den gelen insanlar. TRT de hâlâ Türkiye'nin en disiplinli kurumlarından birisi...
— Doğru, bunların hepsi TRT'den geldi. Başka okul yoktu zaten, sadece TRT vardı. Özel televizyonlara geçerken çok da iyi paralar aldılar. Ama kısa sürede yozlaştı bu iş. Ben kimseyi suçlamak için söylemiyorum ama televizyona çıkmamaya bilhassa gayret ediyorum. Ancak televizyonlarda iyi gazetecilik yapanlar da var. Mesela son iki örnek, Habertürk, Ufuk Güldemir'in televizyonu. Mesela, Melih Meriç, gayet iyi, derli toplu bir çocuk. Hüsamettin Özkan'la bir konuşma yaptı, arkadan Süleyman Demirel'le yaptı. Bunlar ciddi şeyler. Bilgi yarışmaları yaptılar, bunlar da iyi şeyler. Eğlence tabii ki olmalı ama kaliteli eğlence olmalı. Ancak, genel olarak bir seviye kaybı var. Özellikle canlı yayınlar, hâkim de olmazsın canlı yayında. Gazetelerde hiç değilse haberleri bir okuyan var, sorumlusu var. Televizyonda yok böyle bir şey. İstediği gibi yayın yapıyor adam. Mesela benim en çok ismini duyduğum Mehmet Ali Erbil'dir. Mehmet Ali Erbil, çok yetenekli, çok önemli bir tiyatro sanatçısıydı. İyi bir eğitim görmüştür. Babası Sadettin Erbil de benim dostumdu. Ama Mehmet Ali Erbil, bu televizyon yüzünden bozuldu. Yaptığı programları görüyorum, o istediği kadar kızsın, çünkü yaptıkları, eski deyimle onun müktesebatına hiç yakışmıyor. "Konservatuarda bir senede iki sınıf atladı" derler. O kadar büyük yetenekti. *Küheylan*'da oynadı, müthiş bir çocuktu. Ama şimdi yaptığı programlara bakıyorum. Hakikaten yakışmıyor. Haberler

dersen, tam bir felaket, böyle habercilik olmaz. Reha Muhtar'ın habercilik anlayışı işleri tamamen sulandırdı...

— İşin tuhaf tarafı, bu programlar izleniyor ve reyting alıyor...

— İşte iyi ya. Bir varoş tutturdular gidiyorlar. Varoşlar bunu istiyormuş. Şimdi ben buna karşıyım. Şöylesine karşıyım: Verme varoşa onu, verme kardeşim! Varoşu adam etmeye çalış. Tabii ki eğlence programı yap ama kaliteli eğlence programı yap. İşte, Gazanfer Özcan, "Avrupa Yakası" diye bir dizide oynuyor. Çok da büyük bir rol değil ama kalitesini koyuyor. Sen kaliteli program yaparsan, "varoş" diye küçümsediğin insanlar da bir süre sonra o kaliteye alışır.

— TRT'nin o her şeyi denetim altına alan, sansür uygulayan zihniyetinin, özel televizyonların bu kadar pervasız davranmasında etkisi oldu mu sizce?

— Bir kere her baskının, her sansürün, her katı rejimin arkasından birdenbire pıtrak gibi bir şeyler patlar. Benim rahmetli babaannem, kadınların çok açık giyinmelerini eleştirir (düşün, 1940'lardaki açıklık ne kadar açıklık olabilir ki), "Gazi Paşa, bunlara, 'Açılın' dedi. Bunlar kendilerini kabak çiçeği sandılar" derdi. Tıpkı bunun gibi, TRT'nin baskısı, pek çok şeyin bu hale dönüşmesine sebep oldu hiç şüphesiz. Şarkılar denetlenirdi, kılık-kıyafet denetlenirdi. O şarkıda şu kelime olduğu için, bu şarkıda bir başka kelime olduğu için denetimden geçmezdi. Dolayısıyla, özel televizyonlar bu baskıcı ortama bir tepki olarak, "İşte artık özgürüz" çığlıkları atıp akıllarına estiği gibi davranmaya başladılar. Bunların hepsi kabul. Ama şimdi ortaya çıkan manzara özgürlük manzarası filan değil, bu yapılanların özgürlükle filan ilgisi yok, bunlar artık arsızlık.

— Arsızlık mı?

— Bence bu mesleğin, medya mesleği işte, görüntülü, sözlü, yazılı basının en kutsal ilkelerinden biri, özel hayattır. Özel

Moskova Kızıl Meydan'da. Arkada Kremlin Sarayı.

televizyonlarla birlikte özel hayat diye bir şey kalmadı. Dün gece televizyonda seyrediyorum. Samsun'da bir adam kızını bir çocukla yakalıyor. Kız da tesettürlü ha! Kızıyor. Türkiye'nin her yerindeki babalar gibi kızına bağırıyor. Sonra da kolundan tutup itekliyor kızını, "Bütün bunlar telefondan oluyor" diyor. Arkasından da, telefonu alıp parçalıyor. Şimdi, bütün bunları gösterirken sen o kızı teşhir ediyorsun. Ne hakkın var o gencecik kızı teşhir etmeye? Yapılanı elbette ben de tasvip etmiyorum. Bir kız çocuğuna öyle davranılmaz. Kızının yaptığı işi beğenmiyorsan, evine götürür konuşursun. Herkesin içinde o çocuğu itip kakmaya hakkın yok. Kameranın önünde üstelik. Tabii, kamera nasıl bulunmuş, nasıl oraya getirilmiş, onu da bilmiyorum. Bu, en masumu güya. Üstelik küçük bir yerde, Samsun gibi bir yer. İlerde kimse evlenmez bu kızla. "Televizyona çıktı rezil oldu" diye dile düşer bu kız. Bu olmasa bile, kızın kendisi komplekse

girer. En iyimser tahminle, ilk gördüğü ile evlenir gider o kız. O kızın hayatı mahvoldu bence. Bir başkası, gidip mankenlerin odasında gizli çekim yapıyor. Yahu manken ne yapar? Soyunup giyinir. Şimdi bunun gazetecilikle, televizyoncululuk ilgisi ne? Ne hakkın var bunu yapmaya? İş yapıyor kız orada. Ben mankenlerin alet olduğu dünya kadar rezilliği savunma derdinde değilim. Benim derdim mesleğim. Ama mankenlerin soyunma odasında gizli kamera ile çekim yapmak, ahlaksızlığın, rezilliğin ta kendisi. Sen hangi hakla soyunma odasına kamera yerleştirebilirsin, kim veriyor bu hakkı sana? Sonra, televizyonda birtakım yarışmalar var. İnsan onuruna aykırı şeyler yapılıyor o yarışmalarda. Bu özel televizyonlar yokken, bizim magazincileri filan eleştirirdik.

— Onlar çok mu masum kaldı artık?

— Hakikaten onlar çok masum kaldı. Zavallı kızın biri, sarhoş sarhoş araba kullanırken yakalanmış. Kız, "Sıkıştım, evime gideyim" diye yalvarıyor. Manken bir kız, Deniz Akkaya mı ne. Ayıp yahu, kızın o halini yayınlamanın haber değeri mi var, ne kaybedersin onu yayınlamazsan? Hangisini söyleyeyim. Televizyonu siyasi olarak da kötüye kullananlar oldu ama magazinciler kadar kötüye kullanmadılar. Siyasetçilerin hep günahına gireriz ama siyasetçiler televizyonu magazinciler kadar kötüye kullanmadılar. Bununla birlikte, işini ciddi olarak yapanlar da var. Adam gibi haber programları yapıp günlük gazetelerin açığını kapatanlar da var. Dedim ya, Dinç Bilgin söyleşisi, Hüsamettin Özkan söyleşisi, Süleyman Demirel söyleşisi, televizyon gazeteciliğinin yüzaklarıdır.

— Sizin gazeteciliğe başladığınız dönemlerde, basının bir tür "eğitim" görevi olduğu da kabul ediliyordu galiba...

— Tabii ki. Karşında her şeye aç bir toplum var, ya eğitirsin bu toplumu ya da böyle yanlış yerlere yönlendirirsin.

— Ama basındaki bu anlayış, "Benim işim eğitmek değil, para kazanmak" açıklamasından sonra gündemden çekildi sanki...

— "Ben para kazanmak için gazete çıkartıyorum" denildikten sonra, konuşulacak fazla bir şey kalmadı maalesef. Elbette gazeteciliğin bir eğitim tarafı da vardır. Gazete, bir kamuoyu oluşturur. Dürüstçe bir kamuoyu oluşturur, toplumun yararına bir kamuoyu oluşturur. Yalanları, yanlışları düzeltmeye çalışır. Bunları yaparken, bir ölçüde de eğitmeye çalışır toplumu. Okullardaki gibi bir ders değildir bu, ama doğru dürüst yazılar, doğru dürüst haberler, doğru dürüst yorumlar toplumu etkiler. Sovyetler Birliği'ndeki gibi, güdümlü bir basından söz etmiyorum. Özgür ve kendi iradesiyle ilkelerini belirlemiş bir basından söz ediyorum. Yoksa her gün didaktik makaleler, yorumlar, haberler verirseniz de kimse ciddiye almaz sizi.

— Yine aynı yere geliyoruz, gazetecilik mesleğinde yapılan yanlışların bir müeyyidesi yok!

— Maalesef yok. Ama ondan önce bir şey söyleyeyim ben, bütün bu eleştirilerin ötesinde gazeteciler olarak son derece yararlı şeyler de yaptık biz. Bugün Türkiye'de bir "sosyal adalet" kavramı varsa, bunu yerleştiren basındır. "Vergiyi kimler ödüyor" diye listeler yayımlayan basındır. Bunlar bizim mesleğin erdemleridir. Hataları ise oturup birlikte eleştiriyoruz. Elli yıl önce bizim böyle karşılıklı oturup basını sorgulayacağımız kimin aklına gelirdi ki? Bence, gazetecilerin iş hayatı ile çok içli dışlı olmaları önemli sorunlara sebep olmuştur.

— İş hayatı derken...

— Bizim Yayın Konseyi'nin sürekli üzerinde durduğu konulardan birisi budur. Bir gazeteci ticaret yapamaz. Bir gazeteci, kendi köşesini, kendi yazısını ticari amaçlara alet edemez. Temel ilkelerden birisidir bu. Çünkü bugüne kadar bu çok yapıldı. Ama işte, bunun da hiçbir müeyyidesi yok, asıl ona kı-

zıyorum ben. Düşün, Gazeteciler Cemiyeti, Onur Kurulu kararı ile adamın birini meslekten ihraç etmiş. Fakat adam yine bu mesleği yapıyor. Yalan haber çıkıyor, yalan haberin hiçbir cezası yok.

— *İşte siz, Doğan Yayın Grubu'nun Yayın Konseyi'ndesiniz. Bunları konuşmuyor musunuz?*
— Biz konuşuyoruz ve kendi bünyemize uygun bir müeyyide de uyguluyoruz. Ben şimdi sana güzel bir örnek vereyim: Başka bir yayın organında görev yapan bir kızcağız, bir toplantıda konuklardan biriyle söyleşi yaparken eğilmiş, yeni moda pantolonlardan biri var üzerinde, eğildiği için iç çamaşırı gözüküyor. Bizim gruptan bir foto muhabiri de kızcağızın o haldeki fotoğrafını çekiyor. *Gözcü*'ydü galiba, fotoğrafı çeken çocuğa ceza verdik biz.

— *"Muhabirin iş kazası" diye* Hürriyet*'te çıktı o fotoğraf.*
— Biz onu eleştirdik. Mesela *Gözcü*'de böyle bir olay oldu, biz onu da eleştirdik. Ama dediğim gibi biz, bir yerde danışma kurulu gibiyiz. Zaten işin mantığı gereği, uygulamada biz gazetelerin yönetimlerinin üstünde olmamalıyız. Dikkat edersen, bizim Konsey'de yayın yönetmenleri yoktur. Fakat yayın yönetmenleri de her an, "Acaba Konsey ne der" endişesiyle hareket etmemelidir, yoksa onun da özgürlüğünü alırız elinden. Fakat uyarmak da görevimiz. Ben bugüne kadar dışarıdan yapılabilecek her türlü müdahaleye karşı çıkmışımdır. Ama Yayın Konseyi, dışarıdan bir kurum değil. Elbette, bir yayın yönetmeni hata yapar. Onu hemen cezalandıramazsın. Unutmamak gerekir ki, gazetecilikte bazı şeyler "takdir hatası"dır. Her yayın yönetmeninin de, "Ben böyle takdir ettim" diyebilmesi gerekir.

— *Fakat bütün bunlara rağmen, elli yıl sonra dönüp baktığınızda, "Bugünkü aklım olsaydı, gazetecilik yapmazdım" diyorsunuz.*
— Evet ama elli yılda çok mutlu, çok inançlı günler geçirdim

ben bu meslekte. Onuncu yılımda belki dayanamazdım bazı şeylere, fakat artık dayanmayı da öğrendim. Ben, her şeyimi değilse de, birçok şeyimi bu mesleğe borçluyum. Bu meslekle en azından ailemi geçindirdim. Bu meslekte bana gelen mektupların büyük bir çoğunluğu, övgü değil, güven mektuplarıdır. Elli yılda bunları kazandım ben. Kolay bir iş değildir güven dolu mektupların muhatabı olmak. Bu mektupları gönderenler, *Milliyet* okurları ve bunun için önemli benim açımdan. Mesela geçenlerde, "Ey *Milliyet* okuru" diye bir yazı yazdım. O yazıdan sonra aldığım telefonlar, mektuplar son derece önemliydi benim için. Bu nedenle, bu elli yılı hiç de sokağa atılmış kabul etmiyorum. Bütün bunlara rağmen, kimse kusura bakmasın, yaptığımız işin meslek olduğu hususunda hâlâ kuşkum var.

— *Çok önemli bir şey bu söylediğiniz. Elli yıllık gazeteci Hasan Pulur, yaptığı işin meslek olup olmadığı konusunda hâlâ kuşkulu...*
— Kuşkum var. Özellikle gazete yazarları konusunda kuşkum var. Bu mesleğin kendine göre merdivenleri vardır. Sahnedeki bir insanı mikrofondan alıp, gazetenin köşe yazarı yapamazsınız gibi geliyor bana. Ama oluyor işte. Benim böyle düşünmem, hep doğruyu düşündüğüm anlamına gelmiyor elbette.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Fildişi Kulelere Rağbet Etmeyen Bir Yazar

Ben kırk yıla yakın bir süredir yazarlık yapıyorum, Bu mesleğe polis-adliye muhabirliğinden başladım ve her kademede çalıştım. En büyük kazancım, okur nezdinde edindiğim güvendir. O güveni şimdiye kadar zedelemedim. Bundan sonra da zedelemem inşallah. Ben öyle fildişi kulelerde oturmamışımdır hiçbir zaman. Benim sanat anlayışım da odur. Ben toplum için yapılan sanattan yanayımdır. Fildişi kulede oturup ahkam kesmek yerine, Türkiye'nin gerçeklerinin yansıtılmasından yanayımdır.

Okurları, Hasan Pulur'a gönderdikleri mektuplara ayrıca adres yazmıyorlar. "Olaylar ve İnsanlar" başlığını kesip zarfa yapıştırınca mektup adrese ulaşıyor.

— Siz halkla iç içe olan, halkla sürekli temas halinde bulunan nadir köşe yazarlarından birisiniz. Ben de buna sık sıkı tanık oldum. Fildişi kulelere, özel mekânlara çekilip kendinizi halktan soyutlamıyorsunuz. Ne tür tepkiler alıyorsunuz?

— Ben, bugüne kadar gittiğim hiçbir yerden, "Bu bilmem kimdi, buraya niye geldi" diye bir serzeniş, bir fısıldanma duymadım; insanların yüzlerinde veya bakışlarında küfre dönüşmesine ramak kalmış bir ima görmedim. Veyahut, "Ben bu adamla aynı masada oturmam" diye kalkıp giden de olmadı. Caddede yürürken hiç kimse bana siyasi taciz sayılabilecek, en azından böyle yorumlanabilecek bir laf atmadı. Benim yazılarıma karşı olanlar bile, onların kim olduğunu bilmek hiç de zor değildir, son derece zarif, son derece dostane bir şekilde gelip konuşmuşlardır benimle. Çünkü benim dürüst olduğumdan, yazılarımı art niyetsiz yazdığımdan kimsenin kuşkusu yoktur. Bazen de, "Şu konuya da bir el atsana be ağabeyciğim, şunu da yazsanız ne kadar iyi olur Hasan Bey" tarzında talepler gelir bana. Böylece ben, okurlarımın taleplerini ve eğilimlerini öğrenme imkânı bulurum. Benim, balıkçıdan da dostum vardır, yüksek mühendisten de vardır. Türkiye'nin birçok zengini ile arkadaşlık yapmışımdır. Onun için bu köşe yazarlığı mesleğinde, varsa eğer böyle bir meslek, benim temel ilkem şu olmuştur: Okurun bir kere sana inanacak, güvenecek ve, "Bu yazıyı çıkarı için yazmıyor" diyecek. Mesela, ben o kadar sert yazılar yazdığım halde, hiçbir AKP'li kalkıp da bana, "Bu imkânları nereden buluyorsun, nerede bu değirmenin suyu" demiyor ama fikrimden dolayı beni eleştiriyor. O bana yetiyor. Bazıları için başka şeyler yazılıyor. Başka köşe yazarlarına gönderdikleri mektupların, *e-mail*'lerin bir suretini de bana gönderdikleri için, kimin kim hakkında ne düşündüğünü biliyorum. Ben kırk yıla yakın bir

süredir yazarlık yapıyorum, Bu mesleğe polis-adliye muhabirliğinden başladım ve her kademede çalıştım. En büyük kazancım, okurun nezdinde edindiğim güvendir. O güveni şimdiye kadar zedelemedim. Bundan sonra da zedelemem inşallah. Dediğin gibi, ben öyle fildişi kulelerde oturmamışımdır hiçbir zaman. Benim sanat anlayışım, mesela şiir anlayışım, mesela hikâye anlayışım, mesela sinema anlayışım da odur. Ben toplum için yapılan sanattan yanayımdır. Fildişi kulede oturup ahkam kesmek yerine, Türkiye'nin gerçeklerinin yansıtılmasından yanayımdır.

— Sizin çok geniş bir çevreniz var doğal olarak, işadamları, politikacılar...

— Evet değişik çevrelerden arkadaşlarım, dostlarım vardır. Ama ben kendi mizacıma ve meşrebime uygun bir çevre seçerim. Ben her çevreye girmem, uyamam çünkü. Ayrıca ben bir yere gittiğim zaman, ya bir şey öğrenmeliyim ya da hoşça vakit geçirmeliyim. Dolayısıyla, benim gidip de bilmem ne marka şarabı, bilmem ne marka çorabı öğrenmeye hiç mi hiç niyetim yok. Ben ayağıma temiz, düzgün bir çorap giyerim, o yeter bana. Şarap içmesem de rakı içerim. Şarabın yok kalitesini, yok markasını, yok mahzende kaç yıl beklediğini öğreneceğim diye de kendimi paralamam. Yani benim çevrem biraz da kendine özgü bir çevredir.

— Nasıl seçiyorsunuz bu insanları?

— İnsanlar kavun değildir tabii, dibini koklayarak seçemezsin. İnsanlar konuşarak, karakterleriyle, yazılarıyla, davranışlarıyla birbirlerini ölçerler. Hepsi standart da olmaz elbette. Bunun içinde her cinsten insan olabilir ama onun da belirli bir ölçüsü vardır. Mesela benim bohem çevrelerde çok büyük dostlarım yoktur. Mesela ben Türkiye'nin her yirmi dört saatte yirmi dört kez kurulup bir o kadar da yıkıldığı barlara gitmem. Eskiden Kulis vardı. Bütün entelektüeller Türkiye'yi oradan idare ederlerdi. Şimdi Çiçek Bar var. Herkes Çiçek Bar'da.

— Siz ne tür yerlere gidiyorsunuz?

— Ben haftada iki veya üç gün ayrı ayrı arkadaş gruplarıyla buluşurum. Onların çoğu birbirlerini tanısa bile, bir araya geldikleri nadirdir. Mesela biz cumartesi günleri öğle üzeri Erdal Dumanlı, Doğan Heper, Haslet Soyöz, Mehmet Turan Akköprülüler, Zeki Sözer gibi arkadaşlarla toplanıp öğle yemeği yeriz. Yani saat birde başlasak, üç-üç buçukta biter yemek. Salı günleri, bizim çok eskiden başlayıp bugüne kadar süren tarihi Bebek toplantılarımız vardır. 80'li yılların başında biz bunu Mehmet Barlas, Yılmaz Çetiner, Güngör Uras ve Oktay Ekşi ile başlatmıştık. Giderek azalanlar-katılanlar oldu. Oktay Ekşi grubu terk etti, Dr. Gürbüz Barlas geldi mesela. Arada sırada uğrayanlar vardır, rahmetli Vehbi Koç uğrardı, Sakıp Sabancı uğrardı, Vitali Hakko sağlığı elverirse uğrar. Böyle çok zengin adamlar uğrardı ama hesapları biz öderdik. Esas gruptan şu anda kalanlar, Güngör (Uras), ben, bir de bizim Bebek toplantılarının muhasebe işlerine bakan Mustafa Pakoğlu. Mehmet (Barlas) son zamanlarda pek fazla gelmiyor. Yılmaz'ı da (Çetiner) kaybettik.

Salı akşamlarının mutat Bebek toplantısı. (Soldan sağa) Mustafa Pakoğlu, Hasan Pulur, Yılmaz Çetiner, Güngör Uras, Mehmet Barlas... (Çetiner, kitap hazırlanırken rahmetli oldu.)

— Bebek buluşmaları, özellikle sizin yaptığınız esprilerle de anılıyor. Mesela Vehbi Koç'a tatlı tatlı takılırmışsınız...

— Rahmetli Vehbi Bey kalender insandı. Bunu bildiğim için zaman zaman takılırdım kendisine. Mesela, bir gün, "Beyefendi, memleketin en büyük işadamısınız. Bir gün olsun hesabı ödediğinizi görmedik" dedim. Masanın diğer müdavimleri de destekledi beni. Bu durumda, "tutumluluğu" ile tanınan Vehbi Bey'e yapacak bir şey kalmadı. Pek de gönüllü olmayan bir sesle, "Peki gelecek hafta bendensiniz" dedi. Ertesi hafta, Vehbi Bey gelmeden önce hepimiz Bebek Bar'daki yerimizi aldık ve bizim garsona havyar dahil Bebek Bar'da ne kadar pahalı meze varsa sipariş vererek donattık masayı. Vehbi Bey durumu görünce biraz bozuldu ama yapacak bir şey de yoktu artık. Ancak, o sevimli öfkesini, hesabı görünce dizginlemekten vazgeçti: "Bu nasıl hesap? Benim hayatımda bu kadar param olmadı. Gidip kızım Semahat'ten (Arsel) isteyin" diye söylenip durdu. Neyse, biz Vehbi Bey'i kahkahalar eşliğinde yolcu ettik. Vitali Hakko, Vehbi Bey'in gittiğinden iyice emin olunca, masaya döndü ve, "Parayı verdi, verdi ama ağzımıza da etti" deyiverdi.

— Yaklaşık yirmi beş yıldır toplanıyorsunuz. Neler konuşuluyor Bebek toplantılarında?

— Evet, yirmi beş yıla yaklaştı. Ne konuşuyoruz, güncel şeyler konuşuyoruz, bol bol dedikodu yapıyoruz. Dedikodu çok tatlı bir şeydir.

— Neyin dedikodusunu yapıyorsunuz genellikle?

— Babıâli ve siyaset, en önemli dedikodu konusu. Mesela, "Falanla filan evlenmiş" diyor birisi. Hemen ağızlardan kürdanlar çıkartılıyor ve o insanlar yenilmeye başlanıyor. Herkeste de söyleyecek bir şey mutlaka çıkıyor. Bazen geçmişler konuşuluyor: "Yahu o adam neydi bir zamanlar, şimdi ne oldu" deniliyor. Bazen hayret ediyoruz, bazen gülüyoruz hallerine. Mesela biz oraya çantasına iki tane tabancayı ko-

yup gelen politikacıyı da biliyoruz. Bir başkası, gariban bir bankacıydı, doğru dürüst bir şeyi yoktu, sonra denizden kotra ile gelmeye başladı. Onu da biliyoruz. Biz hiç değişmiyoruz, onlar değişiyor. Çarşamba günleri ise ayrı bir grubumuz var. Senin sevgili hocan Hilmi Yavuz'un kurucusu olduğu bir grup bu.

— Hilmi Yavuz kültür işleri daire başkanıyken kurulan gruptan söz ediyorsunuz, değil mi?

— Sen benden daha iyi bilirsin, hocaların hocası, seksen beş yılın en büyük şairi, şimdilerde doksan beş yıla çıkmıştır herhalde, Hilmi Yavuz; Cahit Kayra ile beraber kurmuşlar. Beraber yemek yemeye başlamışlar. Onlara bir ara Sabahattin Batur katılmış. Önceleri Saraçhane'de bir lokantaya giderken, Nurettin (Sözen) iktidardan düştükten sonra Beşiktaş'ta "Turgut'un Yeri"ne gitmeye başlamışlar. Beni oraya davet ettiler. Ben kurucu üye filan değilim, öyle "dinleyici" sıfatıyla

Nevizade'de bir "Demgâh" gecesi... (Soldan sağa) Ali Hikmet Yavuz (Hilmi Yavuz'un oğlu) Dr. Sacit Kutlu, Hasan Pulur, Alaeddin Eser, Hilmi Yavuz, Gündağ Kayaoğlu, Sefa Kaplan... Bu masa çoktan dağıldı. Alaettin Eser ile Gündağ Kayaoğlu masayı ilk terk edenlerden oldular.

katılıyorum. Şimdi kim var kadroda? Ben varım, Hilmi Yavuz Ankara'da, evlad-ı vatanı aydınlattığı için pek katılamıyor ama onun yerine Orhan Duru geliyor. Cahit Bey tabii, Cahit Kayra, Murat Katoğlu, İzmir'den geldikçe Hasan Mani. Güngör Uras yeni yeni katılmaya başladı. İsveç'ten Türkiye'ye döndükçe Demir Özlü de hemen bizi iltihak ediyor.

— Farkları ne bu grupların?
— Tabii çevreleri çok değişik. İlgi alanları da değişik. Mesela çarşamba günü bir kitap üzerinde konuşuluyor, felsefi bir konu açılıyor, siyaset yapılıyor. Salı günleri daha çok afakidir, daha eğlencelidir. Bazen, söz gelişi Şarık Tara geldiği zaman ağırlık noktasını ekonomi teşkil eder. Dediğim gibi, salılar daha dedikodulu, daha popülerdir. Ama çarşamba günleri öyle değildir. Zaten Cahit Kayra gündemi hazırlayıp gelmiştir. Eski yazı ile günlük notlar tutar. Sonra baktık ki bu notlarda tahrifat oluyor, masada kayda geçirilmesini istedik.

— Çarşamba Toplantıları'nın bir kitabı bile oldu...
— Sağ olsun, Cahit Bey üşenmeyip toplantı zabıtlarını kitap haline getirdi. *Bilgeler ve Soytarılar* diye koca bir kitap oldu. Cahit Bey, eskiden enerji ve tabii kaynaklar bakanlığı yapmıştı. Durup durup, "Ben maliyeciyim maliyeden anlamam, enerji bakanıyım enerjiden anlamam" derdi. Bizim hayatımız bu işte. Yazın bütün bunlara ara verilir. Herkes bir yerlere çeker gider.

— Sizin bu grupların dışında bir gece hayatınız var mı?
— Hayır, yok. Çıkmam diye bir kural yok, ama 80'den sonra bıraktım o işleri ben. Evvelden her gece çıkar, bir yere takılırdık, eve geç gelirdik. Yoruldum ben artık. Bir de ne dersen de, televizyon da eve bağlayıcı oluyor.

— Hilmi Yavuz, Hikmet Sami Türk ve Demir Özlü ile basın dünyasında yollarınızın kesiştiği oluyor muydu, görüşüyor muydunuz?

— Hilmi ve Demir ile arada sırada görüşürdük. Esas Hikmet Sami ile çok görüşürdük biz. Hilmi, üniversite yıllarında ayrı bir grubun içine girdi. İşte Onat Kutlar'ın, Erdal Öz'ün, Yağmur Atsız'ın olduğu Hukuk Fakültesi grubu. Ben erkenden çalışmaya başladığım için o gruplara katılamadım. Hilmi gazeteciliğe benden sonra başladı. Ben *Vatan*'dan ayrıldığım zaman *Vatan*'a geldi. Görüşürdük ama çok sık değildi. Benim mesela o yıllarda polis müdürü Adnan Kınay'la dostluğum vardı. Bir de bir ara Attilâ İlhan orada olduğu için Baylan'a takılmaya başlamıştık.

— Gazeteciliğin, içinizdeki şair ve hikâyeciyi bir şekilde öldürdüğünü düşünüyor musunuz?
— Evet tabii. Yok çünkü, vakit yok! Ben çok zaman sıkıntısı çektim ve artık yoruldum. Bir lira kazanmak için bir buçuk liralık çalıştım hep. Bazısı yirmi beş kuruşluk çalışıp bir lira kazanırken, ben bir buçuk liralık çalışmak zorunda kaldım. Dolayısıyla, bu durum şairliğimi, şiire zaman ayırmamı ciddi olarak engelledi. Yetiştiremedim. Bir de üstelik evlendim, çoluk çocuğum oldu. Zaten o sırada ekmekler de bozulmaya başladı.

— Şimdi şöyle geriye doğru bir soyutlama yapabilir misiniz? Kendinize dışarıdan normal, sıradan bir vatandaş olarak baktığınızda gördüğünüz Hasan Pulur imajı nedir, bu imaj Türk basını için ne ifade ediyor?
— Bunun için bir şey söylemek mümkün değil. Beni sevmeyen de vardır mutlaka ama ben herkesten sevgi gördüm. Küçükler "ağabey" davranışı içinde, daha "amca" demiyorlar ama yakında onu da derler, hatta "dede" bile diyebilirler, sakıncası yok benim için. Bugüne kadar kimseden saygısızlık görmedim, kimseye de saygısızlık yapmadım. Ben yazı işleri müdürlüğü yaptığım en karışık, en tartışmalı dönemlerde bile kimseye saygısızlık yapmadım. Sadece beni enayi yerine koyduklarını gördüğüm zaman dayanamayıp bir-iki şey söylediğim olmuştur. Öyle zamanlarda muhataplarımı eleştirmişli-

ğim, hatta sert konuşmuşluğum vardır. Genel olarak saygıda eksiklik olmaz. Zannederim bunda, "Bu adam bize karşı yazıyor ama dürüst adam ya" imajının da etkisi olmuştur. Ben o imajı yazılarımla sağlayabildim. Sonra ben yazımı, sokaktaki çöpçünün de, Köşk'teki cumhurbaşkanının da aynı rahatlıkla okuyup anlayabilmesinden yana oldum hep. Bunun için kolay anlaşılabilecek bir üslup seçtim. Yazdığımız yazıları küçümseyenlere de kızmadım. Senin oturduğun yerde bundan iki sene önce bir kızcağız oturuyordu. Gazetecilik okullarından gelme bir gruptu. İşte burada oturan kızcağız, "Bir yazıyı ne kadar zamanda yazıyorsunuz" dedi. Ben de, "Oturur düşünürüm, sonra kırk beş dakikada veya bir saatte yazarım" dedim. Kız böyle dudak büktü. Bunu görünce, "Unutmayın ki, o kırk artı-kırk beş dakikadır. Çünkü geride tam kırk sene var" dedim. Umarım ne demek istediğimi anlamıştır.

— Babıâli'nin evli kalabilen nadir isimlerinden birisiniz. İlk çocuğunuz ne zaman gelmişti dünyaya?

Küçük oğlu Bülent Pulur ile...

— Korkut Pulur, evlendikten bir sene sonra oldu. Korkut 1957'li. Biz, 1956'da evlendik. Sonra ikinci çocuk Bülent Pulur. O, 1968'li. On sene sonra oldu yani.

— Çocuklar ne yaptılar, ne okudular?
— Korkut, liseden sonra Almanya'ya gitti. Halk Üniversitesi'nde okudu. Bülent, Açıköğretim'de okudu. Korkut, şu anda Yaysat'da çalışıyor. Almanya'da uzun yıllar *Hürriyet*'in dağıtım ve pazarlama bölümlerinde çalıştı. Sonra buraya geldi. Aydın Doğan oradan tanıyormuş. Kimse bilmezdi onun orada çalıştığını. "Gelsin bize" dedi, "Bir sorayım. Kendisi gelirse gelsin" dedim, oğlum da kalkıp geldi. Bülent, reklam işi yaptı. Şimdi yine reklamcılığa devam ediyor. Ama artık patron olarak değil, daha çok taşeron olarak devam ediyor. Dört torunum var benim. Daha doğrusu üç, birisi de yolda. Almanya'da bir kız, bir oğlan. Burada iki kız olacak.

— Torunlarınızla aranız nasıl?
— Bülent'in küçük kızı var, ilk kızı. O, hayatım benim. O kadar çok severim onu. Diğerleri Almanya'da doğup büyüdükleri için fazla içli dışlı olamadık maalesef. Anneleri Alman'dı.

— Kendi çocuklarınızla ilişkiniz nasıldı? Siz kendi annenizle ve babanızla olan ilişkinizden şikâyetçiydiniz. Bu, yol gösterici olabildi mi sizin için?
— Her baba gibi benim de çocuklarımdan şikâyetlerim oldu. Onların da her çocuk gibi babalarından şikâyetleri olmuştur. Bugünkü sonucu önceden görebilseydik, birbirimizle kavga etmezdik, tartışmazdık. Ama çocukların sonucundan emin olamıyorsun. Çocuk bir iş yapıyor, "Eyvah, başına bir dert gelecek" diyorsun. Bunun endişesini sürekli yüreğinde taşıyorsun. Özellikle büyük şehirlerde, bu çok daha büyük bir sorun. Şimdi çok şükür ikisi de gayet düzgün insanlar oldular ama o yaşta düzgün insan olacaklarının garantisi yok. Gece gelmedi mi, biraz gecikti mi penceredesin.

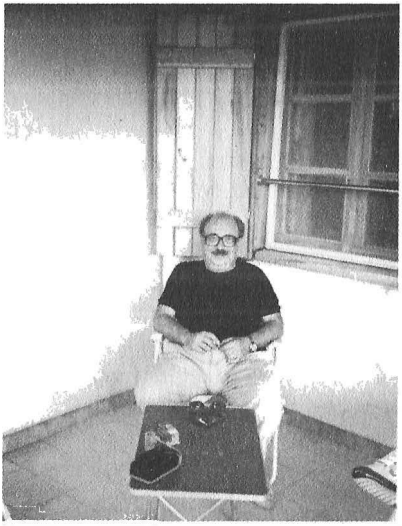
Pulur ailesi baba ocağında. Bülent, Korkut, Hasan, Meral Pulur... Gelinler ve torunlar ortada yok.

— Babıâli'de genellikle evlilikler çok fazla yürümez. Biraz mesleğin şartları denilir, biraz da çevre değişiklikleri ile açıklanır bu durum. Ama sizin 1956'dan bugüne kadar yürüyen bir evliliğiniz var...

— Bu, karşılıklı anlaşmanın sonucu. Eşim evlendiği zaman benim mesleğimin ne olduğunu az çok biliyordu. Dolayısıyla, anlayış gösterdi. Bence boşanmalar mesleğin fiyakasıyla alakalı daha çok. Gazetecilik fiyakalı meslektir, evlendiğin zaman hayat o kadar fiyakalı geçmiyor. Mesela benim büyük oğlum biraz da ondan boşandı. Zaman faktörü çok önemli. İnsan, babasının sabah sekizde gidip akşam altıda eve dönüşüne alışmışsa, kocasından da onu bekliyor. Ama gazeteciliğin saati belli olmuyor ki. Biraz da popüler bir meslek, bu itibarla kaçamak yapmaya müsait. İşte onu da herkes kabul etmiyor. Bu yüzden geçimsizlik oluyor daha çok. Bir de tabii, bir tür komün hayatı yaşamanın getirdiği sıkıntılar var. Hep beraber yaşıyorsun, akşamları aynı sitelere dönüyorsun. Bakıyorsun, iki meslektaştan biri yükseliyor,

daha iyi paralar kazanıyor, öbürü ise bunu yapamıyor. Bu da ailede huzursuzluğa sebep oluyor. Tabii ki bunlar genel olarak hep böyle olur demiyorum ama olanlar biraz da bu sebeplerden oluyor. Fakat en büyük sebep, gazetecinin günlük yaşamının diğer meslek gruplarının yaşamlarına pek benzememesi. Bizimki daha çok kadın doğum doktorlarının hayatı gibidir. Kadın doğum doktoru da gecenin geç saatinde doğuma çağrılır. Bizim meslek de böyledir. Eve gelip oturursun, birdenbire bir yerde yangın çıkmıştır, bir yerde cinayet işlenmiştir, kaza olmuştur. Giyinip tekrar çıkarsın. Benim karım bunları kabul etti. "Bu hayat böyledir" dedi. O kabul edince, biz de bu mesleği yapabildik. Zaman zaman, onun da itirazları olmuştur herhalde ama bu itirazları ciddi bir problem haline getirmedi. Yoksa olmaz olur mu, her kadın gibi onun da şikâyetleri vardır.

— *Son olarak genç gazeteciler için ne söylemek istersiniz?*
— Bu meslek fiyakalıdır ama tehlikelidir. Yirmi yaşındaki delikanlı başbakanın da, cumhurbaşkanının da karşısında ba-

Çeşme'de Dalyanköy'deki evin önünde.

cak bacak üstüne atıp oturur ama önemli olan bu değil. Önemli olan, o konuşmayı doğru yazabilmek, okuyucuya doğru aktarabilmektir. Gazetecinin dürüstlüğü, fiyaka uğruna harcanmamalıdır. Diyeceksiniz ki, "Varak-ı mihr ü vefayı kim okur kim dinler." O da var ya...

YAŞAMÖYKÜSÜ

27 MART 1932
İstanbul Elmadağ'da dünyaya geldi.

1933
Anne ve baba ayrıldı. Henüz on buçuk aylık olan küçük Hasan babaannesi tarafından büyütüldü.

1936
Mahkeme kararıyla velayeti annesine geçti.

1940
İlkokula, Ortaköy'de bulunan Gazi Osman Paşa Ortaokulu'nun bitişiğindeki bir ilkokulda başladı, Bahariye İlkokulu'nda ve 44. İlkokul'da devam etti.

1944
Bugünkü ismi Selim Sırrı Tarcan İlköğretim Okulu olan Nişantaşı 52. İlkokul'da beşinci sınıfı okudu.

1945
Nişantaşı Ortaokulu'na başladı.

1946
Atmacanın kafa kesitini çizemediği için okuldan belge aldı ve Eminönü'nde bir buz bayiinde çalışmaya başladı.

1950
Dışarıdan bitirme sınavlarına girerek ortaokul diploması aldı ve yatılı olarak Kabataş Erkek Lisesi'ne kaydını yaptırdı. Sınıf arkadaşları arasında Hilmi Yavuz, Hikmet Sami Türk, Demir Özlü, Mete Uğur gibi isimler vardı.
Bir müdür yardımcısı tarafından askere gönderilmek istendi. Bir üsteğmenin yardımıyla askere gitmekten kurtuldu ve hayatının akışı değişti.

1952
Kabataş Erkek Lisesi'nde Behçet Necatigil'in önderliğinde *Dönüm* dergisini çıkardı.

1954
Lise son sınıfta *Son Saat* gazetesinin sanat sayfasını hazırlayarak gazeteciliğe ilk adımını attı.
Lise bitince Hukuk Fakültesi'ne kaydını yaptırdı ve aynı zamanda yine *Son Saat*'te spor muhabirliğine başladı.

1955
Polis muhabiri olarak *Yeni İstanbul*'a transfer oldu.
Edebiyatla ilgisini kesmedi ve Baylan'da Attilâ İlhan'ın çevresinde yer aldı.
Aynı yıl *Vatan*'a geçti.

1956
Meral Hanım'la evlendi.
Havadis gazetesine geçti.

1957
Büyük oğlu Korkut dünyaya geldi.
Akşam'a transfer oldu.

1958
11 Mart'ta *Milliyet* gazetesine geçti ve Abdi İpekçi ile birlikte çalışmaya başladı.

1960
Köşe yazarlığı yolunda ilk adımı attı ve "Söz Sırası" sütununda imzasız yazılar yazdı.

1962
"Olaylar ve İnsanlar" köşesini önce imzasız, sonra imzalı olarak hazırlamaya başladı.

1968
Küçük oğlu Bülent dünyaya geldi.

1971
Zekeriya Sertel'in anılarını yayına hazırladı.

1973
"Olaylar ve İnsanlar" köşesinde yer alan yazılardan yaptığı seçmelerin ilk cildi Bilgi Yayınları tarafından basıldı.

1979
Nisan ayında *Hürriyet*'e geçti.
"Olaylar ve İnsanlar"ın ikinci cildi yayımlandı.

1985
"Olaylar ve İnsanlar"ın üçüncü cildi yayımlandı.

1986
Güneş'e geçti.

1988
Temmuz ayında yeniden *Milliyet*'e döndü.

1989
"Olaylar ve İnsanlar"ın dördüncü cildi yayımlandı.

1991
"Olaylar ve İnsanlar"ın beşinci cildi yayımlandı.

1993
"Olaylar ve İnsanlar"ın altıncı cildi yayımlandı.

II. Abdülhamid 42
44 Kambur Hilmi (bkz. Yavuz, Hilmi)

Abdi (bkz. İpekçi, Abdi)
Abdi Bey (bkz. İpekçi, Abdi)
Ada, İhsan 50
Agop 52
Ağca, Mehmet Ali 169-171, 196
Ahmet (bkz. Vardar, Ahmet)
Ahmet Tevfik Bey (bkz. Pulur, Ahmet Tevfik)
Ahmet Ağabey (bkz. Paftalı, Ahmet)
Ahmet Emin (bkz. Yalman, Ahmet Emin)
Ahmet Emin Bey (bkz. Yalman, Ahmet Emin)
Ahmet Mithad Efendi 86
Ahmet Samim Bey 297
Akdoğan, Lütfü 337
Akın, Kenan 249, 259
Akkan, Oğuz 71
Akkaya, Deniz 378
Akköprülüler, Mehmet Turan 387
Aksak Osman 48
Akyıldız, Erhan 136
Akyol, Mete 126-128, 177
Alber (bkz. Veksman, Alber) 89
Algan, Güngör 37
Ali (bkz. Baransel, Ali)
Alptekin, Cihat 135-136
Altan (bkz. Erbulak, Altan)
Altan, Ahmet 272-273, 282-283
Altan, Çetin 77-78, 96-97, 117, 122, 126, 192, 241, 243-244, 310
Altay, Fahrettin 13
Anday, Melih Cevdet 23, 28
Anesti 15
Apo 326, 333, 337
Aral, Adnan Fuat 32
Arcayürek, Cüneyt 233, 289
Arda (bkz. Gedik, Arda)
Arda Bey (bkz. Gedik, Arda)
Argın, Tümer 95, 241
Arpad, Burhan 63
Arsel, Semahat 388
Artanı, Nurettin 56
Asena, Duygu 346
Asena, İnci (Çapın) 308
Aslan, Yusuf 332
Asya, Arif Nihat 27
Aşçıoğlu, Adil 51
Aşçıoğlu, Reşit 51
Aşık, Melih 265, 363
Ataç, Nurullah 38
Ataklı, Can 272
Atatürk, Mustafa Kemal 6, 25, 47, 49, 54, 57, 153, 247, 270-273, 331, 376
Atay, Ayfer 340
Atıfet Hanım 13-14

Atilla, Akal 347
Atom Arif 25
Atsız, Yağmur 391
Avanta Kemal (bkz. Bağbey, Kemal) 175
Ayaz, Nevzat 197
Aybar (bkz. Aybar, Mehmet Ali)
Aybar, Mehmet Ali 106-107
Aybars, Ergun 270
Aydar, Kemal 34, 36, 67
Aydın Bey (bkz. Doğan, Aydın)
Aydemir, Talat 153, 186, 322
Aykaç, Eşfak 193-194, 235
Aykaç, Fazıl Ahmet 193
Aytul, Turhan 140, 167-168, 171-174, 284
Aziz Ağabey (bkz. Nesin, Aziz)

Bağbey, Kemal 175
Bağırsak Süha 38-39
Banguoğlu, İlhan 124, 127
Banker Kastelli (bkz. Özden, Cevher)
Balcıoğlu, Semih 13
Baransel, Ali 226-227, 260
Bardakçı, İlhan 77
Barlas, Canan 241, 317
Barlas, Gürbüz 194, 387
Barlas, Mehmet 194-195, 221, 240-244, 317, 335, 387
Barutçu, Faik Ahmet 261
Başkut, Cevat Fehmi 95, 144
Batur, Muhsin 155, 204-205, 207
Bayar, Celâl 249
Baykal, Deniz 257-258
Behçet Hoca (bkz. Necatigil, Behçet)
Behçet Kemal (bkz. Çağlar, Behçet Kemal)
Belma Hanım (bkz. Simavi, Belma)
Benibol, Güzin 23
Benk, Adnan 34
Berker, Feyyaz 131
Berker, Şinasi Nahit 53
Beyazıt, Selahattin 361
Bil, Hikmet 51
Bilen, İsmail 135, 227
Bilgehan, Gülsün 146
Bilgin ailesi 243
Bilgin, Dinç 212, 243, 334, 337-338, 351, 374, 378
Bilginer, Recep 108, 112, 206
Bir, Çevik 323, 331-332, 335
Birand, Mehmet Ali 279, 317, 333, 335
Biren, Işık 74
Birgit, Orhan 51, 66, 203-204, 225
Birsel, Salâh 11-12, 14, 27, 40-41
Bisalman, Kemal 94, 115, 121-127
Bogos Usta (bkz. Devletyan, Bogos)
Bora, Sadun 218
Bortaçina, Azer 173
Bostancı, Egemen 87
Bostancı, Naci 15
Bozbeyli, Ferruh 199
Bulut, Mustafa 293-294
Bulut, Yiğit 293
Burak, Sezgin 94
Burhan Bey (bkz. Felek, Burhan)

Burhan Felek Bey (bkz. Felek, Burhan)
Burunsuz (bkz. Çapanoğlu, Münir Süleyman)
Burunsuz Tevfik (bkz. Çapanoğlu, Münir Süleyman)
Buyrukçu, Muzaffer 38
Bülent (bkz. Pulur, Bülent)
Bülent Bey (bkz. Ecevit, Bülent)
Bülent Paşa 263

Canan (bkz. Barlas, Canan)
Cafer Bey 21
Cahit Bey (bkz. Kayra, Cahit)
Cahit Sıtkı 23
Celasun, Sedat 264
Celil (bkz. Gürkan, Celil)
Celil Paşa (bkz. Gürkan, Celil)
Cem, Cemil Cahit 71
Cemal Ağa (bkz. Gürsel, Cemal)
Cemal Paşa (bkz. Gürsel, Cemal)
Celalettin (bkz. Çetin, Celalettin)
Cerrahoğlu, Nilgün 346
Cevat Fehmi Bey (bkz. Başkut, Cevat Fehmi)
Ceyhun, Demirtaş 36, 38-39, 41, 61, 81, 88
Cıvaoğlu, Güneri 210-211, 259-260, 270, 345, 347, 350-351, 364
Cihat Albay 264
Coşar, Ömer Sami 16, 145, 187
Coşkun, Bekir 256

Çağdaş, Faris 308
Çağlar, Behçet Kemal 37, 39, 41
Çağlar, Turan 93
Çakıcı, Alaattin 359, 366, 369
Çakırhan, Nail 160
Çambel, Halet 160, 162
Çandar, Cengiz 317, 333, 335
Çapanoğlu, Münir Süleyman 355
Çapın, Halit 64, 308
Çavuşesku 220
Çavuşoğlu, Muammer 51
Çelebi, Hüsamettin 221
Çetin (bkz. Altan, Çetin)
Çetin (bkz. Emeç, Çetin)
Çetin Bey (bkz. Altan, Çetin)
Çetin, Celalettin 93-94, 136
Çetiner, Yılmaz 34, 194, 304, 387
Çevik, İlhan 259
Çevik, İlnur 259
Çiller, Özer 291
Çiller, Tansu 291, 327, 332
Çingene Niyazi 297
Çupi, İslâm 308

Deli Turhan (bkz. Aytul, Turhan)
Deliveli, Mustafa 247, 258, 261, 290
Demirel (bkz. Demirel, Süleyman)
Demirel, Nazmiye 252
Demirel, Süleyman 120, 169, 198-199, 205-206, 248-250, 252, 254-255, 289, 312, 327, 329, 331-332, 375, 378
Demirkent, Nezih 32, 173, 190, 195-196, 206, 217, 226, 235

Demirkol, Nurettin 177, 206
Demirören, Erdoğan 301
Demirtaş (bkz. Ceyhun, Demirtaş)
Demirtaş (bkz. Demirtaş, Faruk)
Demirtaş, Faruk 102, 109
Deniz (bkz. Baykal, Deniz)
Deniz (bkz. Gezmiş, Deniz)
Deniz, Ümit 69-70
Derya (bkz. Sazak, Derya)
Devletyan, Bogos 15
Dıranas, Faik 25
Dıranas, Ahmet Muhip 25
Dinler, Baysal 22
Dino, Abidin 95-96
Doğan (bkz. Heper, Doğan)
Doğan (bkz. Kasaroğlu, Doğan)
Doğan, Aydın 194, 212, 237, 260, 265-6, 279-80, 282-86, 289, 301, 303, 309-15, 317-18, 326, 334, 346, 348, 359, 361-9, 393
Doğan, Yalçın 221, 265, 282-283, 362
Dormen, Haldun 64
Dönmezer, Sulhi 183
Dördüncü, Halil Lütfü 66-69
Dumanlı, Erdal 387
Duru, Orhan 390
Dülger, Bahadır 70
Dülger, Mehmet 70
Dündar, Can 282

Ebuzziya Tevfik 86
Ecevit (bkz. Ecevit, Bülent)
Ecevit, Bülent 106, 112, 117, 119-121, 131, 143, 167, 169, 198, 205-206, 252-254, 293-294, 322-323, 366
Ecevit, Rahşan 120, 293
Eczacıbaşı, Şakir 28, 34, 57
Efe (bkz. Özal, Efe)
Ekşi, Oktay 74, 191, 217, 231, 285, 387
Emeç, Çetin 196, 217, 220, 222-224, 232, 237, 279, 281, 285, 357
Emre (bkz. Kongar, Emre)
Entelektüel Cavit 81
Erbakan (bkz. Erbakan, Necmettin)
Erbakan, Necmettin 197, 321, 325, 327, 332
Erbil, Mehmet Ali 375
Erbil, Sadettin 375
Erbulak, Altan 63-64
Ercan, Fikret 235
Erçıkan, Atıf 205
Ercüment Bey (bkz. Karacan, Ercüment)
Erdem, Tarhan 279, 281
Erdoğan, Recep Tayyip 257, 314
Erdoğan, Tayyip (bkz. Erdoğan, Recep Tayyip)
Erduran, Refik 117, 121, 125-126, 172
Erel, Teoman 256
Erer, Ayla (Çağdaş) 308
Ergin (bkz. İnanç, Ergin)
Engin, Oktay 55
Ergin, Sedat 284, 313, 356-357
Ergun (bkz. Köknar, Ergun)
Ergüder, Özcan 71

Erim, Nihat 205, 323
Erkan 241
Erkanlı (bkz. Erkanlı, Orhan)
Erkanlı, Orhan 150, 154-155, 161, 306
Erkaya, Güven 321, 323, 331
Eroğlu, Yaşar 282, 303, 363-364
Erol (bkz. Simavi, Erol)
Erol Ağabey (bkz. Simavi, Erol)
Erol Bey (bkz. Simavi, Erol)
Ersin, Nurettin 264
Ertuğrul Bey (bkz. Özkök, Ertuğrul)
Ertuna, Özcan 241
Es, Hikmet Feridun 218, 234
Esat Mahmut (bkz. Karakurt, Esat Mahmut)
Eser, Alaeddin 389
Eşfak Ağabey (bkz. Aykaç, Eşfak)
Evliyaoğlu, Gökhan 77
Evren (bkz. Evren, Kenan)
Evren, Kenan 99, 106-108, 217, 219, 224, 226-228, 240, 242, 247, 258-264, 287, 290, 319, 323

Fahrettin Kerim (bkz. Gökay, Fahrettin Kerim)
Fahrettin Kerim Bey (bkz. Gökay, Fahrettin Kerim)
Faruk Paşa (bkz. Gürler, Faruk)
Felek, Burhan 86, 99, 101-102, 104-110, 112-113, 117, 141, 161, 173, 226, 307
Ferdinand 274
Fleming (bkz. Fleming, Ian)
Fleming, Ian 52
Fuat 304

Galip Baba (bkz. Vardar, Galip)
Garan, Vedat 50
Gazi Paşa (bkz. Atatürk, Mustafa Kemal)
Gedik, Arda 196, 216-217, 222, 225, 301
Gedik, Melahat 306
Gedik, Namık 50, 196, 306
Gevgilili (bkz. Gevgilili, Ali)
Gevgilili, Ali 132-133, 138-140, 147, 251
Gezmiş, Deniz 133, 135, 159, 332
Gökay, Fahrettin Kerim (Prof.) 27, 104
Gökçer, Ayten 258
Gruda, Yılmaz 36, 64, 81
Güldemir, Ufuk 272, 281-282, 375
Gülek (bkz. Gülek, Kasım)
Gülek, Kasım 47, 65-66, 250
Güler, Selahattin 34
Gülsün (bkz. Bilgehan, Gülsün)
Günaltay, Şemsettin 65
Güner, Dinçer 91
Güneri (bkz. Cıvaoğlu, Güneri)
Güneş, Hüseyin 235
Güngör, Hasan 338
Günver, Semih 132
Güreli, Nail 85
Gürkan (bkz. Gürkan, Celil)
Gürkan, Celil 185
Gürkan, Özgür 23
Gürler, Faruk 184, 204-206
Gürsel, Cemal 31-32
Güventürk, Faruk 181, 186

Hacı Bekir 32, 40
Hacı Fettah 297
Hakan, Fikret 39, 41, 81,
Hakkı Tarık (bkz. Us, Hakkı Tarık)
Hakko, Vitali 194, 387-388
Haldun (bkz. Dormen, Haldun)
Haldun Bey (bkz. Simavi, Haldun)
Halet Hanım (bkz. Çambel, Halet)
Halil Lütfü (bkz. Dördüncü, Halil Lütfü)
Halil Lütfü 4. (bkz. Dördüncü, Halil Lütfü)
Halman, Talat Sait 10
Hâmiye Hanım (bkz. Pulur, Hâmiye)
Hasan (bkz. Yılmaer, Hasan)
Hasan Cemal 257, 283, 345, 347
Hasan Fehmi Bey 297
Hasan (bkz. Hasan Cemal)
Haslet (bkz. Soyöz, Haslet)
Haşmet (polis) 168
Hazinses, Sami 63
Hediye Hala 5
Hekimoğlu, Müşerref 154, 258
Heper, Doğan 140, 143, 173, 176, 266, 279, 281, 283, 345-346, 348, 356-357, 364, 387
Hikmet Feridun (bkz. Es, Hikmet Feridun)
Hikmet Sami (bkz. Türk, Hikmet Sami)
Hilmi (bkz. Yavuz, Hilmi)
Hoşgör, Cemal 38-39
Hitler 30, 149
Humeyni 169
Hüseyin (bkz. Kırcalı, Hüseyin)
Hüseyin Cahit 163

Ilgaz, Rıfat 11, 68
Ilıcak, Kemal 210, 212, 219, 259, 312, 338
Ilıcak, Nazlı 51, 219, 334-335, 374
Istrati (bkz. Istrati, Panait)
Istrati, Panait 12

İffet Teyze 11
İhsan Ağabey (bkz. Ada, İhsan)
İleri, Tevfik 26
İlhan (bkz. Banguoğlu, İlhan)
İlhan, Attilâ 33, 36-37, 39, 391, 398
İlter, Ferruh 251
İnan, Hüseyin 332
İnanç, Ergin 193-194, 235
İnanç, Metin 28
İnönü (bkz. İnönü, İsmet)
İnönü, Erdal 256,
İnönü, İsmet 4, 53, 63, 89, 94, 101-103, 106, 111, 119, 133, 141, 153-154, 156, 247, 255, 267, 322-323
İnönü, Mevhibe 252
İpekçi, Abdi 41, 69, 80-81, 85-87, 89-90, 92, 105, 112, 117, 120-123, 125, 127, 131, 134-150, 155, 159-160, 162, 167-173, 177, 183, 186-187, 198, 238, 261, 279, 283, 294, 356-357, 361, 398

İpekçi, Nükhet 146
İpekçi, Sedat 146
İpekçi, Sibel 168
İsmail Dümbüllü 213
İsmet 89
İsmet Paşa (bkz. İnönü, İsmet)
İz, Fahir 11, 14
İz, Mahir 11
İzzet (bkz. Sedes, İzzet)

Kabibay, Orhan 150, 154, 185
Kaflı, Kadircan 25
Kahveci, Adnan 228, 253, 292
Kalkancı, Ali 325-326
Kâmil (MİT ajanı) 51
Kaplan, Sefa 389
Karacan (bkz. Karacan, Ercüment)
Karacan, Ali Naci 85, 111, 133,
Karacan, Ercüment 69, 74, 85, 112, 120-123, 125-126, 138-139, 141, 143, 167, 169, 172, 174-175, 178, 277, 284, 303-306, 317, 361, 363
Karadut, Esat Mahmut (bkz. Karakurt, Esat Mahmut)
Karakaş, Fethi 24
Karakurt, Ali 33
Karakurt, Esat Mahmut 58
Karaosmanoğlu (bkz. Karaosmanoğlu, Atilla)
Karaosmanoğlu, Atilla 207
Karaosmanoğlu, Yakup Kadri 37
Karaören, Sami 121
Karıncaezmez Yahya 41
Kasaroğlu, Doğan 198
Kastelli (bkz. Özden, Cevher)
Katoğlu, Murat 390
Kavakçı, Merve 335
Kayalıoğlu, Erol 28, 32
Kayaoğlu, Gündağ 389
Kayra, Cahit 389-390
Kazankaya, Hasan 12
Kemal (bkz. Bisalman, Kemal)
Kemal (bkz. Bağbey, Kemal)
Kemal Tahir 68
Kemal, Mehmet 69-70
Kenan Paşa (bkz. Evren, Kenan)
Kerim (bkz. Korcan, Kerim)
Kılıç, Dündar 242-243
Kılıçlıoğlu, Safa 57-58
Kınay, Adnan 40
Kıraç, İnan 284
Kırca, Coşkun 132
Kırcalı, Hüseyin 141
Kırıkoğlu, Kamil 66
Kıvanç, Halit 87
Kıvılcımlı (bkz. Kıvılcımlı, Hikmet)
Kıvılcımlı, Hikmet 133-135
Koç, Vehbi 307, 311-312, 361, 387-388
Koçaş, Sadi 54
Koçu, Reşat Ekrem 86
Kohen, Sami 147, 174, 346
Konak, Aydın 22
Kongar, Emre 224-225
Konuksever, Ergin 176
Koraman, Bedri 280, 294, 308
Koramian, Nil 308
Korcan, Kerim 133-134
Korkut (bkz. Pulur, Korkut)

Köknar, Ergun 192-193
Köprülü, Fuat 50, 218
Kösebay, Engin 140
Kral Karol (Romen Kralı) 254-255
Kul, Emin 23
Kuseyri, Şemsi 206
Kutlar, Onat 391
Kutlu, Sacit 193, 389
Küçük, Vecihi 30
Küçük, Yalçın 113
Küçümen Zihni 213
Küntay, Barlas 206

Laz İsmail (bkz. Bilen, İsmail)
Livaneli, Zülfü 282

Madam Kalyopi 10
Madanoğlu, Cemal 121
Mahmut (bkz. Öngören, Mahmut Tali)
Mahmut Şevket Paşa 108
Manço, Barış 93
Mani, Hasan 390
Marx (bkz. Marx, Karl)
Marx, Karl 80, 149
Mehmet (bkz. Barlas, Mehmet)
Mehmet (bkz. Yılmaz, Mehmet Y.)
Melahat Hanım (Gedik, Melahat)
Melih (bkz. Aşık, Melih)
Melih Ağabey 94
Melih Cevdet (bkz. Anday, Melih Cevdet)
Memduh Hoca (bkz. Yaşa, Memduh)
Menderes (bkz. Menderes, Adnan)
Menderes, Adnan 48, 50, 56-57, 65, 109, 218
Menderes, Berin 252
Mengutay, Ali 28
Meral (bkz. Pulur, Meral)
Meral Hanım (bkz. Pulur, Meral)
Meriç, Melih 375
Mete (bkz. Akyol, Mete)
Mithat Dayı (bkz. Nemli, Mithat)
Mithat Paşa 42, 241
Muhsin Paşa (Batur, Muhsin)
Muhtar, Reha 376
Mumcu, Uğur 119, 256, 332
Mustafa (bkz. Bulut, Mustafa)
Mustafa Kemal (bkz. Atatürk, Mustafa Kemal)
Mustafa Kemal Paşa (bkz. Atatürk, Mustafa Kemal)
Mustafa Mermi (Selanikli) 33
Mutlu, Zafer 28, 352
Müfit Bey 69
Müşerref (bkz. Hekimoğlu, Müşerref)
Müzeyyen Hanım (Faik Ökte'nin baldızı) 10

Nadi, Doğan 110
Nadi, Nadir 110-111, 219
Nadi, Yunus 111
Namık (bkz. Sevik, Namık)
Namık Kemal 213, 219
Napolyon 208
Nayır, Yaşar Nabi 33
Nâzım (bkz. Nâzım Hikmet)
Nâzım Hikmet 12-13, 23, 134-135, 160, 162

Nazif, Nizamettin 354-355
Nazif, Süleyman 105
Nebioğlu, Ziya 206
Necatigil, Behçet 23-24, 27, 398
Necla (eski sekreteri) 346-347
Necip Fazıl 144
Nehar (bkz. Tüblek, Nehar)
Nehar Bey (bkz. Tüblek, Nehar)
Nemli, Galip 6
Nemli, Mithat 6
Nemlizâdeler 3-4, 6
Nemlizâde Hamdi Bey 4-5
Nemlizâde Nuriye Hanım 4
Nesin, Aziz 68, 79, 160, 162, 332
Nevzat Bey (bkz. Ayaz, Nevzat)
Neyir, Neyyire 71
Neyzen Tevfik 56
Nezih (bkz. Demirkent, Nezih)
Nezih (bkz. Yener, Nezih)
Nimet Hanım 16
Nurettin (bkz. Sözen, Nurettin)
Nuri Baba 52
Nuri Bey 63
Nükhet (bkz. İpekçi, Nükhet)

Oğuzman, Kemal 94
Oktay (bkz. Ekşi, Oktay)
Oktay, Ahmet 36
Onay, İbrahim Saffet 87
Onur, Nemci 85, 203
Oral, Zeynep 85-86
Orbay, Kâzım 13
Orhan Kemal 38, 68, 75
Orhan Veli 23, 25
Ortaç, Yusuf Ziya 56
Oya (sekreter) 346
Öğün, Musa 187-188
Öğütçü, Işık 75
Ökte, Faik 10
Önal, Aydoğan 34
Öner, Hamdi 66
Öngören, Mahmut Tali 10
Örs, İbrahim 85
Öz, Erdal 391
Özal (bkz. Özal, Turgut)
Özal, Efe 251
Özal, Semra 252
Özal, Turgut 228, 243-244, 247-254, 264, 269, 289, 294, 330, 338, 352, 375
Özal, Zeynep 251-252
Özcan, Gazanfer 376
Özdağ, Muzaffer 373
Özdemir, Hikmet 321
Özdemir, Mesut 67
Özden, Cevher 341
Özden, Yekta Güngör 373
Özdilek, Fahri 91
Özek, Çetin 183, 364
Özkan, Hüsamettin 375, 378
Özkan, Mustafa 259, 351
Özkırımlı, Çetin 63
Özkök, Ertuğrul 149, 209-210, 225, 310
Özlü, Demir 23, 25, 28, 33, 36, 65, 390, 397
Öztep, Özer 34
Öztin, Tahsin 192, 194, 234-235
Öymen, Altan 279-281
Öymen, Örsan 172

Paftalı, Ahmet 49
Pakoğlu, Mustafa 387

Papaz Yani 52
Pehlivan Kadri 105
Perese, Şahin 45, 67
Perin, Mithat 40-41, 47, 54-55
Peyami Bey (bkz. Peyami Safa)
Peyami Safa 41-42, 86, 88
Pulur, Ahmet Tevfik 3, 226
Pulur, Bülent 392-394, 398
Pulur, Hâmiye 3, 5-6, 11
Pulur, Korkut 60, 78, 145, 236, 393-394, 398
Pulur, Meral 59, 70, 167-168, 301, 312, 394, 398
Pulurbeyoğulları 3

Rahşan Hanım (bkz. Ecevit, Rahşan)
Rana Hanım (öğretmeni) 12-13
Recep (bkz. Bilginer, Recep)
Refii Cevat (bkz. Ulunay, Refii Cevat)
Refii Cevat Bey (bkz. Ulunay, Refii Cevat)
Reşit 63
Rezzan Hanım (bkz. Yalman, Rezzan)
Rıfat Ağabey (bkz. Ilgaz, Rıfat)

Sabancı, Sakıp 387
Sadak, Necmettin 77
Saffet (bkz. Simavi, Saffet)
Said-i Nursi 329
Sakık, Şemdin 326, 333-334
Salâh (bkz. Birsel, Salâh)
Saltuk, Haydar 235
Saracoğlu, Cemalettin 58
Sarol, Mükerrem 74
Sayın, Emel 258
Sazak, Derya 359, 363-364
Seçkin (bkz. Türesay, Seçkin)
Sedat (bkz. İpekçi, Sedat)
Sedat (bkz. Ergin, Sedat)
Sedat Bey (bkz. Simavi, Sedat)
Sedes, İzzet 77, 80, 85
Selçuk 26-27
Selçuk, İlhan 122
Selçuker, Nedret 85
Selek, Alp 71
Semra Hanım (bkz. Özal, Semra)
Seracettin (bkz. Zıddıoğlu, Seracettin)
Serezli, Metin 11
Sertel, Sabiha 163
Sertel, Zekeriya 160-163, 261, 399
Sevik, Namık 144, 174, 363
Sırmacı, Necati 30
Simavi, Belma 305
Simavi, Erol 71, 127, 155, 168-169, 173-174, 178, 191-192, 194, 196, 203-204, 215, 217-226, 229, 231-237, 240-241, 284, 303-307, 309-310, 338-339, 351
Simavi, Haldun 215, 219-221, 234, 239, 254, 258-259, 303-304, 306-307
Simavi, Saffet 304
Simavi, Sedat 51, 196, 218, 234, 306-7, 309 -310
Simavi, Sedat (Erol Simavi'nin oğlu) 194, 196, 218, 224, 282, 304
Sivri, İsmail 71

Sonat, Selahattin 32
Soyöz, Haslet 283, 366, 387
Soysal, Muzaffer 33
Soysal, Mümtaz 33, 172
Sözen, Nurettin 143, 340, 389
Sözer, Zeki 95-96, 387
Stewart, James 185
Sunay, Cevdet 186
Sunter, Muhteşem 25
Sulhi Hoca (bkz. Dönmezer, Sulhi)
Sunalp, Turgut 363
Süleyman Bey (bkz. Demirel, Süleyman)

Şahin, Doğan 32
Şahin, Fadime 325
Şahin, Ömer 25
Şahinkaya, Tahsin 264
Şen, Ali 335
Şengör, Celâl 270
Şeren, Oğuz 69
Şeren, Turgay 69

Tağmaç, Memduh 205, 207
Tahsin Ağabey (bkz. Öztin, Tahsin)
Tahsin Ağabey (bkz. Öztin, Tahsin)
Taka (bkz. Bostancı, Naci)
Talat (bkz. Halman, Talat Sait)
Talu, Esin 34
Talu, Umur 282, 362
Tanyolaç, Necmi 206
Tara, Şarık 74
Tarık Dursun 296
Tarihçi Galip Baba (bkz. Vardar, Galip)
Tayyip Bey (bkz. Erdoğan, Recep Tayyip)
Tekin, Akgün 270
Tezkan, Hami 77
Tokatlı (bkz. Tokatlı, Orhan)
Tokatlı, Orhan 154, 172, 198, 258-259, 280
Toker, Metin 117-119, 132, 143, 146, 341
Töre, Nahit 135-136
Törehan, Edip Habip 33
Tufan (bkz. Türenç, Tufan)
Tufan Ağabey (bkz. Türenç, Tufan)
Tulga, Refik 93
Tunuslu, Kemal 187
Tural, Cemal 93
Turan, Rahmi 291, 351
Turhan (bkz. Aytul, Turhan)
Tüblek, Nehar 192-194
Türegün, Erol 235
Türenç, Tufan 136, 173, 176, 183, 241
Türesay, Seçkin 222-223, 235
Türk, Hikmet Sami 23-24, 36, 390-391, 397
Türker, Mehmet 99, 197
Türkeş (bkz. Türkeş, Alparslan)
Türkeş, Alparslan 91, 131, 142, 159
Türün, Faik 136-137

Ufuk (bkz. Güldemir, Ufuk)
Uğur, Mete 23, 397
Ulunay (bkz. Ulunay, Refii Cevat)
Ulunay, Refii Cevat 86, 101-105, 117

Uras, Güngör 194, 387, 390
Us, Hakkı Tarık 354-355
Usumi, Sadullah 118
Uzan, Cem 259
Uzan, Kemal 259-260

Ümit (bkz. Deniz, Ümit)
Üner, Dinç 346
Üzmez, Hüseyin 57, 349

Vahdettin 4, 252, 271
Vâlâ Nurettin 77
Vardar, Ahmet 338
Vardar, Berke 25
Vardar, Galip 25
Vasıf (Siyasi Şube şefi) 41
Vehbi Bey (bkz. Koç, Vehbi)
Veksman, Alber 89
Veli, Adnan 28
Verel, Oktay 68

Yahya Kemal 23
Yakup (bkz. Yılmaz, Mehmet Y.)
Yakup Kadri (bkz. Karaosmanoğlu, Yakup Kadri)
Yalçın (bkz. Doğan, Yalçın)
Yalçın, Mehmet Ali 71
Yalçındağ, Mehmet Ali 367
Yalman, Ahmet Emin 56-58, 64-65, 71, 76, 292
Yalman, Rezzan 58
Yalman, Tunç 28, 34, 57-58
Yani (bkz. Papaz Yani)
Yaşa, Memduh 306
Yaşar Bey (bkz. Eroğlu, Yaşar)
Yaşar Kemal 68, 94-95
Yaşar Nabi (bkz. Nayır, Yaşar Nabi)
Yavuz, Ali Hikmet 389
Yavuz, Hilmi 22-23, 25, 28, 33, 36-37, 39, 41, 132, 225, 298, 389-390, 397
Yener, Nezih 67, 76, 173
Yerdeş, Güngör 298
Yılmaz (bkz. Gruda, Yılmaz)
Yılmaz (bkz. Yılmaz, Mehmet Y.)
Yılmaer, Hasan 74, 138-139, 147-148
Yılmaz, Mehmet Ali 240-243
Yılınaz, Mehmet Y. 188, 283-284, 345-347, 349-350, 353, 356, 368
Yılmaz, Mehmet Yakup (bkz. Yılmaz, Mehmet Y.)
Yılmaz, Mesut 253-255, 327, 361
Yiğit, Korkmaz 310, 346, 361-368
Yolaç, Malik 77
Yolaşan, Şadan 193
Yurdakul, Daniş 86
Yücel, Mustafa 206

Zafer (bkz. Mutlu, Zafer)
Zaloğlu Rüstem 271
Zekeriya Bey (bkz. Sertel, Zekeriya)
Zeki, Salih 34
Zeynep (bkz. Oral, Zeynep)
Zıddıoğlu, Seracettin 70, 80, 168
Zincirkıran (bkz. Zincirkıran, Necati)
Zincirkıran, Necati 303
Zorlu, Fatin Rüştü 48, 53

NEHİR
SÖYLEŞİ
—22—

Hasan Pulur, basınımızın sınır tanımayan keskin kalemlerinin günümüzdeki nadir örneklerindendir. Kimi zaman kalp kırıp can yaktığı olsa da üzerinde en ufak bir şaibe bulunmaz, dürüstlüğünden en ufak bir şüphe duyulmaz.

Bu kitapta Hasan Pulur, o keskin diliyle elli yılı aşan gazetecilik serüveninde yaşadıklarını, tanık olduklarını, duyduklarını, kısacası hayatını anlatıyor. 27 Mayıs'tan 28 Şubat'a uzanan süreçte darbeler karşısında basının takındığı tutumdan, Milliyet'in satılma serüvenine kadar Babıâli'de yaşanan elli yıllık bir tarih var, Pulur'un geçmişinde. Kitapta, Erol Simavi, Aydın Doğan, Ercüment Karacan ve Dinç Bilgin gibi gazete patronlarına ilişkin anı ve anekdotlar kadar; Abdi İpekçi, Nezih Demirkent, Çetin Emeç, Ertuğrul Özkök, Mehmet Y. Yılmaz, Sedat Ergin, Çetin Altan, Mehmet Barlas ve Nazlı Ilıcak başta olmak üzere Babıâli'nin ünlü isimlerine yönelik anı ve değerlendirmeler de dikkat çekiyor.

Gerçi, "varak-ı mihr ü vefayı kim okur, kim dinler".
"O da var ya..."

ISBN 975-458-894-5
9 789754 588941

KDV dahil fiyatı
17 YTL

Kapak fotoğrafı: Ara Güler